შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

გალაკტიონ
ტაბიძე

თხზულებანი
თხუთმეტ ტომად

თბილისი 2017

გალაკტიონ ტაბიძე

ტომი IV

ლექსები. პოემა

1928-1931

თბილისი 2017

UDC (უაკ) 821.353.1–1
ტ–154

ᲡᲐᲠᲔᲓᲐᲥᲪᲘᲝ ᲙᲝᲚᲔᲒᲘᲐ

თეიმურაზ დოიაშვილი მთავარი რედაქტორი
ლევან ბრეგაძე
ირაკლი კენჭოშვილი
ემზარ კვიტაიშვილი
ირმა რატიანი
როსტომ ჩხეიძე
ნათია სიხარულიძე პასუხისმგებელი მდივანი

ᲢᲝᲛᲘᲡ ᲠᲔᲓᲐᲥᲢᲝᲠᲘ **ლევან ბრეგაძე**

ტომი გამოსაცემად მოამზადეს, ვარიანტები,
შენიშვნები და კომენტარები დაურთეს

ნანა კობალაძემ და **ნათია სიხარულიძემ**

პროექტი: „გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თხუთმეტტომეული. პირველი ნაწილის (ტ. 1-5) გამოსაცემად მომზადება და გამოცემა“ (№FR/45/1-20/13) განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით.

ISBN 978-9941-0-9186-5 (ყველა ტომის)
ISBN 978-9941-0-9737-9 (მეოთხე ტომის)

© შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი
© ავტორთა ჯგუფი

ლექსები

ეპოქა [1928]

ჩვენი მნათობი ცეცხლის ფერია

ცეცხლივით ჩვენი ტრიალებს ხანა,
ჩვენი მნათობიც ცეცხლის ფერია;
მან ბევრი რული და მშვიდი ნანა
ქარიშხლის ხმებით მოიგერია.
მებრძოლ დროშასთან ელავს კალამი,
ეს ათი წელი – ათი აგური
დამკვიდრდეს, როგორც ძმური სალამი –
მხურვალე, მხნე და ამხანაგური!
მრავალმა წელმა გაასწრო ჩარჩოს,
დრო ისევ ცდილობს ძალთა მოკრებას;
ინდუსტრიალურ ალს გაუმარჯოს
და პროლეტარულ აზობოქრებას!
გაუმარჯოს ფიქრს, რომ ალებრ მნათი
ხავსმოკიდებულს, ნელს და ბორიოს
ააყირავებს ეს წელი ათი
ათიათასი წლის ისტორიას!
მჭიდრო კავშირი ერთმანეთს შორის
დღეს საჭიროა, როგორც არასდროს!
რევოლუციონურ დღის დირიჟორის
ამღელვარებამ რომ არ გაგასწროს!
თუ მსოფლიოში კვლავ შორით შორად
გიგანტიური იგრგვინებს ქნარი,
ჩვენ იმ ვულკანთან ვიქნებით სწორად:
გული, სიმღერა, შრომა – აქ არი!
ხელოვნებათა არმია! ჩქარი
ეპოქის გვერდით იარე, წადი!
თუ დღეს რამ არის გაუგებარი,
ხვალ ნათელივით იქნება ცხადი.

ხომ განვლილია ნაწილი გზისგან
სხვა ამოცანა – აღმოსავლეთით.
როგორ შორსა ვართ იმ ნაპირისგან,
გემზე პირველი გზით რომ ავედით –
ოკეანესი ჰქუხს შუაგული!
და ახალ ნაპირს იმედად ათოვს
მზე, რკინასავით შემოდაგული...
ჩვენი მხურვალე სალამი მნათობს!
სალამი ხანას, რომ გასცდა ჩარჩოს!
დროშას, გაწევას, ძალთა მოკრებას!
ინტერნაციონალის ხმას გაუმარჯოს,
ინტერნაციონალის აზბოქრებას!

[1929]

ეპოქა იშვა და გაიზარდა

ეპოქა იშვა და გაიზარდა
სამოქალაქო ბრძოლების რკალში,
ტყვიამფრქვეველის კორიანტელში
და ზარბაზნების მედგარ გრიალში.

მოგონებანო,
ხან სავსე სპაზმით,
გრძნობას რომ ველარ აუთავდებით,
ხან აღგზნებულნო ენტუზიაზმით,
გმირული რწმენით და თავდადებით.
იყო შიმშილი არაერთი წლის,
იყო სიცივე და წყალდიდობა,
ყირიმს მიწისძვრა ანადგურებდა
და საქართველოს – უამიდობა.
ზღვისგან დალეწილს ჰგავდა ბათუმი,
მხარეს მოაწყდა მშიერთა კვეთა,

იყო კერზონის ულტიმატუმი,
იყო ჩინელი მუშების ჟლეტა.

ამ დროს, ევროპა, შენ უფრო ძლიერ
სერავდი ხალხის მძიმე იარას.
უფრო და უფრო და განუწყვეტლივ
აჟღარუნებდი მის წინ იარაღს.
ის მაშინ იყო კლასის, რომელმაც
წყენით დასტოვა ალი ქურისა
და ერთის დაკვრით გაანადგურა
შემოსეულნი ყველა ჯურისა.

მისი პასუხი არ იყო განა
არა მშიშარა და დაბუგული
ხმა საჰაერო ესკადრილიის,
მრავალრიცხოვან მოტორთ გუგუნი?
მისი პასუხი არ იყო განა,
რომ დარაზმული, როგორც მზეობა,
იბრძოდა წითელ დროშასთან ერთად
მთელი მშრომელი მოსახლეობა?

რა დარჩა შემდეგ დანგრევის გარდა?
შრომა მიეცა სხვა ამთოვრებას,
რევოლუციამ ახადა ფარდა
ამშენებლობას, ცოცხალ ცხოვრებას.
და მილიონთა მძლეთამძლეობა
კილოვატებში გაეშვა ისრად,
პასუხისგება, მოვალეობა
მრავალთან ერთად მას დაეკისრა...

არ იყო სიტყვა: „არ შეიძლება“,
ჰაის და ჰოის
ხმა ხომ ქვევრია
და შეცდომებიც ახალი დროის
არის! თუმცა არც ისე ბევრია.
მაგრამ, როდესაც შენდება მხარე,
როცა კულტურის ხე-ტყე მკვრივია,
ხარაჩოებში, ხე-ტყეში, მწარე

შეცდომა მუდამ ბუნებრივია.
ისე ბევრია ხე-ტყეში ჟვერი,
ისე ბევრია იქ ნახერხები,
კირი, თლილი ქვა, ცემენტი, მტვერი,
ხელსაწყოები, ლოდი, ვერხვები.
უხერხულია იქ სიარული,
მათზე გადასვლა და მიმართება,
მაგრამ შენობა მაინც შენდება,
შენობა შრომით მიიმართება.
ხუროთმოძღვარი რკინის კონებით
რომ იმორჩილებს დროის სიფიცხეს,
სავსე ახალით და შთაგონებით,
იგი არასდროს არ დაივიწყებს
და არ ივიწყებს ეხლაც კი უფრო
მოაწესრიგოს სუყველაფერი,
მშენებლობას რომ არ ასცილდება
ზედმეტი ქვა და ზედმეტი მტვერი.
და მასზე ცაა გადასახული,
შენობა მძლავრი – არა მონური,
უზარმაზარი, ჯერ არ ნახული,
რევოლუციონური.
დროა კულტურის რევოლუციის?
ყოველი ლექსი ამნაირ ხმაში
ის მომენტია, როდესაც სიტყვას
უნდა ჰფარავდეს მქუხარე ტაში.

საღამოხანად მთაწმინდას რომ დაჰფარავს ნისლი

საღამოხანად
მთაწმინდას რომ დაჰფარავს ნისლი –
არაფერი სჩანს
და არავის ახარებს ქუჩა.

მხოლოდ ხანდახან,
ბლუჯა-ბლუჯად, ვით მჩქეფი სისხლი –
ავტომობილმა
გაისროლა შუქებით ქუჩა.
რა უჟამური ამინდია.
თქვენ სახლში ზიხართ,
თქვენ გაქვთ ცისფერი,
ყინულივით ცივი თვალები,
გრძელი თითები
და ხელები თეთრი, ვით თიხა,
ხართ მშვენიერი,
როგორც ყველა ჩვენი ქალები.
ნისლიან ამინდს
შვენის თბილი ნათება ბუხრის,
ღრმა სავარძელი და
კომფორტი. ასეა შიგნით:
თქვენ მიწოლილხართ სავარძელზე
და შუქი მწუხრის, –
მღერით წინანდელ პოეტების
საყვარელ წიგნით.
თქვენს ცხოვრებაში
ყველაფერი ისევ მშვიდია,
თქვენს ცხოვრებაში
ყველაფერი ისევ ისეა –
წიგნის შრიალი,
ლურჯი მთვარის გზებით მიდიან,
რაც კი ამქვეყნად
ოცნება და სიხალისეა.
ო, მეგობარო!
ყველაფერი ისე როდია,
როგორც სიმშვიდის
და სიზმრების ავტორს ჰგონია...
შეხედე: იქნებ
მთვარის შუქში ეხლა მოდიან
სულ სხვანაირი
გამძაფრება და აგონია!

იმიტომ ხდება რევოლუცია

იმიტომ ხდება რევოლუცია
და დაგრიალებს მსოფლიოს თავზე, –
ჯვარედინებზე მყოფი პოეტი
ახალ სიცოცხლით შეიქნეს სავსე.
იმიტომ ხდება რევოლუცია,
რომ მოიტანოს დიადი რწმენა,
გვჯეროდეს საქმე და სიხარული,
აღფრთოვანება და აღმაფრენა!
იმიტომ ხდება რევოლუცია,
მისთვის გაისმის ტყვიის ზუზუნი,
რომ პოეტების არ გაისმოდეს
უიმედობა, კვნესა, წუწუნი!
იმიტომ ხდება რევოლუცია.
იყოს ოჯახიც ახალით სრული
და არა ძველისძველი რუტინით
შებორკილი და შეწუხებული.
სასოწარკვეთა, უსასოობა,
ძველ ხანას ჩვენთვის რომ მოუცია,
უნდა გადიწვას და აღიგავოს,
ამიტომ ხდება რევოლუცია!
იმიტომ ხდება რევოლუცია,
რომ ამიერით არ გვეფარება
მწუხარე ხანა დეკადანსისა:
დაცემა, გახრწნა, გადაგვარება.
ამიტომ ხდება რევოლუცია!
პოეტი, ახლა გამდგარი განზე,
დროგადასული და მოხუცია,
უნდა შეერთო მასობრივ ტალღებს,
ამიტომ ხდება რევოლუცია!

დაკვირვებიხარ ტრიალა კარებს?

ფიფქს რომ აცლის გზას საზერველი
და აიტაცებს ჰაერში მაღლა, –

გადაიარა სახლთა მწვერვალი,
ავიატორი ცაშია ახლა.
მძლავრად ზუზუნებს მისი მანქანა,
თავგადაკლული ელავს სხივები.
თავგადაკლული ტრიალებს ფრთები –
სად მხოლოდ მზეა და არწივები.

დაჰკვირვებიხარ ტრიალა კარებს?
იგი ჩაგითრევს, როგორც ბზრიალა,
არავის შენთან არ მოაკარებს,
თუ ერთხელ მაგრად დაგატრიალა.
რიგი წავიდა და მოდის რიგი,
გათენებაა, კიდეც იალა,
იქ ერთადერთი ბულვარის ირგვლივ
ბრუნავს ქალაქი, როგორც ბზრიალა.

დღითა და ღამით

ამნაირი დღე, იცი, რას უდრის?
ფეთქავდა ტვინი გამძაფრებული,
ვით გასაღები მღელვარე ქურდის
დაკეტილ განძთან, ჩასაფრებული.

დღითა და ღამით ტელეფონები
გაიძახოდენ: ალლო! გარაჟი!
დღითა და ღამით დანამონები
ატრიალებდა კარებს დარაჯი.

ამ ცხოვრებაში ბევრია შხამი

ამ ცხოვრებაში ბევრია შხამი,
დაუნდობლობა, გაურკვევლობა,

ჰოსპიტალების მოთეთრო დგამი,
სასტუმროების მარტოხელობა.
შხამი წარსულის და მოგონების,
უცხო ფარდები, უცხო მდგმურები,
დაუცხრომლობა გრამაფონების
და გაცრეცილი გრავიურები.

* * *

როს მტვირთველები ტვირთავენ გემებს,
გემთან ირევა გამცილებელი,
მუშებს თავს ადგას უფროსი მათი,
მაღალი, მეხის ამცილებელი.
მაინა! ვირა! ვირა! მაინა!
ტვირთების მთელი დაიძრა კორდი –
ქალების ქუდთა, საყელოების
და გლიცერინის არის იმპორტი.

სცენა – სუნთქვაა გახშირებული

დეკორატორი ამზადებს ფარდებს,
სდგამს ტყეს და იქით ქოხებს თოვლიანს,
შენ ამ პიესის, მითხარ, რა გმართებს,
ან მანფრედები როსმე მოვლიან?
სცენა – სუნთქვაა გახშირებული,
საწამლავები ილვრება ჭიქით,
რამდენი მახსოვს ატირებული
ამ დერეფნებში, ამ ფარდებს იქით.

* * *

„ავაშენებო, როდისმე, დოკებს!“
ეხლა? – რკინისებრ მაგარ მკლავებზე
რომ გადაიდებს უმძიმეს თოკებს
და მიდი-მოდის სახურავებზე,
გამურულია ჭვარტლებით, თითქო
არასდროს ის არ ჰყოფილა თეთრი.
მისთვის გარდუვალ წერტილით ითქვა
თქმა საბოლოო, ცივი და მკვეთრი.

ღვიძავს რკინისგზის სახელოსნოებს

ღვიძავს რკინისგზის სახელოსნოებს:
ბორბლებს, რესსორებს, რონოდებს, ღერძებს,
ქურა აღვივებს და ასხივოსნებს
ყველაფერს, რასაც აქ შრომა ეძებს.
აქ ძახილია ლიანდაგების,
აქ ტრიალია სემაფორების,
შორი ძახილი სადგურებისა,
მოსვლის, შეხვედრის და განშორების.

უზარმაზარი რეზერვუარის

რკინის მადანი, რკინის კარები,
ლიანდაგები ცხოვრების, ბინის,
ჰაერი, სუნთქვა და ჟრიამული –
ყველაფერია აქ მხოლოდ რკინის.
სახურავები, ხიდი, ლურსმნები,
თვითონ ნიშანი სადმე თუ არის,
კვლავ ყველაფერი სუნთქვაა რკინის
უზარმაზარი რეზერვუარის.

ფერადი შუშები

ამ ფერადებში შველა არაა:
გახალისდება, ასე მგონია,
აღმოსავლეთის ქარის მარაო
ან გეიშების იაპონია.
აქ რაღაც უცხო ახალი ვნახეთ
გამოხვეული წარმტაც ბადეში.
ხანდახან ქალაქს უნდა გახედო
ასეთ შუშების სიფერადეში.

გადიკეცება შუაზე შუშა,
გახურებული ისვრის სმარაგდებს
და სარკეებში უყურებს მუშა
აზურმუხტებულ ფიროსმარაგდებს.

ცისკრისას, ოდეს შემოგცინოდეს
აღმოსავლეთი ფერებში სხმული,
იქ გადასული ოცნება სრული
ვისზე იქნება გამოსახული?
ო, მახსოვს, მახსოვს, ყველაზე ადრე
იმ ფერადებში გამოიჩადრე.

ახალი ნანა

დაიძინე, ალვისტანა,
ბევრია კი შენისთანა?
მშენებლობის დიდი დროა,
რომ არ თქმულა, იმისთანა!
წინანდელი თოხის ყანა
რჩება მამა-პაპასთანა,
შეესია ტრაქტორები,
კვალი კვალზე გაიტანა.
ინჟენერი თუ ხარ, განა
ცოტა არის ამოცანა?

სახლი დადგა იმისთანა,
საუბრობდეს ღრუბლებთანა.
ნეტა რაა იმისთანა,
ამომავალი მზისთანა,
შრომასთან რომ დროშებია,
გაერთიანებისთანა!

ორი სიმღერა

თოვლიან ღრუბლებს
ლაჟვარდოვან ცის კუნძულებში
გადავაფრინეთ ჩვენ ტყვიები
ქარის ფრთიანი;
თავისუფალი,
მონავარდე, ვით არწივები
და როგორც გველი –
შხამიანი, განგებიანი.
და ცის სივრციდან მზემაც გვტყორცნა
ოქროს ტყვიები,
გადმოიშორა
მოხვეული სიგანთიადე,
ტბაში ჩაეშვა მზის სხივები
და ანარეკლად
მწვანე ნაპირზე
აკანკალდა ეს ოქროს ბადე.
ჰაერში იბრძვის ორი ქროლა:
ტყვიები ცაში გატყორცნილი
და ის ტყვიები
ამაყ ქვეყნიდან,
რომელთ ძალუძთ მგზნებარე ფრენით
ოქროს სიმძიმე მოიტანონ
ლაჟვარდი მზიდან.
ხომ ყველაფერი
შექმნილია მხოლოდ მიწისთვის,

ვერც ერთს ვერ ფარავს
დავიწყების მტვერი და ჟანგი,
შენმა სიმღერამ
შეაერთა ორი სიმღერა,
რომ ძირითადად
დარჩეს მიწის მქუხარე ჩანგი.

ბენვზე გადარჩენილს

ახალგაზრდა ხარ, მბორგავი,
არც ღვინო და არც მაჭარი
და შენც თავს იკლავ... გათავდა!
ლაჩარი ხარ და ლაჩარი.
შენ უთრთი, შენ გეშინია,
გარბიხარ მხდალი, მშიშარა,
ბრძოლა ჯერ არც კი გქონია,
მაგრამ გრძნობებმა გიშარა.
ო, გაქცეულო! წაშლილო!
მუდამ ვიქნებით მკიცხველი,
როს მოგიგონებთ და დაგვწვავს
შენს მაგიერად სირცხვილი.

* * *

ის მონა არის, მონა საბრალო,
თვალთმაქცი მონა და უბედური,
ამაოდ ეძებ მასში თანაბარს,
ან ამაოდ გსურს იძიო შური.
დღე ღრუბლითაა გარემოცული,
მიმალულია მნათობი ცისა,
ღირს მასზე ფიქრი? არა: ეძიე
მხოლოდ ჰანგები სიხარულისა.

* * *

შენს მოწოდებას, შენს სიმთაჟღერას
ყურს უგდებს მასსა სულგანაბული
და გრძნობებს ფარულს, როგორც სიყვარულს
ის აორკეცებს გამოწაფული.
უყვარს მას ეს ხმა, გამოშუქება
მიმავალ დღეთა დიდი დიდების,
მასში განითქვა მრავალი სიტყვა
ბრძოლათა მძლავრთა გაბედითების.

* * *

როცა უწყალოდ იღვრება სისხლი,
ახალთა დღეთა არის დამდეგი,
დაეჯახება ერთმანეთს რისხვით
დღეს კლასი კლასის წინააღმდეგი.
დეე, მჭექარე შენი ხმა ქუხდეს,
ხმა სიმართლისა, ძლიერი, ურჩი,
ესმოდეს მშრომელს მთელი ქვეყნისას,
რომ მტკიცე არის მომავლის ბურჯი.

* * *

შორს მოსჩანს მთები ამწვანებული
და სილაჟვარდის სიმაღლე მწვანე,
მაგრამ ახლოა ნავთსაყუდარი,
მისკენ მიილტვის მეიალქანე.
სიმშვიდის გრძნობით გული ევსება,
ხეტიალს უგზოს ელება ბოლო.
ო, რარიგ ძალგიძს, მოახლოებავ,
გული იმედით ააჩოჩქოლო.

* * *

როს, უცხოეთში, იალქნიან ნავს
გრიგალმა ნაპირს მიაღწევინა,
მიწამ აღირსა შორით ალერსი,
ნავთსაყუდარმა არ მისცა ბინა,
ვერარა ჰპოვა უცხო მხარეში
ფილისტერების და ჭუჭყის გარდა,
ისევ შფოთიან ზღვას დაუბრუნდა,
ისევ სივრცისკენ გაინავარდა.

ეჯახება ბორბალს ბორბალი

ამოდის ბოლი. კვამლების რკალმა
მილის ღეროსთან იწყო თამაში,
გამოუქროლა ბორიო ქარმა
და გაიტანა სახლთ აკლდამაში.
ნისლი ერევა სიშავის ფენებს
და ნაპერწკლებიც ირევა ალში,
იყვავილებენ ეს ყვავილები
წარსულში, ეხლა და მომავალში.
არა დამჭკნარი და გაცრეცილი
რვეულებიდან ირევა რკალი,
არამედ ისმის ქარხნის გუგუნი
და ეჯახება ბორბალს ბორბალი.

ნავთსადგურთან

ზღვის ზედაპირი გარინდებული;
და იყო ცეცხლი გულში ნთებული,
მშვიდათ სუნთქავდა ცა მოწმენდილი,
იყო საღამო შებინდებული.

იყო საღამო თვალუწვდენელი,
ხარობდა ჩუმად სამყარო მთელი –
თითქო შორიდან მოვიდა გემი
და გამოცოცხლდა დღე დღევანდელი.

მეზღვაურებო!

აინთო შვება და მძლავრი ღამე,
აღარ ეშვება სულს სითამამე,
სტიქიის გრძნებით არ არის შხამი,
ძლიერი ხმებით ვიმღეროთ რამე.
მეზღვაურებო, ეს ოკეანე
მოიბურება ქარივით მწვანე,
შენ ხარ სამშობლო, ნავთა სავანე,
არ დაგვაობლო, იქ მიგვიყვანე.

უძლეველი არმია

აღმოსავლეთით და დასავლეთით
სახელოსნოთა რკინით ნაგები
ჰკივიან, ჰგრგვინვენ სიმძიმე-დავლით
გადაკვამლული ლიანდაგები.
ბორბლები ბორბლებს ეჩქარებიან,
დრომ სივრცე შესძრა და დაარბია,
აღმოსავლეთით და დასავლეთით
ეს უძლეველი არის არმია.

მჭედლების ქუჩა

საღამოხანად სოფლად ალუჩის
აშრიალება კი ნუ გგონია,

უზარმაზარი მჭედლების ქუჩის
ალტაცებაა და სიმფონია:
გრგვინვა, გრიალი, რეკვა, ტეხილი,
ელვა, ქურაზე მაჯა მაგარი,
ფოლადი, რკინა გადაგრეხილი
გადააბრუნე, ასწი, დაჰკარი!

* * *

ქარხნის ლანდების დაგადგა რიგი,
სულ შავი, როგორც ეშმაკის ხარო,
ბევრი გინახავს: ამნაირი კი
დრო არ გიგრძვნია არასდროს, მტკვარო!

* * *

გზა სახიფათო. როგორ მკვიდრია
ბროლის მინები, ოქროს აკვანი;
ფეხი გაუსხლტა... „რა სიმდიდრეა“
და უეცრად ძირს მოსძვრა ბრაგვანი.
„ღმერთო! მოსტეხე ბურჟუაზიას
კისერი, თავი, ძვალი ზურგისა,
როგორც მან უქმად გამოიგონა
პარკეტი პოლკის და მაზურკისა“.

აქ საიდუმლო პატარა ქოხის –
საიდუმლოა პაცობრიობის

გაშლილო ველო! ტყვიებო კოხის,
რაა წამება თქვენთან იობის?

აქ საიდუმლო პატარა ქოხის
საიდუმლოა კაცობრიობის!

ვინ? ამნაირი გამოძახილი
არაფერს ქვეყნად ჯერ არ ქონია,
მას ხომ თავისი არ აქვს სახელი,
მისი სახელი – ლეგიონია.

პროჟექტორი ეძებდა მტერს

ტყე დაბურული
პროჟექტორმა აანთო შორით,
ეს შუქი იყო
ბროლივით წმინდა და გამჭვირვალე,
ის მტერს ეძებდა
ჩასაფრებულ გორითიგორით,
სისხლის მწყურვალე.
გაღმა ჰკივოდა ბნელი ჭოტი,
გამოღმაც ჭოტი,
ეშურებოდა წყარო ჩქრიალა...
უეცრად ჩაჰქრა პროჟექტორი,
ავარდა შფოთი
და ზარბაზნებმა დაიგრიალა.

რევოლუციური პლაკატები

ამ პლაკატების უამრავ გროვამ
შარშანწინისწინ, კორიანტელზე,
გადაიქროლა საქართველოზე,
როგორც სამუმმა უდაბნო ველზე.
თუ პლაკატები გაიძახოდენ
სიტყვას ჯერ ახალს, სიტყვას ჯერ უთქმელს
და ყველგან, ყველგან წინ უხვდებოდენ

ღიმილს დამცინველს, ღიმილს დამთუთქველს,
განა ეს სული მომაკვდავია?
შეხედეთ, აი კიდევ პლაკატი –
იგი საერთო მდინარებისთვის
შეერთვის, როგორც ნაკადს ნაკადი.

ისევ, პოეტი და მასსა

ნუ გგონია, რომ სიმღერას
შენსას ვერვინ გაიგონებს,
ვერ გაარღვევს მწუხარებას
და ვერავის დაიმონებს.
არა, მუდამ ახალია
და ძლიერი შენი სიტყვა,
იგი წინათ ხალხის გულში
დაფარულად გამოითქვა.
ძლიერია ჩანგის ხმაზე
ბევრის წრფელი ღამეთ თევა
და იდუმალ სიმღერაზე
სულის ცეცხლად გადაქცევა.

ფიქრები რატაციონის გრგვინვაში

რატაციონის მანქანის გრგვინვა
ცხრაას ჩვიდმეტ წელს მე მომაგონებს:
ხან აღტაცებით მევსება გული,
ხან უცნაური ხმა დამაღონებს,
ხან ისმის მარში სამგლოვიარო,
თვალწინ დროშების შრიალი კრთება,
ხან გაიქროლებს სიხარულის ხმა,
რომ მოაგონოს ხალხს გამარჯვება.

ოცნება და სინამდვილე

ის პოეზია გაჰქრა,
იგი ოქრო და ვერცხლი,
დრომ ძველ მიდამოს გაჰკრა
ცოცხალ ცხოვრების ცეცხლი;
და უზოლოოდ მიჰქრის,
როგორც გაშვება ქორის,
მწარე გათიშვა ფიქრთა
და სინამდვილეს შორის;
მაგრამ მე მოველ! მოველ –
მძლავრი გუგუნი ქნარის,
ძალაუფლება ყოველ
დღის ახალ-ახალ ქარის.
რა საჭიროა ნანა,
ან მოგონება ხშირი,
დღეს თანასწორად დგანან:
მზე, პოეტი და გმირი.

ნამდვილი და ხელოვნური ყვავილები

ნამდვილ ვარდების გვერდით
სდგას ხელოვნური ვარდი,
თქვენ სივრცეებზე სწერდით,
როგორც ნამდვილი ბარდი.
ფეოდალიზმის ნანა.
მიუსსესა და ვერლენს
დღეს მოიგონებს ხანა,
როგორც გარდასულ მწერლებს.
რა გამოიტანს ეხლა,
რაც სამუდამოდ გიზის,
ინტელიგენტის გულში
შეჭრილ შხამიან სინდისს?

სინამდვილეზე უფრო ძლიერი

„სინამდვილეზე უფრო ძლიერი
არისო ფიქრი“, – ამბობს ბალზაკი.
მე ფიქრზე ვსწერდი და იპარავდა
სინამდვილეში მას ავაზაკი!

ფელეტონების შემდეგ

განათებათა რიგი
ეთამაშება ლანდებს
და არ ღალატობს იგი
ძველი თაობის ანდერძს.
დავიწყებული, ძველი
ფელეტონების წყება!
მათი ცრემლებით სველი
მხოლოდ ობობა ძლება.
ქარი მწვერვალებს ხრიდა
და აფარებდა ფოთლებს
უეცრად გასულთ წრიდან
მიუსსესა და
ბოდლერს.

წარწერა წიგნზე

ო, რა თქმა უნდა! ბრძოლა
დაუნდობელი მოდის,
მოაქვს ახალი ქროლა
სამოქალაქო მოტივს.
გამოურკვევლად მიდის,
მოსაგონებლად მწარე,
გამოურკვეველ ბინდის
და მისტიციზმის მხარე.

მოგონება

წუთთა შვენება თანდათან ჰქრება.
მიჰქრიან დღენი, მიჰქრიან წლები
და სიბერის ჟამს დროს მაგონებს შავს
ეს ტირანიის ძველი კედლები.
მომაგონდება მოთქმა, გოდება,
მკაცრ დესპოტების შური და მტრობა
და მოგონებით კვლავ გამახარებს
მებრძოლთ ერთობა და მეგობრობა.

რა წარმტაცი ხარ, რა დიდებული!

კვლავ მიხარია ძველი კორდიდან
რიონის ზვირთთა თვალის დევნება,
დაუცხრომლობა გაზაფხულისა
და ფერადების აშადრევნება.
რაღაც ახალის და კარგის ნახვით
ამიღელდება იმედით გული.
ო, მომავალზე მიმდევნო ფიქრო,
რა წარმტაცი ხარ, რა დიდებული!

ელოდენ რევოლუციას

ახალგაზრდობა, მომავლის ძალა,
სწუხდა ჯვარედინ ფიქრში გართული,
მათ ჰქონდათ გული იმ უდროობის
მწუხარებაში გამოკვართული.
მაგრამ ელოდენ რევოლუციას,
ყოველთვის ახალ გრძნობას რომ ბადებს
და თავგანწირვით უერთდებოდენ
სიმართლისათვის მებრძოლ ნაკადებს.

შორი ალპების წყაროზე წმინდა, სამხრეთის მზეზე უდიადესი!

სთქვი: რისთვის გერქვას ადამიანი
და მომავალის გეძახდეს ვალი,
თუ დაიკარგა შენი გულიდან
ნების ნაკადი თავისუფალი?
რომ გრძნობდე ამას, მოგაშველებდა
თავის მარჯვენას მთელი ქვეყანა,
რომ მოისურვო მხოლოდ და მარტო...
მაგრამ სურვილი შენ ძალგიძს განა?
სიცოცხლე! დიახ, სიცოცხლე გვინდა!
სიცოცხლე გვინდა ასი, ათასი!
შორი ალპების წყაროზე წმინდა,
სამხრეთის მზეზე უდიადესი.

რომ დაეუფლო ახალ მწვერვალებს

გზას არ ასცილდე, სულთამხუთავი
რომ მოგეხვევა ბურუსი. შემდეგ –
ბილიკებს მიჰყევ, იარე მარცხნივ.
მზეა – იარე, მწვერვალზე შესდეგ.
ნუ მოაშორებ სიცოცხლეს თვალებს,
რომ დაეუფლო ახალ მწვერვალებს.

* * *

ასე, ამგვარად... ეხლა დადიხარ
და შენს აღსასრულს გულმშვიდათ ელი.
არ იცი ვინ ხარ, არ იცი რა ხარ,
რას მოგცემს შემდეგ ცხოვრება ძველი.
იცოდე ერთი, აუცდენელი
ბედი თავისით კარს მოგადგება...

სიმღერავ!

ნუ მინდობ, შენსა ლხენასა!
მთლად მიმეც აღმაფრენასა,
შენს ხმებს ვუმონებ, გეთაყვა,
მღელვარე გულის ძგერასა.
მოყვრის გულს გავახალისებთ,
მტერი დაგვაკლებს ვერასა,
დაჰკარი მარჯვნივ და მარცხნივ
ჩხიკვს, შავ ყორნებს და ძერასა!

ფიქრი ზღვის პირას

კვლავ სიჩუმეა გამეფებული,
ზღვა არ ბობოქრობს, ტალღა არ იძვრის.
წყალზე რა ნაზად ფერს ილამაზებს
ლაჟვარდი სახე გაშლილი სივრცის!
ვდგევარ ნაპირზე და იალქანი
ნათლად ფრიალებს, მზის სხივით სტკბება.
ოჰ, აღელდება ნეტავი კიდევ,
თუ არასოდეს არ აღელდება?
ვეგებებოდით ნაცნობ ქარიშხალს
და აღტაცებით გვიძგერდა გული,
მოვა დრო, ისევ მივეგებებით,
დიდიხნით იმას დაშორებული.
საბრალო ნავი! გულშემზარავი
ტალღა შეასკდა იმის სუსტ ნაპირს,
ტალღას გადაჰყვა აბობოქრებულს,
მისთვის უეცარს, შეუცნობს, სხვაფერს!
ცხრაასჩვიდმეტის ზღვა შეხვდა მწარე,
ბრძოლაში მოკვდა სიმშვიდით, წყნარად.
ჩემს სულს, ბრძოლაში ქცეულს ფოლადათ,
კვლავ ასხივოსნებს ოცნება მძაფრი,

იგი, მოვა დრო, ისევ იფეთქებს
დიდიხნის გზნებით უხვად გამთბარი,
გაანგრევს კლდეებს და გადალეკავს
ის სწრაფი ტალღა და ნიაღვარი!

ახლო, ქვაფენილს გაეკრა ლანდი

ო! განთიადო! მუნჯ ბორკილებში
მე გავატარე ღამე წყეული,
გამაცოცხლებელ მზისა სხივების
ლოდინათ ვიყავ გადაქცეული.
ფეხისხმას მოვკარ ქუჩაში ყური,
ახლო, ქვაფენილს გაეკრა ლანდი,
სწრაფად დარკინულს მივადექ სარკმელს,
მაგრამ, მზის შუქო, შენ არსად სჩანდი.
დაიკაკანა ტყვიისმფრქვეველმა,
იარაღებით გამოჩნდა ფორდი
და ზარბაზნების ხანდახანი ხმა
ძველი ცხოვრების იყო აკორდი!

ჩემო მენავე

ჩემო მენავე, შენი ფიქრი
და შენი ზრუნვა
გაუზიარე შენს მეგობარს –
მშფოთარე ზღვასა.
ნუ შეგაშინებს მისთა ტალღათ
მრისხანე ბრუნვა,
გულს ჩაუკვირდი და მიზეზებს
სხვასა და სხვასა.

ნუ გამაგონებ ნურასოდეს
ჰანგებს მწუხარეს,

ნუ ითვალთმაქცებ ცხოვრების წინ,
ნუ დაეცემი;
დიდი ხანია გზა ბრძოლისკენ
გადაუხარეს,
შენ მათ ფიქრიდან ისევ ღელვას
გადაეცემი.

ვარსკვლავთ ციმციმი
და ზღვის სუნთქვა დღეს არ დაგატკბობს,
არ გაგიტაცებს
მყუდროება დაკარგულ ცისა,
შენი სიმღერა
სხვანაირად გულებს გაათბობს,
როგორც სიმღერა
განწირულის და მებრძოლისა.

თქვენაც, ტალღებო!
ეს ოცნება თქვენი ნერგია:
საჭირო არის
თუ არ არის სინათლეთ ღვარი,
მეტი სისწრაფე,
მოძრაობა და ენერგია –
თავი და თავი
დღევანდელ დღეს, აი, რა არი.

ნუ დაუმალავ ხალხს შენს იარებს

არის ცხოვრების უსამართლობა
შენთან მოსული მწარე ფიალით,
ის ეკლის გვირგვინს შუბლზე დაგადგამს
და შუბლი ელავს სისხლის სიალით.
ნუ დაუმალავ ხალხს ამ იარას,
დადექ იქ, სადაც შუქი ინთება:
ეკლიან შუბლზე უფრო ძლიერი
და მშვენიერი მზე გაბრწყინდება.

* * *

დილით მსწავლულთა გროვაში გართულს,
მწუხრით ბალებში მიგქონდა ბინა,
მაინც ვერა რამ დროის ნამდვილი
სიხარული ვერ გაგაგებინა.

* * *

შენ გაღიმებით მისჩერებოდი
მორთულ-მოკაზმულ უცხოელ ქალებს,
მე ვნახე შენი ღია თვალები,
როდესაც სხვები ნაბავდენ თვალებს.
მაგრამ მათ სულაც არ ჰქონდათ გული,
მოწყენილობა ფარავდათ დაღათ,
შენში კი გულმა ბუნებრივობა
უცხოეთშიაც კი შეინახა.
შენზე ამბობდენ: რა სიმარტივის
უბადრუკ ნიმუშს ხატავსო, ბედო!
მაგრამ ცუდ რამეს ვერავინ იტყვის,
ახირებულსაც ვერ დავარქმევთო.
რა საჭიროა ის მეშჩანური
და უცხო გულის კრთოლვა-ცივება,
ამ ხელუხლებელ შვენების შემდეგ
შენ ყველაფერი გეპატივება.

* * *

მის წლოვანების შესაფერ ფიქრებს
ვერ შეაჩვია, ვერ დაუბრუნა,
„ჩვენს ბავშურს და ზნეუფერულ დროში“
ბავშებზე ქარმა გადიგუგუნა.

***

ყმაწვილი, პირველ შეხედვით ყველას
ის უსათუოდ მოეწონება,
მაგრამ წუთს შემდეგ... რაღაც სკეპტიციზმით
დამწვარი სხვაგან მიჰქრის გონება.
ისე შრიალებს მოწყენილი დღე,
როგორც ქარისგან მოტეხილი ხე.

გულს მიეც სული და დაიქუხებს სიმღერის ლტოლვა ტიტანიური

შენის სიმღერით აღელვებული
ცისკარი, ნისლით თხემზე რომ იწვა,
გადმოექანა, როგორც თეთრი ზღვა
და ფანტომებად დადნა, დაიწვა.
დაე, ისმოდეს კვლავ სიმღერაში
ახალი ღელვის ელვა მზიური,
გულს მიეც სული და დაიქუხებს
იმისი ლტოლვა ტიტანიური.

მეტეხს იქით ცა, აჰა, ნათლდება

მეტეხს იქით ცა, აჰა, ნათლდება,
მზე ეფინება მიდამო-არეს
და, როგორც მთელი ქვეყნის ვედრება,
აწყდება ძველი ტფილისის კარებს.
მოსვენებისგან ეხლა რას ელი,
სამარადისო რას მოგცემს ძილი?
ახალი დროის დასაწყისია,
ყოველმხრიდან – ხმა, ყველგან – ძახილი.

რაც დავიწყებით არ იბინდება

ულრუბლო მწვერვალს, დიდი ხანია,
ჩვენი ზრუნვები ვერ ეკარება,
მხოლოდ ხანდახან უცნაურ ამბად
ტურისტი მხრებში შეეპარება.
ის ტფილისიდან ფიქრობდა მასზე –
ახლო ენახა მთების დიდება,
რომელიც არღვევს საუკუნეებს
და დავიწყებით არ იბინდება.
მთებში, სიმშვიდით გარემოცული,
განმარტოებით შენ ისევ მღერი –
ერთის მხრით ვრცელი ტყე, დაბურული,
მეორე მხრით კი – ძეწნა და შქერი.
სალამი, მთებო, ტოტებგაშლილო,
სალამი შორო და მწვანე მდელო,
მუხაო, დროთა ფიქრში გართულო,
კლდეებო, ირემ-ჯიხვთ სამფლობელო!

სამაისო სიმღერებიდან

სპექტრი, შუქთ გუნდი მოაწყდა კარებს,
სხივთა ისარი გულზე დამასო,
ისევ გაბრუნდა და მე მომესმა
მისი ძახილი: იცოცხლე, არსო!
ჩვენ გვასწავლიდა, რაზე ვიღწოდეთ,
ან რაა ჩვენი დანიშნულება –
თავდადებულთა ძლიერი რიგის
მუდამ ახალი და მძლე თქმულება.
ბევრს დიად საქმეს დაუზარებლად
აქ განაგებდენ მაგარი ხელით.
ასრულდა ბევრი, რასაც ველოდით
და ასრულდება ის, რასაც ველით.

და ბევრ ადგილას, სადაც კი დღემდე
ვერ მკვიდრდებოდა მაისთა რკალი,
ეხლა უკვდავი გრგვინვით გაისმის
დაუძლეველი „ინტერნაციონალი“.

აყვავილებულ საღამოს

საღამო მშვიდი, საღამო წყნარი
დღემ ამართულ მთებს გადააფარა,
დუმილს მიეცა შორი სოფლები
და ყაზიბეგის თეთრი ჭაღარა.
უკანასკნელის მზისა ალერსით
აწითლებული და მოელვარე
დასავლეთშია ჩასვენდა ალი,
გაურკვეველი, ჩუმი, მთვლემარე.
ქვევით ნიაღვრით გადარეცხილი
ჩაყუდებული პიტალო მთები
თითქო ფიქრებად გადაქცეულან,
როგორ ჰკვდებიან მზისა სხივები;
პატარა ქალი სასხლავით ხელში
კორდიდან კორდზე დახეტიალობს,
საყვარელ ლექსებს იმეორებს და
აყვავილებულ საღამოს ჰგალობს.

პორტრეტი

მუდმივი ბრძოლით და შურისგებით
შთაგონებული, ცეცხლით გამთბარი,
შეურიგებელ, ნათელი გრძნობით
სავსეა, როგორც ცეცხლით ლამპარი.
ამ დროს იმისი მთელი არსება
სხვადასხვა ფრთებად ირგვლივ ვრცელდება.
მისი აზრები სავსეა სიტყვით,
რომელიც საქმით ხორციელდება.

კარგი პიესა

სცენაზე მიდის
ადამიანთ შური და მტრობა –
ხან სიხარულის,
ხან ტირილის გულღვარძლი გრძნობა.
სანახაობა!
ყველაფერი, რუტინის გარდა.
არ გვაშორებს მას
მშვენიერი თეატრის ფარდა.

მატერია

ძრწოდე, სამყარო! ეს ჩვენი დროის
დაუნდობელი მზე და ნისლია,
მის წინააღმდეგ წასვლა არ ძალგიძს,
მის წინ შერხევაც არ შეგიძლია.
ციურო სულო, დაუმორჩილდი,
დედამიწაზე აიღე ხელი.
შენ ცა გეკუთვნის – მას დედამიწა.
შენ ძლეული ხარ – ის უძლეველი.

დემონიური

არარა ჰგიებს უკუნისამდე,
სულ ყველაფერი მიდის და ჰქრება,
ღრუბელს, ამართულს უზრუნველ ცამდე,
იდუმალება არ ესიზმრება.
მშვენიერებას უხმო სიკვდილი
მოელის ქვეყნად, თან არ მოელის...
შენთვის, ლაჩარო, უკვდავი არის
ხმა სატანასი და სამოელის.

სტრიქონები

უბრძანე არწივს, მთის მწვერვალიდან
დაეშვას დაბლა და განადგურდეს,
უთხარი ირემს, მთაზე იმ მთიდან
ნუ ხეტიალობს, სიკვდილი სურდეს.
უთხარი ცამდე ამართულ მუხას,
მუდამ იხვიოს ნისლი გრძნეული,
ეხლა უბრძანე ამ ბობოქარ ზღვას,
იყოს პატარა და იჭვნეული.

არ შემიძლია. შენში გულისთქმა
უფრო მძლავრია, ვინემ ზღვის ბსკერი,
სილამაზისა კვლავ გიტაცებს ხმა
დაუშრეტელი, როგორც ჩანჩქერი.
ყოველთვის, როცა ხედავ ან ისმენ
სამარადისოდ რასმეს მიმზიდველს,
შენ სიხარული ალგაფრთოვანებს,
ვით მწუხარება უდაბნოს ტიტველს.

იქ, სადაც ყველა!

ესპანიოლკით
პარიზიდან დაბრუნებული,
ის ბრძნულად სდუმდა.
ტუჩზე ღიმი სჩნდა დამცინველი.
ამ სახისაგან
მე ვილტოდი გაფითრებული,
ის მაშინებდა
როგორც უცხო, „შავი ფრინველი“.
საით მიდიხარ! –
მომჩხაოდა დაუთრგუნავი,
„იქ, სადაც ყველა“, –
ვუპასუხე და გავექანე,

სად ხალხის ჰქუხდა
უკმარობათ დაძრული ზვავი,
სადაც ვიპოვე
მღელვარე ზღვა და ოკეანე.

რა იყო შენი ბავშობა?

აბა, რა იყო შენი ბავშობა!
მამა არ გყავდა, დედა არ გახსოვს,
არც სიყმაწვილე, არც თამაშობა,
სულ სიღარიბე გართმევდა სასოს.
გყავდა გამდელად ქუჩა, ის გზრდიდა,
საკუთარ სახლად მას უცქეროდი,
როცა ეს ბინაც მწარედ გდევნიდა
და შენ მომავალ ბრძოლებს მღეროდი.

გახსოვს ის ქარბუქი?

გახსოვს? გახსოვს ის ქარბუქი,
რომ ფანტავდა ფოთლებს დილით.
დილით... ეხლა კი სიცილით
ცის დასავალს, როგორც ლუქი,
გადაეკრა ნორჩი შუქი,
შემორტყმული ნაზი ლილით,
აფერადდა ყვავილივით
სილაჟვარდე მუქი... მუქი...

კლდეებს ამტვრევენ

კლდეებს ამტვრევენ... ეხლა გაიგებთ
შრომის კუნთების ძალას იდუმალს,

იგი მძლეველი ლომებით ანგრევს
ლოდათ ჩამოჭრილ კლდეთა სასთუმალს.
ზეცა შეშფოთდა. სული განაბეს
ანგელოსებმა განცვიფრებულმა,
იდუმალების გაწყვეტილ სიმთან
ამოიოხრა ვარსკვლავთ კრებულმა.
რაღაც უცნაურ სულისკვეთებით
იბურებიან ღრუბელთა გზანი,
მისკენ საშინელ შურისძიებით
მიეშურება ჰაეროპლანი.

ეფინება სიხარული

გაზაფხულზე ყვავილები
იმღერიან ქებათ-ქებას
და ნაკადიც უზრუნველად
მოიმღერის გამარჯვებას.
ყველაფერი, ყველაფერი
მაისისას ერთვის ჰიმნებს,
ეფინება სიხარული
მრავალ ვარდებს და გვირგვინებს.
მოგონებები ატოკებს
ტბის ლელით მოსილ ნაპირებს,
ლალ-იაგუნდებს, ზურმუხტებს,
თვალმარგალიტებს, საფირებს.
მოგონებები ამბობენ:
დასტკბი და გაიხარეო,
ცის კიდით კიდემდისინა,
მრავალთ-მრავალო მხარეო.

ერთი სახე და ერთი ფერი

სხვაფრივ იაზრე კაცთა ყოფნის
არარაობა,

იცანი ყველა საიმქვეყნო
მიწა და მტვერი,
იმ გრძნობის გარდა, დღეს რომ იბრძვის
ჩვენი თაობა,
მსოფლიოს ჰქონდეს ერთი სახე
და ერთი ფერი.

სიმღერა კარგი მხოლოდ მასისთვის

ხელოვნებისთვის მთა ბუმბერაზი
და ვარსკვლავებიც ამბობენ ამბავს,
მხოლოდ მასისთვის სიმღერა კარგი
უკვდავებისკენ გზას გაიკაფავს.
არსებობს ხეთა მშვიდი ჩურჩული,
ისევ და ისევ მხოლოდ მასისთვის
სანატორიის მინდვრებზე ელავს
განმკურნებელი მზე ალმასისა.

საღამო ხანად ისევ იმ ნანად

ვერცხლის ცივ ნათელს, შუქთა დამფანტველს,
ფუნიკულორი მიდამოს ჰფენდა.
სულგანაბული ავტომობილის
სირენა სტვენდა.
როგორც აგატმა, ხალხთა ნაკადმა
კვლავ მიაშურა კინო-თეატრებს,
ქარად არღვევდა, შარფებს არხევდა,
აჰა, გაარღვევს, აჰა, შეამტვრევს.
ხმა ბობოქარი, ხმა ჯადოქარი
გადმოიღვარა საღამო ხანად,
საღამო ხანად ვისმენდი ამ ხმას
ხან მწარე ქარად, ხან უტკბეს ნანად.

ცეცხლით აღვავსებ, გავიათასებ
ამ შვენიერ ხმას ტყვემქმნელ გრძნობაში,
საღამო ხანად ისევ იმ ნანად
ჩემთვის სანატრელ ბობოქრობაში.

ჩემო სიმღერავ, მაღლა, სულ მაღლა!

მუდამ ახალი იწყე ცხოვრება,
ახალი სხივი ედება არეს,
ნუ დაენდობი სიტყვებს უმიზნოს,
არაერთს მოგცემს ის სიმწუხარეს.
წარსულისაგან კვლავ დაიბრუნე
შენი მარადი თანამგრძნობელი,
ჩემო სიმღერავ, მაღლა, სულ მაღლა,
როგორც ცხოვრება, როგორც სოფელი.
საზიზღარ საზღვარს გადააცილე
შენი ამაყი სულისკვეთება,
მეტი მზის სხივი შემოგეხვევა,
მეტი ნათელი შემოგედება.
რა ზღვისფერი და კარგი დილაა,
ამწვანებულო ტყეთა დალალო,
სიმღერაც დილის სინამდვილეა
ღამისთვის მკაცრი და სავალალო.

სხვა სტრიქონები

სურნელებათა გაირღვა კონა,
ყვავილთა ეშხი გულზე დამასე –
ახალგაზრდული ყანის შვენება:
სინათლე, გრძნება და სილამაზე.
საღამოვ, ტყეზე ააბი ბინა,
შენმა ნიავმა ააბიბინა

სოფლის ყანათა გულის ნადები,
სად გუგუნებენ ნადურს ნადები.
სადაც ჩქარია სიმღერა და ხმა,
სად ლენელოვას ფოთლები დახმა,
სადაც თვითეულ ბალახსაც ესმის,
რომ შემოდგომის ისარი ესმის.
სად გაუსწორე ტყეს შენი თვალი
და სიმღერები დღით შენათვალი.
საღამოვ, მითხარ გულის ნადები.
ღამდება, სწყვეტენ ნადურს ნადები.
ორო ყურძენო შემოდგომისა,
აღტაცებულო ქალის სიცილო,
ახალგაზრდობავ, თვალების ელვავ,
რისთვის არ ძალმიძს შემოგიცილო.
ხვავით ვიხილავ წუთსა ბედნიერს,
მყუდრო სოფლისთვის უცნაურ წამებს,
გათენებული სიცოცხლის ისრებს
და შეღამებულ თვალთა წამწამებს.

შენ ობლად კვლავ ადგეხარ გზას

შენ ობლად კვლავ ადგეხარ გზას,
ზეცა ჰქუხს, ზეცა ირღვევა,
ოთხივ მხრივ გადმოხეთქილი
მთელი სოდომი იღვრება.
ელვანი იკლაკნებიან,
არის გრგვინვა და ქუხილი,
შორით შორს ისმის ხევებში
გზადაკარგულთა წუხილი.
დაბრუნდი! ერთიმეორეს
ამ დროს არავინ იცოდებს,
მშველელ ხელს მხოლოდ გრიგალი
და ქარი გამოგიწოდებს.

ძლიერ მომავალს უმღეროდა მომავლის ქნარი

ამ წიგნში მთელი საუკუნის
ვიპოვე ბინა,
უცხო წალკოტში, სადაც კალთა
გადაეფინა
მზის ელვარებას და უსაზღვრო
ძებნის სურვილებს,
ძველი ელლადით, ძველი რომით
გადაბურვილებს.
აღმოჩენილი სულ შემთხვევით,
ნახევრად მკვდარი,
ძლიერ მომავალს უმღეროდა
მომავლის ქნარი.

სულს ნუ დაზოგავ მღელვარე ხმებში

როგორც მნათობი მსოფლიო ცაში,
ისე ერთი ხარ პოეზიაში,
ქარიშხალივით მხნე, ბობოქარი
ნიაღვარი ხარ მდუმარე მთებში.
სულს ნუ დაზოგავ მღელვარე ხმებში,
რაკი ქარის ხმას ყური მოჰკარი.

სიხარულით ეგებება დღის სალამი

ღამის წყვდიადს ბოროტ გულში
განთიადმა სტყორცნა შუბი,
წითელ სისხლით შეიღება,
ჰკვდება ღამე.
საუკუნეთ იდუმალი,
სხივი, გულში დანაგუბი,
ცის ტატნობზე გაიშალა

მოკამკამე.
ხრიოკში კი მიბნედილი
და სისხლისგან მთლად დაცლილი,
დაკლაკნილი, როგორც ზოლი –
კვდება ღამე.
მედგარს მებრძოლს – ნორჩ განთიადს
მაღლა ნაძვებავარცხნილი
სიხარულით ეგებება
დღის სალამი.

დიზელების შემოჭრა

უცქერ დიზელებს და სიხარულის
ნაცვლად – ვაებით გევსება მკერდი.
გაზაფხულია, არე-მიდამოს
სიმწვანე ფარავს, როგორც ხავერდი.
რა მშფოთარე და ტკბილია ნანა.
დაძინება გსურს. არავის უცდი.
ხედავ, რა მალე წაგერთო ძალა.
უდაბნო, ტყეო, როგორ მოხუცდი.
წყევლანი გულში ვერ დაეტია,
მწარე განცდებით აივსო სურა,
ქარმა და წვიმამ ასე გაგხადა,
ხანგრძლივმა ბრძოლამ დაგაუძლურა.
შენი ბორკილი იყო სიბნელე,
მაგრამ ხანგრძლივი არის ის განა?
დაუგდე ყური ისევ დიზელებს,
რა მშფოთარე და ტკბილია ნანა.

ელსადგური ტყეში

დასძარ. დროა. დროა – ინჟენერია.
და ერთბაშად ახმაურდა სადგური.

აგრიალდა დიზელების სერია,
განათებამ ღამე გაანადგურა.
ტყე და მთები საზღაპრო სურათია,
გაჩირაღდნდა შენობათა ბურული,
ცეცხლოვანი ზოლების გზა ანთია,
სადაც წინად ტყე იყო დაბურული.

ცისარტყელა

წყალს, გადაშვებულს ტბიდან ანაზდათ,
ცისარტყელათა დაადგა ზოლი,
გადაფუნგულა ორომტრიალი
ტურბინებიდან გადანასროლი.
მალე მზე ჩავა და დასავალი
ფარშავანგებად შემოიმწკრივებს
აუწერელად დიად ფერადებს,
ჩამავალ დისკოს ჩამავალ სხივებს.

მეშჩანური გული

გამოსცადე ყველაფერი,
რაც კი ძალუძს კაცს თუ ჯადოს,
რაც კი ძალუძს მარტოობას
ღამის ნისლში გამოსცადოს.
იგრძენ, რაც კი შეიძლება
ქვეყანაზე გულმა იგრძნოს,
იცან, რაც კი შეიძლება
კაცმა ქვეყნად გამოიცნოს.
მხოლოდ ერთი, სამუდამოდ
საიდუმლოდ დაფარული
ვერასგზით ვერ გამოიცან
კაცთა მეშჩანური გული.

ახალი გზებით მოდის რაინდი

უცებ გაცოცხლდა ირგვლივ ყოველი,
ველებს აღელვებს ნიავის ბინდი,
ამოიშალა ძველი სიტყვები,
ახალი გზებით მიდის რაინდი.

იყავ გულწრფელი,
გაიგონე ხმა ანთებული

ნუ იცქირები გარეშემო,
ვით დასასჯელი,
გახსენი გული, უთხარ მეგობარს,
უთხარ თავის თავს ყოველ წამში
ათჯერ, ათასჯერ,
რომ გზა გაეხსნას
ქაოსს ნაგუბარს.
შენ თვით შენში ხარ, საცოდავო,
დატყვევებული,
მარტოობაა შენი საკანი;
იყავ გულწრფელი,
გაიგონე ხმა ანთებული
და სასიცოცხლო რამე საგანი.

ღელვას – ფერადები

ღელვას დაფარულს ალისფერ მტვერით,
სიმხურვალისგან ასე ფერმიხდილს,
შენ ესალმები წრფელი სიმღერით,
წრფელი სიმღერით წაართმევ სიკვდილს.
ირგვლივ ფერადებს შემოიღერებ,
რომ აღსდგეს მხდალი და დაცემული.

დიდხანს იმღერებ, დიდხანს იმღერებ,
დიდხანს იმღერებ გატაცებული.

ვინ არ დაფიქრდეს, ან არ აღელდეს

ერთხელ, მანქანავ, არ ვიცი რაზე,
ისეთი, როგორც ბუნება შენი,
შენი ბორბლების სიბუმბერაზე
ერთად შეჰკონე და შეისვენე.
მუდამ, მარადის მე მას ვატარებ,
როგორც სიყვარულს, ძლიერს, გამოცდილს,
უვნებ ნიავსაც არ მივაკარებ,
არც მე მაკარებს ზრუნვა ღამით ძილს.
გონება ირგვლივ ნისლივით უვლის,
ბორბლებს სათუთად კარვებს აფარებს,
დროშად ძმობისა და მეგობრობის
შენდამი გრძნობას თან დაატარებს.
ვინ არ დაფიქრდეს, ან არ აღელდეს,
გრიალი შენი რომელმაც ნახოს,
ინდუსტრიალურ აღფრთოვანებით,
რაც მებრძოლ გრძნობას სურს შეინახოს.

უზარმაზარი მსოფლიო ქნარი

ჩვენ ყველას გვიყვარს: უზარმაზარი
როცა გუგუნებს მსოფლიო ქნარი,
სტეხს, ანადგურებს, ჰქმნის, კერპადა ხდის
დაუძლეველი, სწრაფი, მედგარი.
რისხვით ჰქუხს ცივი ტალღათ გრეხილი,
სწუხს სივრცეებში ფრთაატეხილი,
რად არ უგდებთ ყურს, სიხარული გვსურს,
აღტაცება გვსურს გაუტეხელი.

ხელოვნური და ბუნებრივი შუქი

პროჟექტორი
გალტოლვილი,
ფიქალ კლდეზე გაწოლილი,
მაღალ ღრუბელს მოეჩვენა.
დროთა მრავალთ
გამოვლილი,
ვალმოხდილი და მოღლილი
მთვარის შუქი ცას ესვენა.
ორი შუქი. ორი მძივი.
შედარებამ ჩვეულებრივ
ჩემს გულს
მძაფრად გაჰკრა ბრჭყალი,
ორმა შუქმა გაიელვა,
მიწა ცას გრძნობს
და ბუნებრივს
ხელოვნური ნაპერწკალი.

ზეკაცობიდან

რადიოსა და ელექტრონის
ხანაში გრძნობით
შენ ბავშობის დროს გადაჰყევი,
ასე არ არის?
ტოლ-მეგობრებში ამაყობდი
შენ ზეკაცობით,
მაგრამ რა არის აქ ისეთი
მომსპობი დარის?
გესიზმრებოდა მუზა ქალად,
ნაზი, კეთილი,
გულში რომ ქნარად უკვდავების
მღეროდა გრძნობა,
ეხლა კი კლდე ხარ და ფოლადი
შემოჭედილი,
არც სიზმარი გწამს, არც მუზა გწამს,
არც ზეკაცობა!

მთელი თაობა გარდამავალი

სმენა დახშული,
ენა დაბმული!
გიცქერის ღამე სულგანაბული.
კარებთან მკვლელი. სარდაფში ჩახვალ,
იქაც მკვლელია და ჟრიამული.
ამოხვალ, ქუჩით დაგედევნება,
დაუცხრომელი, მრავალთ-მრავალი
და ვერსად ქვეყნად ველარ ისვენებს
მთელი თაობა გარდამავალი.

იგი დრო ენამ ვერ გამოხატა

თუ ყურს უგდებდი ბარიკადის
ხმას ჩასაფრებულს,
თუ ყურს უგდებდი ყუმბარების
სიმღერას მწარეს,
იგი ჰანგები ტალღას სცემდა
გულს გამძაფრებულს,
იგი გვამცნევდა მისაწვდომელ
ჰანგების არეს.
ვერა, ბუნებავ, სუსტი ენა
ვერ გამოხატავს
ცხრაას ჩვიდმეტის სიდიადეს
და ალმაფრენას.
არ შეუძლია მის წინ რამ სთქვას
ენას მომაკვდავს,
აღარ აქვს ძალა იმ ძალასთან
უბრალო ენას.
თუ ყურს უგდებდი ცეცხლს და გრიგალს
მრავალ შვენებით,
განა ვერ ამჩნევ, რომ მზის სხივი
მიმოიფანტა.

გავიდა ხანა. ეხლა მაინც
ხარ მოსვენებით,
მაგრამ იგი დრო ენამ მაინც
ვერ გამოხატა.

თქვენ, აჩრდილებო წარსულისა!

ის ინდოეთი, საქართველო,
სპარსეთი, რომი –
რომ შეერთდება ერთი გრძნობით
და ერთი მიზნით,
მათი მარადი, ჰერალდიკის
ვეფხვი ან ლომი,
თქვენ, აჩრდილებო წარსულისა,
ველარ დაგიხსნით.
წარვლიან თქვენგნით მთელი ჯგუფები,
მთელი თაობა,
სადაც არავის წაეჩხუბება
უკვდავებათა სხვადასხვაობა.

დრომ შუბლს ნაოჭი გადაუხარა

იქ მშვენიერი სუნთქვით სუნთქავს
მზეთა მაგია,
სტრიქონებია, ვით ციფრები
და ხანა ტოკავს.
ეხლა მე მესმის, ყველაფერი,
რაც კი კარგია –
მომავალს რად სურს მიაკუთვნოს
ჩვენს დიდ ეპოქას.
სმენა! თვალყური! ეპოქა ისვრის

ახალ ერესებს,
და იგი არის – დღეებს რომ გასცდა
უძლიერესებს.
ხავსი ედება კოშკებს უძველესს,
დრომ შუბლს ნაოჭი გადაუხარა,
ვერავინ აჰყრის მტკიცე საფუძველს,
ჩვენმა დრომ ახალს რომ ჩაუყარა.

რომ ლტოლვა დიდი არ დაიჩრდილოს

აღმოსავლეთი გვიყვარდა ჩვენ
ყველაზე უფრო
და დაჟინებით გავცქეროდით
ეფრატს და ნილოსს,
შუა გაჭიმულს არაბეთის
ნახევარკუნძულს,
რომ ლტოლვა მისი არასოდეს
არ დაიჩრდილოს:
თანასწორობა, მიწა საერთო,
დაე, ბორკილებს მას ნუ ადებენ,
მშრომელს მიეცეს, რაც მას წაერთო,
წყვდიადს უფრო ნუ აწყვდიადებენ.

სარდალი საუკუნეთა გაქროლების

ღრმა სიყვარული შრომისადმი,
თავისუფლება –
მეგობრობაში და მტრობაში
ძლიერად სრული.

თანასწორობის მწვერვალი რომ
ეალუბლება –
აი, რა იყო, აი, რაა
უკვდავი სული.
კლასის სიმართლე და სამართალი
ბევრის წამრთმევი, ბევრის მძლეველი
მუდამ დარჩება, როგორც სარდალი
საუკუნეთა გაქროლების,
დაუძლეველი.

ამდენ ცეცხლიდან მზეების თალი

იმ საგანძურებს, რომ არ ნდობდენ
ბარბაროსები,
საუკუნეთა გაქროლების მოიტანს დალი.
აიშლებიან ამიდები
და ტაროსები,
გადარჩენილი ნანგრევების
ფერადი ბალი.
გრძნობენ: ევროპა, საოცარი
რამე მოხდება,
სანამ მსოფლიოს არ აღმოხდება
ამდენ ცეცხლიდან მზეების თალი.

შენ, შუქთა მხარე

ვარსკვლავთა ფიფქით გულია სავსე,
ელვარებს მთვარე.
შავი ზღვის ზვირთთა სცურავხარ ნავზე,
შენ, შუქთა მხარე.
კიპარისები, დაფნები, პალმა –
მოსჩანან შორით
და ნავთსადგური ცისფერმა ალმა –
დაბურა ტბორით.

როგორც ეს გული, მიეცა ჯადოს
მიდამო მთელი,
სულაც არ უშლის ქარიშხლის გრიალს
სიმღერა წრფელი.

* * *

ვისაც ელოდი, მას აღარ ელი,
სდუმს ღამის ურნა,
ქორწინების ხმა გასახარელი,
მიდუმდა ზურნა.
ნუგეში მშვიდი სიბერის დღეთა,
ძვირფასო სახლო,
მიიღე, როგორც თავის შვილს დედა,
სიცოცხლის ახლო.
მე გამახსენდა ქარი პირველი,
მთებში რომ მღერის,
საღამო ჩქარი და გამწირველი
[ტ]უბანიერის,
არ გამოითქმის გზად აღმართული
ის ბილიკები
და მდინარეზე ფიქრში გართული
ტყეთა რიგები...

* * *

იმისთვის მღერის ცეცხლმოდებული
ის ცეცხლის ხმაზე,
რომ მთლად იმონებს აზვირთებულის
დღის სილამაზე.
მაგრამ თვითონვე ეს იცის განა?
გული, ტიალი!
უყვარს მთელი ზღვა, მთელი ქვეყანა
და ხეტიალი.

მე მასთან ვარ ისევ ისე

იყო ნისლი და უარეს
ხმით მორევი ბარბაცებდა,
გემზე შენს თმებს მომღელვარეს
ქარიშხალი იტაცებდა.
იგი ნისლში ამართულ მთებს
ერთმანეთში გაურევდა,
აშორებდა მწვანე კალთებს
და შორიშორს აშურებდა.
ქარიშხალო, მომაშუქე
შენი ბრძოლის სიხალისე,
გაგყვა ჩემი სიჭაბუკე,
მე მასთან ვარ ისევ ისე.

შავი ზღვის პირად

ტროპიკულ ხეებს შავი ზღვის პირად,
ვაზებს დახლართულს
რომ მიყვებოდი ზურმუხტისფერად.
ფიქრებში გართულს,
ჩამავალ მზეში მას მხოლოდ სხვისი
ერქვა მამული.
ხან იშუქებდა, ხან ნელდებოდა
ცა მეწამული.
თითქო პირველად შენ დაგინახე
ბრძოლის აჩრდილი,
მას სტიქიური შვენოდა სახე
ჩადრგადახდილი,
ცეცხლის შადრევნებს გადასცქეროდენ
თვალები შენი
და შენთან ერთად თითქო მღეროდენ
მთანი და ტყენი.

შორეულ ყინულთა მხარე

კავკასიონი სჩანს მიმზიდველი,
განთიადის ჟამს
მის შორთა ყინულთ მხრები ტიტველი
იწყებენ კამკამს
და სიზმარივით ცივი, მსუბუქი
ნისლების კრება
ძნად მოხვეული შემკრთალი შუქით
ირღვევა, ჰქრება.
რომ ცისფერია ის ყელსახვევი,
გულმა ვით არ სცნოს,
რაღაც სარკეა იქ შორეული –
მიყვარს ის ამ დროს.

მკაცრია ამ დროს

უეცრად ტალღა აღშფოთებული
ქუხს და გრიალებს,
ზღაპრული ნგრევა აგორებული
ფრთებს ატრიალებს,
რისხვა ქაფს იყრის და მრისხანებით
ჰაერში არხევს,
ვით ცეცხლის მარცვლებს, საზარელ ხმებით
შიშის მთებს არყევს.
გადახვეული აფრა ანძაზე
მიმოფრიალებს,
სტიქიის სული განგაშებს ზღვაზე.
ღრეობს, ღრიალებს...
ვერა, ვერ ითმენს იგი მონობას.
ყოფნასთან აფთრობს,
ომში, გრიგალში ათავსებს გრძნობას.
მკაცრია ამ დროს.

გასწი, იარე!

კმარა, ნუ ფიქრობ უბედობაზე,
გასწი, იარე და არ დაღონდე,
ნუ დაგიმონებს მგლოვიარება,
თუ ულოდნელად ასაღამოვდეს.
იქ უნდობლობა, კიცხვა და დევნა
მუდამ ახალი ალით ინთება,
სადაც კი დიდი მიზნისთვის ბრძოლის
ნათელი შუქი გამობრწყინდება.

გიგანტიური შუქიდან

გუშინ ქარმა და გრიგალმა
ტყის ნაპირები დათელა.
ეხლა ღამეა. აქ და იქ
ანათებს ციცინათელა.
გიგანტიური შუქიდან
კილოვატებში ცახცახებს,
გათენებამდე ტურბინის
ძარღვს ეს გრიალი დასძახებს.
დასცქერის მტკვარის ნაგუბარს,
მის ფანტასტიურ მონავეს
და თვითონ ცისკრის ნათელიც
ამ ძალს ვერ დაიმონავებს.

სიჩუმეა ეს?

ზღვა არ ბობოქრობს, დროგამოშვებით
სირენას ისმის ხმა გაბზარული,
სდგანან გემები ფერად დროშებით
და შავი კვამლით გადაფარული.
იდუმალებით ისევ სავსეა
ზღვის ცივი გული, ნისლი სოველი.

გულხელდაკრეფით, ბიჯგადადგმული
დგეხარ, არსაით ხმას არ მოელი.
კრეისერებო უცხო ქვეყნების,
ზღვა გადმოლახეთ მძლეთა მძლეველი,
ნუთუ იმისთვის, რომ შეითვისოთ
მხოლოდ სიჩუმე დაურღვეველი?
და ბრძოლის დღეთა დასცხრა ნაღარა?
– არა და არა!

განთიადზე კი...

როცა დაღამდა –
გადადაღავდა
ტფილისის არეს
ალების კალა;
ფიქრებით ძველით
სუნთქავდა ველი,
მთაწმინდა იგი
და ნარიყალა.
როცა გათენდა,
გადაადენდა
შუქს ნაძალადევს
მზე შემოდგომის,
გაისმა ვრცელი
ქარხნის გუგუნი
და აიმართა
სასახლე შრომის.
მოიხსენ რიდე!
აწ კიდით კიდე
მშრომელი კლასის
გაისმის წყრომა;
დროშით ჩვენს დროში
ჩვენს სამყაროში
გუგუნებს შრომა
და მხოლოდ შრომა!

ᲐᲦᲢᲐᲪᲔᲑᲐᲡ ᲘᲛᲔᲓᲘᲡᲐᲡ ᲓᲐ ᲛᲡᲝᲤᲚᲘᲝ ᲒᲐᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲑᲐᲡ

დღეს მებაღემ სარებს ვაზი
მიაკონა, მოაკონა.
მზემ მიდამოს მშვენიერი
გაზაფხული მოაგონა.
ახმაურდეს ყველა ჩანგი
და გამძაფრდეს გულთა ძგერა,
ვერ დამაცხრობ, ვერ დამძალავ,
ვერ გამისწრებ ვერა, ვერა.
მაინც ვიცი, მაინც ვიცი
ვერაფერი შესცვლის შვებას,
აღტაცებას იმედისას
და მსოფლიო გამარჯვებას.

ᲣᲢᲔᲮᲘ ᲮᲛᲔᲑᲘᲗ

შენგნით იმედს შეუპყრივარ,
განცდა მომდევს გაბასრული,
ჩემ სიხარულს, აღტაცებას
ეხლა არ აქვს დასასრული.
გრძნობა ლბება უხილავად
უტეხელი იმა ხმებით,
გალვიძებულ ოცნებითა
და აშკარა განახლებით.

ᲰᲧᲕᲔᲑᲐ ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲘ ᲡᲮᲕᲐᲓᲐᲡᲮᲕᲐ ᲰᲐᲜᲒᲔᲑᲡ

განთიადისა პირველი ალი
ნარიყალისა ნანგრევზე წვება.
ელექტრო ჰქრება და შუქი მზისა
იფეთქებს, როგორც ახალი შვება.
ჰყვება ტფილისი სხვადასხვა ჰანგებს,

ხმა სიშორიდან გულს ღელვად ხვდება;
ჩემი სალამი გიგანტის ჩანგებს,
ბნელს სული ხდება, სიბნელე ჰკვდება.

ახალ იმედათ...

უკანასკნელად სხივები მზისა
იჯგუფებოდენ გულგაპობილი,
როცა მცხეთისკენ მიმავალ გზისად
შენი გამოჩნდა ავტომობილი.
მშვიდობით, – მითხრა უკანასკნელად
ირისისფერმა ქროლამა შარფის.
გადამავიწყდა ეს განშორება,
ვით მწუხარება დახრილი წარბის.
დაღამდა, მთვარემ ამოანათა,
ტყე შუქითაა გადანალაქი,
ახალ იმედათ, მშვიდობით, ეხლა
განათებული მოსჩანს ქალაქი.

ჩრდილმა გადაიქროლა

რა ჩრდილი აეროპლანის
ველებზე გადისრიალებს,
გაზაფხულის დღეს დიადი
ტყე საიდუმლოთ შრიალებს.
მთა-კლდენი უზარმაზარნი
შესცქერენ: რა ამბავია?
მთიდან ჩანჩქერი გადმოქუხს,
თითქო გრგვინვა და ზვავია.
ველი, მინდორი, ჭალები
გადაიქცევა თვალებათ
და თითქო არაფერია –
ის ჩრდილიც მიიმალება.

მიდუდუნებენ ზვირთნი მტკვარისა

მიდუდუნებენ ზვირთნი მტკვარისა,
სანამ ტფილისი შორით იგრგვინებს,
სამხედრო გზაზე ოქროსთმიანი
აღფრთოვანება მაწვდის გვირგვინებს.
მე პოეტი ვარ. ვერარა ძალა
შენს ოცნებაზე ფიქრს ვერ გამიქრობს,
„საით წაიღებ შენ ამ გვირგვინებს?" –
წარსული ამბობს, წარსული ფიქრობს.
ახალ ეპოქის ვარ მე მხედარი:
დრო საკმარისი მიჩნს უკმარისად.
გზად იშლებიან თმანი ქარისა,
მიდუდუნებენ ზვირთნი მტკვარისა.

მიბნედილ მაშუქას

შენ ჩვენი დროის არ გაქვს გაგება,
შენ გული გეწვის და გედაგება,
დიდი ხნისაა სიზმარი ტკბილი,
შენ სასომიხდილს მოელი სიკვდილს
თვითონაც მწარედ სასომიხდილი.
იყავ უგონო, იყავ თავხედი,
სხვა ფერთა კონა გჯეროდა ბედი,
შენ გქონდა გული უსპეტაკესი,
სანამ ზღვასავით, სინათლით მწვავით
არ აელვარდა მძლავრი ზაჰესი.

შენ მიდიხარ...

შენ მიდიხარ. შენის წასვლით
კიდევ უფრო დაგვაღონე,

რატომ წინად, რატომ ადრე
სიტყვაც კი არ გაგვაგონე?
ვაჰ, თუ გზაში დაიღალო,
თრთვილმა დაჰკრას ახალ მდელოს,
კარგი ბედის ნაცვლად ღამე
კიდევ უფრო დააბნელოს.

მატარებელში

ორთქლმავალი სტვენს. შენ კითხულობ ტვენს.
გადააგდე ის, გაიხედე წინ...
ბუჩქს შარფივით ბოლს ორთქლმავალი ჰფენს
და გაისმის თან: რა-რა-რა-რა, ძინ!
ასწლოვანი ხე გაუპია მეხს,
ქორი მიაქვს ქარს, რაღაც მიაქვს ქორს.
შეგვიძლია ჩვენ გზაზე გავყვეთ გლეხს,
მის ზრუნვას და ფიქრს უბოლოოდ შორს.

სწორედ ისეთი, როგორიც ვიყავ ოცი წლის წინად

მშვიდი კოლხიდის მდინარეებზე
კვლავ არის მთვარე,
სწორედ ის მთვარე, „პოეტები“ რომ
ებრძვიან მწარედ.
სადღაც მომხიბვლელ საოცარ ჰანგებს
სტვენდა ბულბული,
სწორედ იმ ჰანგებს, რომელთ სწყევლიან
სულშეგუბულნი.
და მე მივქრივარ მოვერცხლილ გზაზე
უძლეველ რკინად,
სწორედ ისეთი, როგორიც ვიყავ
ოცი წლის წინად.

ცა, ზღვა და მიწა

ეს ნატვრა იყო უკანასკნელი:
გაჰქრეს ცხოვრება მწარე და ბნელი,
როცა ზღვა აღსდგა და მის ტალღებში
შთაინთქა ბედი გაუტანელი.
გამოლაშქრებამ ქარიშხალისამ
სიცოცხლის ძალა იქ წარიტაცა
და მოელოდენ ახალ ცხოვრებას
გარინდებული ზღვაც და მიწაცა.

თავისუფალი და ძლიერი ადამიანი

ჩვენ ხომ იმისთვის გავჩენილვართ
და ის გვაქვს მიზნად,
მივსცეთ სიცოცხლე, თუ გაჰქრება
დღე შხამიანი –
შეუზღუდველად არსებობდეს
ამ სოფელ-ქვეყნად
თავისუფალი და ძლიერი
ადამიანი.

* * *

მონა იყავი გარემოისა,
მონა უსახო, მონა ძლეული,
ვით იქნებოდი გვირგვინი ქვეყნის
უსულო საგნად გადაქცეული?
მონა მტარვალი, უგულო მონა,
უმოქმედობის და უგნურების,
თავისუფლებამ რომ მოგაშუქა,
ეხლა რაღა გჯის ბედის მდურებას?

* * *

მშვენიერება ეს მანქანაა,
დიზელის შუქით გასხივოსნება.
ქარიშხლის ზუზუნს ის მომაგონებს
და გამიტაცებს მისი ოცნება.

* * *

მძიმეა მეტად, დიდია მეტად
ღელვათა ზვავი,
იგი ცხოვრებას დაადგა სვეტად
მკაცრი და ავი,
რაღაც გრძნეულად გარს ახვევია
ხვეწნა-მუდარა,
რა საჭიროა? სულს არ სჩვევია
ნავთსაყუდარი.

მწვერვალი დაიხარა

მწვერვალს ჩრდილი თავს წაადგა,
მთა ღრუბელმა გადმოფარა
და მწვერვალმა შენანების
ცრემლი მშვიდათ გადმოჰყარა.
მხოლოდ როცა ღრუბლების ქვეშ
მწუხარებით ის თავს ხრიდა,
მინდორ-ჭალებს მზე მაღლიდან
უხვად სხივებს უგზავნიდა.

ისტორიული გემი

უზარმაზარ კლდეს მიემსხვრა
მაღალი გემი,

თავისუფლების, წინმსვლელობის
დიდი ემბლემით.
გარემოების გულდახშულ და
უგრძნობელ ზღვაში
ცხრაას ჩვიდმეტში ჰპოვეს იგი.
მშრომელთ ზეიმით
გამოაცურეს ნავთსადგურისა
მქუხარებაში.

უნდა ვიცოცხლოთ, უნდა ვიცოცხლოთ!

ვისაც სიხარულს ვუზიარებდით,
ის ისევეა ამაღლებული,
მას არ ვერწმუნოთ, არ შეგვიძლია,
უნდა მივანდოთ სიცოცხლის გული.

უნდა ვიცოცხლოთ, უნდა ვიცოცხლოთ!
ცხოვრების მიზნად ის დავისახოთ,
სულ იმედები უნდა ვიპოვოთ,
სულ გამარჯვება უნდა ვიძახოთ.

„ინტერნაციონალი“

სადღაც სადგურის მახლობლად მყუდრო
დღე ეუბნება: „მშვიდობით“ ივლისს.
ორკესტრმა დაჰკრა „ინტერნაციონალი“
და ჟრუანტელი სხეულში მივლის.
მუდამ მაღელვებს ეს ჰიმნი ჩვენი,
ეს ჟრუანტელი ჩვენი დროისა,
ადგილს რომ მოსწყდა კაცობრიობა
და უფსკრულებში მიიმსხვრ-მოიმსხვრა.
ამ ჰიმნმა დასძრა ძველი ტაძრები
და ვარსკვლავები აჰყარა ცაზე,

მწვერვალს მოსწყვიტა სასახლეები
და დააქანა მოლიპულ გზაზე.
მე მომაგონდა, არ ვიცი რატომ,
როცა ორკესტრის ჰანგი მინელდა,
გამარჯვებამდე ტერორის მომხრე
მტკიცე რაზმები იაკობინელთა;
მე მომაგონდა, არ ვიცი რატომ,
სცენა პარიზის საშინელ დღეთა,
ვერსალელების მიერ მხეცურად
კომუნარების რბევა და ჟლეტა;
მე მომაგონდა, არ ვიცი რატომ,
ფრანკო-პრუსიის მძვინვარე ომი, –
სადგურის იქით უკრავს ორკესტრი
და ემატება ფანტომს ფანტომი.
აი, პარიზის რიგები მუშის,
აი, გამოსვლა ტყვიის ზუზუნის,
ჯერ გამარჯვება სიხარულისა,
სისხლში ჩახრჩობა შემდეგ კომუნის.
ისევ ამძაფრებს გრძნობას ორკესტრი,
სანახაობა აღარ ახარებს.
ლუი-რუ, მამა და კალატოზი,
აგებს სახლებსა და ყავახანებს.
კისკისი ისმის უდარდელ ქალთა,
მარჯნისფერ სასმელს სვამენ ფრანტები –
აი, ვის უგებს სახლებს ლუი-რუ,
თვითონ სარდაფში განალანდები.
ლუი-რუს რვაას ორმოცდარვიდან
ახსოვს დღეები მწარე ივლისის,
როცა საშინელ გამძაფრებაში
დახვრიტეს ბევრი, და მამამისიც.
ლუი-რუ იღებს ხელში იარაღს,
იგი მიიღო მუშათა რიგმა,
მაგრამ დაეცა მალე კომუნა
და სხვებთან ერთად ის მოკლულ იქნა.
შემდეგ, როდესაც კვლავ ხვრეტდნენ ტყვეებს,
ქალმა კისკისამ, მოსილმა შავში,
მოკლა ლუი-რუს პატარა შვილი, –
ის, კომუნარი, ოთხი წლის ბავში.

მე მომაგონდა, არ ვიცი რატომ,
ჰიმნი მომავალ რევოლჲუციის,
ჰიმნი მასისთვის მებრძოლი გულის,
[ჰიმნი ხალხისთვის ამომავალ მზის]
და ციხეები, გამოძიება,
სასამართლოთა განაჩენები,
გადასახლება, რბევა, კატორღა
და შემუსვრილი მუშათ ფენები.
თითქო მიწის ქვეშ ისმის გუგუნი
არალეგალურ სტამბათა ბორბლის,
ცხრაას ხუთი წლის მღელვარე ფონზე
საქართველოის მრავალი ორბის.
იშლება პრესნის ბარიკადები
და ილვრებიან სისხლის წყარონი,
ორკესტრი გრგვინავს, ვით გიგანტიურ
ბორკილებისა მძიმე ჟღარუნი.
ორკესტრმა დაჰკრა „ინტერნაციონალი“,
ეს ხმა არ არის მშვიდი და ნელი,
კოლოსალური, ძლიერი ხმაა,
ეს ხმაა ცხრაას ჩვიდმეტი წელი.
თქვენ მარტო არ ხართ სადარაჯოზე,
და თქვენთან ერთად იბრძვის ათასი –
ჩვენი და მთელი კაცობრიობის
გაღვიძებული მუშათა კლასი.
წადით პირდაპირ ამ გზით და მუდამ
მაღლა გეჭიროთ წითელი დროშა,
ჩვენ კი ყოველთვის თქვენთან ვიქნებით,
გამარჯვებისა და ბრძოლის დროსაც!
და კიდევ ბევრი ბრძოლის გადახდა,
ეჭვს გარეშეა, ჩვენ წინ დაგვხვდება,
თუ მთელი ქვეყნის თავგასულობა
თავდასხმისათვის კვლავ ემზადება.
ხანდახან გული გექნება მშვიდი:
რომ მოიხედავ – ბრწყინავს მზეები,
რომ გაიარა თავისი დიდი
ისტორიული ბრძოლების გზები.
გვასწავლა ბრძოლა და გამარჯვება
ათასმა, ბევრმა ათი ათასმა,

ვინაც შესძლო და მოიგერია
დაუნდობელი მტრების თავდასხმა.
სად ათეული ათასი რიცხვი,
რიცხვი უფრო მძლე და უფრო დიდი,
წინად ჯანსაღი და ღონიერი –
დავრდომილია და ინვალიდი.
წყლული მორჩება, არაფერია.
ესკადრილიით, ხმალით და თოფით
კიდევ ბევრს ვნახავთ მტრის დამარცხებას
ერთი სურვილით და ნებისყოფით.
მუდამ მაღელვებს „ინტერნაციონალი“,
ეს ჟრუანტელი ჩვენი დროისა,
ადგილს რომ მოსწყდა ძველი ცხოვრება
და უფსკრულებში მიიმსხვრ-მოიმსხვრა.

გაუმარჯოს მებრძოლ თაობას!

დიდი ხანია მას შემდეგ განა,
რაც პანსიონის ჰქუხდა კედლები?
რა ფერადებით სჩანდა ქვეყანა,
რარიგ გვეძახდა სიცოცხლის ხმები.

პოეტის სული ირგვლივ უვლიდა
აბობოქრებულ მშრომელთა მხარეს,
ყვავ-ყორნებს წყევლა-კრულვას უთვლიდა,
მათზე სატირებს თხზავდა მქუხარეს.

შენ ჩრდილოეთში გადაგასახლეს,
და, წერილებში, გული გწყდებოდა,
გეღირსებოდა ისევ ჩამოსვლა,
თუ არასდროს არ გეღირსებოდა.

მაგრამ იქუხა რევოლუციამ,
შენც გამოჰყევი ხომ მოძრაობას?
მაშ, სადღეგრძელო ავსწიოთ თასი:
ეს გაუმარჯოს მებრძოლ თაობას.

„ჩემი სამშობლო მანჰატანია“

ო, ამერიკა; როდის იქნება
ოკეანეთა ნისლი – სუდარი
გაიფანტება და გამოჩნდება
ნიუ-იორკის ნავთსაყუდარი.
ყველა ქვეყნიდან – ქვეყნად დაუთვლელ
შენს სიმდიდრეებს უგზნებენ თვალებს,
სიმდიდრე ზღაპრულ სიღარიბესთან,
სიმდიდრე, დღეს რომ მრავალს აწვალებს.
ესაა კუთხე, ედგარს, უიტმანს
უგრძნიათ ფეთქვა დიდი ხანია,
„ვარ უიტმანი და ვარ კოსმოსი,
ჩემი სამშობლო მანჰატანია!“

* * *

ქარხანა შრომობს, ბორბალი ბრუნავს,
წარმოებისთვის წამი არ იცდის,
საკაცობრიოდ იცვლება შრომად
ძველი ბუნაგი კაპიტალისტის.
დაატრიალეთ მედგრად ბორბალი.
ამ მტკიცე ხმაში მკაფიოდ ისმის –
პროლეტარული აღფრთოვანება
მოახლოვებულ სოციალიზმის!

ხალისიანი კრთომა

ქალაქს აღვიძებს დილის
ხალისიანი კრთომა,
ქარხნის დაზგებთან ღვივის
თავგანწირული შრომა.
გადაიტანა დრომა

ბევრი ღელვა და წყრომა,
მინდორს ედება გლეხი
და ასკეცდება შრომა,
აზრმაც დაიწყო შებმა,
ლექსმაც დაიწყო ტყდომა,
მთელ ქვეყანაზე ჰქუხდეს:
შრომა, შრომა და შრომა!

* * *

მაგია მზისა, მაგია მთვარის
იყო ამ ქვეყნად, თუ აღარ არის.
უჩვეულოა მაგია ზოგი –
როს სიბნელეში რენტგენოლოგი
ეძებს და ამჩნევს ავადმყოფ მხარეს,
დარჩენილ ტყვიით – ტკივილებს მწარეს.
იგი ეპოქის არის მაგია –
მზეა, ჩვენია, ამხანაგია.

ბოძთან ტრამვაის უცდიდა მგზავრი

ბოძთან ტრამვაის უცდიდა მგზავრი
გათეთრებული თოვლიან მხრებით
და იყო ცხრაას ჩვიდმეტი წელი
თავის ქარიშხლით და ამბოხებით.
უდგა თეთრ წვიმას, ქროდენ ეტლები
და ტრამვაების მძიმე ტივები.
ნისლში სახლები და გამვლელები
მოსჩანდენ, როგორც ნეგატივები.
თოვლქვეშ კი, როგორც ქსოვილი ბადის,
მრავალ მიუვალ გზებით ფარული,
ათიათასი ნაკადი გაჩნდა,
მჩქეფი, ანკარა და მოხარული.

მიწისქვეშ გზები ვიდოდენ წყნარად
და იქ სხვადასხვა ადგილას რგული
ერთიმეორეს ეძებდა მარად
ასიათასი მდინარის გული.
გადათეთრება ზამთრის დროული!
ყველას სწყუროდა ზეცა მზიური
და აი, როგორც გადანათოვლი,
მიწით ალმოსკდა ხმა მაგიური.
გზებიც დაიხსნა მაშინ, ჰიალა!
ჰაიდა, გასწი! მკაცრი, ულევი,
მეწყერად, რღვევად და ხეტიალად
ამოილვარა ნაკადულები!
რა ხანა იყო! რა უკმარობას
ჰქუხდა და გმობდა გააფთრებული,
რასაც მიწისქვეშ ჰფარავდა გრძნობას
ასიათასი მდინარის გული.
არა მისტიურ ფრთებით ფარული,
არა ოცნება და ზეფირები,
არამედ ნალდი და რეალური
დაჰქანდა ხიდი და ჯებირები.
იყო მაშინ იქ და ეხლაც არის
გრძნობა, რომელსაც ფარავს პოეტი,
მთელი სიმძიმე ეპოქის ქარის,
ყველა მდინარე და ოქროეთი.
რა დაჟინებით, რა უკმარობით
გაიძახოდა გააფთრებული,
რასაც იდუმალ ჰფარავდა გრძნობას
ასიათასი პოეტის გული.
და მაისის დღეს მაშინ და დღესაც
და მომავალის ბედნიერ დროშიც
უძლეველ გრძნობით ფრიალებს ალი
ასიათასი ნათელი დროშის.
ბოძთან რომ ვაგონს უცდიდა მგზავრი
გათეთრებული თოვლიან მოხვრით,
ამ გაზაფხულის დღეს იმავე მგზავრს
ირონიულად და ამოოხვრით
უფლება აქვს, რომ შეხვდეს ძველს რუსეთს

წლების სხვა წლებთან გადამწინდველი.
იმის კითხვაზე: ის დრო სად არის?
თქვას: სადაც თოვლი შარშანწინდელი.

[1930]

გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი

არტილერიავ,
ტრანშეებში ჩაფლულო ჯარო,
ყველა ქვეყნებში
თქვენის სისხლით გაწითლდა ველი.
გინდათ თუ არა,
რომ ამოშრეს
ეს სისხლის წყარო?
მაშინ ძირს ომი!
ჩამოართვით ერთმანეთს ხელი!
ცხენოსანთ ჯარო,
მოთარეშევ ქარის სისწრაფით,
თქვენ არ ხართ მტრები,
თქვენი მტერი ხანაა ძველი.
გინდათ, რომ ძმობა
გაიჭიმოს მაგარი ძაფით?
მაშინ ძირს ომი!
გაუწოდეთ ერთმანეთს ხელი!
არტილერია,
უეცარი ცეცხლით ძლიერო,
გაუბიცის და
მორტირების გრიალი მწველი
იქ მიაშურეთ,
სადაც უნდა სამაგიერო,
აქ კი ძმებია,
გაუწოდეთ ერთმანეთს ხელი!
ჯავშნის გმირებო,
უძლიერესს რომ უძლვით ტანკებს,
შემოაბრუნეთ

ჯავშნიანი მატარებელი;
ნუთუ ვერ ამჩნევთ
ამ თხრილებში თქვენ ამხანაგებს,
რომ მოგიწოდესთ:
ჩამოვართვათ ერთმანეთს ხელი!
ავიატორო,
გამბედავო ესკადრილია,
ციდან ტყვიების,
ყუმბარების და გაზის მღვრელი
გზა თქვენივ დედის,
თქვენივ დების სისხლის ჩრდილია,
ძირს მწარე ომი!
გაუწოდეთ ერთმანეთს ხელი!
ინჟინერებო,
თქვენი მწარე ტექნიკა ომის
შხამია, რითაც
ისუსხება ქვეყნად ყოველი.
ის ანადგურებს,
რაც ნაყოფი რამ არის შრომის.
მშრომელებისკენ!
ჩამოართვით ერთმანეთს ხელი!
დივიზიებო, კორპუსებო!
უცდით ბრძანებას,
როდესაც შტაბი,
მუქთახორა ტახტების მცველი,
მოითხოვს თქვენგან
თავგანწირვას და გაქანებას –
მაგრამ არასდროს!
გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი!
რადიო, ფოსტა,
ტელეგრაფი, მორზეს ანბანი
ბატალიონებს
უმალავდა, სად იყო გველი;
დღეს აგვისტოა –
მსოფლიოში ისმიან ხმანი:
ძირს მწარე ომი!
გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი!

ცეცხლი ქუთაისში

გუშინ რა ცეცხლი სწვავდა ქუთაისს!
დღეს რომ ტფილისსაც სწვდეს იგივ ალი,
ჩვენი გული გრძნობს ცეცხლიან მაისს
და ცრემლებს მაინც არ დაღვრის თვალი.
გუშინ რომ ღარიბ მოსახლეობას
გაუნადგურდა კერა და ნიში,
დღეს რომ იგივე დაატყდეს ტფილისს
ჩვენს გულში მაინც არ შევა შიში!
ჩვენ მივაშურებთ ღარიბ სადგურებს,
გულში არ იქნას ღელვა და კრთომა:
რასაც დღეს ცეცხლი გაანადგურებს,
ხვალ გულდაგული აღადგენს შრომა.
გუშინწინ რაღაც სხვაზე დავიწყეთ,
ეხლა კი მასის გრგვინვა გაისმა:
კერძო დარდები, სიგულმავიწყე
გადაგვავიწყოს ათმა მაისმა!..
გვესმის შენი ხმა და გაფიქრება,
ო, გადამწვარო სახლო და შრომა,
რა თანაგრძნობით შენს წინ იხრება
დღეს პოეზიის მაღალი დროშა.
ჩვენ მივაშურებთ დამწვარ სადგურებს,
გულს არ ჩაიდო შიში და კრთომა,
რასაც დღეს ცეცხლი გაანადგურებს,
ხვალ გულდაგული აღადგენს შრომა.

1 მაისი, 1928,
სტამბაში

გამბედაობა

თაობას მისდევს კიდევ თაობა,
გამბედაობის დიდო გენია,
აღმოჩენანი ახალ-ახალი
ქვეყნად, შეხედე, რაოდენია!

თაობას მისდევს კიდევ თაობა
და მიღწევების დამახსოვრება
ქმნის ახალი გზის, ახალი ქვეყნის
ადამიანის ახალ ცხოვრებას.

სხვაგან, სხვა მხარეთ განვითარება
რაღაც უმიზნოს მიჰყავს დინებას,
ჩვენი ეპოქა მიზნად ისახავს
კაცობრიობის აღორძინებას.

ეს განსხვავება უფრო მკაფიო
სინათლითაა ნაბინდბუნდები,
როდესაც მდიდარ საზღვარგარეთით
ღარიბს ჩვენ მხარეს დაუბრუნდები.

და შენ განიცდი დიად სიხარულს
სახლში, ყანაში თუ ქარხანაში –
შრომის სიხარულს, წინსვლის სიხარულს
ჩვენის საქმისთვის, ჩვენ ქვეყანაში.

სხვა ქვეყანაში დღის რვა საათის
უფლებას იცავს ყველა ბრჭყალებით:
ესკადრილიის, დესანტებისა,
ხვრეტის, დარბევის საშუალებით.

კოლონიალურ მუშების ბედი
ნუ დაესიზმროს ჯარს და ჯამაათს –
იმ „კულტურული“ ბორკილის მუშა
მუშაობს 14 და 18 საათს.

კაპიტალიზმი ცდილობს ააგოს
და განამტკიცოს თავისი ბედი
მუშათა კლასზე გააფთრებული
და გამარჯვებულ ბრძოლის იმედით.

კაპიტალიზმი ცდილობს დააბას
მუშათა კლასი მაგარი ურვით,

მის ნერვებისგან კიდევ ზედმეტი
ღირებულების მთლად ამოწურვით.

კაპიტალიზმი ცდილობს ომისგან
მოხდენილ კრიზისს გაართვას თავი
და ემუქრება პროლეტარიატს
იგი, ბურჟუა, სულთამხუთავი.

კაპიტალიზმი სხვა გამოსავალს
ვერ ხედავს მუშის დარბევის გარდა.
ჩვენში სხვაგვარი არის ეპოქა:
აქ სახელმწიფოს თვით მუშა მართავს.

ყოველმხრივი ზრდის და გამარჯვების
თითეული დღე არის ფაქტორი
მხარეში, სადაც მშენებლობაა
დღეს ჰეგემონი და დიქტატორი.

მეცნიერების, ტექნიკის, ყოფნის
და ხელოვნების დასაყრდენია,
გამბედაობა ახალ-ახალი,
გამბედაობის დიდო გენია!

გამბედაობა, დიდო გენია!
თაობას მისდევს კიდევ თაობა,
გამბედაობა, გამბედაობა
და ერთხელ კიდევ გამბედაობა!

ცეცხლის სახმილი გამოსცდის რკინას

დრო გაგაშორებს შეჩვეულ ბინას.
ყუმბარების ხმა. ტყვიების ქროლა.
ცეცხლის სახმილი გამოსცდის რკინას,
ხოლო კაცის გულს – მედგარი ბრძოლა.

ნუ დაგაღონებს, ნუ შეგაწუხებს,
დროებითია ის მწუხარება.
გადმოადუღებს ოქროებს ქურა,
კაცს კი – ბრძოლათა ცეცხლში ტარება.

სიცოცხლის მტევნები

ხელში გეჭიროს სიცოცხლის თასი,
მასში მტევნები გრძნობის ჩასწურე,
რასაც არა აქვს სიცოცხლის ფასი,
დალეწე, დასწვი, გაანადგურე!
ხელისშემშლელი გაჰკვეთე ბინდი,
ხავსს განშორების ცეცხლი აპკურე,
გათენებათა იყავ რაინდი –
დასწვი, დალეწე, გაანადგურე!

გზაზე

დრო აღარ დარჩა, რომ ახალი
იწყო ცხოვრება?
არა! ყოველი წუთი გზაა
თავისდაგვარი.
ამ გზაზე ბევრი თანამგზავრი
უცდის მომავალს,
ბევრი გადივლის ქარიშხალი
და ნიაღვარი.
კვლავინდებურად
ირხევიან ალვის ხეები,
ცადატყორცნილი
ყინვის მთები დგანან მეფურად,
კვლავინდებურად
შრიალებენ ხშირი ტყეები,
კაცთა სიცოცხლე
კი არ მიდის კვლავინდებურად.

მხოლოდ ეს გული

მხოლოდ ეს გული,
ჩვენი გული, ისევ მხურვალე
გრძნობდა, რა ნამი
გადასუსხულ ველს ეპკურება –
მას გაზაფხული ენატრება
და არა ცივი,
საშემოდგომო, უიმედო
დაუძლურება.

* * *

კმარა!
რას გადასცქერიხარ
მდინარის ზვირთთა დენასა,
წყალმა წაიღოს წყალისა,
დრო ლამობს გადაფრენასა.
კმარა
სიზმრები ჰაეროვანი!
შრომა სავსეა უეცარ შვებით,
სიზმრებს ადგილი არ უნდა ჰქონდეს,
თუ გადაიარ გზას გამარჯვებით.

სტანსები

ვდარაჯობ იმ დროს, როცა ძილიდან
გამოგაღვიძებს სულის მუდარა,
რომ ხალხს ადგილი ექნეს იმ გულში,
ჟამმა ხანჯალი რომ გაუტარა.

მიჰქრიან დღენი, გული არ გვწყდება,
რომ რაც გვჯეროდა, დღეს აღარ გვჯერა,

თვალთ დევნებაში არ გვენანება
ის აღმაფრენა, ის გულისძგერა.

ცხოვრებისათვის ძველ აღმაფრენით
საუკეთესო ახალში ვცხრებით,
ვიპოვეთ გზები და ამ ღრმა რწმენით
სიცოცხლისაკენ მივეშურებით.

ვიპოვეთ ქვეყნად ჩვენ მეგობრობა
და სიყვარულით გამთბარი სხივი,
თანამედროვე ცხოვრების გრძნობა,
მუდამ მართალი, მუდამ ხანგრძლივი.

ნუთუ ღირს დროთა კვლავ მოგონება,
წარსული წყლული რომ განიახლო?
არ გიცხოვრია შენ ქვეყანაზე,
შენ გაიარე სიცოცხლის ახლო.

შენ აარიდე ყველაფერს თვალი,
არ დაგინახავს წრფელი ღიმილი,
ყველაფერს, ირგვლივ რაც კი რამ გერტყა,
შენ დასცინოდი მშვიდი, გულგრილი.

სასწაულს რასმეს ელოდა სული,
გიჟურ ფიქრებით იკლავდი შენ თავს,
შენ გაიარე სიცოცხლის ახლო
და სიცოცხლისთვის არ შეგიხედავს.

ყველაფერს მისწვდი შენს სიცოცხლეში,
ბედნიერებით სიცოცხლის გარდა.
რომ შრომა არის ბედნიერება,
ვერ იგრძენ – ისე დაეშვა ფარდა.

ძველი ქვეყანა! ნიშნად იმისა,
რომ მკაცრი იყო შენი სიმრუდე,
შენს იდეებში ობობა ხლართავს
ქსელს და მიკიოტს ჩაუბამს ბუდე.

ხმა უჩვეულო

როცა მინდვრებში დგას პიონერი,
ნაღარასა სცემს და ბუკს აყვირებს –
შეფარებულა შვლის ნუკრი თხემებს
და უცნაური ეს ხმა აკვირვებს,
ისე სოფელის სმენას აოცებს
ხმა უჩვეულო, ხმა გადაწნული,
ჯერარნახული გამოგონება –
სიტყვა, რადიოს ყელში ჩასმული.

ავდარი

ცა პირიდან წვიმას აქცევს,
სერავს ელვის ნათებას,
ყურადღებას არვინ აქცევს
მის სამხედრო მზადებას.

ტყეში კრთომა არის ნუკრის
და გრიგალი ამავ დროს
ველად დაძრწის და თავს უყრის
თავის ძალებს სამხედროს.

გაჰქრა ძველი დუბეითი!
იბრძვის განამალები
საჰაერო და ქვეითი
დარაზმული ძალები.

* * *

ჩვენ დავხედეთ საზეიმო დატას.
გაზაფხული დაჩნევია მიწას,
ოპტიმისტურ ფერადებით ხატავს
პერსპექტივებს მომავალი დღისას.

* * *

უნდა ბოლო მოეღოს
ამ წყრომას და ვაებას,
ყველა ქარხნად გავიდეს,
ყველა მტვერში ჩაებას.

კაპიტალიზმის ობი
აბა, რისაა მდომი,
სად გავარდება თოფი,
როდის იფეთქებს ომი.

ქუჩებს ყვავილი მოეფინება

ქუჩებს დროშები მოეფინება
და გაბრწყინდება სახეთა ღვარი,
„ინტერნაციონალის“ სიმღერით წავა
ამ ქალაქებზე მუშათა ჯარი.

ფერადი ფერით შეიმოსება
ყველგან სახლები გიგანტიური,
ყველგან ელვარე გაზაფხულია
და ვარდებია ყველგან მზიური.

პროლეტარიატს შუბლზე ჰფენია
ცხარე ბრძოლების ალთა ჩქერება:
ბედნიერება შეიქნეს ქვეყნად –
სთქვა და იქნება ბედნიერება.

სიცოცხლით, მთელი შემოქმედებით

ჩვენ შევეჩვიეთ ბრძოლაში ყოფნას
სიცოცხლით, მთელი შემოქმედებით,

თავზე ტყვიები დაგვფარფატებდა
და გატაცება ფოლადის ფრთებით.
ჩვენ შევეჩვიეთ ქარს და ქარიშხალს,
ბავშობიდანვე ჩვენი ცხოვრება
იყო მარტოდენ რევოლიუციის
მქუხარე ძალთან დამეგობრება.
რომ გაგიჟებას გავდა დღეები
მრავალფეროვან წამთა ფერხულში,
წინ მივდიოდით და იმედები
გამარჯვებისა ხარობდა გულში.

ყოველ სტრიქონზე

დღეს გავიმარჯვებთ!
დღეს გავიმარჯვებთ! –
ამგვარად ვფიქრობთ ჩვენ ყოველ დილით
და საღამოხანს კვლავ ვიკრიბებით
აღფრთოვნებულნი დროით განვლილით.
ეძალებიან მოგონებები
გაზაფხულისას გრძნობებს რჩეულებს.
რა სიხარულით, რა სიამაყით
ვათვალიერებთ ახალ რვეულებს.
ერთი სტრიქონიც იქ ვერ ვიპოვეთ,
რომ იმედებით არ სძგერდეს გული,
ყოველ სტრიქონზე შრომას დაუსვამს:
გამარჯვებული, გამარჯვებული.

სალამი ახალ გზით გაერთიანებულ საქართველოს!

წინათ მეტეხის ბურჯი
და ნარიყალა აგეს,
ახლა მძლავრი და ურჩი
სიტყვა ეკუთვნის ზაგესს.

სიბნელე? არასდროს, არასდროს!
სიკვდილი წყვდიადის ჩრდილებს!
სინათლეს გაუმარჯოს,
სინათლის ყვავილებს!
დრო მიდის ნათელ გზით,
რომ მტრობა დათრთვილოს,
სალამი ახალ გზით
გაერთიანებულ საქართველოს!
სიბნელე? არასდროს, არასდროს!
სიკვდილი წყვდიადის ჩრდილებს!
სინათლეს გაუმარჯოს,
სინათლის ყვავილებს!

დიდი ზამთარი

პაპას ზღაპრები შემოელია,
დიდედას კიდევ ამბები ძველი.
სიტყვა ეკუთვნის ეხლა პიონერს,
ხვალ რა მოხდება – კარგი თუ მწველი?
მეურმეს გზაზედ წყნარი სიმღერით
წისქვილისაკენ მიაქვს ხორბალი.
კოლექტივებზე ჭრიალებს ღერძი
და ტრაქტორებზე მღერის ბორბალი.
ზამთრის ღამეა. სიჩუმის სახით
გაწითლებული დადის ყინული.
დიდი ზამთარი დაგვიდგაო წელს,
გზა თოვლითაა გადაზვინული.

მშვენიერი წიგნი

ო, საუცხოვო ახალი წიგნი!
ადამიანურს ვამჩნევ მის თვალებს.
ვერავითარი სიტყვის მოსმენა
უფრო ძლიერად ვერ გამაწვალებს.

მე არ ვკითხულობ, ვისია გული
და სიხარულის ცეცხლი ვისია,
ჩემთვის ამ მარად მშვენიერ წიგნით
აღფრთოვანებაც საკმარისია.

ჩვენ, ჩვენ

არსად ჰკვდება წვეთი ოფლის,
ჩვენ ხომ ჩვენის ქვეყნად მშობლის
ნაწილი ვართ წუთისოფლის
სამუდამო, განუყრელი.
და ჩვენს ირგვლივ რაც კი ხდება,
ჩვენს გულებში იხატება
და ისევე – ჩვენით ჩნდება,
რაც კი არის. ჩვენ ვართ მქმნელი.

* * *

თვითონ ღელვაც როს ნელდება
და სიცოცხლე ქვესკნელდება,
ის არსებობს, თუმც არ ჩნდება
და დუმილი ფარავს ჭაობს.
მარად, მარად ჩვენი გული,
ბუდით საზღვარს გადასული,
ილტვის, სცოცხლობს და მოძრაობს.

* * *

დაფარული შედეგებით,
შედეგებში ბედს ვამწვავებთ.
სიცოცხლეს არ ვაშორებთ თვალს.
ნიადაგზე ვაყრით ხორბალს.
და ამგვარად ყოფნის ბორბალს
ისევ ისე ვამოძრავებთ.

გამარჯვებული ბრძოლების რიგით

რაც კი ამქვეყნად დაჰქრის სიმღერა,
ჩვენთა ძველთაგან გადმონაცემი,
რაც დღეს ილვიძებს, იბრძვის, გრიალებს,
ის სიმღერაა შენი და ჩემი.
გამარჯვებული ბრძოლების რიგით
მიდიან დღენი, მიდიან თვენი,
წელიწადები და საუკუნე,
და ის სიმღერა ჩვენია, ჩვენი.

ქალაქად და სოფლად

ღამის ქალაქი.
გამოაღე სწრაფად ფანჯარა,
რომ ახმაურდეს
ტრამვაის და ეტლების ჯარა.
აღტაცების ხმა
მოიტაცოს და შემოღვაროს,
ლორთქი შუქები
მაგიდაზე მიჰყარ-მოჰყაროს.
ნათელი იგრძენ
და მუსიკის ხმობა მეშურე,
გამოერკვიე,
გამოფხიზლდი და გაეშურე.

ხარობს ღრუბელი
დაყრდნობილი ტყეების წარბზე,
ქალაქისაკენ
მიმავალ ქალს რომ იცნობს შარფზე,
კისკისებს
შკოლის მოაჯირთან სოფლელი ქალი.
თავისუფლება,
სიხარული! გაალე თვალი!

* * *

შენ გძულს მთა-ბარი? გამოერკვიე!
ნუ დაატარებ წამებულის ჯვარს.
შენ ყურს არ უგდებ „ინტერნაციონალს“,
ეგ იმიტომ, რომ მასსა არ გიყვარს.
წითელი დროშა არ გიმონებს შენ?
გაზაფხულისას არ ემონვი ქარს?
აჰ, უსაფუძვლო რაღაც შეიქმენ!
ეგ იმიტომ, რომ მასსა არ გიყვარს.
შუაღამისას მწარე დუმილში
შენ უზაჰესოს დასცქერიხარ მტკვარს.
გამოერკვიე. ასე არ უნდა.
ეგ იმიტომ, რომ მასსა არ გიყვარს.
ვინ უწყს, რამდენჯერ ამოიოხრებ
და უცნაურად აამღერებ ქნარს.
შენ სიცოცხლეში არავის ეძებ?
ეგ იმიტომ, რომ მასსა არ გიყვარს.
შენ ყურს უგდებდი განცვიფრებული
და ეხლაც ისევ ისე გწადია
ადგილი, სადაც მყუდროებაა,
სად დანგრეული ბარიკადია.

* * *

ის ყველგანაა, მთელ მსოფლიოში
ბარიკადებზე კლასს ებრძვის კლასი.
იცვლება, მიდის და ისევ მოდის
მებრძოლთა წყება ათას-ათასი.

ყური დაუგდე ქარხნების გუგუნს,
ძველი ქვეყანა ჰქრება, ვით ჩრდილი,
უნიადაგო ჰქონდა სიცოცხლე,
სამარადჟამო ექნეს სიკვდილი.

* * *

წარსულს გუნდ-გუნდად გადაეფარა
შავი ყორნების და გახრწნის სუნი,
მხოლოდ განახლდა და ისევ სცოცხლობს
კარგი გუგუნი, შრომის გუგუნი.
კავშირმა, კლასმა მასში გახვია
თავისი სული, თავისი გრძნობა,
წელიწადები წელიწადს შესცვლის,
შთამომავლობას – შთამომავლობა.
შრომის უწმინდეს სიდიადეში
დარწმუნდებიან მუნჯნი და ყრუნი,
სანამ ჰქუხს ახალ საქართველოში
მძლავრი გუგუნი, ქარხნის გუგუნი.

* * *

ელექტროსადგურს აშუქებს მთვარე.
ელექტრონისთვის ხსნა ქვეყნად არი.
დაუსრულებელ მდინარეებზე,
დაუსრულებლად ელავს მედგარი.

მას ენატრება გამოძახილი.
ის გაჩუმდება და დაუგდებს ყურს,
მღელვარე გუგუნს მოუცავს არე,
მღელვარე გუგუნს მოტორისებურს.

* * *

თესავს და თესავს, თან ნელი
ხმით მხიარულად ღიღინებს,
სწამს, მხოლოდ შრომა მძლეველი
მოსავლით დააგვირგვინებს.
გრძნობს, თესლი სად დაეცემა –

სალ კლდეზე თუ ლაღ მიწაზე,
თესავს და თესავს, თან მღერის
მთესველი მხიარულ ხმაზე.

* * *

მიდიან, თუმცა ძალუძთ ისევე
გაგვამხნევონ და აგვიძრან ძალა.
მიდიან, რომელთ სული არა აქვთ,
ძალი და ღონე გამოეცალა.

მოდიან, ვისიც სიცოცხლე გვინდა,
აქ მრავალთათვის იქნეს მალამო.
მოდიან, მოაქვთ ახალგაზრდობა
და სიხარული სამარადჟამო.

* * *

ქალაქის გარედ, როს ძმაბიჭურად,
ერთად ხელიხელგადახვეული
კარს მოადგება ახალგაზრდობა,
გესმის არღნების ხმა დამტვრეული.
მათი იდუმალ ფიქრთა ნაყოფი,
მათი ცხოვრება და მათი გული
შენთვის სამუდმოდ გასაგებია,
როგორც სიცოცხლე და სიხარული.
არ დაფიქრდები: ახალგაზრდობას,
შენ რომ გეხვევა ირგვლივ ჩრდილებად,
თუკი უყვარხარ – რად გიღერს დანას,
თუ სძაგხარ, რისთვის გემორჩილება?
როდესაც ვნების მკაცრი გრიგალი
თხოულობს შენგან სრულ თანაგრძნობას,
გკოცნის, გაგართობს, გეალერსება
და ფეხქვეშ გიგებს უსაზღვრო ტრფობას,

რა შუაშია მერე ხანჯალი,
მერე რომ სისხლით აგივსებს უბეს.
ამ დროს, სადღაც შორს, გრგვინავს ორკესტრი
და ელექტრონი აჩაღებს კლუბებს.

* * *

დღენო მშვენიერ სიყმაწვილისა!
აწ გარდასულნო სიმღერის დრონო,
ბევრი რამ დარჩა თქვენგან ძლიერი,
მაგრამ რომ დარჩა, არ მოვიგონო?
ო, აღელვებულ დღეთა შვენებავ!
მრავალ ახალთა იმედთა მფენო,
ბევრი რამ მომეც დაუვიწყარი,
არ შემიძლია, არ გაგიხსენო.
იდუმალ ფიქრთა სახიერება
თქვენს მოვლენებში ჩემთვის სრულია.
ბედნიერება წარმავალია.
სიცოცხლე მაინც სიხარულია.

* * *

წვეთი წვეთებზე გადადის,
წვეთი წვეთებზე ირხევა,
ერთ ადგილას სცემს მარადის
და ქვა შუაზე ირღვევა.
ეს დაჟინების წყურვილთა
მარადისია განგება,
როდესაც გული ძველისძველ
ფიქრებით დაიჟანგება.
სინათლეს უშვებს წვეთწვეთად
კატაკომბებში სანთელი,
გული შუაზე ირღვევა,
როგორც ცა გასალანდელი.

მარადისი იმედი

იმედთა ძებნა გულის სიღრმეში
მე არასოდეს არ მომწყინდება,
მგონია, არვინ არ გამიღიმებს,
უეცრად: შუქი გამობრწყინდება.
მადლობელი ვარ, ჩემო ვარსკვლავო,
სხვა ვარსკვლავები შენთან მკრთალია.
ჩემთვის ეს შუქი მოულოდნელად
აღმოჩენილი კაპიტალია.

იყოს ასფალტის გასხივოსნება

სიმღერა ახალ სახლების ახლო
იყოს ასფალტის გასხივოსნება,
ახალგაზრდული აღფრთოვანების,
ვინა სთქვა, თითქო მოკვდა ოცნება?
გაზაფხულისა დღეთა ძლიერი
ნაკადულები გულს არ ელევა,
ვიპოვეთ ჩვენი დაკარგული ცა
და ჩვენი მიწის ამეტყველება.
აღმოვაჩინეთ ახალი მხარე,
სადმე იქ, გულის ახლო ეფლობა,
რომ გიგანტიურ კიბეებს აჰყავს
ახალ სიმღერათ აღმშენებლობა.

მე მიმღები ვარ, შენ კი სტუმარი

ბედო, იმისთვის იყავ მდუმარე –
მფლობელი იყავ, მე კი სტუმარი?
დრო მცინარეა და მოხუმარი:
მე მიმღები ვარ, შენ კი სტუმარი,
გამოასწორე, ჩქარა, კუმარი,
ნაწვიმარი და ნასამუმარი.

შრომის გვირგვინით

მნათობი დადის ჩირაღდნით ხელში,
თავზე დაადგა ჩვენს საქართველოს,
მისი დიდიხნით დაჭრილი გული
რომ გაიგონოს და გაამრთელოს.
ჩანგის სიმებო! იჟღერეთ მარად
სპეტაკ ახალის აღმადგენ ჟინით,
მიმოიფინოს ჩვენი ქვეყანა
უბრწყინვალესი შრომის გვირგვინით.

თემა

ტბის ბროლება ელექტრონის
სიცილს იჭერს,
არაგვიდან ატრიალებს
შუქთა გიშერს.
აქ ახალი სიხარულის
ხელმა ჩადო
კილოვატთა, ფოლადის და
რკინის ჯადო.
და მაღლიდან ცისარტყელას
ალთა ცემა
მუდამ მძაფრი და ნათელი
არის თემა.

გრიგალმა გადაიარა

გაბედე გულში ჩახედვა,
იქ ნაპერწკალი ცივდება,
მალე სხივები გრძნობისა
ფერფლებად გადაცვივდება.

უჩქარე ისევ გაღვივდეს,
უჩქარე ისევ აენთოს,
ის საჭიროა ხალხისთვის,
რომ სიბნელის დროს დაენდოს.
ხალხი ჯერ ტკივილებშია,
ოდნავ მოშუშდა იარა,
იქ ხომ მძლავრმა და მქუხარემ
გრიგალმა გადაიარა.

აფრიალებულ ყორნების გუნდი

გრიგალო, შენი ძლიერი ქროლა
მიწას ანებებს შფოთიან საფარს,
უდაბურებად გაშლილ სივრცეებს –
დაჭრილ ლომივით მიაფენს ფაფარს.
რა ალტაცებით, რა სიამაყით
აღიგებს ბინას ნაპრალთა შორის
შენთა ელვათა გამოძახილი,
დაიგრიალებს მეხი მთა-გორის.
სვეტად ავარდნილ ღრუბელთა ცაში
გასწვრივ აენთე და აგუგუნდი,
რა საარაკო სანახავია –
აფრიალებულ ყორნების გუნდი.

მაშ, გაუმარჯოს!

მაშ, გაუმარჯოს, დღევ დღევანდელო,
შენს შეუცდომელ და მტკიცე რწმენას,
ჩვენ ხომ ვცდილობდით ბედნიერების
თავისუფალი შრომით შერჩენას.
ჩვენ ხომ გვინდოდა, აქ ნაპერწკალი
ქურის გულიდან ამორღვეული

ანთებულიყო თანაბარ შუქით;
ძირს, ძირს სიბნელე! იყოს წყეული!

* * *

ხანდახან, როცა გაზაფხულები
უახლოვდება ჩემს აღდგენილ სულს,
მინდა ვიმღერო, როს იდუმალი
ძალა შუაზე სწყვეტს ამ სიხარულს.

რა მოხდა? ქარი, ქარიშხალია?
როგორ უარვყოფ ძალას ამ ხმისას?
დიდიხანია, რაც რომ იმგვარად
არ უმღერია ჩანისლულ მიწას.

* * *

დაე, შეებას მკაცრად ჯარი ჯარს,
ვიცი, განანოთ ქცევა უცვლელი,
სულყველამ იცის, რა გვირჩევნია,
თბილი საწოლი თუ ბრძოლის ველი.
ულტიმატუმი? ძალიან კარგი!
უნდა დაინგრეს სამყარო ძველი!
შენ იმუქრები თბილ საწოლიდან,
სად საწოლი და სად ბრძოლის ველი?

არხევს ახალი სიცოცხლის აკვანს

ეს გაზაფხული გამძაფრებული
პატიმრობისას გაარღვევს საკანს,
გახარებული, ხელის კანკალით
არხევს ახალი სიცოცხლის აკვანს.

გაცოცხლებულა ირგვლივ ყოველი,
მფეთქავი ძალა არეს ჰფენია,
სულ რომ არ იყო ქვეყნად ღიმილი,
შეხედე, ეხლა რაოდენია!

მჩქეფარე წყაროს, ამოყრილ ხეებს,
მათ განახლებას ეუბნება ბანს.
ეს გაზაფხული უხარებს დღეებს
და არხევს ახალ სიცოცხლის აკვანს.

დრამა ერთი ბინისა

დღემდე შენ თუმცა გქონდა
სასოწარკვეთა მწველი,
მას მწუხარების გველი
ტკივილებისგან ღრღნიდა,
მაგრამ წამება დიდი,
დაგუბებული გულში –
საშუალებას გგვრიდა –
გამწარების და წყევლის.
ის მწუხარება დარჩა,
მაგრამ ემსგავსა საფლავს,
ჩლუნგი, დახშული, ცივი –
გადაეფარა ოჯახს,
ის მოძრაობას ბოჭავს,
ის ნებისყოფას დამბლავს,
იგი მომავალს ავსებს
გაუშუქებელ ღამით.
თან შემოდგომა დადგა,
თან წამოვიდა წვიმა,
ქარმა დაჰბერა უცებ,
ბაღიც გაშიშვლდა უცებ,
გულდარდიანი ისმის
ახმაურება ხეთა.
ღამეებია ბნელი,

ღამეებია ვრცელი.
უცებ დაბრუნდა შენთან
გადაკარგული სადღაც,
ეხლა გამხდარი, ჩუმი
და ავადმყოფი – იგი...
ვერ გადაურჩა ყინვას,
ვერ გადაურჩა სირცხვილს,
„აი დავბრუნდი“, – ამბობს.
„დარჩი“, – პასუხი შენი.
მხოლოდ ეს იყო თქვენში.
არც ერთი სიტყვა მეტი.
არც ერთი სიტყვა წარსულს,
არც ერთი სიტყვა მყობადს.
ერთიმეორის თვალწინ
საბედისწერო დღიდან
თქვენ ერთ ბინაში სდუმხართ
და რაღაცაზე ფიქრობთ.
თქვენ შეიძლება უცდით
სასწაულების მოსვლას,
როცა გათბება გული
პატიებით და გრძნობით:
ან აღტაცებას უცდით?
მაგრამ ამაო ცდაა.
თქვენ ერთ ბინაში სდუმხართ
და რაღაცაზე ჰფიქრობთ.
იქნებ გასრესილ ფიქრად
მოგეზმანებათ თავი,
ერთი მეორეს უცქერთ
და მხოლოდ ამას ჰფიქრობთ:
შენ: ხომ დაამხვე ჩემი,
ცივო ტიკინა, ბედი?
ის: ხომ გასრისე, გველო,
ახალგაზრდობა ჩემი?
თქვენში რომელი სტყუის?
ან რომელია წმინდა?
გამოიღვიძეთ, კმარა!
ყოფნას გაჰხედეთ ახალს.

გაიფანტება ჩრდილი
გარდამავალი დროის.
საქართველოში, გრძნობდეს,
ყოველი ჩუმი სახლი.

* * *

რევოლიუცია თავისუფალი,
მთქმელი სიმართლის დაუფარავის,
ძლიერი სული გაბრწყინებული
არ ემონება ქვეყნად არავის.
მხოლოდ სიმართლემ დაიმონავოს
ეს გაქანება, გრძნობა, გონება,
ბევრმა არ იცის, რა რიგ ტკბილია
ეგ მძიმე ხუნდი და დამონება.

სადღეგრძელო

შრომით ისევ აღდგენილი
თვალუწვდენი მინდორ-ველი,
შენი დიდი სიხარული
და შვენება შეუცვლელი,
შენი ხევი და გორები,
შენი მთა და შენი სერი –
იყოს მრავალ, მუდამ მრავალ,
კიდევ მრავალჟამიერი.

არგონავტები ახალი დროის

იქ, სადაც მთანი დარაჯად დგანან,
ბიბინი გააქვს ზურმუხტის ჭალებს,

სადაც არწივი მწვერვალებიდან
დიად ბუნებას ხარბად თვალს ავლებს,
სადაც ფაზისი მოქუხს და გრგვინავს,
ხან მკაცრი, ხანაც დაღონებული –
დიდი ხანია შრომის სახლი დგას,
ძებნათა ეშხით დამონებული...
დრომ რომ წაიღო უბოროტესმა,
აქ საწმისია იმ ოქროისა,
მოვდივართ ახალ აღმოჩენისთვის
არგონავტები ახალ დროისა!

დაჰკარ, ორკესტრო!

დაჰკარ, ორკესტრო! გული გააპე,
ნაპერწკლებია დღეს ყველას გულში,
ეხლა განათლდა მის ჯურღმულებში,
იმის მაისში და სიხარულში.

თვითეულ შუქში, თვითეულ ქვაში
დაუძლეველი ღაღადებს გრძნობა:
ინტერნაციონალთან, ინტერნაციონალთან,
გვჯერა, აღსდგება კაცობრიობა.

ტალღებთან შეხმა

შენ მიატოვე მონობისაგან
გაკვალული გზა და გზა ნაცადი,
ახალ ბრძოლებში კი გამარჯვება
შენი ხვედრია, იარე, წადი!
ო, არ გატყდება არსად ეგ ნავი,
შენ შეგიძლია ტალღებთან შებმა,
არ დაივიწყო, რომ მოგაწყევლეს
და სხვა სიტყვები გისაგზლეს სხვებმა.

ბრძოლათა თასი

გეყოფა ლურჯი ნაკადი ცისა,
ხალისიანი და გამჭვირვალე,
აი, ეს თასი, ბრძოლათა თასი,
თვალი დაჰხუჭე და გამოსცალე!

დაჩუმდი, კმარა! მალე გაიგებ
სხვა ოცნებისა იდუმალ ძგერას,
იქ, სადაც დროშა აღიმართება,
იქ, სადაც სისხლი დაიწყებს ჩქერას.

ფიქრი თვალს აწევს...

გაბრწყინებული სიმშვენიერით,
მახვილით ხელში, დღის გათენება
აღმოსავლეთით სდგას ანთებული
ხალხის ნუგეში და მოსვენება.

აღმოსავლეთით, აღმოსავლეთით!
თავისუფლებას ეძახის ქნარი,
ფიქრი თვალს აწევს ზრუნვით აღვსილი,
იზრდება რისხვა და ნიაღვარი.

დღემ გაიარა

დღემ გაიარა, დღემ გაიარა,
ლაქადან ლაქას, ფერიდან ფერზე
არც უჩვეულო შრიალებს ქარი,
არც ავი სული ხრიალებს სერზე,
არც ფერიაა, რომ სასიამო
ამბავი ჰქონდეს რწმენა-სიმტკიცის.
დღემ გაიარა, ისვენებს შრომა
და მომავალიც მან შრომის იცის.

გვინდა, ვეძიებთ, გვწყურის!

ყაყაჩოების გუნდი!
საჩრდილობელი ფარდა,
აყვავებული წალო
ბრძოლის დაუმცხრალ ჟინთა.
გაჰქრა ბორკილი, ხუნდი.
გაჰქრა ფრიალი ფართა.
კვლავ განახლება, ქარო,
გვწყურის, ვეძიებთ, გვინდა.
გვწყურის, ვეძიებთ, გვინდა,
არ გვენანება შრომა,
ის მოწითალო კიდე,
მსგავსი ელვარე ქურის,
კაცობრიობა წმინდა,
უსამართლობის კვდომა,
კიდევ, კიდევ და კიდევ
გვინდა, ვეძიებთ, გვწყურის!

მშვილდი ბედითი

როგორ არ იცით, თუ რა ძალაა –
შრომაში მარად დაუთრგუნველი,
კარგია შრომა ახალგაზრდული,
თავგანწირული და უზრუნველი.
იმედი კიდევ, ბევრი იმედი,
გზა სხივოსანი მომავალისა,
ეს სამუდამო აღტაცებაა
დაუთრგუნველი შრომის ძალისა.
მწარე წარსულო, იგრძენი – შენი
გადამტყდარია ბედითი მშვილდი,
აწმყო შრომაა და, მომავალო,
შენ მხოლოდ შრომას დაუმორჩილდი.

ხვალ მაისია

ხვალ მაისია. რა სიხარულით
ჩვენ გავალთ ხალხში აფრთოვნებული.
სადაა მტერი, ისევ მაისმა
მას სასიკვდილოდ გაუპოს გული.
ხვალ მაისია. წითელ დროშებით
და ყვავილებით გამოვა მასსა,
მაისმა მისცა მას გამარჯვება,
მაისმა გრძნობა გაუალმასა.

ყველგან დირიჟორად არის ინჟენერი

ქვეყნად სახლებია, ზღვაზე გემებია,
ყველგან დირიჟორი არის ინჟენერი.
არჩევს ხელსაწყოებს, დაუჩემებია
არტეზიანების გული ნაშენარი.
მისით მანქანები აგუგუნდებიან,
მისით რკინისგზები გადაიხლართება,
მისით ხომალდები შორით ბრუნდებიან,
რთული მექანიკა მწყობრად იმართება.
მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს სიარული,
არის საუკუნე ინდუსტრიალური.

წყალს იქით რომ ერთი სახლია...

დავბრუნდეთ ხანდახან ალვებთან.
ჩვენს თვალწინ იგივე ველია,
სადაც ჩვენ ოდესმე ვმღეროდით:
დელია, დელია, დელია.

წყალს იქით რომ ერთი სახლია
და მთების მაღალი ყელია,
ის, ასე მგონია, ახლოა –
დელია, დელია, დელია!

ლიხს იქით რომ ერთი ალია,
– ანთია, მზესავით მწველია,
ჩვენ დილას ვეძახით ალიონს,
დელია, დელია, დელია!

ელვარება

ოდეს სილაჟვარდეს ნავი გადალახავს,
ჰაეროპლანების არის ესკადრები,
თქვენი ელვარება, ავტომობილებო,
ცივი ასფალტების რკინებს ეკაწრება.

ახალ ტრამვაიდან, ახალ ტურბინებზე
ახალ რესსორებით უცდის შედარებას,
გასთხრი მაღაროებს, მაღლა კვლავ აიტან
დროის ქიმიური ფენის მშფოთარებას.

მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს სიარული,
არის საუკუნე ინდუსტრიალური.

გზა ახალ-ახალ გადამთოვრების

გულში ვრცლადაა ჩარიგებული
განცდათა ჯარი,
ქვეყნად კი არის გამეფებული
შრომა მედგარი.

გზა ახალ-ახალ გადამთოვრების
გაიხსნის ღილებს,
ჩემი სალამი ახალ ცხოვრების
ხეს და ხეხილებს.

მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს

რკინა, ფოლადები, რკინა, ქვანახშირი,
ქუჩის ხერხემალი, ქარხნის საფეთქელი,
შრომით იბურება სუნთქვა განახშირი,
როგორც მასალები ასაფეთქებელი.

დგანან მშენებლები, როგორც ქვა-პიტალო,
არის ანგარიში მაღალ სართულებით,
მოსჩქეფს ზაჰესიდან ალი მოწითალო
ბინდში გატანილი მწყობრი მავთულებით.

მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს სიარული,
არის საუკუნე ინდუსტრიალური!

გადაეფარა იგი მრავალ ხმას

რისხვიან გზაზე, რადგან მჯეროდა,
მე მძლავრ სიმღერას ყური მოვკარი.
ეხლა მე ვიცი, როგორ მღეროდა
მძაფრი ქარი და ზღვა ბობოქარი.

ეს იყო ბრძოლა. გამოდარების
ჰანგებით ჰქმნიდა ჰანგებს მქუხარეს.
გადაეფარა იგი მრავალ ხმას
და მოეფინა უმრავლეს მხარეს...

დიდი მარაგი

იქ, სად ცემენტის არის ბუდობი,
ამოზღვავება მიწიდან გველის –
მრავალმილიონ ტონა ქვა-კირის,
მრავალმილიონ ტონა მარგელის.
იქ, სად ცემენტის არის ბუდობი
და მუშაობა დაუმცხრალია,
რომ გაწოლილა, იგი რკინისგზის
დაუცხრომელი მაგისტრალია.
ორასიათას ტონას წლიურად
ელის ქალაქი და აგარაკი,
ორასი წლისთვის არის საკმაო
ამ მასალების დიდი მარაგი.

* * *

გადაეფარა საქართველოს გზებს
ინდუსტრიალურ რიცხვების გეგმა,
მისი ზრახვები და გატაცება
მიიღოს ქროლვამ გამოსადეგმა.
იქ, დიდუბეში, პანთეონს იქით
მზით მიდამონი რომ იდაგება,
კამარა შეჰკრეს უზარმაზარი:
ლითონის ქარხნის იწყეს აგება.
ქარხნებს ამიერკავკასიისას
უპირველესი მიუდგა სწორი,
ეს უდიდესი იქნება ძეგლი
ყველა ლითონის ქარხანათ შორის!
და კონსტრუქციის უკანასკნელის
საქსოვ მანქანით მოდის პარტია,
გზავნის „ვილიამ და სკოტის“ ფირმა,
ეს ამერიკის მისამართია.
და კონსტრუქციის უკანასკნელის
მანქანებს ძაფით ევსება უბე,

კვლავ ახალ-ახალ მანქანებს გზავნის
ფირმა „ლეკოლი“, ფირმა „დიუბე“.
და აწყობს მხოლოდ ერთი ფაბრიკა,
რომლის აგება მომავალს მართებს,
ჩვიდმეტიათას კილო აბრეშუმს
და სამიათას ქაღალდის ნართებს.

ელექტრონის საუკუნე

ბატარეებში,
რომლებშიდაც ელექტრონია,
რომ მიაქანებს
ამ რონოდებს, დაგვწვავს, მგონია.
ანბანებით და
ნიშნებით რომ ხაზავს რეკლამას,
ვენტილიატორს
ატრიალებს ქარივით ლამაზს.
დინამოების
მანქანების მძლავრია ენა,
გენერატორთა
სადგურები, ბუკი, სირენა.
იცოდეს ყველამ,
სადაც დგამენ უმძიმეს ძრავებს,
რომ ესაუბროს
რკინისგზებს და მიმქროლ ტრამვაებს,
ყველგან გაისმის
ელექტრონის ზარის წკარუნი,
კაბელების და
კამესტანის სჩქეფენ წყარონი.
ელექტრონული
ონკანების რბიან ბრბოები,
მექანიკური
საზომები, ხელსაწყოები.
დააქროლებენ
კიდით-კიდე ახალ სანათებს,

ლიფტებს უმაღლესს
სართულებთან ის ათანადებს.
მოდიან შორით
გაზეთები და ბარათები,
ელექტრონული
საკონტროლო აპარატები.
რა წარმტაცია,
რა მღელვარე ძალთ გადაცემა,
ბოძების ჩუმი
დაფიქრება და აღტაცება,
ის მიიჩქარის
ვით კივილი ავტომობილის,
იბრძვის სინათლე
და სიბნელე გულგაპობილი.
გამთბარ ღუმელებს
მხიარული გააქვთ გუგუნი,
რომ მათ ეკუთვნისთ
ელექტრონის ეს საუკუნე.
შუაღამისას
მძაფრი გააქვთ სისინი სინებს,
ის ზეცაშიც და
მაღაროშიც არ დაიძინებს.
ბურღავს მიწის გულს
და შადრევნებს აისვრის ცაში,
ბროლთა და მინათ
საოცარი არის კაშკაში,
რომ მოანატროს
მიბნელებულ ღრუბლებს ფერები,
მათ ძალთა მთვლელი
ჯგუფდებიან ინჟენერები.
ელექტრო-თეატრს
უხარია, რამდენად მეტად
თავს დაადგება
მაყურებელს ფარვანის სვეტად.
ელექტრო-საათს
მიაქანებს თავის მოტორი,
სადაც წამს უცდის
ელექტრონის ტრანსფორმატორი.

ელექტრო-ლინზას,
სპეციალისტს, ელექტრო-მედიკს
უფრო უმაღლეს
საუკუნის ესმის იმედი.
უფრო უმძაფრეს
იელვებენ ცივი ლანდები,
ელექტრო-უთო,
ტეხნიკები, კონსულტანტები.
მბჟუტავი გაზი
იღუნება ვით ბერიკაცი
და უფსკრულისკენ
მიდის, როგორც ძველი ბარკასი.

ოქროს ტყავები

მოვარაყებულ შუქით მზავთავი,
ოქროს სხივებით და მინანქარით
ჩვენი ყანების ოქროს თავთავი
აღელვებული ამ ზენაქარით.
დასავლეთიდან აღმოსავლეთით
გადაშლილია ოქროს ტყავები,
სად დაუხოცავთ ამდენი ვეფხვი,
სად აქვთ ამდენი საღებავები?

მარადიული ოქროს კალმებით

თითქო მხრებს ესხას ბრწყინვალე ჩოხა
დღეთა ულმობელ სასაფლაოსთან,
ჩვენი ელვარე ოქროს ეპოქა
ჰქმნის სულ სხვა, ახალ „ვეფხისტყაოსანს“.
განთიადისას ალნაღვივები,
კრთომა-კანკალით და მისალმებით,
ფერებს ყაზბეგზე სწერენ სხივები
მარადიული ოქროს კალმებით.

* * *

მანდარინის და ჩაის ბაღები!
როდის გახდება ღირსი ნახვისა!
საბედისწერო კარის გაღებამ
ის შეაკრთო და გამოაღვიძა.
მას თავზე ადგა ციხის ფარეში:
„ადექ, უ-ჩან-სუ, მომყევი ნებას,
ღვთის სამსჯავრომდე შენს სამარეში
კიდევ მოასწრებ გამოძინებას“!

მაღაროებში

შევედით ვიწრო გამოქვაბულში,
სადაც მზის შუქი ვერ მოატანდა,
მალე მაღალი მემაღაროე
სანთლის კიაფში გადაილანდა.
მომყევით, – გვითხრა და ჩვენ გავყევით,
ლოდები იდგა სულთამხუთავი,
აგერ მუშები და წერაქვები,
მრავალ სინათლეთ ალი მბჟუტავი.
მქუხარედ, როგორც რევოლიუცია,
გადმოდიოდა ქვები ლოდებათ,
რომლის ქვეშ მალე დაიმარხება
კაპიტალიზმის გაბოროტება.

მრავალი მონათესავე

კოლონიალურ მხარეთ გენია.
ის აძლევს პასუხს შხამიან ენით.
განა ბრალი გვაქვს, რომ მსოფლიო სწუხს
სიმძიმისაგან გამწყდარი თმენით.
განა ბრალი გვაქვს, რომ გემს აჩნია

ქარიშხლიანი იარა მწვავე
და ცისქვეშეთში ჩვენ გაგვაჩნია
მრავალი სული მონათესავე?

მზის კაშკაში

ალთ კაშკაში.
ქარხანაში შუადღეა.
შრომის სხივით
აელვარებს, რკინად ადნობს,
ქურას ანთებს სიმღერაში.
შრომის ცეცხლით, შრომის ალით,
სავსე ცეცხლის მომავალით
მზის კაშკაში
დაგრიალებს ქარხანაში.

მოტორი მღერის

მოტორი მღერის
აღელვებულს და წარმტაც ჰანგებს,
მოტორი ჰანგით
დაატყვევებს მანქანებს – მხეცებს,
მოტორი მთელი
სიამაყით ღამეს განაგებს,
მოტორი ისევ
იმ ადგილას ტრიალებს, ეძებს.
მოტორი ისმენს
ისმენს ვნებით, ისმენს დუმილით.
ქარხანა ისმენს
გამურულით სავსე კაცებით,
ქარხანა ისმენს
თავის შრომას, ფიქრით – ღუმელით,
ქარხანა შრომობს
სიხარულით და აღტაცებით.

სხვადასხვა გული

ტფილისს მზეების დაეცა ტბორი,
გრიალებს თერგი, არაგვი, მტკვარი.
კავკასიის მთებს გავსცქერით ორი,
სხვადასხვა გული, სხვადასხვაგვარი.
ან თემურლანგის, ან ჯარის სხვისის
ცეცხლად რომ იქცეს მზეთა ეს ალი,
დასწვას, აანთოს მთელი ტფილისი,
დასწვას. ცრემლს მაინც არ დაღვრის თვალი.
შრომა აღადგენს გააფთრებული,
რასაც დაანგრევს სიმძაფრე ავი.
შრომით ტფილისის გაკაჟდა გული, –
აი, რა არის თავი და თავი.

სხივი ტალღებში

სულერთი არის, სულერთი არის,
უნდა ვიშრომოთ, წინ მივდიოდეთ.
გუშინ ცხოვრება არ გვიბრალებდა
და გზა მოცული იყო წყვდიადით.
წყვდიადი იგი გადაიფანტა,
სხვა ალტაცება მოვიდა ოდეს,
პოეტიც მარად, დაუღალავად
უნდა შრომობდეს, უნდა იბრძოდეს.
გვიხმობდა ცეცხლი და აღელვება,
ის გვიხატავდა სულ ახალ მხარეს,
სადაც უფსკრულში შთამჭვრეტი ცქერით
წინასწარ გრძნობდენ ხანას ელვარეს.
შენ გადალახე ბრძოლით მთა-ბარი,
თავისუფლება დიდხანს ეძებე,
შენ არ ყოფილხარ ცის თანაბარი,
არც უსაგანო და მეოცნებე.
შენ არ იცოდი გზაჯვარედინი,
ევლინებოდი მტერს დამამხობლად,

შორს რომ მოჩანდა გზა სასურველი,
ეხლა იგი გზა არის მახლობლად.

სტრიქონები

1

აგერ ვაზები, სიმინდები და ტყე მზიანი,
საღამოს ქარი მოძახილი იყო ახოთა.
აჩქარებული, მხიარული, თავაზიანი:
„უნდა იცოცხლო“, – დედამიწა გაიძახოდა.

2

გათენდა დილა და ალისფერად
შემოიბურა აღმოსავლეთი,
ყველგან ველია და ჟრიამული,
მხოლოდ ზეცაში არაა ღმერთი.
მხოლოდ ქვეყნების მაცოცხლებელი
გადმოიღვარა სიცოცხლე – ძალა,
და აბობოქრდა, და ალტაცებით
შრომის სიმღერა დააგრიალა.

3

განახლებისკენ, განახლებისკენ
მიისწრაფოდეს ფიქრი რჩეული,
საკაცობრიო გზათა ბრძოლაში
სიმშვიდის სიტყვებს გადაჩვეული.

ეხლა – განა ისეთი დროა?

შენ ვაჟკაცი ხარ? გსურს ისევ ტრფობამ
გული აანთოს, თვალი დალულოს;
ეხლა ვაჟკაცი ქალს უნდა უჯდეს
და მუდამ იმას ესიყვარულოს?

არა, გათავდა! შენ არ სწერიხარ
მათში, ვინც ეძებს მოვალეობას,
სწორედ ისინი ებრძვიან ეხლა
გადაგვარებულს სულს და ზნეობას.
უნდა ელვარე შრომის სხივებით
ჩვენი ახალი მოვრთოთ მამული,
ავამეტყველოთ სიცოცხლის გერი,
ჯერ კიდევ ბნელში სულგანაბული.
დაე, ვისაც სურს ტკბილი ცხოვრება,
ნუ გამოგვყვება, დასცხრეს, დამუნჯდეს.
ასეთი კაცი არ გამოდგება,
იგი ვაჟკაცი ქალს უნდა უჯდეს.

მოელვარე გზით

არ გვაშინებდა წვიმა და ქარი
ჩამობნელებულ, ეკლიან გზაზე,
არც ქარიშხალი, არც ნიაღვარი,
არც ბოროტება დედამიწაზე.
არ გვათრთოლებდა შური და მტრობა,
წყურვილთა შვება არ გვიცხრებოდა,
ყველა წაშალა თანდათანობამ
და სიხარული მხოლოდ რჩებოდა.
არ გვაშინებდა ვარდების გრძნება,
დიდება, ღვინო, ალერსი ქალის,
არცა სიმდიდრე და ფუფუნება
და არც გადახდა უძველეს ვალის.
არც წამთა რბენა სხვადასხვაგვარი,
მრავალფერობა, გიჟი ოცნება,
არც გარდასული ყრმობის სიზმარი,
არც მოგონებით აზლვაოსნება.

ფრაგმენტი

გაწოლილა მხარე ლეკის
და შრიალი ისმის ყანის,
აქეთ შუბლი ყაზიბეგის,
იქით მთები დაღესტანის.
მიყვარს, როცა ხმას იძლევა
მოგრიალე ხევის წყალი,
გველივით რომ შეუჭრია
მოღუშული დარიალი.

მსოფლიო ჩრდილი

ო, დღე არ გავა, არ შემიყვარდეს
ახალ სიტყვაში მყოფი სამყარო,
თითო იმედი გულს არ მიეცეს,
ან თითო რწმენა არ დავამყარო.
ახალი ყოფა. ის ყველასია.
კორიანტელი ძლიერად ზრდილი.
გვინდა – ქალაქებს დაადგეს თავზე
გიგანტიური მსოფლიო ჩრდილი.

უკმარობის ნიაღვარი

სიცოცხლეო, როგორა ვქნა,
თუ კი ღელავს გულში გრძნობა,
არ ავუხსნა სიხარული?
არ შევჩივლო უკმარობა?
ო, დაჰკარი, დაჰკარ ჩაქუჩს,
თავს ნუ იგრძნობ ეხლა ობლად,

რომ აენთოს ნაპერწკლები
აღელვებულ წუთისოფლად.
ცეცხლი ცეცხლზე გადინთება,
დაუბერავს მკაცრი ქარი
და მოიარს ყოველ მხარეს
უკმარობის ნიაღვარი.

ქარის პირდაპირ, ქარის პირდაპირ

ქარის პირდაპირ! ქარის პირდაპირ!
გავშლით იალქანს, ზღვას მივეცემით,
ჩვენ არ გვჭირია არვის ედემი,
არც მშვიდობიანს დავეძებთ ნაპირს,
რათაც არ უნდა დაგვიჯდეს: მარცხნივ!
ქარის პირდაპირ, ქარის პირდაპირ!

ეპოქას მოაქვს ახალი შვენება

აღსდგა სიმღერა! ისევ სიმღერას
დიდი სიმაღლის აქვს რეკორდი.
შენ შეეთვისე ამ სიმაღლეებს,
შენ ამღელვარდი და ამთაგორდი.

მუდამ ეძებდი შენს სიცოცხლეში
თანამგრძნობელებს, მეგობრებს ერთგულს,
მუდამ წყვდიადში ნათელს ეძებდი,
მუდამ ებრძოდი ცხოვრებას ბედკრულს.

დაცინვას, გმობას და დამცირებას
სიმართლისათვის ქვეყნად იტანდი.
ეხლა სხვა დროა, დიდო სიმღერავ,
კვლავ გაფოლადდი და გატიტანდი.

ისევ აენთო აღმოსავლეთი,
ისევ ბრძოლამაც იცვალა ფერი.
რაც ცხოვრებაში არის სიმართლე,
დაბრუნდა ყველა და ყველაფერი.

თანასწორი

იმ სიმძლავრეს, იმ სიმაღლეს...
ჯერ ძლივს ხედავს ჩვენი თვალი,
რამდენ შვებას და სიცოცხლეს
მოაქანებს მომავალი.
ვერვინ შესძლებს ამ სტიქიას
დაუკარგოს ფეროვნება –
როს თანასწორ მზესთან მივა
თვითეული ეროვნება.

* * *

ჰქუხდე, გულისთქმავ! სული მღელვარებს,
გული მწველ ცეცხლით კვლავ გაიმსჭვალა,
გაშუქდი, სანამ მძლავრია გრძნობა,
გაშუქდი, სანამ გექნება ძალა;
გაშუქდი, სანამ სიმნი შესძლებენ
და სიღრმეს კიდევ ცეცხლი ექნება,
მნათობნი სხივებს გადმოგაფენენ...
გაშუქდი, დიდო ბედნიერება!
არის სიცოცხლის დიდი მიზანი
და უფრო დიდი დანიშნულება:
ფერფლი არ იყოს ადამიანი,
სანამ ახარებს თავისუფლება.

ბედგანათებულს სჯეროდეს ერთი:
მზე თანაბარი კაცობრიობის,
იბრძოლოს შრომის სუფევისათვის,
იყოს მღერალი მზიური ყოფის...
და პოეზიის სიმაღლეები
ერთგულ მფარველად დარჩება თანა,
რა არის მასთან სხვა ძლიერება,
რა არის მასთან თვითონ ქვეყანა!

* * *

რაც არ ყოფილა – არის,
გაჰქრა ზმანება ზანტი,
იძვრის ნისლები ბარის,
როგორც მფრინავი ლანდი.
გამქრალ დიდების ნათელს
კოშკი იბურავს ძველი
და მთელს ვაებას ათევს...
მტრისას, წერილი ჭრელი!
ყალბი ბოგემა, აგერ,
სივრცეს უცქერის უვრცესს,
გავს ის ძაფებით ნაკერ
ძველი გაზეთის ფურცელს.
უნდა გაზომონ სივრცე,
მაგრამ რომელი ადლით?
კაფე-შანტანის გზით თუ
ბუბნის ცხრიანის მადლით?
დრომ გაიარა რაკი,
ჩადგა ქარი და ბუქი,
სწყვეტდა ათასგვარ საკითხს
აღმოსავლეთის შუქი.
შენ კი გგონია ბასრი
უთანაბრობის მკვლელი,
თანამედროვე აზრი –
მხოლოდ პრობლემა ძველი.

ჩვენ ის გვიყვარს

მინახავს ბრძოლის სიმშვენიერე,
მას არ უდგება ალი მწუხარე,
ცრემლი არ გვამცნევს გადამწყვეტ ჟამად
გადარღვეული ცეცხლი მქუხარე.
ის ძლიერია... და ჩვენ ის გვიყვარს,
როგორც ათასთა – ათასი ქნარი,
ჩვენს საუკუნეს სხვა ხანათაგან
იგი გამოყოფს მარად მედგარი.

მაინც სწამდა გამარჯვება!

მრავალისთვის მკაცრ ბრძოლის დროს
გაუგმირავთ ტყვიით გული,
გმირს სიცოცხლე შეუწირავს,
რომ დაეხსნა ძმა ჩაგრული.
მრავალს სოფლის უკუღმართი
ბრუნვა ვერას აშინებდა,
დღით არ სთვლემდა შურისგება
და ღამით არ აძინებდა.
მრავალს ჰქონდა წინათგრძნობა,
რომ სიკვდილს ვერ გადარჩება,
მაინც იდგა ბრძოლის ველზე,
მაინც სწამდა გამარჯვება!

მხოლოდ იდეა

განა ჩვენ გვსურდა ქვეყნად სიმდიდრე?
ჩვენ ხომ ვებრძოდით ძალმომრეობას,
ჩვენ ვქადაგებდით მშრომელთა შორის
მხოლოდ სიმტკიცეს, მხოლოდ მხნეობას.

ჩვენ ეხლაც გვინდა დაუნდობელად
ვკიცხოთ საკიცხი და საძაგები,
ქვეყნის ნათელზე გამოვიყვანოთ
ყველა შარაგზის ავაზაკები.

სარდაფში მუდამ შიმშილი გვდევდა
და არ გვინდოდა სიცივე ავი –
მხოლოდ იდეა გვასულდგმულებდა;
აი, რა არის თავი და თავი.

ჩვენ ავდიოდით საღრჩობელაზე

ო, როგორ გვძულდა ჩვენ ბოროტება,
გვძულდა მტარვალი, გვძულდა მჩაგვრელი,
ვესარჩლებოდით დამონებულის,
დაცემულ მოძმის მწე და მფარველი.

ჩვენ შევებრძოლეთ უსამართლობას,
არ შევუშინდით მტრების მუქარას,
გმირმა არც ერთმა შებრძოლებაში
არჩეულ გზას არ გადაუხარა.

ამხანაგებო! გვწამდა – თანაბრად
გააშუქებდა მზე სულ ყველაზე,
ამ რწმენით, სულით დამშვიდებული
ჩვენ ავდიოდით საღრჩობელაზე.

რამდენ ღამეს მოელო ბოლო

მომაგონდება ძველი ცხოვრება
და განთიადი ჩვენი ბედისა,
ვფიქრობდით, როდის გამოაშუქებს
მზე გათენების და იმედისა.

როდის იქნება ხალხის ტანჯულის
სამართლიანი ქვეყნად უფლება,
თანასწორობა, შრომა, სიმართლე,
ერთობა, ძმობა, თავისუფლება?!
ბოლო მოელო ხალხის წამებას
და ფუჭ ცხოვრებას, უნაყოფობას,
მაშ, რამდენ ღამეს მოელო ბოლო,
რამდენ წურბელას, რამდენ ობობას!

ქარი ანიავებს ფერფლს

ეხლა ქარი ანიავებს
დახავსებულ დროის ფერფლებს,
ბევრი მსხვერპლი შეუწირავს,
ეხლა ვერვის ვერ იმსხვერპლებს.

ჩვენთვის ტკბილია
ქარიშხლიან წარსულის კრთომა,
არ გვეზიზღება
მოგონება შფოთიან დღეთა,
იმ ჯოჯოხეთთან
მომავლისთვის გვიყვარდა შრომა
და არა შიში,
ან ბრძოლის დროს სასოწარკვეთა.

ხერხი, შალაშინი

ჩვენ არავის ვეკრძალებით,
ჩვენ ვერავინ დაგვაშინებს,
მედგრად გააქვთ ხმაურობა
ხერხებსა და შალაშინებს.
ყველაფერი არის შრომა,
სოფლის ბრუნვა გაგვიგია,

ბევრი ციხე დაგვილეწავს,
შრომის კოშკი აგვიგია.

როგორც ცხენოსანთა ჯარი

როგორც ცხენოსანთა ჯარი
მზის ჯარია ღრუბლის ჯარში;
როგორც ცხენოსანთა ჯარი
ხმალი ხმალთან, შუბი ფარში;
როგორც ცხენოსანთა ჯარი
სიმღერა ჰქუხს მთა და ბარში;
როგორც ცხენოსანთა ჯარი
იხლართება ზარი ზარში,
საომარი დროის მარში,
საომარი დროის მარში,
როგორც ცხენოსანთა ჯარი
აგრიალდა ისევ ქარში,
გრიგალი რომ მწარედ სტვენდა
და ჩქარობდა სისხლის ღვარში...
საომარი დროის მარში,
საომარი დროის მარში.

* * *

ზანგებმა ზიზღით შეხედეს ლაჟვარდს,
ზიზღით შეჰყვირეს მზეს ათრთოლებულს:
ახარებს შენი მკვეთრი ნათელი
ყოველ მხეცს, ყოველ მცენარეთ კრებულს.
მაგრამ ის მზეა. იგია დედა
მთელი მსოფლიოს, მთელი ბუნების,
უფრო ახლოა სასახლეები –
მიზეზი თქვენი დაძაბუნების!

* * *

ასეთი კაცია,
უყვარს თეზისები, კლასიფიკაცია.
ნურვინ ნუ ინებოს გაამხანაგება,
მისი ტერმინების ისევ დალაგება.
კაცად მეგულები: თუ ხარ გულკეთილი,
უნდა ფორმულები გქონდეს მოჭედილი,
არც ერთი სიტყვა ზედმეტი, დაგვიანებული,
არც ერთი შემთხვევითი, დანაგვიანებული,
სიტყვას გარეშემო ხმა არ აქვს მონური,
სიტყვა ეკრეჟიმია – რევოლიუციონური.

ოცნებაო, მოიგონე...

მოიგონე ძველი მეხი,
ცეცხლის დილა, ცეცხლის ბინდი,
ფოლად უზანგს მოსდე ფეხი
და კვლავ მერანს მოაფრინდი.
ოცნებაო, მოიგონე,
დღეები რომ ჰგვანდენ ზვირთებს,
ის მერანი ისევ გიხსნის,
სადაც უნდა გაგიჭირდეს.

ის დროება სიზმარივით წავიდა

ის დროება სიზმარივით წავიდა,
ოდეს ბავში იყავ მოხეტიალე,
რკინისგზები – სავსე სანახავითა,
რონოდები ცივი, ოხერტიალი.

ნუ იგონებ მწარე თავგადასავალს,
როს მშიერი, დასისხლული ფეხებით
მთელი ქვეყნის ასავალს და დასავალს
შენ სწონიდი მედგრად, გულგამეხებით.

ყველაფერი სიზმარივით წავიდა,
როგორც ქარი, როგორც ყინვა და თოვლი.
სავსე არის ახალ სანახავითა
ისევ ბრძოლა, ბრძოლა თანადროული.

ვერ აშორებ ელვას თვალებს

ქარხნებს როცა დაგუგუნებს
მანქანები შრომის ხმაზე,
შენში არის მებრძოლ ქალის
და მანქანის სილამაზე.
კარგი დღეა: მინის კრთომა,
ბრჭყვიალება მზისა თასთა
და იმ სხივზე უფრო მეტად
გინათს სახე ახალგაზრდა.
ვერ აშორებ ელვას თვალებს,
ამ ელვაში კი რაც არი,
ახალგაზრდა სიხარულის
შვენებაა საოცარი.

* * *

გორა-გორა, ვაზი-ვაზი,
მთვარით მონამკედარი,
ხევით ხევზე, მთიდან მთაზე
ეშურება მხედარი.

ფეოდალი ძველისძველი,
მეფეთ შთამომავალი,
ვისიც იყო მთა და ველი
და კოშკები მრავალი,
ეხლა მიჰქრის, იგი მიჰქრის,
მერანს ცეცხლი ედება.
არა! ეს გზა არის ფიქრის,
ყველგან რომ ეხეტება.
ნანგრევს იქით, კოშკებს იქით
სიზმარიც კი მკრთალია.
ეს შრომაა ლალის ჭიქით...
რა დროს ფეოდალია!
შრომით მოველ, შრომით წავალ,
მხოლოდ შრომა ამიერ,
იყოს მრავალ, უფრო მრავალ,
კიდევ მრავალჟამიერ!..

ო, ჩემო ჩანგო!

არ შეიძლება ეხლა, გაიგე,
არც დაბრუნება, არც კვდომა შავი,
უნდა იპოვო ის კლონდაიკი,
იმ ნაპირს უნდა მიადგეს ნავი.

როცა სიხარული მოდის ალიონთა,
რასაც წარსულიდან გული შეეჩვია,
ბედო, თუმცა კიდევ გამიძალიანდი,
ჩვენი გამარჯვება მაინც უეჭვოა.

ო, ჩემო ჩანგო! ერთ დროს იყავი
მშვიდობიანი წესრიგის მტერი,
არ შეიყვარო ის მყუდრო ნავი,
იმ ყვავილებზე როგორა მღერი?

იალქანი დაუცხრომელი

როგორ მშფოთარებს,
როგორ გრგვინავს თვალუწვდენი ზღვა,
სადაც გრიგალი
არის მხოლოდ ყოვლისმპყრობელი,
ერთადერთ სიბრძნედ
მიმაჩნია, რომ ამ გრიგალთან
ისე მოაწყო
იალქანი დაუცხრომელი,
რომ ქარიშხალმა
წაიყვანოს სიცოცხლის ნავი
იქ, სადაც მთელი
მსოფლიოის ბრწყინავს ვარსკვლავი.

ბევრი ჩიხი, ბევრი ხვეული

ჩვენ მივდიოდით, ჩვენ მოვდიოდით,
როგორც ტალღები ზღვაზე რხეული.
ვვიდოდით ბნელში, ველოდით ბრძოლას –
ბევრი ჩიხები, ბევრი ხვეული;
გადაგვილახავს ბევრი სიკვდილი,
ბევრი შეცდომა და დაბრკოლება,
რომ შემდეგ ისევ გადარჩენისთვის,
სიცოცხლისათვის გვემღერა ქება.

დილის ნაპირზე შემოხვეული...

წავიდა გრძნობა, როგორც ნისლები,
დილის ნაპირზე შემოხვეული
და მოგონებად დარჩა, რამდენი,
შეცდომებისა ხევი რღვეული.
მაგრამ წარსული უბედურება,

მსუბუქ ოცნებით რომ გული ჰბუროს,
აღფრთოვანებით თვალს მიაყოლებს
ახალგაზრდობის მიმავალ ბურუსს.

* * *

ჯეკ ლონდონს რომ აქვს ერთი ამბავი
მოხეტე კაცის შეურაცხყოფის,
იმავ სიტყვებით მინდა გიამბოთ
ამბავი ჩვენი ასოთამწყობის.
ასოთამწყობი სდგას მოშორებით,
მას საიდუმლო შორს მიაქვს ფოშტა,
ის მატარებელს უცდის უთმენლად,
მატარებელიც, აჰა, გამოჩნდა.
იგი შეახტა მიმავალ კიბეს,
ჩუმად წავიდა და მიეფარა
ქვანახშირისგან გამურულ ვაგონს,
სადაც ქვები და ხე-ტყე ეყარა.
რომ ის ვერავინ ვერ შეამჩნია,
ესიამოვნა და გაიცინა,
ბალიშის ნაცვლად თავქვეშ ხურჯინი
მან ამოიდო და დაიძინა.
მაგრამ ამჩნევენ კონდუქტორები:
ასოთამწყობის ფერი ფერია,
მხოლოდ საბრალოს იმთავიდანვე
უჩინრად მოსდევს ჟანდარმერია.
კონდუქტორებმა სთქვეს: ხომ სჯობია,
გავთავისუფლდეთ ახალ მსხვერპლიდან –
და გადასწყვიტეს: სადმე, როგორმე,
ის ჩამოაგდონ მატარებლიდან.
ასოთამწყობი დანიშნულ ადგილს
უნდა მივიდეს, ცხადია, ამბით.
გამოელვიძა და იგრძნო: მიდის
მატარებელი დიდის სისწრაფით.
ასოთამწყობი ხედავს: გუთანზე

გლეხებს რომ უყვართ დაღუნვა კისრის,
ის ხურჯინიდან იღებს მთელ ბღუჯა
პროკლამაციებს და ქარში ისვრის.
გლეხებმა ხელი გაუშვეს გუთანს
და კითხულობენ ამ მოწოდებას –
პროლეტარების უბადლო ბრძოლას,
ბურჟუაზიის გამოცოდებას.
ჟანდარმი შორით დაემუქრება,
კბილების ღრჭენა, დაქნევა თითის;
არ შეუძლია მას ახლო მისვლა:
მატარებელი სისწრაფით მიდის.
„მაშ, შემამჩნიეს!“ ასოთამწყობი
მაინც არ არის შემხრელი წარბის.
როცა ჩერდება მატარებელი,
ის ჩამოხტება და წინით გარბის.
სად წინად იყო ასოთამწყობი,
იქ ჟანდარმები სწრაფად ჩნდებიან,
იმუქრებიან, იგინებიან
და რომ ვერ ხედვენ, გაოცდებიან.
სად უნდა იყვეს? და ჰკითხულობენ
პროკლამაციებს, კუთხეში ნაპოვნს.
ასოთამწყობი კი ხელმეორედ
სულ უკანასკნელს ახტება ვაგონს.
და მიდის, მიდის მატარებელი,
გადაიარა ტყენი და მთანი,
მატარებლის წინ, სადღაც შორით-შორს,
კონდუქტორების მოსჩანს ფანარი.
ასოთამწყობი ახალგაზრდაა,
მას თვალები აქვს უშიშარ ქორის,
სწორედ ამიტომ არ ეშინია
არც ჟანდარმების, არც კონდუქტორის.
ღონიერია, მოხერხებული,
თუმცა არ იცის ამ გზათა რიგი,
მაინც გაიგო, რომ ჟანდარმებმა
კვლავ შეამჩნიეს ვაგონში იგი.
სადგურთან ხედავს შეკრებილ მუშებს,
ის არც აცხელებს და არც აციებს,

გადაიხრება და ხურჯინიდან
აწვდის წიგნებს და პროკლამაციებს.
ჟანდარმი ეხლა ისე იქცევა,
თითქო ვერ ამჩნევს სულაც წყეული,
ასოთამწყობი კი თვალადაა
და ყურადღებად გადაქცეული.
უცებ შუაგზად, მოულოდნელად
გააჩერებენ მძიმე ორთქლმავალს,
ასოთამწყობი მისკენ მოქცეულს
სულ ახლოს ხედავს ჟანდარმებს მრავალს,
აბა, მეორე ვაგონში ჩქარა!
იქიდან გარბის ეხლა ისევე,
ჟანდარმები და კონდუქტორები
ეხლა შეერთდნენ და მას მისდევენ.
მატარებელი იძვრის. მდევარი
ისევ ბრუნდება. საქმე არ ხდება.
ასოთამწყობი მატარებელზე
უკანასკნელი კიბით ახტება.
მხიარული სდგას ასოთამწყობი
და უცქერს როგორც გაბერილ ბუშტებს
იმ ჟანდარმებსა და კონდუქტორებს:
როგორ უღერენ შორიდან მუშტებს!
შემდეგ სადგურთან მას სამივე მხრით
მოერტყმებიან: წამია ზუსტი!
ასოთამწყობი თითქო ვერ ამჩნევს,
მოახლოებას თანდათან უცდის!
ჟანდარმს ხელები გამზადებული
დასაჭერადა, დარჩა ჰაერში.
ასოთამწყობი სახურავზეა.
იქ მშვენიერად მოეწყო მტვერში.
მატარებელი მიდის. ჟანდარმებს
ბაგიდან წყდებათ სიტყვა ფაქიზი.
იგინებიან: ეს რა წყევლაა!
სულ „ო, მაგისი!“ და „ო, მაგისი!“
ასოთამწყობი სახურავიდან
პროკლამაციებს უგზავნის მგზავრებს,
მგზავრები გრძნობენ სიამოვნებით,

თუ ხელმწიფის ბედს რა დაამთავრებს.
ჟანდარმებს უნდათ, რომ სახურავზე
ავიდენ, მაგრამ იქ ხომ ძნელია;
ისევე ქვები და მისი ჯანი,
მაგრამ არ ხვდება, საკვირველია!
მალე იქნება წიფის გვირაბი.
სახურავი კი ეხლა შიშს ბადებს,
ასოთამწყობი ჩამოდის დაბლა.
უცებ... ვიღაცა მხარზე ხელს ადებს.
შეკრთება, მაგრამ მალე მშვიდდება,
იმის წინ მუშა-კაჩეგარია.
„ყოჩაღ!“ – ამბობს ის – ეხლა უშველე
თავს, თორემ მეტად საშიშარია.
საშიშარია? სრულებით არა!
ის ჟანდარმები რამ გააშეშა?
ასოთამწყობი სწრაფად მოექცა
გაჩერებული ბორბლების ქვეშა.
ეხლა მშვენივრად მას შეუძლია
გათენებამდე ამ ადგილს მოცდა.
მატარებლის ქვეშ თავს მშვენივრად გრძნობს,
იქვე პლანშირთან, იქვე ტორმოზთან.
მხოლოდ იქ ძილი არ შეიძლება,
მაგრამ როგორც კი გზა გათავდება,
ხვალ ამხანაგებს მიუტანს ამბავს,
რომ მთავრობაძე, მგონი, თავდება.

საბავშვო ჟურნალიდან

დრო რამდენნაირს ატარებს სურნელს!
ყური დავუგდოთ საბავშვო ჟურნალს:
სადგურის ქუჩას გზა გადაუჭრეს
და ხალხს პანიკის მოჰყვა სტიქია.
სადგური იყო თეთრების ხელში,
როს რაზმი შეჰკრთა და დაიხია.

ტყვიისმფრქვეველი ზურგიდან უარს.
ხევში ჩასაფრდენ და იქ ისვრიან,
სიმტკიცისა და გაბედულობის
ხმაზე გადასვლა ბევრს უკისრია.
ხალხი გვაკლია, მოგვეცით ჩქარა,
ჩავარდნილი ვართ რა საგონებელს,
გამოვიწვევდით სათადარიგოს,
მაგრამ გაფუჭდა ტელეფონები.
სხვა ხელში იღებს ტელეფონის მილს:
მომეცით რაზმი სათადარიგო,
არავინა გყავთ? ახალგაზრდები?
რაო? არ ძალგიძს რომ მოარიგო?
ჩვენც არავინ გვყავს, რომ მოგაშველოთ.
მაშ, დაიხიეთ, აბა, ჰარიქა! –
ეუბნებოდა შიკრიკებს თეთრი,
წამია ეხლა მძაფრი და მკვეთრი.
თქვენ წადით შტაბში და მოახსენეთ,
რომ დაჭერილი გყავთ ბოლშევიკი,
მას აღმოაჩნდა ორი ყუმბარა
და სულ კი... შვიდი წლისაა იგი.
ბავში თვალთმაქცობს ისტერიულად:
ო, შემიბრალეთ! ა, მეტანია!
კეთილშობილი ვარ... მამაჩემი
მეორე რანგის კაპიტანია.
მე ბოლშევიკი სულაც არა ვარ,
ბარონესაა ჩემი ბებია.
ნუ დამხვრეტთ. ჩემი ნათესავები
ყველა გრაფი და გენერლებია.
მაშ კარგი, წადი! – გაუშვეს ბავში
და ეხლა იგი მიდის ქუჩაში.
წითელი დროშა დაინახა შორს
და სიხარულით შემოჰკრა ტაში.

გაიარა რა პირველი ქუჩა,
შესახვევიც გაიარა მრუდი,
მესამეს რომ მიაღწია ბავშმა,

ტყვიამ თავზე ააგლიჯა ქუდი.
მაინც მიდის. აგერ შტაბიც. მამა.
ბიჭუნია სცნო წითელმა შტაბმა.
შენ დაჭრილი ყოფილხარო ხელში.
აბა, ბინტი, იოდი და ბამბა.
შენ ნამდვილი ყოფილხარო გმირი,
რომ შესძელი გამოგევლო ბინდი.
დედაშენი მთელი დღეა სტირის,
აბა, ბამბა, იოდი და ბინტი.
ბავშს ახსოვს სარდაფი და უფრო დაბლა
პატარა, მაგიდისოდენა სტამბა.
ეს ბნელი სარდაფი არჩია ბინად
მსოფლიო ამბების მომხდენმა შტაბმა.
რამდენი შიში და რამდენი კრთომა,
რამდენი სიცივის და ღამის დამბა.
გადასწვეს სარდაფი... და ახსოვს, ახსოვს
პატარა მაგიდისოდენა სტამბა.
რა? რას ამბობ? – შეეკითხენ – სტამბა?
იქიდან აქ მოვიტანეთ სტამბა,
შენ ნამდვილი ყოფილხარო გმირი.
აბა, ბინტი, იოდი და ბამბა.

* * *

ინგლისელს მწერალს მსურს ვუთხრა: მისტერ!
თქვენ მსოფლიოში ხართ ისე თეთრი,
რომ უფლება გაქვთ არ გაირიყოთ,
როგორც პოეტი და გეომეტრი.
თქვენი გახედვა სავსეა მოკვლით,
ის ჰიპერბოლებს არ აგვიანებს:
თუ ლონდონიდან სიტტის მონოკლით
მთვარეზე იკვლევს ადამიანებს.
და მერე როგორს? თვითეულს მათგანს

წარმოდგენისას აშორებს ფაზისს,
ჰიპერბოლებით დასერავთ ათგან,
თვითეულ მათგანს ეს დაღი აზის.
აი: იქ მცხოვრებს, სწავლულს უდიდესს,
შუბლი აქვს რაღაც უზარმაზარი,
მაგრამ როდესაც აიხდის რიდეს,
სხეული მჭლეა და შესაზარი.
კოლოსალური, მძლავრი სპორტსმენი,
მსხვილი ძარღვები, კუნთები, მკლავი,
კოლოსალური სიდიდის ტანი
და უიმედოთ პატარა თავი.
ვარსკვლავთმრიცხველი სიბრძნეს შეება
ძველთა ფორმულათ რისხვით დამშენი,
მას თვალები აქვს დიდი, ვეება
და ფიგურა კი ძლივს შესამჩნევი.
კვლავ შედარება უფრო იზრდება,
თქვენი გენიაც უფრო მკვეთრია
და გვევლინება ჟურნალისტებათ,
რომელთ ხელები – კილომეტრია.
მისტერ! თქვენ ამბობთ მართლა ქაოსებს,
ჰიპერბოლებით ასე ჯვარცმულებს,
კიდეც გვაღელვებს, კიდეც გვაოცებს,
მაგრამ ვერასგზით ვერ დაგვარწმუნებს.
შეგისწავლიათ თქვენ მარსიც ასე
და რომანში გაქვთ სიტყვა ჩართული,
რომ გიგანტები ცხოვრობენ მარსზე
და მათი ენა არის... ქართული!
გმადლობთ! აი, ეს იქნებ სწორია.
უუძველესი ქართველთა მოდგმის
გცოდნიათ ენა და ისტორია
მისი კულტურის, მისი გამოთქმის.
იქნება გვითხარით, რომ უფრო სრული
ამ აღმოჩენის იქნას ეფექტი:
მარსზე გამოთქმა არის ქართული,
მაგრამ ქართულის რა დიალექტი?

ბორკილის მეტს ის არაფერს ჰკარგავს

საქართველო მსოფლიოში შესვლით
ბორკილების მეტს არაფერს ჰკარგავს!
შეიცვალა ახალგაზრდულ იერით
და წინანდელ საქართველოს არ ჰგავს;

გადიფანტოს ფიქრებიდან ნისლი,
დაიხსომე კიდევ უფრო კარგად –
აზვირთებულ მსოფლიოსთან მისვლით
ბორკილის მეტს ის არაფერს ჰკარგავს.

რევოლუცია არის გრიგალი

რევოლუცია არის გრიგალი,
რევოლუცია არის სტიქია,
რომლის სისწრაფე და ძლიერება
არ გწამს, არ გჯერა, არ გაგიგია?

რევოლუცია არის ქარბუქი,
იგი მაისის არის დამდეგი,
რა დაუნდობლად განადგურდება –
ყოველი მისი წინააღმდეგი.

შორი მომავლის არაა ხანა,
როს დალაგდება ღელვა რღვეული,
ეს ლოზუნგია დღევანდელი დღის,
ეხლანდელია და ძირეული.

ასეთნაირი დიქტატურა ჰქმნის
აუცილებელ გზას და პირობას,
მისცეს ახალი შარავანდედი
ჩვენი ეპოქის უძლევ გმირობას,

იგი დაეძებს შესაძლებლობას,
რომ მწარე დროის უარმყოფელი
მტკიცედ დაადგეს განახლების გზას –
ჩვენი ქალაქი, ჩვენი სოფელი.

ეს მეტად ძნელი არის მიზანი,
საჭირო არის დიდი მძლეობა,
გამოიყენოს მუშათა კლასმა
ისტორიული მემკვიდრეობა.

ეს სულ არ არის ისე ადვილი,
როგორც ჰგონია თვალებმხიარულს,
უცებ დაამხოს ბურჟუაზია
და შეხვდეს მხარეს ინდუსტრიალურს!

გაფიცვა

აი, ფაშისტურ პოლონეთის ცას
გადაეფარა შავი ღრუბელი,
ღრუბლებს ცეცხლივით გაეკრა ელვა
მრავალ სისხლიან ღამის მთევარი.
გავარდა მეხი! სწორედ იქ, ცენტრში,
სად ქარხნის მუშა სდგას გამურული:
და დაჩაგრულის ნახევარის წინ
დღეს დაჩაგრული სდგას ნახევარი.
უნდა დაინგრეს და შეიცვალოს,
უნდა განახლდეს ჩვენი პლანეტა,
განა არ კმარა, რაც ის მონობის
გაუნელებელ ქარში იცდიდა.
სულ ცეცხლისფერით შეივსოს ფერი
სილაჟვარდეთა და სიმწვანეთა,

გაუმარჯოს ლოძს, გაფიცვებისა
და ბრძოლების დღეს რომ განიცდიდა;
გაუმარჯოს დროს, როცა ვეზუვის
გული ამოხეთქს ერთხელ სრულიად,
პროლეტარული წყევლა და კრულვა
რომ დააცხრება დღეებს სავსებით,
მრავალთა მხარეთ ეხლაც, შეხედეთ,
ცა მოლოდინით დამურულია,
შემოსილია ფაშიზმის სუსხით,
დაფარულია მღვრიე ხავსებით.
აღსდექით, დროა! გამოფხიზლების
ყველგან ნიშნები არის უდავო!
იმ კაპიტალის მძიმე უღლისგან
არსად არ არის დარის-დარება,
ყოველ მის ნაბიჯს, ეხლა კი დროა,
ხურდა ხურდაზე გადაუთავო.
ემზადე ბრძოლის დასაწყისისთვის,
იქნება სუსხი და გამწარება.
მრავალ ათასთა პროტესტი ჩუმი
გამოღვიძების ბგერაა თვითონ,
თვითეული ხმა დაბუგულია
აჯანყებათა მძლავრი ღრუბლებით,
ძირს მუქთახორა! – სთქვით, მშრომელებმა –
ეს ბორკილები რად უნდა ზიდონ,
რისთვის არ უნდა ჰქუხდეს ქვეყანა
პროლეტარული ძალაუფლებით.
ჩვენც თქვენთანა ვართ! დაკოჟრილ ხელთა
გამწარებულთა წყება მრავალი,
იგი მუქარას უთვლის კაპიტალს,
იგი ბრძოლისკენ მიეჩქარება.
კმარა დუმილი და მოთმინება!
მისია მხარე და მომავალი,
ყოველ ასეთგვარ ქარიშხალს მოაქვს
შრომის სუფევის აღიარება.
გრანდიოზული ფაბრიკა-ქარხნის
მაჯების სუნთქვა უცებ დასრულდა,
არ ბოლავს მილი აშენებული,

დამონებული ქვით და მიწებით,
ჩვეულებრივი დღეების რკალებს
გასცდა გაფიცვა და გაბასრულდა,
მეორე დღისთვის დღე ემზადება –
მოლოდინითა და მოწიწებით.
უზარმაზარმა საქსოვ ფაბრიკამ,
მოშორებულმა გუთანს და სახრეს,
ელვის სისწრაფით რომ აისროლა
უკანასკნელი თავისი წინდა –
თითქო უეცრად მან ყური მოჰკრა
რაღაც დიდებულს, რაღაც უაღრესს,
უკანასკნელი დასძრა ქსოვილი
და სიჩუმეში იგი გაყინდა.

ღიმილი

ბევრი ღიმილი მინახავს ქვეყნად,
ბევრჯერ დამწვია ღიმილით გული,
ერთში დაგმობა გამოითქმოდა
და მეორეში კი – სიყვარული.

მე ვიცი სახე, რომლის ნაკვთებზე
მხოლოდ სატანის სული კრთებოდა,
შხამით და გესლით უძგერდა გული,
იგი კი მაინც იღიმებოდა.

ეხლა შენ გახსოვს მისი ღიმილი
მთრთოლვარე, როგორც მაისის ვარდი,
შენ არ უყვარდი და მაინც ისე
იღიმებოდა, თითქო უყვარდი.

ხომ არის ხალხი: თვალწინ უწყვიათ
ცხარე ბრძოლაში მოკლული ძმები,
ამ დროს ვინ უნდა იღიმებოდეს? –
მხოლოდ იუდა და გამცემელი.

არის ნაღველი! ის მეფობს გულში,
ყოველ ფიქრთა და ნატვრათა მძლევი,
მხოლოდ ნიღაბი ჰფარავს ამ ბოღმას –
ეს ღიმილია ნაძალადევი.

დადის ღიმილი საბედისწერო,
ეს ღიმილია ეხლა ჩვეული,
ის ისევე ნისლს მიეფარება,
ნისლიდან ოდნავ გამორკვეული.

გაფიქრებს ბევრი იდუმალება,
გაშინებს რაღაც, მაგრამ თან გხიბლავს,
იგი სავსეა მიმზიდველობით,
რომ შემდეგ გული უფრო მოგიკლას.

ჩვენ კიდევ ბევრი ვიცით ღიმილი –
არც მხიარული, არც მოწყენილი,
თითქო მტრედია მართლა უმანკოდ
და გულუბრყვილოდ შემოფრენილი.

გულს ჩაგვრჩენია ერთი სიცხოვლე,
ვერ წაშლის თვითონ სტიქიის ჩრდილი
და არასდროს არ დაგვავიწყდება,
რადგან ის დედის არის ღიმილი.

რვა მარტი

რა მწარე იყო წარსულისადმი
უკანასკნელი შენი თაყვანი,
შენს სიყმაწვილეს სიბერე სცვლიდა,
თავისუფლების შვილის აკვანი.

რა რიგ ბადებდა უიმედობას
უუძველესი ოჯახის ჟინი,

საკუთარ რწმენას ქმარი გართმევდა
და საკუთარ გულს – ბავშის ტიტინი.

ახლა (როგორი დაგვიანებით!)
დრომ მოგაგონა შენ შენი ვალი:
ხარ თანაბარი ადამიანი,
უფლებიანი მშრომელი ქალი.

როდესაც სოფლებს ვეთხოვებოდით

როდესაც სოფლებს ვეთხოვებოდით,
მისი გვახსოვდა მწუხარე თვალი,
ჩვენ გვეძახოდა მებრძოლ ქალაქის
დიდი დიდება და მომავალი.
გვეძახდა დიდი რევოლუცია,
გვეძახდა ქარხნის უძლევი ჟინი,
გვეძახდა ბრძოლა, გვეძახდა ვნება,
დაფნის გვირგვინი.
ჩვენ წამოვედით, სოფელი დარჩა
და გულში ვამბობთ რამეს ნატვრისგვარს:
აშორდეს ქოხი ჭირს, დამარცხებას,
ბედის დაცინვას მწარეს, მრავალგვარს.
გვეგონა განა, რომ იქ მისვლამდე
ათასი ყანა, ათასი მდელო
გასწევდა იქით, საითკენაც გზა
კულტურულია და სამრეწველო?

* * *

აღარ არსებობს იგი დემონი,
ის ბრძოლითაა დასუსტებული,
იქნება ძალას იკრეფდეს ისევ,
რომ დაუწენოს მსოფლიოს გული?

სხვანაირ წიგნთან ჩაგეძინება
და ძილში გესმის სხვაგვარი ჰანგი,
გამოერკვიე! მგონი კიდევაც
კარებს მოადგა მუხლუხო – ტანკი.

* * *

იყო ადვილი წარმოსადგენი:
ყოველ საათის საზრუნავ დღესაც
უფრო და უფრო იარაღდება
ევროპის საქმე, ევროპის პრესა.
სჩანს, რომ არავინ დაჰყრის იარაღს,
ომს ადარებენ უტკბილეს ღვინოს,
მაგრამ ტურნირზე გააფთრებულზე
არ წაუგია ბრძოლა ლიტვინოვს.
და საბოლოო სიტყვით გამოდის
მხოლოდ აჩრდილი თავმჯდომარისა,
ის გარეგნულად ზრდილობიანი
ამ დამარცხებას გრძნობს უარესად,
ის ყველაფერით კმაყოფილია.
ლიტვინოვი კი, ფხიზელი მარად,
მადლობას უხდის მხოლოდ სამდივნოს
და ერთა ლიგის მუშა-აპარატს.
რაო? მადლობა? და კეშენდენი,
ლორდი, მოკლული, ჰგავს რაღაც მინუსს,
ო, რა თქმა უნდა! ამ შემთხვევაში
ის ეთანხმება ახლა ლიტვინოვს.
ო, განცხადებავ კეშენდენისა,
ეხლა ხომ მთელმა მსოფლიომ იცის,
უკანასკნელი შენი სიტყვები
რისთვის იწვევდა მსოფლიო სიცილს;
და ამერიკის კორიანტელში
ხომ გაზეთებმა იკივლეს ბევრი:
ამერიკული იყო მანევრი,
რა მშვენიერი იყო მანევრი.

„ნიუ-იორკ-ჰერალდ-ენდ ტრიბუნ“-იდან
„ეს იყო ფარსი“ – ისმის ძახილი
ისეთი, ჯერ რომ არ გაჩენილა
მშვიდობიანი ყოფნის სახელით.
იქ ხომ ევროპის დელეგატები
იქცენ ფიქციად და ფერიებად,
ვერ ჰქნეს ბერნსტორფის და ლიტვინოვის
იერიშების მოგერიება.
რა საჭიროა სიცხადის წერა?
თეთრი – თეთრია, მწვანე – მწვანეა,
გავიდენ სუფთად ამ კამათიდან
მხოლოდ რუსეთი და გერმანია.
„ნიუ-იორკ-ტაიმს“-მა გრაფში – „ჟენევა“ –
ფართოდ გაშალა კინო-ლენტები,
რომ იქ ბერნსტორფმა და ლიტვინოვმა
გაანადგურეს ოპონენტები.
რაზე ფიქრობდენ ოპონენტები?
მათ, რა თქმა უნდა, ძლიერ ეწადათ
სესია ისე გამოეყვანათ,
რომ დამარცხება არ განეცადათ.
ეხლა გააფთრდა პრესა პარიზის.
რა შეცდომაა – ღელავს „ფიგარო“,
ეს ხომ... ო, ეს ხომ პროპაგანდაა,
არავინ ახლო არ მიიკარო.
დრო დაიკარგა, აზრი, პრესტიჟი,
ჰკივის „გოლუა“ ბუკს და ნაღარას.
ამ ღრიანცელში დაესხა ლაფი,
ვაი, ევროპის სუფთა ჭალარას.
ო, ლიტვინოვმა სესიის მღვრიე
გაუშვა სისხლი გამოსადენი,
იქ კეშენდენის დიპლომატია
რა ბედენაა, – ამბობს „მატენი“.
ეს ბრძოლა დათვსა და ვეშაპს შორის
გათავდა დათვის სათადარიგოდ,
ზინოვიევის წერილებიდან
ეხლა სხვა აზრი უნდა გავიგოთ.
„ფიგარო“, „გოლუა“, „მატენი“, „ევრი“

ამ ტურნირს შფოთად უხსნიან პარიზს,
ისინი კვნესენ, ჩუმ სიხარულში
„ლუმანიტე“ ხომ არის და არის!
ეხმაურება ტურნირს ბერლინი,
ის, დაუესის პლანების კერძი
თვალთმაქცობაა ამ ჟენევაში,
საბოტაჟია, – ამბობს „ფორვერტსი“.
რა უდიდესი მოხდა ფიასკო!
თეთრი – თეთრია, მწვანე – მწვანეა,
გავიდენ სუფთად ამ ტურნირიდან
მხოლოდ რუსეთი და გერმანია.
არის ადვილი წარმოსადგენი:
ყოველ საათის საზრუნავ დღესაც
უფრო და უფრო იარაღდება
ევროპის საქმე, ევროპის პრესა.

* * *

იყბედონ, სანამ მოსწყინდებოდეთ,
ან რას შეისმენს ქვა და კედელი,
არ მონახულა ჯერ კიდევ კაცი
ქვეყნის ლაგამის გამომჭედელი.
ჩემს გვერდით, აქვე მდიდრულ დარბაზში
მშვენიერ ასულთ წყება ცქრიალებს.
სიხარულია, ალტაცებაა
და როიალიც მწარედ გრიალებს.
სულ სხვა ხალხია! ნეტავი იმათ,
რომ უზრუნველად ლხენით სტკბებიან
და მეშჩანურად, სუფთად და წმინდათ
ახალწელიწადს ეგებებიან.
ის კი, ბოგემა, მწარე შიმშილის
და სიცივისგან თუ დარჩა ტემა,
კმაყოფილთადმი მარადი ზიზღის
და ნგრევის ჰიმნებს შექმნის ბოგემა.

* * *

რამდენჯერ სძებნა ომში სიკვდილი.
შეიჭრებოდა, გულს ღელვა ჰფლობდა.
მტერს მუსრს ავლებდა ხმალამოწვდილი,
მაგრამ მტრის ხმალი ვერ ჰპოულობდა.
შეებმებოდა გუნდს მხოლოდ ერთი,
ამჩნევდა: ხმალი დაგვიგვიანდა.
თითქო სიკვდილის მოვიდა წამი?
მაგრამ სიკვდილი არსაით სჩანდა.

* * *

ახალი გზაა ჩვენს წინ გაშლილი,
ახალი შრომით გადაფენილი,
ჩვენ წინ მივდივართ და მთელი ხანა
ხომ გაკვლეულად არის შთენილი.
არის გზა, ჩვენგან არჩეული გზა,
გაქანებათა ახალი ველი,
სადაც იწყება აღთქმული მხარე,
სადაც ქვეყანა თავდება ძველი.

* * *

მე ამ წიგნზე რა უნდა ვთქვა ბევრი,
შულგინია, რომ იმღერის ნანინას,
სახელმწიფო სათათბიროს წევრი,
რედაქტორი გაზეთ „კიევლიანინ“-ის.
მაგრამ ნიჭის უჩვეულოს მქონე
იკითხება წიგნი, როგორც რომანი,
თითქო სწერდეს სტიქიური ღონე
მონარქისტის, სულ სხვა ეროტომანის.

გადანგრეულ შენობას ჰგავს წიგნი,
სურათები სურათებს სცვლის მრავალი,
როცა მძლავრი ომი იყო შიგნით
და იბრძოდა მეფეთ შთამომავალი.
აქ იშლება ცხრაას ოცი წელი,
შულგინი ხან დენიკინთან არის,
ხანაც წითელ ოდესიდან ელის
დაქროლებას სხვანაირი ქარის.
ხანაც ისევ თეთრებშია, კაცია,
ხან მის საზღვრად „მშვენიერი“ პოლშაა,
ისევ დევნა, ისევ ემიგრაცია,
იგი ეხლა კონსტანტინოპოლშია.
იტრიალებს ის განცდათა მორევს,
ისე ამბობს, თითქო შენ განგიცდია,
მაგრამ მალე, გრძნობები რომ მორევს,
ის შულგინი მაშინ... მონარქისტია.
რიდეები წიგნს გაყვება ზოლად,
მას გამოჰყავს, რომ არავინ დაჰგმოს,
რომ წითლები აკეთებენ მხოლოდ
მონარქიზმის უსათუო საქმეს.
რის წითლები, რისი თეთრი! ყველა
ომებისა რომ გაივლის გროვა,
მისი აზრით, თუნდ წითელი ერქვას,
ერთი კაცის დიქტატურა მოვა.
რა შვაშია კოლექტივი, კლასი?
ძვალ-რბილში აქვს რუსეთს ერთი ქარი,
იმას გინდა რომანოვი ერქვას,
გინდ სრულიად სხვანაირი გვარი.
ასეთია ამ შულგინის „აზრი“
და ამ აზრთან ღმერთმა შეაბეროს.
მისი ბედი, რომ შორიდან ამბობს...
საზღვარგარედ კი რაც უნდა – სწეროს!
თუ ასეა, რად არ მოდის ახლო
საზღვარს იქით გაქცეული ტურა?
ნახოს რუსი როგორია ახლა,
ვისი არის მართლა დიქტატურა.

ფრაგმენტებიდან:
ცეცხლი ფიქრიანია!

ეხლაც თვალწინ იგივე
ათას ცხრაას ხუთია!
მახსოვს, როცა ქალაქებს
ცეცხლმა შემოუტია
და დამარცხდა დროებით
დროშა სისხლმინადები,
დასცხრა რევოლუცია,
დასცხრენ ბარიკადები.
მაგრამ გმირმა დაჭრილმა –
იმ განწირულ გზიდანა
დროშა მტერს არ დაუთმო
და ჩვენ გამოგვიტანა.
და ის კვნესით ამბობდა:
აბა, ჩქარა, ცხენები!
იმ მთას იქით, ტყის იქით
რომ არიან ჩვენები,
დროშა გადავუტანოთ
მრავალ ბრძოლანახული,
საიდუმლოთ, დროისთვის
გვქონდესთ გადანახული.
და ჩვენ ორი იმ წამსვე,
ღამის ფრთხილი ფიქრივით,
ძვირფას დროშის ამარა
ბნელი ღამით მივქრივართ,
ბნელი ღამით მივქრივართ,
მწარე სურათებია,
დამსჯელ რაზმებს სოფლისთვის
მიუყურადებია.
გზაზე სახლი, ბეღელი,
ყველაფერი სრულიად
გამხეცებულ ალისგან
განადგურებულია.
ბნელი ღამით მივდივართ,

მწარე სურათებია,
დამსჯელ რაზმს შევუტყვივართ,
დაუყურადებია.
„ჩუ, ვინ მოდის? ესროლეთ!
ისინია? ისინი!“
ყურთან, თავზე, გარშემო
ისმის ტყვიის სისინი.
ჩვენ მიუშვით სადავე,
მოვიხარეთ, აი და –
ამ ტრიალო მინდვრებში
ჰაიდაა! ჰაიდა!
ჰაიდა!

შემდეგ ტყიურ ყვავილებით მკობილს
ყურადღებით ვაკვირდებით სოფელს:
პაპა გასცდა ოყოჯიროს,
ჭურს მოხადა ორგო,
ღვინო პირით გაისველა,
იქ მიაგდო ჯორკო.
იქ ფიჩხები მიასწორა,
აქ გამოსჭრა ჟვერი,
იქ ღობესთან გადისროლა
ძველი ჩალის ღერი.
თან ბუტბუტებს, როცა ბოჭავს
ნაფოტს, წარა-მარა:
ეშველება ასე ოჯახს?
არა, მამა, არა!
კერის ქვასთან რბის ალების რგოლი
და კეცებთან ნაცარის და ტუტის
აირია მოშუშურე ბოლი,
მთელი სახლი გაიბურა ფუტით.
აქ მტვერი და იქ ნაცარი,
ზანდუკების სიძველე,
როგორც დოქის თავსაცავი,
ნაქურჩალის სისველე.
სახლის გულში ძველი ქისის

გაზერილი ჩრდილი,
სადღაც ეგდო, ვით სახნისის
დაჟანგული კბილი.
თვით არ იცის, როგორ, საით
და ყოველდღე რატომღაც
ოჩოფეხა წეროსავით
ამ ტალახში დაბობღავს.
მოდის ჩოხანაბურავი,
ამოვარდა ზენა ქარი,
მიაქვს საბან-სახურავი,
დაიფელა წინაკარი.
იყო საღამო გრილი,
თივას ნამავდა ცვარი,
სახლს აწვალებდა კრილი
და კრიალებდა მთვარე.
გაჟღენთილი ზენაწვიმით,
მოაქვს ლიჟღი შეშა,
კერიასთან მძლავრს დაუდებს,
წვრილს მიატანს ქვეშა.
მამამისმა დაუტოვა
ორი ძირი ჟოლა,
გოჯა მიწა, ერთიც ქოხი,
მომცრო ზვინისტოლა,
ორი ძველი საღადრია,
თეფშიც ერთი, ორი,
ერთიც კიდევ, მართლაც კაი
იმერული ჯორი.
ოჯინჯალა თითქო ამბობს:
[ან რა გინდა აქანა?]
ასე ანაგდებასავით
რომ აკეთებ, ბაღანა?
ამ პარტახმა როგორ გარგოს,
რა შეგმატოს ფერი,
დაილუპოს, დაიკარგოს,
იქით ჩემი მტერი.
ან რას უცდი, ან ვის ელი,

გარდა ორი ზეწარის,
ტანსაცმელი ერთი ხელი
გაქვს და მხოლოდ ეს არის.
მეზობლები რას მოგცემენ,
მკაცრი, ენაბასრი?
მათ ყოველგვარ მოვლენაზე
ხომ აქვთ თავის აზრი:
რაც შენია, ის შენია,
წაიღე და წადი,
მე კი ჩემი მირჩევნია –
თბილი ღადრის მჭადი.
აგერ მდიდარსაც შეხედე,
უყურე იმის ოინებს,
ნაფოტს არ გადააბრუნებს,
დღეს ისე გაარონინებს.
იმასა ჰგავს, ეხლა ხმა რომ
ამოიღოს მუნჯმა,
უტიფარმა სხვების გულში
რატომ იცის ბუნჯგვა.
დაწყებული ადამიდან,
პირში სული გვედგა,
ეხლა სწორედ გადაგვიტანს
სოფლის გულის ხეთქვა.
ჩვენს შარაგზაზე მიდიან
ჩამორებული კაცები,
ცხენებს საპალნე ჰკიდია,
ლუკმა ოფლშია ნაწები.
რაჭის მთებზე ალბად ჰყინავს,
თოვლიც რა გვიანია,
ფერად ნაცარს დასცქერიან,
ცეცხლი ფიქრიანია.

* * *

შემდეგ...
გაიარა 16 წელმა და 19 საუკუნემ
დამონებულთა და გაბატონებულთა ეპოქიდან.
გაიარა მძიმე ქუსლებით,
გადატკეპნა კაცობრიობის საუკეთესო
აზრები და გრძნობები.
გასისხლიანებული ბორბალი ეპოქისა
მიგორავდა საშინელი სიძლიერით,
ედებოდა ყოველივეს, რაც ცოცხალი იყო,
აწიოკებდა და შეუბრალებლად
ანადგურებდა, სპობდა,
დასერა, გადაიარა მთელი ქვეყანა,
ყოველგან ცდილობდა შავი ფარდის
ჩამოფარებას,
ეპოქა კვნესოდა,
ეპოქა დადგა ყალხზე,
ილუპებოდა
და სტოვებდა უკვდავ ალს
განახლებისათვის.

არწივების თავდასხმა ჰაეროპლანზე

ეხლა სხვა თემა გადავდოთ განზე
(კი არ დაღონდე!),
არწივთ თავდასხმა ჰაეროპლანზე
მე მომაგონდა.

ჩვენ მივფრინავდით სისხამა დილით
ჰაეროპლანით,
შემოსილიყვნენ კლდეები ჩრდილით
ლურჯით და მწვანით.

გაჰქრა თუ არა დილის ბინდ-ბუნდი
ღამის ჩრდილივით,
თავს არწივების დაგვესხა გუნდი
მწარე წივილით.

ეს იყო ბრძოლა, რომელსაც მკაცრი
მიეცა აზრი, –
ნისკარტი ბასრი, კლანჭები ბასრი,
თვალებიც ბასრი.

მაგრამ რა ძალუძს ფოლადთან სუმბულს?
მე მომაგონდა,
რა ფერის სისხლი ფერავდა ბუმბულს,
ქარს რომ გაჰქონდა.

როგორ არ ვიცი, ამგვარი წვიმა
ბრძოლის რას ჰქვია.
ძველი არწივი რკინის არწივმა
გამოარკვია.

კლდეები მშვიდი და ობიანი.
მათი ვედრება.
სდგანან. სდუმს თოვლით მშვიდობიანი
გადათეთრება.

* * *

ან კიდევ აგერ: ბრგე ჯორა-ხარი
მაგარი კისრით, ბუღრობის მდომი.
მოულოდნელად ქარივით ჩქარი,
უზარმაზარი დააცხრა ლომი.
ღობე გორაზე იყო მაღალი,
ლომისთვის რაა მუხა ჯავართა?
ერთის ნახტომით ამ სიმაღლეზე
კბილებში ხარით ის გადავარდა.

რა საჭიროა ლიტერატურა,
ან გაგრძელება ამბის, მითხარით?
თანამედროვე რას შესძლებს ტურა,
რომ გადავარდეს ხახაში ხარით?
მაგრამ მე ვნახე: ძირს ნიადაგი
რომ გამოსცლოდა, როგორც ფანტომი,
ღრიალით სძრავდა ჰაერს ჰაერში,
გემზე ბაწრით რომ აჰყავდათ ლომი.

ლეჩაქები ჯაგებზე

მატარებელიც მოიჭრა თუჯის,
ბოლს ლეჩაქებად ჯაგებზე სტოვებს
იქ, სადაც მთები ეპყრა ელგუჯას,
სად ველარ ნახავ იმავ ფანტომებს.
უცებ ტრიერის გუგუნს მოისმენს
დილა ლაჟვარდი და ნამიანი
იქ, სადაც ძველად, ოდით-ოდესმე,
თვლემდა „კაცია-ადამიანი“.
ახალთახალ გზად დაიწყებს კრთომას
ავტომობილი ელვათა მფენი,
სად მორბელაძეს, რაინდს სოლომანს,
ერთხელ ბელტებში წაექცა ცხენი.
და სად სიკვდილი მოისხა ქოხმა,
ის მწუხარება დარჩება გაღმა,
ქარხნების ბოლი ავა გამოღმა,
რომ ელექტრონმა იფეთქოს გაღმა.
იქაც, სად სავსე არის მითებით
ნადარბაზევი ან გუბაზეთი,
ჰაეროპლანის გაბედითებით
მივა რადიო, კინო, გაზეთი...
ყველაფერს ძველი ფერი წაერთო,
რაც კი რამ ახალ დროს შეეტოქა,
რომ ყველაფერი იყოს საერთო,
ამისთვის იბრძვის ჩვენი ეპოქა.

ᲧᲕᲔᲚᲐᲤᲔᲠᲡ ᲮᲔᲓᲐᲕᲡ

ის მედგრად ცდილობს
ბორკილების ჩამოშორებას,
ის ხედავს ლაჟვარდს,
ხედავს მიწას, ხედავს ყვავილებს.
მას შრომა აძლევს
ჯადოთაგან ხსნასა და შვებას,
შრომა ბორკილის
მოცილებას მას უადვილებს.
მთის წიაღთაგან
თუ ელვარებს თეთრი ნაკადი,
წმინდა წვეთებში
მისი ისმის სიმღერა ნელი,
ის გადიდდება
როგორც შრომა მძლავრი, ფერადი,
გადაეკვრება
მავთულები დაუცხრომელი.
აღფრთოვანება
მშენებლობის გზასთან დიდდება,
როგორც აჩრდილი
ყოველგან სჩანს მისი დიდება.

ᲔᲠᲗᲮᲔᲚ ᲡᲐᲦᲐᲛᲝᲗᲘ

ბათუმის მზე ჩასავალად ენთო,
მშვიდი ქარი ხმაურობდა ზღვაზე.
ცხოვრებისგან დაღალული „დენდი“
გემს უცდიდა და მიამბო ასე:
მახსოვს, ქალი, ვერონიკა, ლაღი,
ორკესტრით და ხალხით ფეთქდა ბაღი,
ვერონიკას მოსწყენოდა შუბლი,
ვერონიკას შუბლზე აჩნდა ზრახვა;

ჩამოსულთა მარტოობის ღრუბლი,
არც შეხვედრა, არც ნაცნობის ნახვა.
მეგობრებში მე ყველაზე ადრე
ფიქრში მყოფ ქალს, ახალგაზრდამ, მკრთალი
სალამი და თაიგული ვკადრე
და ვიგრძენი მშვენიერი ქალი.
რა წრის იყო – იკითხავდა ვინა?
ვადარებდით ვერონეზეს ნახატს, –
სადმე ძვირფასს გადავკრავდით ღვინოს,
თუ ხელგაშლით ვთამაშობდით ქაღალდს.
შემდეგ მოხდა... პეტროგრადის ხანა:
ახლობელი აქ არავინ მყავდა,
მოწყენილი, მღვრიე ყავახანა
ჩემს უმიზნო მარტოობას ჰგავდა.
გამოვედი გზად ბურანში მყოფი,
ნევას ედგა შენისლების ბუნდი.
ერთ ქალს მხარზე გადაედო თოფი
და გარს ერტყა მეგობრების გუნდი.
ვერონიკა! ვერონიკა დადგა!
აჰ, საით სად! იგი გასცდა ხიდეს,
რა თქმა უნდა, ვერ შემიცნო, რადგან
კლასი კლასის წინააღმდეგ მიდის.
მე კი ვიდექ წყალთან საღამომდე,
სადაც მღვრიე დამდგარიყო ღვარი,
„უცხო ქვეყნად მარტოობას გრძნობდე,
ნეტარება არის რაღაცგვარი“.
გავცქეროდი კაფეებს და კინოს,
მივყვებოდი მოგონებათ ნაკადს,
როცა ძვირფასს გადავკრავდით ღვინოს
და ხელგაშლით ვთამაშობდით ქაღალდს.
მეორე დღეს ისევ შემხვდა იგი
და მომესმა საუბარი მისი:
„საქართველო – ეს ზღაპრული მზეა,
უკეთესის ბედისაა ღირსი.
ამ მხარეზე უფრო მეტი ვიცი,

იგი უფრო შეიქმნება მშვენი,
როცა ძალა და უფლება მტკიცე
დამყარდება იმ მხარეში ჩვენი“.
ერთხელ გრძნობა მარტოობის მდევდა,
ასე მოხდა – კაცია თუ ბედი,
სალამი და ყვავილების კონა
არავისი მახსოვს, ერთის მეტი!
ის დღე, როგორც ახალგაზრდა მუხა,
საუცხოო, ფრიალოზე ნარგი,
ის დღე ჩემთვის ყველაფერი იყო,
ყოველ დღეზედ უჩვეულოდ კარგი“.
„ვერონიკა!“ – მსურდა მეთქვა მაშინ,
მაგრამ გრძნობამ შემაჩერა რაღაც,
ჩვენ ხომ... ძვირფასს გადავკრავდით ღვინოს
და ხელგაშლით ვთამაშობდით ქაღალდს.
კლასი კლასის წინააღმდეგ! მკვეთრი
ხმით დაიძრა მესამე დღე რუხი.
რა თქმა უნდა, მე ვიყავი თეთრი,
როს თოფების ატყდა ჭახაჭუხი...
ვერონიკა მე ვიცანი გვიან,
რომ იჭექა და ამღვრეულ ბოლში
მკერდში, გულთან გამიარა ტყვიამ
და დავეცი, სისხლიანი, თოვლში.
„ვერონიკა!“ – დავიძახე მაშინ
და გაფითრდა ქალის თვალთა ცქერა,
რაღაცასი გახსენება სურდა
და, ვერასგზით... და ვერა და ვერა.
ან კი როგორ? სხვა სახელიც ერქვა
ვერონიკას, ხელთ თოფი რომ ეპყრა.
ქარხანაში უწოდებდნენ თურმე:
გაბედული კალუგელი ვერკა.
ან კი როგორ? რომანტიულ სახეს
და ლამაზ ხელს შრომა აჩნდა დაღად.
ჩვენ კი... ძვირფასს გადავკრავდით ღვინოს
და ხელგაშლით ვთამაშობდით ქაღალდს.

* * *

ეხლა, „დენდი“ დარაბის,
ან „იყიდეთ“ ან „თუ კი...“
ყვირის რძის და კარაქის
გამყიდველის დუდუკი.
ლაღი და მოყვარული
მუშკოპიის მცველია,
სხვისთვის სასიხარულო –
მისთვის ჟრუანტელია.
გასკდეს გული ბარემის!
მისი კაკაფონია
სასწრაფო დახმარების
ეტლის ქროლა ჰგონია.
მისთვის ხმაა ბარაკის
და საწოლის თუნუქი
ერბოს, რძის და კარაქის
დამტარებლის დუდუკი.
მისი ამ გამწარების
ბედს კიდევ რა ემართა,
ბალო კომუნარების,
ბალო უმუშევართა.
სხვას კი დააქვს და დააქვს
რძე და თაფლი ნეტარი,
მშიერს ნება რად არ აქვს
დახრას თვითონ ცხედარი?

* * *

ოცნება იგივ სინამდვილეა,
თუ შრომის ხმებით გუგუნებს ქნარი,
ელვარე სხივით განათებული
უფრო ხელმარჯვედ მიწა დასძარი.

* * *

თქვენი წიგნია: ქართველი ქალი
მშობლიურ ენას გადაჩვეული?
თქვენ გავიწყდებათ მეორე ენა,
შრომა, მომავლის ენა გრძნეული.
როს მსოფლიოში დაისადგურებს
თანასწორობა და აღმაფრენა,
ექნება ერთი ენა მსოფლიოს,
ვინ იცის, იქნებ „ქართული ენა".

აწ რკინადაა გული ქცეული

ახალგაზრდობა, მომავლის ძალა
სწუხდა ჯვარედინ ფიქრში გართული,
თვითმპყრობელობის საშინელ სუსხში
შეურიგებლად ღელავდა გული.
და ვერ შელახა ცხოვრების ტალღამ
თავისუფლების ფიქრი რჩეული,
გაგვასალკლდევა იმ უდროობამ,
აწ რკინადაა გული ქცეული.

უცდიან ახალ მიქელ-ანჯელოს

ის ხელოვნება კიდევ აღდგება,
გაანადგურებს ყოველგვარ მტანჯველს,
ჯერ დაუძრავი მაღალი მთები
უცდიან ახალ მიქელ-ანჯელოს.
ვისაც ვანდობდით სიხარულს ჩვენსას,
ის დიადია, ამაღლებული,
აღარ ვერწმუნოთ მას ამის შემდეგ?
აღარ მივანდოთ გული ნთებული?
დღეს კარგი დღეა და სიყვარულით
სუნთქავს ტყე-ველი,

აღგზნებულ გულის ალერსისაა
მზე ულეველი.
გავსწიოთ შრომის და პოეზიის
სიელვარეში, –
მოულოდნელად დღეს აღმოჩენილს
ჩვენთვის მხარეში.

* * *

როცა ტფილისში ტყე მღელვარებდა
და ავჭალაში კიოდა ტურა,
იმ ხანისათვის თუ ივარგებდა
თქვენი მხატვრული ლიტერატურა.
ცუდ ვარსკვლავზე ხართ ალბათ შობილი,
სხვებს კი, პოეტთა ვით ითხოვს წესი,
იმ ტფილისიდან ავტომობილით
იმ ავჭალისკენ იწვევს ზაჰესი.

არგონავტები ახალი დროის

ახალი დროის არგონავტები
მიეშურებით კოლხიდის მხარეს,
ოქროვ, შენ მაინც არ ათავდები,
თუ სხვა გრძნობები მიაქვს სამარეს.

ვით ძველი დროის არგონავტები,
ვით ძველი დროის არგონავტები
მიეშურებით კოლხიდის მხარეს
ახმაურებით და აზავთებით.

თქვენ არ გაშინებთ ზვირთების ლავა,
დაბრკოლებანი გარემოისა,
თქვენი ოცნება ნაპირზე ავა,
არგონავტებო ახალ დროისა.

კატორღიდან დაბრუნებულს

შენს ხომალდზე ავდარებში
მრავალ გრიგალს უბერნია –
ხან უმიწოდ, ხან უზეცოდ
და პადოლის გუბერნია.

დღეს ხერხემალი ღერძი და სული
გაუთავებელ ომებთან ომით
შენ დაამტკიცე ჯერ თავის სისხლით,
შემდეგ მედგარი და მძიმე შრომით.

შენ შენი ქვეყნის მარადისი არა ხარ მკვიდრი,
მაგრამ მანამდის ხომ შენია და შენნაირი
მაღალი მთების სილამაზე და სიმდიდრენი,
იმისი ნავთი, ქვანახშირი, ოქრო, ჰაერი.

მეცნიერება მედგარ შრომასთან

დეკემბერია, ყინვა, რუსეთი.
სუსხი ამძაფრებს წყევლას და კრულვას,
სად ბეხტერევის დიდი გენია
მოიგონებდა მრავალ ფორმულას.

უნდა იშრომო და უნდა შექმნა!
ამოებაში კი არ გაერთო,
მეცნიერება მედგარ შრომასთან
ჯაჭვით გააბა და შეაერთო.

შრომა და შრომა და ისევ შრომა,
აკადემია და ისტორია
მის ტვინს მოუვლის და შეინახავს,
სხეულს კი იწვევს კრემატორია.

მე ვნახე სოფლად კედლის გაზეთი:
„ოქტომბრის სხივი“ სხივის ფერებით,
აქ ყველაფერი არის: ამინდი,
ნაკლი, მიღწევა და ბეხტერევი.

გულში ცეცხლია

გულში ცეცხლია, ტყეშიც ცეცხლია
მიუდგომელი, გაურკვეველი,
უჩინარია, სანამ სიჩუმით
გარემოცული არის ტყე-ველი.

მაგრამ როდესაც ყაჩაღურ სტვენით
აგრიალდება მინდვრებში ქარი,
ცეცხლი იფეთქებს, ტყეს მოედება,
დასწვავს, დანაცრავს დაუდეგარი.

ჰანგთა სისწრაფეს და სიძლიერეს
ნუ მომაგონებ ძველი რიცხვებით;
ჩვენ რასაც ვმღერით – მას გული მღერის
ისევ ცეცხლოვან თავდავიწყებით.

მე ვოცნებობ ახალ საქართველოზე

მკათათვის მზე ამწვანებულს უვლის ველს,
აქა-იქ სჩანს დაშთენილი კიდევ ძნა,
გაენთები მოგონებებს უდარდელს,
დავიწყება არ იქნა და არ იქნა...

ხავერდივით ამწვანებულ მდელოზე
ცხენით მივქრი, გული იწვის და დნება.
მე ვოცნებობ ახალ საქართველოზე,
იმ მინდვრებზე, ხვალ რომ დაიბადება.

მამა და შვილი

ეგ ყველა ერთი არ არის ჩემთვის,
გაეხმაურე გულს, მომავალო,
რომ იქ არ დარჩეს არც ერთი ფიქრი
საბედისწერო და სავალალო!

ახალი მამა და ძველი შვილი,
ოთახში მეფობს სიჩუმე მკვდრული,
მთლად გაფითრებულ ახალგაზრდა შვილს
თავს ადგას მამა გაფითრებული.

მთელი თემაა თვალწინ გაშლილი:
ახალი მამა და ძველი შვილი.

* * *

ეუბნებოდენ – სთქვიო ზღაპარი.
ან რა იცოდენ, რომ სინამდვილეს
შეუვსებია იგი ზღაპარი
და დაუკარგავს ზღაპარს შვენება
და უპოვნია ზღვა თანაბარი...
რაა ზღაპარი?

აჰა, თენდება!

აჰა, თენდება! ოქროსფერ სხივით
ენთება შენი შარავანდედი,
მტრედისფერ ცაზე სიხარულია,
მტრედისფერ ცაზე გამოჩნდა გედი.
მზისკენ – ვარდისკენ, მისი სხივებით
ანთებული და ფრთანათუთქარი
ამოსაწუწნად მიდის ღრუბელი –

ლურჯი ფუტკარი.
ისარივით ზე აინავარდა
და ახმაურდა ცად პროპელერი,
მზის სადიდებლად გუგუნი ისმის –
განახლებული მღერის სოფელი.
ზეციდან ქვეყნად ეშვება ნისლი,
ქვეყნიდან ზეცად მიილტვის გული.
ო, ბუნებაო, რა ჯადო არის
შენს სიმღერაში დამკვიდრებული!

* * *

მთელი ქვეყანა რომ გადაიწვეს,
ცეცხლი მოედოს შრომას და ამაგს,
ჩემი ერთი ხეც არ დაიწვება,
ერთი ხე რაა – ქვეყნად არა მაქვს.

ევროპა ვერცხლით აურაცხელით
ძუნწ მათხოვარს ჰგავს, დააცხრა ტახტებს.
მის მდიდარ ჯიბეს თუ არ სწვდი ხელით,
ხელიდან ის ჯოხს არ გადააგდებს.

რაა იმაზე მეტი სიბრიყვე,
სიღარიბესთან რომ სიმშვიდეა,
მისით სიკვდილის კარებთან იყვე
და მაინც კვნესდე: ღმერთი დიდია!

* * *

გამოსულა ტიტველი
და ბაზარზე დიდგულობს.
ერთი ნემსის მყიდველი
ბათმან რკინას კითხულობს.

შენ ფოლადივით ცივი თვალებით

შენ ფოლადივით ცივი თვალებით
უცქერ განვლილ გზას და არ ემდური.
რად გინდა იყო დიდი პოეტი,
თუ სიცოცხლეში ხარ უბედური?
აქვეყნებ ლექსს თუ თმას გადივარცხნი,
გამოსვლის უმალ, როგორც შურდული,
მოგესევიან მარჯვნივ და მარცხნივ
და წუთის უმალ ხარ გაქურდული.
შენ ფოლადივით ცივი თვალებით
უცქერ განვლილ გზას და არ ემდური,
რად გინდა იყო დიდი პოეტი
თუ სიცოცხლეში ხარ უბედური?
კვლავ მოვარდება ახალი ერა,
სახელად დიდი მსოფლიო ომი,
კვლავ პროპელერის იქნება ბგერა
გაზებით კაცთა სიკვდილის მდომი.
თვალთ დაშორების შეუძლებლობა.
მაგრამ ისვრიან ელვათ უკმეხი
ახალი ღელვა ნამდვილი მზისა,
კვლავ იმძაფრება მედგარი მეხი
მოახლოვებულ რევოლიუციის,
მეტეორიტის,
ბოლიდის ან მთვარის ნატეხის
დედამიწაზე
ჩამოვარდნას ჰგავს ერთი გრძნობა,
რომელსაც რღვევის,
კატასტროფის და გარდატეხის
წყურვილით სავსე
ჩემი გული ელის, ენდობა!
ახალი ხანა რამ შეატოკა?
როდის დამთავრდება ეს ეპოქა?
ეპოქა დამთავრდება
მსოფლიო რევოლუციის
მოხდენის დღესავე,
მე მისი გული ვარ
და მონათესავე.

პაციფიზმი [1929]

19 – ?

მიწას კვლავ ეფინება,
როგორც გზა და დროება,
იმპერიალისტური
ომის საშიშროება.
წამოვიდენ ღრუბლები
მრისხანე და საზარი,
ილესება დანებად
რკინა უზარმაზარი,
მოაქვს სისხლის მორევი
და სიკვდილის მონება,
უძლეველი ტეხნიკის
მწარე გამოგონება,
რათა სატანიური
ცელით მიწა ათიბოს,
რათა ასისხლებული
მხრები მოიქათიბოს,
მოსპოს, გაანადგუროს,
რაც ქურა და ძნებია,
რაც კი მრავალი წლობით
შრომას უშენებია.

გაიცანით – პაციფისტია

იყო სალამო სუსხიანი,
ჩუმი, ფარული,
ელექტრონებით გააჩაღეს
მდუმარე კლუბი.

სხედან, ბაქარას თამაშობენ
სულგანაბული,
მაგიდასთან სდგას ხან ერთი, ხან –
მეორე ჯგუფი.
აქ თვითეული მხოლოდ ჩუმი
მოქალაქეა,
აქ თვითეულის გულში ერთი
ფიქრი ტრიალებს.
ნაბადდაკარგულ კარებს აღებს
ძველი ლაქია,
მუნჯ საკიდებზე ეს კარებიც
ნელა სრიალებს;
ფანჯარა, ფარდა და დარაბაც
ყრუა და წყნარი,
ფეხის ხმას ახშობს ხალიჩები
და ნოხი ხშირი;
ისევ გველური მიპარებით
იღება კარი
და დემონივით ამ ლექსების
შემოდის გმირი.
გმირი – როგორი! მოიარა
მრავალი მხარე,
ბევრი იდუმალ კვალში სდევდა
და ვერ მისდია,
იგი ხან ერთს და ხან მეორე –
მუდამ ელვარე –
ნიღაბს ატარებს! – გაიცანით:
პაციფისტია.
როცა მსოფლიომ დაჰკარგა ჭკუა
და ძირს დაჰქანდა,
გამარჯვებული დადგა ბურჟუა
და აქაქანდა:
„უკანასკნელი არის ეს ომი,
უკანასკნელი!
განა ვისმესთვის ვართ
ცუდის მდომი –
ასე ვართ ბნელი?

არა! ომისთვის გამოგვყავს სოლო
და ვიწვევთ ტომებს,
რომ სამუდამოთ მოეღოს ბოლო
ყოველგვარ ომებს!“
თავის მტაცებლურს
და ბოროტ ზრახვას
ფარავდა ასე –
თანაც ლესავდა უნდობარ ლახვარს
სისხლიან ქვაზე.
და ერთხელ კიდევ მწარედ დაღონდა
ნათელი აზრი
მასსის, რომელსაც ერთს გადაჰქონდა
ომის სიმკაცრე.
„დავაარსოთო, სჯობს, ერთა ლიგა –
აწ დროა, მგონი!“
სიტყვებს ჩაურთავს შიგა და შიგა
ვუდრო ვილსონი.

გვიან არის, ჩადგა მთვარე,
ღამის ყრუ საათია,
კლუბში მაინც გადამთვრალი
ხალხის მასლაათია.
მასლაათი? არა, ისმის
მხოლოდ კიცხვა, გინება.
– სამუდამოდ ისე როგორ,
როგორ ჩამეძინება...
არ ვიცვლი ფეხს ჟენევიდან,
ღმერთმა დიდხანს მამყოფა,
სანამ თვალით არ ვიხილო
ასეთ დროის დამხობა.
– არ მოვიცვლი ფეხს ქვეყნიდან,
მე არ მიყვარს ხუმრობა,
სანამდე კი შემრჩენია
ჩემი აზნაურობა.
– არ ვიცვლი ფეხს ჟენევიდან,
დროა გულმოშხამული,
სანამ ჩემად მიმაჩნია

ღირსება და მამული.
– არ მოვიცვლი ფეხს ქვეყნიდან
არასოდეს, ბიძია,
რაკი ერთხელ გენერლობა
ჩემთვის შენ მოგიცია.
– სანამ ხატი კი არსებობს,
სანამ ჩემი ტაძარი...
ჩემი სკიპტრა და ოლარი,
ჩემი ქვეყნის ნაცარი.
არ მოვიცვლი ფეხს ქვეყნიდან
არასგზით და არასდროს.
გადაჰკარით! ღმერთმა მრავალს,
კიდევ მრავალს დაგასწროს!
როგორ მწარე არის ღვინო,
ალბად წყევლამ უწია,
ღმერთო, დასწვი და დაამხე
ცოდვის რევოლუცია!
– მაშ ეს ღმერთმა გაუმარჯოს
კოხტა ქოთანს, რომელიც
გორავს, გორავს და მიგორავს
მუდამ დაუდგრომელი,
გორავს, გორავს და მიგორდა
ნახა თავსახურავი...
მე ამნაირ სადღეგრძელოს
ნუ, ნუ მიწყენს ნურავინ.

* * *

ათას რვაას სამოცდაათ
ზოლიდან
იმ ადგილას, როგორც ძველი ჭადარი,
აქ ჩამოდგა კონსტანტინოპოლიდან
ენერგიით დატვირთული
თათარი.
მან, რომელმაც მოიარა აფრიკა
გამეტებით,

მარტო თავის თანხლებით,
ევროპაში გააშენა ფაბრიკა,
უმნიშვნელო
საბრუნავი თანხებით;
მან თუთუნის გემოვნება გაიგო,
მან იცოდა სიგარები გავანის,
ბრაზილიის,
ბორნეოსი, იავის,
მათი გული,
მათი ავან-ჩავანი.
ეს თამბაქო შოკოლადის ფერია
და ამასაც ფერი ადევს თაგვისა,
ბუნებრივი ყველა მშვენიერია,
უცხრომელის ღირსი წვის და დაგვისა.
მუშტრების წინ
არაერთხელ უქია,
ყველაფერზე ჰქონდა
თავის პათოსი,
ნათელია, მოწითალო, მუქია,
ამას ფერი
უჩანს კოლორადოსი.
ფერად ფოთლით
სიგარას რომ ფარავდა,
მან იცოდა მისი ეშხი,
მვნებელი,
ფერი იგი სიმაგრეს დაჰფარავდა
და არ იყო ძალის მაჩვენებელი;
ამბავი კი
თითქო მერე იწყება,
თუთუნისას რომ რჩებოდა
მხილებას,
იწყებოდა მისი დახარისხება,
რაც ითხოვდა მაგარ გამოცდილებას;
თუ ფოთოლი
კიდევ მწარე არ არის,
ის თუთუნი არ იქნება მაგარი,
გაგაბრუებს გემო მისი ძიმწარის,

ფაბრიკის კარს
ლუქი გადააკარი!
სიგარაზე რად არისო პატარა,
უმნიშვნელო,
მოყვითალო ლაქები,
იმ სხივიდან
მზემ რომ გადაატარა
და ამოსწვა ნამი ზედ დანაგები?
კარგს სიგარას,
ნამეტნავად გავანის,
სწევენ ნელა, ბოლი უგავს მინასა,
ერთბაშად ხომ მიყრუებულ მარანის
ძველი ღვინო, როგორც წყალი,
ვინა სვა?
შემდეგ მათი ბზის კოლოფში ჩაწყობა,
ხუთი, ათი, ოცდახუთი და ასი.
მძიმე ბეჭდით
მათი შეურაცხყოფა.
ხარისხის და მოსავალის ბაასზე.
მალე ბაზარს მოევლინა სიგარა
მობრჭყვიალე კოლოფების ბროლებით.
კონტრაბანდი ვინ უარჰყო? მიჰქარა!
თუთუნს ყიდდენ ყალბი ბანდეროლებით.
ყიდდენ თუთუნს
გაცილებით იაფად,
ბრაზილიის პლანტაციად ჩარიცხეს,
სურნელებით, გემოვნებით, კიაფით
ყველა იყო –
უმაღლესი ხარისხის.
აიღებდა სიგარის ყუთს თათარი,
პერგამენტის ქაღალდებში
გახვევდა.
სულ ცოტა და…
ბანდეროლი მზათ არი,
ეტიკეტს კი ოდნავ შემოახევდა.
შემდეგ ამ ყუთს გამყიდველთან გზავნიდა.
იქ მოგლიჯეს პერგამენტის ქაღალდი.

დარჩა ყუთი და სიგარა თავდიდა,
კონტრაბანდა ექსტრა, ახალთახალი!
ახალია, ბანდეროლი არა აქვს,
უბაჟოა, სწორედ საზღვარგარეთის,
უთავბოლოდ ნუ მოჰყვება ლაპარაკს,
ვინც არ იცის გემო
ამ სიგარეტის.
ეს თუთუნიც ბორნეოდან მოვიდა,
ამის კიდევ
სამშობლოა – იავა.
Remedios! შენის სიახლოვითა
კონტრაბანდამ ყველა დაანიავა;
პორტსაიდის,
ეგვიპტის და კაირის
ღირსებებზე ლაპარაკი მეტია,
როს თუთუნის კიდევ ნაირ-ნაირის
სამშობლო და კერა
აფხაზეთია.
თათარს გული
სხვამ რამ უნდა გაუთბოს?
თვის სიგარას, ეხლა საქმე ისთეა,
თავს შეაკლავს და არავის დაუთმობს,
ფაბრიკა აქვს, მხნეა,
პაციფისტია!

პარიზელები უჩივიან მოწყენილობას

გზად ფრანგ გლეხებს მიესალმნენ
პარიზელი სტუმრები,
იერი აქვთ იმნაირი,
რომ ვერ გაეხუმრები.
ჩივის მოწყენილობაზე
მთელი მათი ყრილობა.
გლეხი ამბობს: ჩვენ არ გვესმის,
რაა მოწყენილობა.

სილარიბე, დამცირება,
ბრაზი, შეურაცხყოფა
ჩვენთვის ისე ჩვეულია,
როგორც ჩალის ჩაწყობა.
მოწყენა კი... თქვენ გგონიათ,
როცა ხედავთ დანარგავს,
რომ დღეები სოფლად ყველა
ერთი მეორესა ჰგავს.
რომ გარშემო მწუხარება
არის პასტორალური,
სიმშვიდის და მყუდროების
ქარი დაჰქრის ფარული...
თქვენთვის, ქალაქელებისთვის
წარმოდგენა ძნელია,
რომ ყოველი გოჯა მიწის
მწარე ბრძოლის ველია,
ო, ნამდვილი ბრძოლის ველი
მძაფრი, დაუცხრომელი,
სადაც თქვენცა და ბუნებას
ცხარედ ებრძვის მშრომელი.
თქვენგნით ჩაგრულ ძველი ქოხის
უცნაური მცხოვრები
ცდილობს ხელით გამოგგლიჯოს
ყანა და საძოვრები.
ის სისხლით და ოფლით ებრძვის
თქვენს მოწყენილ მთქნარებას,
საუკუნეთ სვლაში უცდის
ერთხელ გამოდარებას
და ბუნებას ეომება
მისი ძალა ასკეცი,
საქონლისთვის ერთი ბლუჯა,
თვისთვის – პურის ნამცეცი.
ამ დროს არა მყუდროება
და სიმშვიდე ჰფენია,
მის შუბლს დაღად ამჩნევია
გამწარების გენია.

ვაჰ, თუ გოლვამ გადახრუკოს
ასეთ შრომით ნათესი,
ვაჰ, თუ ზეცამ დაგვატეხოს
სეტყვა უზვიადესი.
ან თუ წვიმამ უბოლოომ
ჭაობებში ჩაალპოს,
ან კალიამ გააფუჭოს,
ან სინესტემ დაალბოს.
ო, ჩვენ ვიცით, რომ არ არის
შუადღის მზით ელვარე
სოფლად სამუშაო დღეზე
რამე უფრო მღელვარე.
რომ დახატო ამნაირი
ბრძოლის დაუმცხრალობა,
რაა მწყემსის სალამური
ან ბულბულის გალობა.
საჭიროა აქ ორკესტრი
მშფოთარე და მქუხარე,
ის გაგიტანს, თუ რომ დროზე
გზას არ გადაუხარე.
მოწყენისთვის აქ ადგილი,
ერთი მითხარ მართალი,
სად არის, თუ მინდვრად დგეხარ
როგორც მთავარსარდალი?
ზრუნვა დღეზე ხვალინდელზე,
ფიქრი სოფლის დარდებით
იმ გზებით არ ეშურება,
თქვენ რომ მიემართებით.
მოწყენა კი, ის მოწყენა,
თქვენ წიგნში რომ სწერია,
სოფლის მტერი კი არ არის –
მხოლოდ თქვენი მტერია.
მოვა დრო და უსაქმურებს,
გადაქცეულს ჩრდილებად,
ეს მოწყენაც შეგეცვლებათ
სასოწარკვეთილებად.

კაცი სათვალეებით

სათვალეებში მყოფი თვალები
ძლევამოსილთა იმედით სრული –
მიდის ქუჩაზე, თუმც მოკრძალებით,
პაციფისტურად
უღელავს გული.
იგი ქადაგებს მართლმსაჯულებას,
კანონს,
კომპრომისს და
მოწყალებას:
„სულ გადაუდგენ სამართალს და რჯულს,
ვერ გრძნობენ ხალხის
ამდენ წვალებას“.
აქ თვითნებობის დაუხვდა რკალი,
მისცა სალამი
ღიმილით ზრდილით,
სადმე შევხვდები, – იფიქრა გულში, –
რათ დავიმდურო ამ სისხამ დილით.
მას გზაში შეხვდა
ამაყი კაცი,
მის წინაც მშვიდათ თავი დაჰხარა:
„უფლება აქვს, რომ იყოს ამაყი,
მისია ბურთი, დაფი, ნაღარა“.
ახლა მას შეხვდა
უაზრო შური.
ნათესაურად შურს გაუღიმა:
„როგორ გიკითხო?
როგორ ბრძანდები?
რა ამინდია, დარი თუ წვიმა?“
მას შეხვდა მუშა –
„რა უზრდელია!“
პაციფისტს როგორ ეს არ ახსოვდეს?
ცოდვას ის კიდევ აპატივებს კაცს,
პროლეტარობას კი –
არასოდეს!
მისთვის ცხადია: ხუთივე გრძნობით

სიფუსფუსეში და ჟრიამულში,
ამინდზე, დარდზე ესაუბრო კაცს
და სულ სხვა რამეს
ფიქრობდე გულში.
შემოხვდა გზაში
სიმართლის ძალა,
უძლიერესი კლასიურ ისრით,
მას სიცბიერის მიართვა ბანგი
და გადაუშვა
სიმართლე კისრით.
შემოხვდა გზაში
ბრძოლები მალი
და როცა სისხლმა მიილო აზრი,
მან საომარი აილო ხმალი
და დაიკიდა ხანჯალი ბასრი.
არც ძალადობას უკრთება იგი
და სანატრელი მისთვის ბადეა,
სადაც ცბიერი არსებობს ხრიკი
და ერთა ლიგის
დიპლომატია.
და სულს ასეთი ფერით
ნაქარგავს,
თუმც გაცვეთილი,
ხმელი ნერგია,
ჯერ საბოლოოდ
არ დაუკარგავს
ბოროტი გრძნობა
და ენერგია.

* * *

ლონდონი სდუმს. არ აქვს გრძნობა
როგორც სიჭაბუკეში.
კატასტროფა, კატასტროფა
და არსაით ნუგეში.

იგი ფიქრობს: „მოსკოვიდან
მწარე წვიმა მასველებს,
აი, ცნობა, გულო ჩემო,
შენ რომ არ მოგასვენებს“.

ამერიკისა იმგვარ სცემს გული

ამერიკისა
იმგვარ სცემს გული,
რომ არ ივიწყებს ძველებურ რომანსს,
გამომიგზავნე, ევროპა, ფული,
ნუ დაიზარებ ქვეყნისთვის შრომას.

ცოტა კი უნდა გქონდეს ნამუსი,
პატივისცემაც სხვისადმი ცოტა,
რომ არ ჩაიცვა ტანისამოსი,
ასი წლის წინათ რომ იყო მოდა.

ახლა არ გშვენის მარაოს ქროლა
და მაგიდაზე დაიდაყვება,
D’instiction-ი, რომელიც მხოლოდ
დაბადებას და აღზრდას დაჰყვება.

მოხუცი ქალი

ყოველ საღამოს
მოხუცი ქალი
ალბათ სდგას სენის ნაპირებს იქით,
დღემ ლილისფერი დახუჭა თვალი
და აელვარდა
ალების ჭიქით.
არის პატარა, სულმთლად პატარა
და მთლად შავებით არის მოსილი,

ვინ იცის, ბედმა სად არ ატარა
სიდან მოსული?
ახლა არავის იგი არ უცქერს,
ვერავის გზაზე
თითქო ვერ ხედავს,
თითქო არც ხმა აქვს, არც გული უძგერს,
ან ეშინია
და ან ვერ ბედავს.
პირჯვარს არ იწერს მონმარტრის კართან,
არც თავდახრილი
სდგას გარინდებით,
ვერაფერს ხედავს იმ ფიქრის გარდა,
რაც დაიბურა
წლების ბინდებით.
სჩანს, არ ასვენებს რაღაცა აზრი,
რაღაცა მწარე
და საშინელი,
წარმოდგენისა მახვილი ბასრი,
ცივი და ძნელი.
სჩანს, რაღაც ღრმა და განუკურნელი
გულს მწუხარება
ღრღნის დაფარული,
მისთვის არავინ არის მკურნალი,
სახე ნაოჭით
გადაბარული.
სჩანს, არავისგან ნუგეშს არ ეძებს
და ვერავისაც რამე ნუგეში
მწუხარებაში განცდებს ასკეცებს
ვერ გადაიყვანს
სიმსუბუქეში.
სჩანს, არც სიცოცხლე მიაჩნის არად,
თუმცა ვინ იცის
სიცოცხლე მისი?
ომში მოკლული შვილების ხსოვნამ
გაანადგურა
მთელი ხალისი.

ოპერიდან გამოვიდა გვიან

ოპერიდან გამოვიდა გვიან,
ყველა ნახა და ვერავინ ნახა,
კლუბის წევრი ახლა აღარ ჰქვიან,
თუ წაშლილა ნაცნობების სახე?
ყველგან იყო, სასახლეშიც იყო,
მთავარ ქუჩით გაიარა ნელა.
ზედ კარებზე მიყრილია თიხა;
ამომწყდარა, გაიფიქრა, ყველა.
გამობრუნდა კვლავ იმავე ქუჩით,
თეატრიდან მასსა მოდის ტალღით
და დარწმუნდა, ხეივნების რუჯით
რომ აქ მართლა ამომწყდარა ხალხი.
უცებ ქალის გაახსენდა ბინა:
ეტლი! ჩქარა! ნიავია ქარის!
ცოცხალია კურტიზანი ნინა,
მაშ, სიცოცხლეც ეფინება პარიზს.

ძია, ვის ეძებთ

კვლავ მას უცქერენ გულცივად
ქუჩის თვალები დიდრონი,
აქედან თითქმის ლუვრამდე
გაწვდილან საკანდიტრონი.
დადგება. გარს იცქირება
და ესმის, გაუბედავი
ბავში რომ შეეკითხება:
– ძია, ვის ეძებ, ნეტავი?
მან იცის – ვის ეძებს?
გზაზე ღვარებია,
ქუჩას პაციფიზმი
გადაფარებია,
იმის ცრემლების ღვრას
ინდივიდუალურს

თითქო არასოდეს
მზე არ ყვარებია.
ეზოში აპობენ შეშას,
ქარი უმატებს ხვნეშას,
ჰყვირის მეძველე სველი:
„ტანისამოსი ძველი“.
ქუჩა უდაბნოს აგავს,
ხვეტს ტალახსა და ნაგავს
მეეზოვეთა ცოცხი.
ასეთი სიცოცხლე
სიცოცხლეა განა?
გათენებიდან თანაც
მონოტონური დამა
იღებს და იღებს გამმას,
მოჰკლა, წაიღო ტვინი,
თითქო მისი სჭირს ჟინი.
რა საშინელი დღეა,
რა საშინელი სპლინი.

მიეც ქარიშხალს თავშესაფარი

როცა გარშემო სისხლის მდინარე
რწყავს ნიადაგებს,
პაციფისტი სდგას გულხელდაკრეფით,
ასე ქადაგებს:
მიეცეს ფუტკარს თავშესაფარი
და ქარიშხალსაც
მშვიდი სამყოფი,
ნუ მოაკლდება ყვავილებს ცვარი
და ლაღ ფრინველებს
მწიფე ნაყოფი,
რომ კიდით კიდე გადმოეფინოს
ბედნიერების
და შვების ბადე,
ყოველ ფოთოლში, ყოველ ბალახში
პაციფისტური სული დაჰბადე.

ჟენევის პირად მდგარო ტირიფო!

ჟენევის პირად მდგარო ტირიფო,
გარს რომ გეხვევა
ტალღათა ქაფი,
ორიღა ფესვი ძლივასღა გიჭერს,
ძლივსღა გიმაგრებს
ეს ორი ძაფი.
როს ნიაღვარი დაიქუხებდა,
გეგონებოდა:
მოვკვდი, მწარეა!
მაგრამ გრიგალი გადაივლიდა,
შენ კი რჩებოდი...
საოცარია!
ახლა ზეფირსაც კი ვერ გაუძლებ,
თუმცა ქარიშხალს
წინად გაუძელ.
მოსწყდა ფესვები, მდინარეს გაჰყვა
დრო უსასოო
და უსაფუძვლო.

* * *

ქუხილო, გელით!
შენთან ვიბრძოლებთ,
გამოექანე,
ზვირთი დასძარი!
გვახსოვს: დილით მზე
ამოდიოდა,
მკვდარი მზე, შენ კი
ამოასწარი!

* * *

აუჩქარებლად, დინჯად,
დროდადრო
ისმის ბუტბუტი გაძრცვნილი ჭადრის –
მშვიდობით, იტალია, მშვიდობით!
მშვიდობით, ინგლისო, მშვიდობით!

ცივა, ჰქრის და ტალახია გზაზე,
მიფრინავენ წეროები ცაზე,
მშვიდობით, პარიჟო, მშვიდობით!

ქარმა დაჰქროლა, ხე დაარხია,
ისევ ფოთლები და ტალახია –
მშვიდობით, ამერიკა, მშვიდობით!

„ცაზე მიდიან წერონი,
მწკრივადა, ჯარის-ჯარადა“.
როგორც სამკუთხი შარადა,
სამს კიდევ სამი მოება.
მშვიდობით, მშვიდობით
შემოდგომის წეროებო!

* * *

აჰ, შორს გაისმის
ფოთლების ვალსი,
კაფეში:
ჰაი და ჰოი-რია,
ვიღაც გადავარდა.
რკალები წყალზე,
რკალები წყალზე,
რკალები წყალზე
ამოირია!

* * *

როცა ანტანტა შეუდგა სამხარს,
სალამო იყო
ჩუმი და სადა,
მათი სტუმარი
გასცქერდა სამხრეთს
და უჩვეულო
ძალავდა მადა.
როს გაათავა
ულუფა თავის,
სხვების ულუფას
გაუსვა ხელი.
თვალები მისი
ცქერაა სვავის,
სულ გადაყლაპა
და კიდევ ელის.
ანტანტამ ქვაბებს
მოხადა ქაფი,
წვნიან ჭურჭლებით
აივსო ველი,
სტუმარმა თავის
შეხრუპა ქვაბი,
ეხლა ანტანტის
ქვაბთ მიჰყო ხელი.
გაოცებული
იდგა ანტანტა:
ეს ბუმბერაზი –
ვინ მოერეკა?
მაგრამ სცდებოდა
მიუტევებლად.
სტუმარმა მან სთქვა:
ვარ – ამერიკა!

* * *

პაციფიზმს აქვს თავის პრესა,
მარა რა?
საიდუმლო მასში არის არა-რა.
ბარაბანი მისი არ დამშვიდდება,
მწარე ცემით ერთხელ გაიბზარა-რა.
მისთვის მიწას ჯერ სული არ ჰქონია,
მისთვის საბჭოც მწარე გასაგონია,
გაიგონეთ, მათ სიწრფელეს (ხა, ხა, ხა!)
ვითომ აღრჩობს
ცეცხლი და აგონია.
ძალუძთ ხმათა სიმართლემდე ატანა?
არა! სხვაგვარ ჰქუხს მსოფლიო ორკესტრი,
სხვაგვარია დირიჟორი – სატანა!

ევროპავ, გახსოვს?

ევროპავ, გახსოვს,
რომ გარიგებდენ:
შენ მწუხარებას არ მისცე თავი.
გზაში შეგხვდება
მერანი ორი –
ერთი თეთრი და მეორე შავი.
თუ მოახერხე
თეთრზე შეჯდომა,
არ შეგეშინდეს მისი კისრულის,
ის ფეხით კლდეებს
გადაექძობა,
შენ – ნათელ მხარეს გადაგისროლის.
მაგრამ თუ შავზე
მოხვდი შეცდომით –
საამსოფლიოდ არ ევარგები,

მწარედ ინანებ
მასზე შეჯდომით,
სადმე წყვდიადში გადიკარგები.
რომ დაიღუპე,
ქვეყანამ იცის
და არავისზე გაბედო ძვირი,
შენ აირჩიე
შავი – და ისიც
არა მერანი – არამედ ვირი.

* * *

ევროპა, როგორ არ იცი,
მიდის ეს მწარე ზამთარი –
ღამის რაინდი – ჭოტია,
მგელს ღამე უყვარს ავდარი.
მივაგნებთ იმათ ბუნაგებს,
ზაფხული ხალებს დააგებს,
იცოდე: ბრიყვის მონაგებს
ისევ ჭკვიანი წააგებს.

* * *

გულს ნუ მოიყვან, ჩან-კაი-ში,
გულს ნუ მოიყვან,
დალიე ქვეყნის შესანდობარი,
დრონი მოირღვენ...
პირველს საშინლად დასწვა მეორემ
სახე, გვერდები.
გულს ნუ მოიყვან, კეთილო, თორემ
ადრე დაბერდები!

* * *

მათ ბევრი ჰყავთ ხელოვანნი,
განა მარტო როდენი?
მათ ახარებსთ სულიწმინდა
და მადონნას ლოდინი.
ამბობს: მხოლოდ გრძნობა მინდა
და მზე მცირეოდენი,
ცოტა – ქარის ოდენი,
ცოტა – ნეკის ოდენი!

* * *

ენაზე აკრავს ხალხი, ნაცია.
დღისით შეხედავ, თითქო კაცია,
სხვა არ გეგონოსთ: ერთა ლიგაა
და საიქიოს კომპენსაცია.
ხან რომ შეხედო, ასე გგონია,
მოსკოვი მასთან მონაგონია.
ო, უსათუოდ დემოსფენია,
ო, უსათუოდ ციცერონია.
მადლობა ბედს, რომ არა ვართ მათი
ბუკი, ნაღარა, ბჭობა, კამათი,
ჩვენ მიგვიზიდავს მომავლისაკენ
სულ სხვა მიზანი და ანდამატი.

ბოგემა

იქ მათი ცხოვრება
არაფერსა ჰგავს,
პარიჟი – აბსენტში ილუპავს თავს,
პარიჟი – ითვლის მთვარეებს ცაზე –

ის ერთი მთვარე
მეტია ასზე!
და მთებიც ქანაობს,
რა უნდათ სახლებს?
პარიჟი იგერებს
პოეტებს და ძაღლებს;
პარიჟი სულ მალე მოიკლავს თავს.
„გენია“ ღვინოში
თავს იკლავს, სხვასაც ჰკლავს.

* * *

ეხლაც ბევრი სწერს ფერდზე
გადაყვავებულ ტყემლებს,
უუნებობის მკერდზე
რომ გადაღვრიდა ცრემლებს.
თითქო მის ახლო ძევდეს
გადატეხილი დაშნა
და ცისარტყელა სევდის
იმ თაიგულთან დაშრა.

* * *

იმ ერთა ლიგას მოხსნეს კარები,
გადახურული რკინის ყავრებით,
გიორგობისთვის წვიმებით სველი
სადღაც მიაგდეს კარები ძველი
გაბრაზებითა და გაჯავრებით.
აბა, ახალი! მაგრამ ახალის
დაკიდებისთვის კამათი იწყეს,

ისიც იმ ლობეს გადაახალეს,
ისიც მიაგდეს და მიივიწყეს.
ერთა მშვიდობა იქნება როდის?
რაკი უკარო შეიქნა სახლი,
მასში თამამად მიდის და მოდის
ყოველი ძაღლი და მამაძაღლი.

* * *

ქსენძიც ამბობდა: „ვარსკვლავთა ზევით
არისო მხარე
სამოთხისგვარი.
თავბრუდამხვევი, როგორც ოცნება,
როგორც სიზმარი.
ყველა ჩვენგანი იყოო როსმე
იმ საიდუმლო, უცხო მხარეში
და რომ არ გვტოვებს მის მოგონება,
მიტომ ვდნებითო სიმწუხარეში.
მაგრამ როგორც კი გავცილდებითო
ხილული ქვეყნის იდუმალობას,
გავა, გაჰქრება ეს მწუხარება
და მოგონების უსახო გრძნობა.
სული ჰპოებსო სულთან სიყვარულს
და მეგობრობას
ტკბილ ცრემლთა ფრქვევით,
არ დაერიდოთ არც ომში სიკვდილს,
სამოთხე გელისთ ვარსკვლავებს ზევით“.
ამგვარად ქსენძმა ვარსკვლავთა მხარეს
ზევით და ქვევით დიდხანს უარა.
ქსენძი:
რაცა ვთქვი, ხომ მართალია?
მასსა:
ო, გველო! ო, მატყუარა!

იქაურ გულსაც დახედა დრომა

მიწას გული აქვს
მურივით შავი,
მაგრამ მუდმივი
საწვავით ცხელი,
დაატრიალე შავ ქვაში მკლავი,
იმ გულთან უნდა მივიდეს ხელი.

აჰ, გული, გული!
რონოდებს მიაქვს,
მატარებელი მიჰქრის,
მიჰკივის,
კვამლი ეხვევა ბუჩქებს და ნიავს
და კვამლში სხივის ფერფლები ღვივის.

მიაქვთ შავი ქვა
გემებს შავ ზღვაზე
გრიგალში, ქარში,
ღამეა კრული,
გემიდან გემზე, სირენას ხმაზე,
ევროპის ნისლში მისცურავს გული.

იქ მრავალია
ჩაგრული, მონა,
იქაურ გულსაც
დახედა დრომა.
გულს გული იცნობს და ღონეს ღონე,
რომ ქვეყნის მეფედ გახადოს შრომა.

* * *

თეთრი იძახის: ჰოი, რუსეთი!
რაა მის ფასი?
მკვიდრს კი არ ახსოვს მასსაჩუზეტი,

სწამს მხოლოდ კლასი.
გეგონებოდათ, როდესაც სჩანდა
ტრიბუნა ბრძოლით,
მთვარის ნატეხი, ბოლიდი ანდა
აეროლიტი.
ეხლაც კი თითქო აქ იმისი
მკვეთრი ხმა ისმის:
გათამამება, ძირს, ინგლისის
იმპერიალიზმის.

* * *

ევროპაში
რომ მუშა და ვაჭარი
მიდიოდნენ
შეთანხმებული ქუჩით?
ერთი გმირი
და მეორე ლაჩარი,
ერთი დახლით
და მეორე ჩაქუჩით?
მუდამ არის
ერთის დღესასწაული,
სიხარულის
სადაც არის პკურება, –
მეორესთვის
შვება და სამკაული
არის მხოლოდ
სხვების უბედურება.
ამბობს: ეხლა
აღელვებულ საბჭოებს
რა დააცხრობს! ხედავს
კაცი ვიზრდები,
ყველაფერი
თავის რიგზე იქნება,
ვიდრე ჩემთან
სდგანან პაციფისტები.

* * *

მთებს გახედავ: სიზმარია
და სიზმარიც მწარეა.
ალპებით და გლეტჩერებით
ბრწყინავს შვეიცარია.
აი, სხვათა შორის,
საუბარი ორის:
– გაზაფხულის დამდეგია,
აყვავილდა მთა-ბარი,
ლიგაც გამოსადეგია,
თუ გინდა სთქვა ზღაპარი.
– მაგრამ რა დროს ზღაპარია
და ან რა გვეტახტება,
აწი რაგინდ მაღლა იდგეს –
ვერაფერს ვერ გახდება!
– ჩვენი მღვდელიც მაჯერებდა –
ლიგა ღმერთის ლანდია:
ერთი შუქიც იმ რწმენისა
ჩემს გულში არ ანთია.
– არ ანთია, უკმარობის
კი ღვივდება საკირე...
მე ხომ ჩვენი აზნაურის
ვიყავ მოჯამაგირე.
– თქვი, რამდენჯერ მოუმართავს
სიტყვით გამონაკრეფით:
„შენც ბატონი, მეც ბატონი,
ვიყოთ გულხელდაკრეფით!“
– მოჯამაგირობის ვადა
აგრე როდი თავდება,
აგერ, დრომაც მოაწია,
ყანაც ათავთავდება:
არ გაგიშვებს სიკვდილამდე,
ხვეწნას რა მოუცია –
თუ სიკვდილმა თავის დროზე
თვითონ მას არ უწია.
– ვთქვათ – ავად ხარ მეტის ჯაფით,

აბა, მაშინ რას შვები?
აქეთ მიწა გიდარაჯებს,
იქით ექიმბაშები!
– იმეორებს ყოველ წამით
სოფელი და ქალაქი,
რომ ჩვენს თავზე თვის ხელობას
სწავლობს ყველა დალაქი.
– რა ტვირთები არა ვზიდე,
რა ღამე არ ვათიე...
მაგრამ მისგან დახმარება
ძველი ბაიათია.
– ჩვენს სიცოცხლეს სამუდამოდ
ისევ იგი განაგებს,
ჩვენი შეურაცხყოფისთვის
არსად პასუხს არ აგებს.
– მაშინ ვიღას უშველიდა
მათი გადამტერება,
ჩვენთვის – მხოლოდ უბედობა,
მათთვის – ბედნიერება!
– არ შეგვფერის: მათ მამობა
და ჩვენ კიდევ შვილობა,
არასდროს არ მოხერხდება
ჩვენი სიამტკბილობა.
– მთლად ჩამოვხმი, მაგრამ რა ვქნა,
რა მაქვს, რა გამაჩნია.
მემამულეს გატაცება
ლოყებზედაც აჩნია.
– არავითარ შემთხვევაში
არც ხსნა, არც შეღავათი,
ჩვენს მინდვრებზე ლერწამია –
სტვირს კი უკრავს თავადი.
– სწავლობს, მაგრამ გვიან არის,
ბედს დაღად ზედ დაუკრავს –
ვინც სიბერის ხანში სწავლობს,
საიქიოს დაუკრავს.
– გაზაფხულმაც მოაწია,
საქმე არის საჩვენო,

უნდა თესლი გამონახო,
უნდა მიწაც აჩვენო.
მიაბრუნე, მოაბრუნე,
გვერდზე გადაუტანე,
ქვას რომ შემოეჯახება
მოპირული გუთანი.
გუთნით რაა? იარაღი
რომ არ არის – ახია,
სადაც ბაღი არ არსებობს,
ბუჩქის ძირიც ბაღია.
– ეს ბაღი ჩვენ მოვიყვანეთ,
ეს გზა, ეს შადრევანი,
მას კი ჩვენთვის ენანება
ყურძნის ერთი მტევანი.
– გადახედე შემოდგომით
კომშებსა და ბროწეულს,
ყოველივეს ჩვენის ხელით,
ჩვენის შრომით მოწეულს.
– ამ ბაღში რაც იპოვება,
მემამულის ხვედრია.
სხვა ვინა ხარ, საიდან ხარ,
გასწი, გადაეთრიე.
შენ რას ყბედობ ამ ვაშლების,
ამ ხეხილის მაგიერ,
იგი ბაღმა მოიყვანა –
არა მოჯამაგირემ.
– გულუბრყვილო რომელია,
თუ რომ სტუმრად ეწვია,
საჩუქარი მებაღისა –
მხოლოდ მკვახე ნესვია.
– იფნის ჯოხს გამოიჭრი,
მაგარ კომბალს გაითლი,
ჯოგი თუ არ დააფრთხე,
ისე როგორ დაითვლი?
სიცივეში ჯოგისა
მოვლა ძლივს გეხერხება,

ზოგი სეტყვით ისპობა,
ზოგიც გადიჩეხება.
ზოგი მგელმა წაიღო,
ზოგმა სული დალია,
ყველა მოჯამაგირის
უგნურების ბრალია?
ნახირს როცა მირეკავს
და არის ხმაურობა,
ერთი რამ აქვს უფასო:
ვირით მოგზაურობა.
– ყველაფერი კერძოსია,
ვისი კიდევ? რა ვიცი,
საძოვარი ჩვენ არა გვაქვს,
არც სადგური თავისი.
– ამნაირი გაწამებით
სიცოცხლეც კი არ გინდა,
რომ დაბერდა მემამულე –
ქოფაკივით აღრინდა.
– კნეინა კი ვითომ გულით
სპეტაკი და ჩუმია,
ისე დატკბა, თითქო ლბილზე
ლბილი აბრეშუმია.
– ეხლა შარსაც რომ მოგდებენ:
ხუმრობა არ გარგია –
ყველში ცხვარის მატყლს რა უნდა,
თუ მეცხვარე კარგია?
– გათენდება, უეცრად
თავზე წამოგადგება
და დაგიწყებს გინებას,
რაც ენაზე ადგება.
– გაიღიმებს, მარა რა?
გატენილი თოფია.
მეგობრობას იმისას
ისევ მტრობა სჯობია.
– ერთ ტკბილ სიტყვას გაღირსებს,
იყო და გაიარა,

ზამთრის მზეს დავუჯერებ,
მაგის სიტყვებს კი არა.
– აამაყებს უზომოდ
ან შეძლება, ან გვარი,
არის ყოველ სოფელში
თითო მაინც ამგვარი.
– ასეთია დღეს მხარე –
უფლებაა ძლიერის,
უმეტესად მაძღარის,
არასოდეს მშიერის.
– რა მშვიდობა არ დამკვიდრდეს
და მონობის მიგნება,
მაინც ეს წყობილება
დანგრეული იქნება.
– ეს მინდვრები მოიარე,
რომელ კაცს არ შეშურდეს:
ღვინო არა, პური არა,
წყალი – რამდენიც გსურდეს.
– შენ დამშვიდდი, ამბავი
ძველთა ძველის ძველია,
ერთა ლიგაც მაგათი
მუდმივი მფარველია.
მაგრამ იცი ამგვარი
რამე ამ ჩვენს მხარეში,
ასი ნიაღვარი რომ
ხვდება ერთ მდინარეში?
თოფები და ფარები,
ვადა რაკი დადგება,
ასი წლით ნატარები
ერთ დღეს გამოგადგება.
მაშინა სთქვი, თუ მტერი
დარჩეს გაურიყავი,
მალე განადგურდება,
შენ გულმაგრად იყავი:
„გადივარცხნე ქოჩორი
ისე, როგორც წესია,
დამშეული ჩოჩორიც

ცხენზე უსწრაფესია.
მალე იგრძნობს ბატონი,
რომ ხუმრობა ეყოფა,
მეხად რომ დაეცემა
თავზე ჩვენი გლეხობა“.
ალპებში და გლეტჩერებში
ბრწყინავს შვეიცარია,
მთებს გახედავ: სიზმარია
და სიზმარიც მწარეა.

და სისინებდენ, სისინებდენ ჩალის ღერები

მოჰქროდა ქარი სუსხიანი
გიორგობისთვის.
ვრცელ ტრანშეებზე დასცქეროდა
ვრცელი სერები,
სანთლის ღერებად ჩარიგებულ
ოქროობისთვის
სალამურებად სისინებდნენ
ჩალის ღერები.
გარეულ იხვზე მეოცნებე
და სულწასული
სდუმდა ბათურა, დასერილი
ჩალის ფერებით,
ყვითელ პარკებში აბრეშუმად
ცაზე ასული
სულ სისინებდნენ, სისინებდნენ
ჩალის ღერები.
მზის ჩაგორებას ფერი ედო
უცხო სურნელის,
ჭილოფის ქუდით იყო ველი
და ნამქერები,
როგორც თითები მომაკვდავის,
განუკურნელის,

ნერვიულობდნენ ჩამომხმარი
ჩალის ღერები.
გაყვითლებული ჯარისკაცის
ჰკვდებოდა გრძნობა.
ის დაჭრილია. რა ამაოდ
მას ეფერები.
აგონდებოდა მას ქარხანა,
დედა, ბავშვობა...
და სისინებდნენ, სისინებდნენ
ჩალის ღერები.

მიწის თხრაში მთიელს ვერვინ სჯობნის

ბრწყინავს, მთებო,
ცეცხლისფერი დილა,
თვლების ღვარით
მოიღვარა ზვარი,
მიწას ორთქლავს,
იმნაირად თბილა,
მინდვრებიდან
აიზიდა ცვარი.
სულ მცირე რამ,
სულ იოტის გვარი.
გაშუქება
დედამიწას ყოფნის,
დააბრუნე
ნიჩაბი და ბარი: –
მიწის თხრაში
მთიელს ვერვინ სჯობნის.
საჭიროა
საძირკვლისთვის სილა,
თუ გზა უნდათ,
გაიყვანონ: არი!

ვაზის ჩაყრა,
ხეხილების ცხრილვა,
არხების და
გვირაბების ღვარი;
პაციფიზმის
სამარისთვის ბარი –
საკითხია
არყოფნის და ყოფნის,
დაუნდობლად
მიდის მთელი ჯარი,
მიწის თხრაში
მთიელს ვერვინ სჯობნის.
არქეოლოგს
ხელთ მივეცით წყვილი
ბიზანტიის
დროინდელი მკვდარი,
მან ფულებზე
წაიკითხა შლილი
ათასი მზე
და ათასი ქარი.
სთქვა: მესმისო
ვერცხლისფერი ზარი
შორეულზე
შორეული ჩობნის,
დროთა სვლაში
თუ ის არის მყარი –
მიწის თხრაში
მთიელს ვერვინ სჯობნის.
პაციფიზმის
სამარისთვის ბარი –
საკითხია
არყოფნის და ყოფნის,
ჩვენ კი ვამბობთ
მჯობნის მჯობნი არის,
მიწის თხრაში
მთიელს ვერვინ სჯობნის!

რადიო

ხედავთ, რაგვარად შეამოკლა
რადიომ სივრცე!
ხოლო იქ, პარიზს,
ნიუ-იორკს, ლონდონს თუ ვენას,
იმპერიალისტურ
ხმაჩახლეჩილ რადიოსმენას
ავსებს მუდმივი
შანტაჟები და ექსცესები.

აქ კი –
გასძახის სივრცეს თბილისი,
პოეტი ხალხის
იგრძნობს რა ხანას,
ამ ადგილიდან რადიოთი
ამცნობს ქვეყანას,
რომ მასთან მიაქვს მღელვარე გული,
შრომა, ლექსები და სიხარული.

კიდევ რამდენს იტყვის ჟამთა გაქანება

გრიგალი მოჰქრის
სავსე ზმანებით,
ჯერ ისევ ისე
ჩუმი, მალული,
რომ უეცარი
ალფრთოვანებით
გზა გადიაროს
შემორკალული.
კიდევ რამდენს,
კიდევ რამდენს
იტყვის ჟამთა
გაქანება,

კიდევ რამდენ ეპოქამდე
მიდის ჩვენი ცეცხლის ხანა,
ჩვენი სული ახალგაზრდა,
ჩვენი გადაქაქანება
შესახვედრათ ნაპირს გასცდა
და ბრძოლამდე მიატანა.
ასწი ტექნიკა! აქ პოეზია
უფრო მძლავრია,
ის ბუნებაზე უტკბოესია
და მშვენიერი!
მუსიკა დაზგის და მანქანების
თანამგზავრია,
მუსიკა შრომის და გაქანების
და შენმიერი,
რკინის სიმღერა არის სიმღერა
თუა სიმღერა,
რკინის სიმღერა არის სიმღერა
თუა ცხოვრება.
ასწი ტექნიკა, რაც სიმძიმეა!
გასწიოს გემმაც,
სხვაგვარ პრობლემად აქცევს ქიმია
ომის პრობლემას.

როგორ არ გახსოვს ბავში ალტაცებაში მყოფი!

როგორ არ გახსოვს ბავში
ალტაცებაში მყოფი?
ეხლაც ისაა, მაგრამ
უფრო დიდი და ავი,
ნალდმა შესცვალა თოფმა
მისი საბავშო თოფი,
დიდმა შესცვალა ქარმა
მყუდრო ნიავთა ნავი.

იქცა მშვიდობის წამი
შურისძიების წამად,
მუხლი პატარა ბავშის
ეხლა მგლისაა მუხლი!
წინად რომ ჰქონდა გული,
ამ გარდატეხის ჟამად –
იგი ფოლადათ იქცა
და თავს არავის უხრის.

ჩვენ არა ერთი ცხოვრების კიდე...

ჩვენ არა ერთი
ვიპოვეთ კიდევ
ცხოვრების კიდე!
ჩვენ ქარხნის ბოლი
გვიყვარს ქალაქთა –
არა სიმშვიდე!
ბრძოლას შრომისთვის,
კლასიურ ბრძოლას
რა დააწყნარებს?
ის ეძებს გზებს, რომ
თავისუფალი
მიაწყდეს კარებს.
მხოლოდ ბრძოლაზე
გვესაუბრება
ქურათა გროვა,
უფლება მისთვის
უმაგალითო
მოვა, დრო მოვა.
ყოფილა დიდი
უსამართლობა –
გამათხოვრება.
მხოლოდ ბრძოლაში
მთელი ცხოვრება –
არის ცხოვრება!

შეტაკება

ბანკირებო, მასის ოფლი
თქვენვე ცრემლებს დაგადენს,
ხალხი აღსდგა და ქუხილით
იკრიბება მაკადენსს.
უსამართლო ბანკირებო,
მასას ვერ გადურჩებით,
მთავარ გზაზე შეეტაკნენ
მექარხნე და მუშები.
შეეცოდათ! არ გასწყვიტეს
სიკვდილით და საკანით.
გულწასული ბანკირები
ზევით რბოდენ ქაქანით.
შიმშილისგან მოკლულებმა
სალამომდე იარეს,
სახლებში კი თავის ცოლებს
დარდი გაუზიარეს.
შემდეგ მთავარ პროსპექტებზე
იდგნენ როგორც ჩრდილები,
მოღუშულნი, წელში მაგრად
ჟილეტმოჭერილები.

1927. VI. ვენა

ბარიკადებზე!
დაიწყო ბრძოლა!
ცეცხლად და ალხად
საყოველთაო გაფიცვათ ზოლი
მოვარდა ტალღათ.
მასსიურია გზებზე ომები
სისხლით, ცხედრებით,
გააფთრებითა და მონდომებით
და ამხედრებით.
ის, რაც სამუდმო ხსოვნად დარჩება,

ცეცხლის ხაზია,
დღესასწაულობს კვლავ გამარჯვებას
ბურჟუაზია.

5. VIII

ნიუ-ბეტფორდის ფეიქართ მხარე
იწყებს მხილებას,
იგი აყენებს მთელ რიგ მქუხარე
მოთხოვნილებას.
მრავალი მუშა წითელი დროშით
ქუხს ენამჭევრი,
მრავალი მიყავთ საპატიმროში,
დახოცეს ბევრი.

6. VIII

საქსოვ ფაბრიკის მუშათ გაფიცვა
მიდის, გრძელდება,
უფრო მრავალზე მრავალი რიცხვი
ამეტყველდება.
ბომბეაში კი
აამუშავეს მექარხნეებმა
თვით მანქანები:
გაჩნდენ მუშები, დაიწყეს შებმა
მათ დაქადნებით.
მანქანებისა შესძრეს რიგები,
გულს მიაყურეს,
შეაწყვეტინეს და ფაბრიკები
ისევ დახურეს.

8. VIII

ბომბეა.
გაფიცულების დიდი მიტინგი,
მეასე დღეა?
ქარხნის პატრონთა მწუხარე დინგი
მათთვის საფრთხეა.
მიტინგმა თმენის ჯაჭვი გასწყვიტა,
ჰქუხს კლასის გრძნობა,
ისევე ბრძოლა მან გადასწყვიტა
და არ დათმობა.

ინდოელების იყო მიტინგი

ინდოელების იყო მიტინგი.
იქ განაცხადეს:
ჩვენთვის მრავალი ხიფათი დიდი
ამზადებს ბადეს.
ახმაურდება სულ მოკლე ხანში,
მრავალი ტომი...
იქნებ სულ მალე იქნეს რევანში
მსოფლიო ომის.
პროტესტები და მუქარა ისმის:
ვერ შევეთვისეთ!
უნდა დაიმსხვრეს იმპერიალიზმი
ბრიტანეთისა.
მრავალი ღელვის იქნება თემა
ქვეყნის უფლება,
სანამ ინდოეთს არ მიეცემა
თავისუფლება.
და ეს სჭირდება თვით ინგლისის ერს,
მის გულს, მის გრძნობას,
სიმშვიდის საკითხს,
ინგლისს, ევროპას.

* * *

რედაქტორი გრეჲ
იძლევა რჩევას:
საბჭოთა კავშირს
თუ ავუტეხთ ომს, ჯარის შერჩევას
შევუდგეთ თავშივე!
მექანიკური ჩვენი არმია,
როგორც შპალერით,
უნდა შეივსოს კიდევ ფერადი
კავალერიით...
მზადება მტკიცე, ცივი, ველური.

ადამიანის
ავდრის დინება ისევ გველური
და შხამიანი.
ჩემბერლენი იქ, ჩემბერლენი აქ!
მარადის ხარბი
და სისხლიანი ხელები მიაქვს,
არ ეხვრის წარბი.
გველივით ჩუმი ხაფანგებს აწყობს,
სდუმს, ეპარება.
ასაფეთქებელ მასალებს აწყობს,
ჩრდილს ეფარება
ხან აქ და ხან იქ. ზევით და ქვევით,
მარჯვნით და მარცხნით
თესავს გათიშვებს სისხლით და რღვევით,
ნგრევით და მარცხით.
სატანიურად მოქნილ თვის ბრჭყალებს
უეცრად ასობს,
კოლონიების ველს და მწვერვალებს
უვლის, ჯამბაზობს.
სისხლით დაცლილი ეცემა მსხვერპლი
და მწარედ კვნესის,
ზარბაზნებისგან შექმნილი ფერფლი,
ოხვრა განგესის.
ფიქრი მღელვარე ინდოეთისა –
იღვიძებს მონა,
ძვლებით ქვეყანა რომ მოითესა,
მან მოიგონა.
მან გაიღვიძა დიდი ხნის ძილით
და იმუქრება,
ის სუნთქავს ცეცხლით,
ცეცხლის სახმილი
თვალთ არ უქრება.

ღრინავს ჩემბერლენი,
აქრობს და ანთებს,
ანთებს და აქრობს,
თუ ერთგან აქრობს

ცეცხლოვან ლანდებს,
ასი სხვა მაგრობს.
აჰ, ჩემბერლენმა დაჰკარგა გონი,
ანთებს, წვავს, დაგავს.
მან ზარბაზნების ამართა ფონი,
გააფთრებულს ჰგავს.
მაგრამ გვგონია, იქნას ხანმოკლე,
ვით საპნის ქაფი,
სახელგანთქმული მისი მონოკლი
და ბრგე ნიკაპი.
ჩემბერლენმა სთქვა: „ლიტვა ცბიერობს,
პოლონეთს თითქო
„საწყალ“ ლიტვაზე სურდეს თავდასხმა
სად... როდის ითქვა?
რაკი ასეა, რაკი მთლად ბედი
ასე დარაზეს,
სჯობს გავამართლოთ მალე იმედი
ვოლდემარასის“.

შეხედეთ, ლიტვა! ცბიერ ბადეში
გაბმული ერი.
მას აგონებენ დღის სიცხადეში:
მოთვინიერდი!
შენ კოლონიად ყოფნა შეგფერის,
გაბმულხარ? კარგი!
რაა უფლება პატარა ერის?
ზედმეტი ბარგი!
შენ ერთა ლიგას დაუგდე ყური,
შენ ნუ გგონია,
რომ იგი არის გიდრა, ველური
კაკაფონია.
შენ არ გეგონოს, რომ იგი არის
მარტოდენ სიტყვა,
ცენტრი ომის და მომწყობი რბევის...
არასდროს, ლიტვა.

ო, ლიტვა, ლიტვა! ამაოდ მტრისგან
მოელი შველას,

მედგრად, ხმამაღლა
შენს გამოუცდელ გულწრფელობისგან
ის ხარობს ბნელად.

მაგრამ ჰა, ლიტვა ალაპარაკდა
მედგრად, ხმამაღლა.
თხოვნა და ხვეწნა, ხვედრი ბარაკთა
შესწყვიტა. ახლა
საზღვრებთან ჯარებს აგროვებს; ღონეთ
ჰქმნის ხალხის ფესვებს.
დაუყოვნებლივ ჰქმნის პოლონეთიც
საალყო წესებს –
რათა ფარულად ჯარები დასძრას
ლიტვის საზღვართან.
ჩამოაფარა თვის სახეს საზარს
მანევრის (?) ფარდა.
უცებ მანევრებს სწყვეტს რეტდასხმული
ვით ზღვების ღვარი.
გარნიზონებში აბჯარასხმული
ბრუნდება ჯარი.

ბერლინი ელჩით პოლონეთის ელჩს
აფრთხილებს, რათა
არ იქნას ომის შესაძლებლობა
ლიტვის საზღვართან.

კარგს არასოდეს არ იტყვის, ცუდს კი:
„იქნეს რევანში,
წავალ კოვნოში, – ამბობს პილსუდსკი, –
სულ მოკლე ხანში“.

ო, ლიტვა ცამდე არის მართალი,
მაგრამ მძლეველი
არის კანონად მთავარსარდალი
ტყვიისმფრქვეველი.

პოლონეთის გზის ვარდი ფენილი
სისხლის ფერია,
იგი მოქადე და დატენილი
მაუზერია.

ინგლისი და შეერთებული შტატები

აქ კი ინგლისი და ამერიკა –
ორი ქვეყანა, ორი გიგანტი,
ახლო მოჯარდა და მოერეკა
ყალხზე ამდგარი გათიშვის ლანდი.

ვერ მოახერხეს მათ მორიგება.
პირველის მეფე დოლლარი არის;
ვეშაპს, მსოფლიო ექსპლოატატორს,
სურს შეებრძოლოს მეორე მხარეს.

ზღვების მეუფეს – ბრიტანეთს ძლიერს
ოკეანეზე სურს ბატონობა,
დაეპატრონოს ბაზრებს ქვეყნიერს,
კოლონიების სწყურის მონობა.

ამერიკა ჰქმნის საზღვაო ძალებს,
მან კარგად იცის, რომ უდიერი
ზარბაზნების და ტყვიების ძალით
თუ დაშინდება ეს ურცხვი მტერი.

იარაღდება! რა არის მისთვის
დოლლარი? ის იქ აღარ ეტევა
და ადგილს ეძებს, რომ დააბანდოს
და გადასწყვიტოს დოლლარის რყევა.

ორი გიგანტი, ორი მტაცებლის
უსინიდისო, ურცხვი სახება
შეუბრალებლად, ადრე თუ გვიან,
ერთიმეორეს დაეჯახება.

* * *

აგერ ინგლისი იწვევს საფრანგეთს,
მას უნდა შექმნას ფრონტი მთლიანი.

ვის წინააღმდეგ? ისევ შტატების.
„ლუმანიტე“ სწერს: ბრმა და გვიანი
უნდა იყო, რომ ვერ დაინახო
ამ თანხმობაში ბრძოლის დამდეგი
პასუხი ზღვაზე გაბატონების,
ფაქტი, შტატების წინააღმდეგი.
გერმანია კი უკმაყოფილო
ინგლისისა და ფრანგების შორის
შეთანხმებაში თავის თავისთვის
არგამოსადეგს ხედავს კომპრომისს.
ეს შეთანხმება გააძლიერებს
ახალ აღრევებს, ყველას ჰგონია,
და საგარეო პოლიტიკის თვალს
იწვევს იქ, სადაც ვაშინგტონია.

კ ა პ ი ტ ა ლ ი ზ მ ი
ს ა ბ ჭ ო თ ა   მ ხ ა რ ე

ყველა ისინი ღრინავენ მხოლოდ
მისთვის, რომ მისწვდენ
მსოფლიო ბაზარს,
მაგრამ არავინ
არ დაივიწყებს
საბჭოს, უდიდესს და უზარმაზარს.
ის მათთვის არის
საერთო მტერი.
„დეილი-მეილი“ სწერს: „იქ მთავრობა
სწევს პროპაგანდას, რათა დაამხოს
ჩვენი კულტურის თანამგზავრობა.
ის მოისწრაფის დასცეს ინგლისი.
ჩვენი პასუხი არა ქარაგმით,
არა სიტყვებით და მასლაათით
უნდა გაეცეს – არამედ საქმით“.

შ ი გ ნ ი თ   ი ნ გ ლ ი ს შ ი

შიგნით ინგლისში თემთა პალატა
როცა ინდოთა არჩევს ფანტომებს,

ჯონსტონი ამბობს, რომ პარლამენტი
პატარა კითხვებს დიდ დროს ანდომებს.
აბა, შეხედეთ,
რა კამათია,
რა აბდაუბდა და მასლაათი,
სამას თვრამეტი მილიონიან
ქვეყნისთვის კი აქვს – ერთი საათი.
საკლატვალამ სთქვა:
„ინდოეთის ერს
ნუ გაამტყუნებთ, თუ ამის მერე
ინგლისელების პარლამენტისთვის
არ დარჩეს გრძნობა და სიგულწრფელე.
ამიერიდან სულ სხვანაირი
იქნება ლტოლვა მისი გონების,
რომ პარლამენტი აპარატია
განადგურების და დამონების“.
ამიერიდან ვერ მოატყუებს
ვერვინ ინდოეთს – ვით გახარება,
მრავალ მილიონ ერის ფენობას
მოედოს ცეცხლი და მღელვარება.

პ ა კ ტ ი

ზოგის სიბრიყვე, ზოგის ყბედობა,
გაიძვერობაც გაოცებს ზოგის,
დგება თათბირი სახელმწიფოთა,
რომ გაარჩიონ პაკტი კელლოგის.
„ავიცდინოთო,
როგორმე, ომი.
ამის დავდოთო
ხელშეკრულება.
რისთვის გვინდაო ამდენი სისხლი,
რად გვჭირდებაო რბევა, ძულება.
ის კი, რომელსაც
ნამდვილად ომის
წინაალმდეგი ბრძოლა სჩვევია,
საბჭოთა მხარე,

ახალი მხარე,
თათბირზე არვის მიუწვევია.

მაშ, ამნაირ პაკტს,
სთქვით, რა ფასი აქვს?
და პროპაგანდის.

* * *

ეს იყო ცხრაას
ოცდა ექვს წელში,
ეს იყო საქმე
უბრალო, სადა.
იაპონიას და ჩინეთს შორის
ხელშეკრულების
გათავდა ვადა.
მის მოქმედების
ეხლაც განგრძობას
იაპონია
ითხოვს ბრძანებით
და იმუქრება ინტერვენციის
მოულოდნელი
გადმოქანებით.
და ამერიკამ,
რომელიც მუდამ
ყველასთვის მხოლოდ
კარგის მდომია,
გამძაფრებებით
მოწყურულ ჩინეთს
მისცა...
საბაჟო ავტონომია.

1928. VII. 29

ლონდონში
მუშა-ქალები
გამოვლენ მალე

ომის წინააღმდეგ.
შეერთდებიან
შრომის შვილები.
ცოლები მემაღაროეთა.
მშრომელი ქალები
საქსოვ ფაბრიკების.
ლანკაშირში,
დიენდში,
აგროვებენ სახსარს
ლონდონში ჩასასვლელად.
ყველანი დემონსტრაციაზე!
ყველაზე წინ წავლენ
რუსის ქალები,
რომელთაც იციან,
რას ნიშნავს ბრძოლა,
რას ნიშნავს შიმშილი
და სამუშაოს დაკარგვა
ბრძოლის სამაგიეროთ.
ლოზუნგები:
შესწყვიტეთ ჩინეთის ინტერვენცია!
დაიცავით საბჭოთა კავშირი
ომში ჩათრევისაგან!
ძირს ომი
იმპერიალისტური!
გაუმარჯოს საერთაშორისო
სოლიდარობას
კლასიურ ომში!

ვ ა რ შ ა ვ ა

პოლონელ პროლეტარიატის
ომის წინააღმდეგ
მიტინგზე
სიტყვას ამბობს
სეიმის წევრი.
ის მიუთითებს
იმ საშიშროებაზე,

რომელსაც აწყობენ
სახელმწიფონი
დიდი ბრიტანეთის
ხელმძღვანელობით.
ეს საშიშროებაა
ომი საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ.
იგი მიუთითებს
პოლონეთის მთავრობის
აგრესიაზე ლიტვის მიმართ.
მიტინგზე იყო
2000 მუშა.
სიტყვა სეიმის წევრის
ხშირად წყდებოდა
საიდუმლო პოლიციის აგენტების
ბოროტი დაქადნებით.
ისინი შეიარაღებულნი იყვნენ
ყვითელი ჯოხებით.
ცხენოსანთა პოლკთან ერთად
ისინი –
ეკვეთნენ მასსას.

4. VIII. 28

პირველი მსოფლიო ომიდან
14 წლის გასვლის შემდეგ,
იმ ომიდან,
რომელმაც დაბადა
პირველი სოციალისტური
რევოლიუცია,
კომინტერნი მოუწოდებს
ყველა ქვეყნის
მუშებსა და გლეხებს –
მოემზადონ,
რათა მომავალი
ახალი მსოფლიო ომი
გადაიქცეს
მსოფლიო სოციალისტურ
რევოლიუციად.

გერმანია.
4 აგვისტო

„ძირს ერთა ლიგა,
ლიგა ომისა“,
„იმპერიალისტურ ომს
გადავაქცევთ
სამოქალაქო ომად“.
„მხოლოდ პროლეტარული
რევოლიუცია
მიანიჭებს კაცობრიობას
მშვიდობიანობას“.
„მსოფლიო იმპერიალიზმი
იარაღდება საბჭოთა კავშირის
წინააღმდეგ“.
ამ ლოზუნგებით
ლუსტ-გარტენში
შესდგა მრავალრიცხოვანი
დემონსტრაცია
ომის წინააღმდეგ,
რამდენიმე
ათეული ათასი მუშა
გამოვიდა
მსოფლიო იმპერიალისტური ომის
საშიშროების წინააღმდეგ.
მუშათა კლასის
გაერთიანება
ლენინისა და ლიბკნეხტის
დროშის ქვეშ.
დაცვას საბჭოთა კავშირისას –
მოითხოვდენ
მაინის ფრანკფურტი,
კელნი,
დიუსელდორფი,
მაინც, ხემნიცი, ვისბადენი.

5. VIII. 28.

ვაღნში, ჰაიკელში, ჰამბურგში,
ბერლინში –
დემონსტრაციები ომის წინააღმდეგ.
„ომი იმპერიალისტურ ომს“.

* * *

ივრში დანიშნეს დემონსტრაცია
და მიტინგები
გაშლილი ცის ქვეშ.
მუნიციპალიტეტმა მისცა შენობა.
პრეფექტურამ აუკრძალა.
ყველა შენობები
დაიკავა
პოლიციამ და ჟანდარმერიამ.
დემონსტრაცია წინ მიიწევდა.
2.000 კაცი დააპატიმრეს.
იყო შეტაკებები.
შემდეგ ყველანი გაანთავისუფლეს
ას კაცს გარდა.

ძირს პაციფიზმი!

ძირს პაციფიზმი! – გრიალებდა
უბნები რურის,
დროშებში იყო გახვეული
ათასი მუშა.
ყოველი ქუჩა ფერი იყო
წითელ კამურის
და ელვარებდა მრავალ სახლის
მრავალი შუშა.
ძირს პაციფიზმი!
ძირს ღალატი!

ძირს ომის ღმერთი!
ხომ სისხლითაა შეღებილი
ველი და ფერდი.
– დემონსტრანტების მიარღვევდა
პროსპექტებს მკერდი.
მათ შორის, აი, ერთი მიდის
(რომელი ერთი?)
და ანთებული მღელვარებით
უყვება იგი თავის ამხანაგს,
გუშინდელი დღის სასმენელად
მძიმე მოთხრობას.
– დაგვაპატიმრეს ჩვენ გუშინწინ.
პატიმართ რიგი,
ვიწრო საკნებში განვიცდიდით
უჩვეველ გრძნობას.
გათავდა დათვლა, შემოწმება
საღამო ხანის,
როდესაც ისევ შემოგვესმა
ფეხის ხმაური.
იარაღთ ჟღარუნს მოჰყვა ხველა
მრავალთაგანის,
ჯალათებისთვის უსიამო
და უცნაური.
უცებ გაიღო კამერების
ყველა კარები
და ყველას გულში მხოლოდ ზიზღის
შეირხა გრძნობა:
– ჰეი, არტურ, – ამბობს მოძალადე, –
რას ეფარები,
რენიე, შენაც აქ გამოდი,
შენაც, ზაგლობა! –
და მთელი რიგი გაიძახა
ნაცნობ გვარების.
მე გადავხედე ჩემს ამხანაგს
უნებურ კითხვით.
მეც გამიძახეს. გავიარე
საკნის კარები.
მოძალადემაც გამაცილა

უხეში სიტყვით.
რაშია საქმე? დაძახება...
და ასე გვიან.
მე არ მივყვები, მიმათრევენ
ძალის-ძალათი,
ასეთნაირ დროს მხოლოდ მტრები
თუ გეძახიან,
ასეთნაირ დროს თუ გეძახის –
მხოლოდ ჯალათი.
მე დერეფანში დავინახე
იაპონელი
და ყველა ჩემი ამხანაგი
დარაჯთა შორის.
ამხანაგები ამხნევებდნენ
ერთი-მეორეს.
სისხლის მსმელებო! ყველაფერი
ვიგრძენ მაშინვე:
რომ არა სიტკბოს, არა სითბოს
და მოფერებას,
არამედ საქმეს ამზადებდით
მღვრიეს, საშინელს
და მისი ბნელი ფერი ედო
ციხის დერეფანს.
ნახევრად ბნელი დერეფანი –
ცივი ღუმელი.
იარაღთ ჟღარუნს კლასიური
ედება ხმობა.
მოვა დრო, მრავალ რამეს იტყვის
ციხის დუმილი,
შენს უდროობას რომ დარაჯობს,
ძველო ევროპა.
აქ საიდანღაც გამოვარდა
ჟანდარმი ძველი,
ბულდოგის სახეს ემჩნეოდა
დაცინვა მკაცრი.
ბრძანა და უცებ სველი ბაწრით
შეგვბოჭეს ყველა.
ერთი მეორეს გადაგვაბეს

ცხრამეტი კაცი.
ზიზლი მტრისადმი დაუნდობლად
გულს აწუხებდა
და მოძალადე გადასული
უგრძნობლობაში
ჩვენს შეკითხვაზე: სად მიგყევართ,
გვიპასუხებდა:
„განთავისუფლებთ“ ან „მიგიყვანთ
სხვა შენობაში“.
ხელებშეკრულნი, გაყინულნი,
ჩაცმულნი ცუდათ
ციხის ეზოში გაგვიყვანეს
და ციხე სდუმდა.
„მშვიდობით, ძმებო!“ – უცებ ციხემ
დაიგრიალა,
ყველა კედელმა ყოველი მხრით
ხმას მისცა ბანი,
შეინძრა ციხე. პროტესტის ხმამ
დაატრიალა
ჭერი, კედლები, ყველა კუთხე
და დერეფანი.
„ხვალ თქვენც იქ წახვალთ!“ – იმუქრება
ციხის უფროსი,
მაგრამ სარკმლიდან მრისხანებით,
მძლე აკკორდებით
ციხე ბობოქრობს: „ო, იუდა,
შენც თავის დროზე,
არაფერია, არაფერი,
გაგისწორდებით!“
ჩვენ კი დაგვსინჯეს: ხომ მაგრათ ვართ
შეკრული ბაწრით,
მე ერთს ჯარისკაცს ვერ ვივიწყებ,
სახე გულწრფელი –
უთამაშებდა რაღაც სულ სხვა
გამწირველ აზრით
და მის თვალთაგან ჩემს ხელებზე
დაეცა ცრემლი.
– საით მივყევართ, დასასჯელათ? –

ჯარისკაცს ვკითხავ.
მესმის მისი „ჰო“ და ცრემლები
მოდის ღვარ-ღვარად.
კეთილო გულო, გავიფიქრე, ამ გაუკითხავ
ხალხისგან ბევრი ნადგურდება,
მაგრამ ამგვარად?
მაგრად გაბაწრულ ხელებს სისხლი,
ვგრძნობ, რომ ეცლება,
თავით კოჭამდე გამყინველი
რბის ჟრუანტელი,
სიცალიერის და სიმხეცის
მძლავრი შეძლება
ჩემს წინ ანათებს როგორც დიდი,
შავი კანდელი.
ვხედავ გენერალს, იგი თითქო
მაწვდის პაპიროსს,
(ო, როგორ ჰგავდა თვითონ იგი
იმ მღვრიე ღამეს),
პაპიროსს მალავს ისევ მალე
და იმავე დროს
მწარე დაცინვით ეხლა პირში
მაჩრის კარამელს.
სწრაფად მივყევართ კარებისაკენ
გულცივ ჯალათებს,
ციხის ალაყაფ-ფარდულების
ისმის ჭრიალი,
„ზიზღი და კრულვა პაციფისტებს,
მოღალატეებს,
გაგისწორდებით ჩვენც ოდესმე“, –
ციხე ღრიალებს.
ჩვენ გაგვატარეს ალაყაფი,
შემოგვეხვია
უდაბურ ღამის სიწყვდიადე,
როგორც ობობა.
და ადგილები, სადაც მტვერი,
ქვა და ნეხვია,
მწირი მინდვრები, ორმოები,
უნაყოფობა.

სთქვა ერთმა: ზაფხულს ამ ადგილას
სწვავენ აგურებს.
ახსოვდეს ყველას, ამ მიწაზე
მოგვკლავენ ძმურად
და მშენებლობის
დრო როდესაც
დაისადგურებს,
ჩვენი სიცოცხლე მასში შევა
თითო აგურად.
და გავიფიქრე: აი ბინა
უკანასკნელი,
სადაც ჩვენ გველის ჩამოღრჩობა
ანდა დახვრეტა.
თითოეულ წამში შენამდე სცემს
ათასი წელი –
საბედისწერო ორმოების
მწარე დახვედრა.
მთელმა ცხოვრებამ წინანდელმა
თვალწინ იალა.
ბავშვობამ, დედამ, ადგილებმა
ჩემი ყრმობისა.
შემდეგ ბრძოლები კლასიური,
ქარხნის გრიალი,
დიადი რწმენა ერთა შორის
გადადნობისა.
მივდივართ ჩქარი ნაბიჯებით
და მაინც გვცივა,
ჩვენ ხომ ჩაცმული ვართ უბრალოდ,
თანაც ქარია,
არ ვიცი, გულში სხვა იმედი
რამ გაალვივა,
ხელის გახსნა მსურს, ბაწარი კი
კვლავ მაგარია.
ო, გამწარება! ჩვენ მივედით
დახვრეტის ადგილს,
იმედის მსგავსმა რამემ გულში
მაინც ინათა.
რისი იმედი? ცხედარი რომ

მიწიდან ადგეს?
დახშულია ხომ სამუდამოდ
გზა იმ ბინათა.
შევჩერდით. ეხლა ჯალათებმა
იწყეს მზადება.
ჩვენ, როგორც ღამით მშიერ მგლებით
მორტყმული ჯოგი,
ერთად შევქუჩდით. ამაოა
თავგადადება,
თავის დაღწევას სიკვდილისგან
თუ ფიქრობს ზოგი.
ახლო და ახლო, უფრო ახლო
მოდის მსროლელი,
ორმოსთან, სადაც გაბედულად
სდგას თვითოული.
ისევ ქარია შუაღამით
გამოქროლილი,
ორმოს სიღრმეში დარჩენილა
ჯერ კიდევ თოვლი.
გინდა იყვირო, გინდა ბრძოლა,
აქაქანება,
ამ შუაღამით არავისი
არ არის შველა,
და „დაიჩოქეთ" რომ გაისმა
უცებ ბრძანება,
დავემშვიდობეთ განწირულნი
ერთმანეთს ყველა.
ისმის „ესროლეთ" (ჟრუანტელი),
მაგრამ ოდნავად
ჩვენს გულში შედის სიხარული
და აღტაცება...
როცა სროლაზე
ერთპირად და მოულოდნელად
მტკიცე უარი განაცხადეს
ჯარისკაცებმა.
– არ ვესვრით მუშებს! – და გადმოხტა
ის ჯარისკაცი,
რომლის ცრემლები ჩემს ხელებზე

ვიგრძენი წინათ.
დაგვხსნა ბაწრები, უხაროდა:
– „აბა ჰე, გასწით!
გისურვებთ მტარვალთ მოსდებოდეთ
ცეცხლად და რკინად!“
ჩვენ წამოვედით სიკვდილიდან,
ჩვენ ვიმალებით.

ო, ამხანაგო, უთქვენობას
ვერ ითმენს გული.
ო, ამხანაგო, შევეწიროთ
ყველა ძალებით,
რევოლუციის მომავლისა
ვიყოთ ერთგული.
და წინ მიიწევს
დემონსტრაცია
მაღალი ხმებით:
„იმპერიალისტურ ომს
გადავაქცევთ
სამოქალაქო ომად“,
„მხოლოდ პროლეტარული
რევოლუცია
მიანიჭებს კაცობრიობას
მშვიდობიანობას!“

* * *

ახალი წელი, ვთქვათ ლონდონი,
ან ვთქვათ ბერლინი.
ალბად დღიურში ამგვარ ტონით
სწერს ჩემბერლენი:
დღეს ათასცხრაას ოცდაათის
პირველი შუქი
მოაწყდა სარკმელს და კედლებზე
დაღვარა ლუქი.
ახალი წელი. – გავიფიქრე, –

ახალი წელი.
თითქო კედელთან დამენახოს
სიკვდილის ცელი,
ხელში ავიღე გაზეთი და...
ისევ დავდევი...
რომ ის რიგზეა, რომელია
ამის თავდები?
გაოცებას ვარ – ვით ითმენენ
დაცინვას ასეთს!
დიდი ხანია, რაც მე ხელში
არ ვიღებ გაზეთს.
რაღაც მწარე და საოცარნი
ხმანი ისმიან...
არა... ჩვენი ხსნა ერთადერთი,
პაციფიზმია!

1930. 1 იანვარი

დაჰკა წერაქვი!

დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!
გადმოანგრიე მძიმე ლოდები
ნიადაგარი.
აგურს – აგური, ფიცარს – ფიცარი,
მკლავი მაგარი,
ვერას დააკლებს ახალ შენობას
წვიმა და ქარი.
დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!
მოდის ტრიალი ინდუსტრიალურ
აღმშენებლობის.
წინ, წინ! მაღალი, მშრომელი ხალხის
დროშა აქ არი,
დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!

ᲡᲐᲘᲗ ᲛᲘᲓᲘᲡ ᲠᲔᲕᲝᲚᲣᲪᲘᲝᲜᲣᲠᲘ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ
[1930]

ᲠᲔᲕᲝᲚᲣᲪᲘᲝᲜᲣᲠ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ

რევოლუციონურს, ჯერ არნახულს, ჯერ არგაგონილს,
უდიდესს თავის ნებისყოფით, გმირულს, უაღრესს,
თვალწინ გადაშლილ გარდატეხათ უდიადეს აზრს
მრავალი ათას მტკიცე ძაფით დაკავშირებულს;
აღფრთოვანებას მასებისას, მილიარდიან
ძლიერ ტალღებად რომ მიღელავს ახალის ძალით,
უსასტიკესი დაჟინებით რომ ანგრევს კარებს
მილიონების უფართოეს ჰორიზონტებთან;
ნგრევას, ო, ნგრევას, დაუნდობელ ნგრევას ძველისას –
კარჩაკეტილი ცხოვრებიდან – გავიდეთ მზეზე.
ულმობელ ტრიალს ისტორიის მედგარი ბორბლის,
რევოლუციონურ საქართველოს, –
ნახტომს უდიდესს, უზარმაზარს, განსაცვიფრებელს –
რევოლუციონურს, ჯერ არნახულს, ჯერ არგაგონილს,
ვაშა, ამ ახალ საქართველოს, ვაშა, შენებას!

ᲗᲐᲜᲓᲐᲗᲐᲜ, ᲗᲐᲜᲓᲐᲗᲐᲜ ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲥᲕᲔᲧᲐᲜᲐ ᲨᲔᲜᲓᲔᲑᲐ

რამდენიც მძლავრი
მკვიდრდება სახლი
და ემატება
აგური აგურს,
თვალი სიახლეს

ჰხვდება სიახლით,
გულიც უჩქარებს
რიტმს ამხანაგურს.
არაფერია,
თუ ამ ლექსთა ცვლის
სისწრაფეს ბევრი
თვალსაც ვერ მოჰკრავს,
ცოტათი მაინც
სისწრაფე მისი
ჰგავს ჩვენთა დღეთა
კინემატოგრაფს.
ვინ იფიქრებდა,
რომ ამოდენა
გრანდიოზული
საქმე გველოდა.
ასეა ტემპი,
ასეა დენა
რევოლუციონურ
საქართველოთა.
როცა ვიგონებ
ძვირფას სახელებს,
სხვა რომ ჰხატავდა,
აწ არც მამშვიდებს
და არც მახელებს...
მორჩა, გათავდა!
გათავდა, მორჩა!
[ჩვენ] საქართველოს
სხვას ველით წრიდან –
ყოველი მხრიდან,
ყოველი მხრიდან,
ყოველი მხრიდან!
წაიღო ცხოვრებამ
ოცნება,
მოსილი ლაჟვარდი
კორდებით...
თანდათან,
თანდათან,

თანდათან,
ყოველდღე
იმ წარსულს ვშორდებით.
გზებიდან მიიჭრა ანძასთან
ტრიერით, ბენზინით,
ფორდებით...
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან,
ყოველდღე
რუტინას ვშორდებით.
ხარაჩოც ქცეული
ლანდათა,
და კერაც, რომელიც
ენთება,
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან
ახალი ქვეყნისთვის
შენდება.
სასახლე, რომელიც
სჩანდა თან,
ჩაგრულის
სისხლი და ოფლია...
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან
ახალის
გახდება მსოფლიო.
ვინ იფიქრებდა,
რომ ამოდენა
გრანდიოზული
საქმე გველოდა.
ასეა ტემპი,
ასეა დენა
რევოლუციონურ
საქართველოთა.

ისტორიის ბორბლების რიტმი მიგვაქანებს რიონჰესისკენ!

მატარებელი მიგვაქროლებს
(ვილაპარაკოთ უბრალოდ).
მისი ბორბლები გრიალებენ
ტიტანიურ ჰიმნს –
მისი ბორბლების რიტმი არის
ერთი სიტყვა: წინ!!
რიონჰესისკენ!
აქ რკინისგზა და რიონჰესი
ხვდება ერთმანეთს
ამხანაგური, დანდობილი,
გულწრფელი გრძნობით.
ეუბნება რკინისგზა რიონჰესს...
არასდროს მე შენ არ გნატრობდი
ისე, როგორც დღეს.
გარშემო მინდვრებია
და ლურჯი ყანები.
„დღეს ჩვენი დღეა“, –
ამბობენ რიონჰესზე
გადაფრენილი
ჰაეროპლანები.
თქვენ მშვენიერი
ხართო პროზა, ამხანაგებო.
ჩვენ ლაჟვარდებში
ასროლილი ვართ სანაქებოდ.
უფრო პროზაში,
უფრო ნათელ
სინამდვილეში, –
ამბობს რიონჰესი:
კეთილშობილურად,
ჩვენთა თანაბართა –
ვნახე სიმხურვალე.
ეხლა ვამაყობ
სრულის შეგნებით,
დღევანდელი დღის
დიდ გამარჯვებით.

მთაზე მდგარი
ძველი კოშკი ჩაფიქრებულა;
იგი ფიქრობს, თუ
ვით შეიტანს მემატიანე
თანამედროვე ამ ამბებს
ფოლიანტებში:
ახსენებს თუ არ მისი გულის
აბობოქრებას.
მილიონწლოვან ადგილიდან
მოწყვეტილი
უზარმაზარი კლდე
გრიალებს, რომ
საქართველოზე
სამუმი გადაიარს.

თანამედროვე გიგანტიური ხმა უკარნახებს საუკუნეებს!

რამდენიმე ათასი მუშა კი
მღერის
„ინტერნაციონალს“.
ეს გიგანტიური ხმა
უკარნახებს
თავის ნებას
ახალ საქართველოს
მომავალ საუკუნეებს.

მუშებში არის პოეტი,
იგი გარემოს ადარებს
იმ უზარმაზარ
ეგზოტიურ ყვავილს,
რომელიც იფეთქებს
მიწის გულიდან
და გაშლისთანავე
მარადისობაში ფანტავს
თავის სურნელებას.

საჭირო არაა
გამახვილებული ყნოსვა,
რომ მან დაგათროს
და დაგათროს იმდენად,
რომ გადაჭრით სთქვა:
სრულის შეგნებით ვამჯობინებ
ერთი დღის განმავლობაში
ვიყო თანამედროვე
რიონჰესი,
ვინემ მარადისობაში
ის ეკლესია –
არა თანამედროვე.

თავისუფლების გრძნობაში

რიონჰესი
საქართველოსთვის არის
უმაღლესი
თავისუფლება.
რიონჰესს შემდეგ
საქართველოსთვის
ვერ იარსებებს
ვერავითარი
დამმონებელი
ძალა-უფლება,
ვერავითარი
ავტორიტეტი,
გარდა
ინტერნაციონალისა.
რიონჰესს
მხოლოდ
ამგვარად ძალუძს
უფრო მძლავრად
გაშალოს ფრთები.
მხოლოდ ამგვარად
ძალგვიძს გავიგოთ

უცხოელი
გენიალური
ახალგაზრდა მუშა.
ის,
თავისუფალი მოგზაური,
მტვერით შემოსილი,
მოვიდა ერთხელ
უცხო და უცნობ
რიონჰესში
და მორიდებით
სთხოვა მოქალაქეთ,
ნება დაერთოთ მისთვის
მიემატებინა
ერთი აგური
შენობისთვის.
ეს არის
კეთილშობილება
უმაღლესი თავისუფლების
გრძნობაში.

რიონჰესით საქართველომ მონახა ახალი ხმები და სახეები

რიონჰესი თავბრუდამხვევი
გატაცებაა
რევოლუციონურ
ექზალტაციით
გაჭრილ
საქართველოსი.
რიონჰესის ენა შეერთებულია
ჩვენს გულისთქმასთან.
ჩვენ გვინდა
ვიყოთ ისეთივე მოძრავი,
როგორც რიონჰესია,
თვით ცხოვრება

(რიონჰესს ვინ გამოჰყოფს
ცხოვრებისაგან).
საქართველო ჰქმნის
ახალ ფორმებს ცხოვრებისას
რიონჰესის ექსკავატორებით.
საქართველო ჰქმნის
ახალს მტკიცე სიტყვებს
რიონჰესის
მთავარი ჯებირებით.
საქართველომ მონახა
ახალი ხმები და სახეები
რიონჰესის
მოცელქე ლამფებით.
საქართველო
გაგიჟებით დააწაფებს
სიახლეს მოწყურებულ
ახალგაზრდობას
ახალსა და უშრეტს
ენერგიას.

მშვენიერი და ძლიერი ადამიანისათვის!

ასეთ ჯანმრთელ ბუნებაშია
ჯანმრთელი და
რევოლუციონური,
ვულკანიურ ორკესტრივით
მშფოთარე რიონჰესი.
მისი მიზანია
შრომის ყიჟინით
მეომარი ადამიანი.
მშვენიერი და ძლიერი ადამიანი.
თან მიჰყავს
რიონჰესს ეპოქა
ჰესების
ახალი ნორდებით,

თანდათან,
თანდათან,
თანდათან,
ყოველდღე
სიბნელეს ვშორდებით.

კოლექტიური ხელების ეტიუდი

აი, დასავლეთის ქარმა
ცაზე მიაბნ-მოაბნია
მუქი და სისხლისფერი
ღრუბლების აბრეშუმი.
ქვევით კი
გაჰხედავ მინდორ-ველებს,
რომელსაც დაჰპატრონებია
თანამედროვეობის
კოლექტიური ხელები –
ფავნის თითებით,
რომლის კორძებიც
და ნაოჭები
მეტყველებენ
არაადამიანურ, გაუგონარ
საქმეებზე.
ეს გლადიატორული ხელი,
მუხის ფესვებივით
რომ ჩააფრინდა მიწას
(რა საწყენია,
რომ ვერცერთმა მხატვარმა
ვერ მოჰხაზა
ამ გიგანტური
ხელების ეტიუდი).
ამ ხელების
ოფლითა და სისხლითაა
მორწყული ეს მინდორ-ველი...
ეს ხელები

ადუღებს და ალაპარაკებს
ყველაფერს;
ხელებით,
ასეთი ხელებით,
როცა ალებრივ
შრომა აენთება,
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან,
ახალი
საქართველო შენდება.

ახალი გზებით

ეს ხელები
შეინახა დრომ,
ამ ხელებითაა,
რომ –
მიჰქრის,
მიჰქრის ყველა გეზით
ჩქარზე ჩქარი
იმერეთი.
ამ შფოთარე
რიონჰესით –
იმ ხვალით და
იმ მერე-თი
გასწი!
რაა წინასწარი
მხარე წარსულ სამყაროში,
დაეწიე –
გაასწარი
კოლექტიურ შრომის დროშით.

ეს ხელები
შეინახა დრომ,

ამ ხელებითაა,
რომ –
შენც ამოძრავდი, რიონო,
ახალი გზებით წახველი,
სადაც რბის საქართველოის
საქმე და სიტყვა მახვილი.
იქ –
სადაც რიონჰესია
ქვეყნის ახალის მნახველი,
ჩვენის ზრდისა და შენების
ურყევი გამომსახველი.

* * *

სიტყვა არ წამოგცდეს,
რომ შენ დაიღალე,
განზე გადექი და
ტყვია დაიხალე.
გული გაიხელე,
სისხლით გაიხალე,
ოღონდ არ წამოგცდეს,
რომ შენ დაიღალე.
განა ცოტა იყო
ჩვენში გატაცება,
ქარში გადავარდნა,
ჯვარზე გადაცემა.
ფიქრობ: არ გაწვება,
დუშმანს დაეწევა,
უცებ ბრუნდება და
სულით დაეცემა.
ბევრჯერ მიზნისთვისაც
შეუკურთხებია,
სახე მწუხარებით
მოუმწუთხებია.
სიტყვა არ გაბედო, –

რომ შენ დაიღალე,
განზე გადექი და
ტყვია დაიხალე.
გული გაიხელე,
სისხლით გაიხალე,
ოღონდ არ გაბედო, –
რომ შენ დაიღალე.

რევოლუციის ნიაღვრები

გამოეშურეთ
ყოველი მხრით –
მძაფრო დღეებო,
როგორც ძლიერი ენერგიით
წინ ეშურება
შეუსვენებლივ დღის
ახალი სიცოცხლეები.
გამოწვევები,
შეჯიბრება
და შეშურება
თანადროული მღელვარებით
მიეშურება.
შეუბრალებელ მის კლანჭებში
იხრჩობა ძველი.
ის ახალგაზრდა კბილებით ღრღნის
საფეხურს მაგარს
იმ სიმწარისას, იმ ციხისას,
რომელიც მწველი
გამოცდილებით აჩერებდა
რღვევას, ნიაგარს.
ვინ იფიქრებდა
ამგვარ ძალას,
ნიაღვარს ამგვარს?
მან გადაასწრო
ამ მკვლელობას

საბედისწეროს,
მხოლოდ მან, რაც რომ ძლიერია
არა მარტო დღეს,
არამედ ის, რაც საუკუნეთ
უძლო მიწისძვრას,
არა მარტო დღეს,
არა მარტო ხვალ,
არა მარტო ეს;
გავხედოთ სივრცეს
თვალუწვდენელს,
გავხედოთ სივრცეს.
აბა შეხედე, საქართველო,
რაგვარ სისწრაფით
გადაყირავდა
ფოლადივით მტკიცე ტახტები,
რამდენი მეფე
გადაეშვა უფსკრულს კისრებით,
ასეა, როცა დაინგრევი,
გაპარტახდები,
ნანგრევებთან და ნანგრევებში
კი რას გახდები?
შფოთით და გრგვინვით
მიანგრევენ კლდესა და ღრეებს
რევოლუციის ნიაღვრები;
სპობენ, მარხავენ,
ძველი ფორმების უძლურებას,
რწმენას, სახეებს,
ყველაფერს, რაც კი
სუსტია და გაუჩარხავი,
ყველაფერს, რასაც ბატონობის
ჰქმნიდა ხარხარი.
ჰიმნებს მარადი სიახლისას
მღერენ ისინი,
სხვა ადამიანს მანქანების
მღერის ორგია,
გამოგონებათ ეცვლებიან
სიხალისენი,

პამირია თუ ჩიკაგოა,
ნიუ-იორკია.
ერთი ძლიერი ხმა გაისმის:
კმარა ბორკილი!
უკანასკნელთა
საზღვართა ხაზს
რომ ეძებს ხარბად,
რომ სურს გაზომოს
უფსკრულები
უშორეს მზეთა,
იმ სიშორეში
თუ ყველაფერს
გადააჭარბა,
აქ, ქვეყანაზე,
ჩვენს მიწაზე
ვერ შესძლებს ნეტა –
შეჰქმნას სუფევა
მხოლოდ შრომის
სიძლიერეთა?

კარებთან გვიცდის ხელოვნებათ ძლიერი გროვა

მე ვარ პოეტი,
შენ – მხატვარი,
იგი – არტისტი.
ვართ თუ არა ჩვენ
საკმარისად
თანამედროვე?
ვგრძნობთ თუ არა ჩვენ,
რომ ეპოქის
კარებთან გვიცდის
ჯერ ხელუხლებელ
ხელოვნებათ
ძლიერი გროვა.

ის მოგვიწოდებს:
განვიცადოთ,
შევიგრძნოთ,
დროა!
თუ ერიდებით
ამ უფსკრულებს,
თუ ეს მისსია
თქვენ არ გეხებათ,
მაგრამ იგი
თვითონ გეხება,
სხვა ხელოვნებაც
იმდენივე
გრძნობის ღირსია,
ვით ყოველივე,
რაც უფსკრულში
გადიჩეხება.

* * *

ორი ქვეყანა
ერთმანეთს რომ დაეჯახება,
გააფთრებული რაზმის რაზმთან
როს ომებია,
ცეცხლის ღრუბლებით
როს აანთებს
ცას აჯანყება,
მეც ამნაირ დროს
ო, რამდენჯერ
მომნდომებია –
გაბრძმედდეს ცეცხლში,
რაც კი ძველი, ღრმა ტომებია.
ვინ იფიქრებდა,
რომ ამოდენა,
გრანდიოზული
საქმე გველოდა?

ასეა ტემპი,
ასეა დენა
რევოლიუციონურ
საქართველოთა.
ო, მეგობრებო,
(უბრალოდ ვისაუბროთ),
როგორი ქართული ხმა
უნდა ისმოდეს
აქ, ამნაირ დროს?

* * *

ვისთვის უნდა იხედებოდეს ვინმე
დაუკმაყოფილებელი,
მაგრამ დამორჩილებული
თვალებით?
რად უნდა გაიძახოდენ,
რომ პოეტისთვის,
საბრალო პოეტისათვის
დღეს საქართველოში
ადგილი არ არის?
რად უნდა ოცნებობდენ
დაკარგული მიზნებით
და
ერთიმეორის მოწინააღმდეგე
აზრებით?
თქვენ გაიარეთ
ქარიშხლიანი ღამე,
თქვენ გწყუროდათ ბრძოლა...
ნუთუ ეს იყო
მხოლოდ ცარიელი სიტყვები?
არ უნდა გეშინოდეს,
როდესაც პროჟექტორის
შუქი აპობს ღრუბელს.
არ უნდა გეშინოდეს
ღამის მოღუშული

ჩრდილების.
არ უნდა გეშინოდეს
ზარბაზნების გრიალისაც კი.
ქალაქებში,
სახლებში,
ქუჩებში
არ უნდა ეძებო ის,
რაც სამუდამოდ
დაკარგულია.
(„დავტოვოთ წარსულ
დროებზე დარდი“).
რად გვინდა
წარსულის ნანგრევები?
რისთვისაც მაინცდამაინც
ამ გარდატეხების დროს
მოგვინდა
სიმშვიდე და
მოსვენება
(ვისაუბროთ
უბრალოთ)?
შფოთით და გრგვინვით
მიანგრევენ კლდესა და ღრეებს
რევოლიუციის ნიაღვრები.
სპობენ, მარხავენ
ძველი ფორმების უძლურებას,
რწმენას, სახეებს,
ყველაფერს, რაც კი
სუსტია და გაუჩარხავი,
ყველაფერს, რასაც ბატონობის
ჰქმნიდა ხარხარი...
სხვა მხარე,
ქცეული ლანდათა,
სხვა კერა,
რომელიც ენთება,
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან
ახალი ყოფნისთვის შენდება.

ავტომობილი და ურემი

ახალთახალ შარაზე
მიჰქრის
ავტომობილი –
ჩემი გადარეული
და კეთილი
ძმობილი.
გზა მიეცით მანქანას,
მომავალი
მისია, –
იგი ჩვენში ახალი
ყოფის
დასაწყისია!
არსად არ გადუხვიო, –
ეს გზა სწორზე
სწორია:
მარცხნივ
მხოლოდ ხრამია,
მარჯვნივ –
პრეისტორია.
რა თქმა უნდა, სხვა იყო
ჩვენი ძველი
ურემი,
მისი ხარ-კამეჩები,
მისი
აპეურები.
ვერსად ნახავ იმნაირს,
დაიარო
ხმელეთი,
მისით იფინებოდენ
ცხრამუხა და
თელეთი.
მაგრამ ავტომობილმა
როცა შემოუტია,
გადინაცვლა ურემმა,
ცოტათი

გზა უტია.
უცხო შინის სისწრაფე
იგრძნო თვით
აპეურმა,
მაგრამ ძველი, ცბიერი
არ დაიბნა
მეურმე:
– გამარჯობა, შოფერო!
მიცან?
აი, დედასა!
იმ დღეს კამეჩები რომ
გადამიფრთხე
ქვედაზე?
და შოფერი ღიმილით
მეურმესთან
მივიდა:
– რას ჭრიალებ მაგ შენი
ძველი
ურემივითა?
– დააყენე, სჯობია,
შავ ვარსკვლავზე
შობილი,
დააყენე, მე გირჩევ,
შენი
ავტომობილი.
მაგ მანქანას ეს ჩემი
ძველი ღერძი
სჯობია, –
ოცდაათი წელია
ნეკიც
არ ულრძობია.
არხეინად მივდივარ,
დღეობას ვარ
წვეული,
ურემია კაკლისა
მამა-
პაპისეული.

შენაც ჭკუას მოეგე,
სიტყვაცა სთქვი
წყობილი, –
ურემს როგორ აჯობებს
შენი ავტომობილი?
არხეინად მივდივარ,
დღეობას ვარ
წვეული,
ურემია კაკლისა
მამა-
პაპისეული.
შოფერი ყურს არ უგდებს,
მიჰქრის
ავტომობილი –
ჩემი გადარეული
და კეთილი
ძმობილი.
არსად არ გადუხვიო –
ეს გზა
სწორზე სწორია:
მარცხნივ მხოლოდ ხრამია,
მარჯვნივ –
პრეისტორია.
უფრო სწრაფად, ისე, რომ
ის მეურმე
სამხრეთით
სჩანდეს, როგორც წერტილი
თავის იფნის სახრეთი.

* * *

აბრეშუმი გვსურს და
არა ძონძები,
მშრომელები –
და არა ხორხონცები.

არავისთვის
საიდუმლო არაა,
მუშას რად არ სურს
აბრეშუმის მარაო,
მაგრამ ამბობს:
გეყოფათო, კმარაო.
დაიჯერებ –
ან მეტი რა ჩარაა.
მუშასაც სურს
აბრეშუმი, ამრიგათ,
როგორც გინდათ,
ეს ამბავი გაიგეთ.
ეხლა კი მობრძანდით.
მობრძანდით...
აქ არ არის აფრიკა.
დავათვალიეროთ
ჩვენი ფაბრიკა.
და ჩვენ შევყევით.
ჩვენ ვხედავთ
ფეიქრებს დაზგასთან,
ტრიალებს ძაფები,
ხრახნები.
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან,
მრავლდება ფაბრიკა-ქარხნები.

* * *

ვინ იფიქრებდა,
რომ ამოდენა
გრანდიოზული
საქმე გველოდა,
ასეა ტემპი, ასეა დენა
რევოლიუციონურ

საქართველოთა.
ღამე უცდის
თენებას,
როგორც ნანატრ
შვენებას.
ძმებო! იცით რა...
დრო რად გავწირო?
რამდენი გითხრათ...
როგორ ავწერო?
სითბოს მოშორდა
იმისი შუბლი
და გრიგალისკენ
მიჰქრის – პირიქით.
ვით პოლიუსზე
ნისლი და ღრუბლი,
იღვრება მღვრიე
ქარის ლირიკით.
გაჰყვები მას და
დაგავიწყდება
ყინულოვნება
ლოდების ცივის,
თავდავიწყება,
თავდავიწყება,
თან თოვლი მოდის,
თან ქარი წივის.
მაგრამ ამ სუსხით
ფხიზლობს გონება,
იგი ახლოა,
მიწა!
მთოვარი!
და ახალ ქვეყნებს
ეპატრონება
ავიატორი
შეუპოვარი.
როგორც აუზზე
ყრუ

ჰაუ-უ-უ,
ის გადაუარს
ამ აურზაურს.
ის გადაუარს
არააქაურს
არარაობას,
ო, არასოდეს აღარ დაუცდის
სხვას არასოდეს.
უ-უ-უ-უ-უ.
მიზუზუნებს
ჰაეროპლანი.
დაიპყრო მხარე,
ყოველი მხარე.
შეიჭრა, სადაც
ვეფხვია, სპილო.
გაიპო მთები,
გაჰკვეთა ქარი,
ოკეანეთა
გახია ტილო.
დაჰქრის საზღვრებზე
გაბედითებით,
ამაყ სიზმრებით,
დიდის დიდებით.
მის გულს სწადია
ახალი ღვარი,
გამარჯვებათა
ოქროს საზღვარი.
ო, საქართველო,
დაგჩაგრა ომმა,
ბედს მიგცა მწარეს,
ჭირს მიგცა მრავალს.
აწ ნდობა მოგცეს
ჰაეროდ მჯდომმა
ცხოვრების გზაზე
ფეხით მიმავალს.

* * *

ვდგევართ რატაციონის მანქანასთან.
ელვის სისწრაფით
ბეჭდავს, ქაღალდს სჭრის,
ჰკეცავს და ითვლის,
სთვლის
ასობით და ათასობით.
წიგნი იჭრება
და სალამს გითვლის
ახალთ-ახალი
ფიანდაზობით.
როგორ ედრება
ფოლადის ალქაჯს.
ეს მოძრაობა
სულით ეხება
არა მარტო ყურს,
არამედ თვალსაც
და თვალში ელვად
გადიტეხება.
ჩვენ მუშასავით
ვეპყრობით სტამბას,
ჩვენ გვჯერა მისი
დიადი როლი,
თუ ეს პოემა
გვიყვება ამბავს,
თუ სტიქიური
ლექსების ბროლი
სხვანაირია, არ ჰგავს
წინანდელს,
რატაციონის
მანქანით აღსდგა,
მან მოიტანა
მრავალოდენი
სიტყვის ტეხნიკა
და გიმნასტიკა.
ჩვენ გავიარეთ
გზები რკინისფერ

ლექსების ღვარში,
ისევ რკინაში,
ეხლა პირდაპირ,
ეხლა პირისპირ
რატაციონის ვდგევართ წინაშე.
ცოტა გვაქვს, მაგრამ
არც ისე ცოტა,
რომ მან პასუხი
სამაგიერო
არ გასცეს იმათ, ვინაც იცოდა
ფიქრი უგულო
და მანკიერი.
ვინც დღელამ ფიქრობს
ჩვენი კულტურის
ჯერ დამონებას,
გადაცურებას,
იქ, სადაც გესლი
ინთება შურის, –
შემდეგ სრულიად
განადგურებას,
გაიგებს, ვისაც უნდა გაგება,
რომ მიმართული
იქით იქნება
ჩვენი სიცოცხლე,
თავგადაგება,
მრავალმილიარდ
ქართულ წიგნებად.
შორს არაა დრო,
როდესაც რისხვით
გადაიხედავს
იქით მანქანა,
საიდანაც მას
არცხვენენ კიცხვით.
რა მოხდა?
ან ვინ გამოაქანა?
მანქანით –
რაც უნდა არა სთქვან,
ცხოვრების

ახალი ყლორტებით,
თანდათან,
თანდათან,
თანდათან,
ყოველდღე
სიბნელეს ვშორდებით.

* * *

ვის არ ახსოვს პატარა,
გაყინული უუძველესი სტამბები.
მათ თვითმკვლელობით გაათავეს
თავიანთი სიცოცხლე,
რადგან მათ ძარღვებში ფეთქდა წმინდა
კონსერვატიული სისხლი, დაუმსახურებლად ამაყი.
იგი, მართალია, ჩვეული არ იყო დამცირებისა
და დამონების ატანას.
ასოთამწყობები კი ცივსა და ნესტიან სარდაფებში
ლევდენ სულს.
ჭლექი ახრჩობდა მათ.
ვისთვის უნდა ეთხოვათ მათდამი მოახლოებულ
სიკვდილისაგან დახსნა?
შიმშილი,
წყურვილი,
სიცივე,
უბინაობა.
მაგრამ ისინი ყველაფერს იტანდენ უძვირფასესი
სახელისათვის: კულტურა!
გამოჩნდა რატაციონის მანქანის ლანდი.
სარდაფებიდან მზეზე ამოვიდენ მუშები.
რატაციონის მანქანა დადგა ჩვენი
კულტურის სადარაჯოზე.
ყველგან და ყოველთვის
ახალი წიგნებით, გაზეთებით და ჟურნალებით
იბრძოლებს იგი ყოველი ტირანის წინააღმდეგ,

რომელიც კი მოისურვებს მასზე მბრძანებლობას, სიტყვის
სულის შეხუთვას,
მისი თავისუფალი და ამაყი საომარი სიმღერის შეზღუდვას.
არავითარი სხვისი ბატონური მზრუნველობა
მას არ სჭირდება.
პირიქით –
ის არ დაინდობს არავითარ ტრადიციას ძველსა და ახალს,
რომელიც აბრკოლებს რევოლიუციონური საქართველოს
მსვლელობას.
რატაციონის მანქანა
არის თავისებური უუდიდესი პოეზია.
ეს პოეზია აქ უფრო დამარწმუნებელია, მშვენიერი და
დიდებული, ვინემ ბუნებაში.
რკინისგზის სახელოსნოების მანქანების მუსიკა
ან რატაციონის მანქანის მუსიკა!..
შენ ამას მიხვდები!
შენთვის ეს გარდაუვალი ჭეშმარიტებაა...
ეს რკინის სიმღერა – არის პოეზია ორი გიგანტის:
ადამიანის გონებისა და დაუდგრომელი შრომის.
იგი კი არ მღერის, არამედ სჭექს.
რატაციონის მანქანა სჭექს,
რატაციონის მანქანა სჭექს.
ვჭექოთ – ჩვენც.
ვჭექოთ.
ვჭექოთ.

სიმღერა

ვჭექოთ – სიმღერა თუჯის,
ვჭექოთ – ფოლადის ჰანგი,
ვჭექოთ – დროშები ქუჩის,
ვჭექოთ – ბრძოლების ბანგი,
ვჭექოთ – მრისხანე ბრძოლა,
ვჭექოთ – მქუხარე ეხო,
ვჭექოთ – ცეცხლისა ქროლა,

ვჭექოთ – სიმღერა ვჭექოთ,
ვჭექოთ – ახალი ალყა,
ვჭექოთ – ოქტომბერთ რიცხვი,
ვჭექოთ – ცხოვრება ტალღის,
ვჭექოთ – ცეცხლის და რისხვის,
ვჭექოთ – რაც წინად კვნესდა,
ვჭექოთ – ვაღვიძოთ, ვრეკოთ,
ვჭექოთ – შევხედოთ მზეს და
ვჭექოთ – ჰეი, ვჭექოთ, ვჭექოთ.

ᲐᲗᲐᲡᲘᲡ ᲛᲮᲔᲓᲕᲔᲚᲝᲑᲐ, ᲐᲗᲐᲡᲘᲡ ᲘᲔᲠᲘ!

იყო ომი. რაც სისხლი აქ დაღვრილა
მეფის, ჯვარის, კაპიტალის წყალობით –
ახლა ამ ძვლებს, მიწაში რომ ჩაყრილა,
რას უშვრებით? როგორ დაემალებით?
რამდენის გზას დასიცხულს და ნაგვალევს
არ იგონებს არავისი მისსია:
კარპატებიც არ ინახავს ნაკვალევს,
ქუჩის მტვრისთვის სისხლიც უვარგისია.
არვის ახსოვს არც სახელი, არც გვარი,
დრო ივიწყებს, არა უდარდელობა,
მაგრამ მაინც ძლიერია ამგვარი
უსახელო მიცვალების ხელობა.
ამ ხელობას ხელობა არ ედრება.
ამ უცნობი კაცის ჩონჩხი ბრძენია!
უწვდომია გონების ამკვეთრება,
უსაზღვროა მისი ცოდნის გენია.
ათასის აქვს მხედველობა, იერი.
ათასის – მზე, სმენა – ასი-ათასის.
ბნელ ღამეში იგი ამჩნევს ცბიერი –
რას სხვა ვერ სჭვრეტს დღისით – უდიადესით.
მთას მიარღვევს, ცა და მიწას ედება,
საიდუმლოს კლასებისას ის ეძებს,
იყოს ფერფლი, იყოს თავგამეტება,

საგნებს ეძებს და მიზეზთა მიზეზებს.
მოიგონებს სულშეხუთულ ზაფხულებს
და ღამეებს მძიმეს მეომართათვის,
როცა მძინართ ველად მოინახულებს
გახურება მომწიფებულ მკათათვის.
ის მისცურავს, არ-საჭირო, არვისი,
ის ყურს უგდებს ხმათა აღორძინებას
და ხანებში ქარვაზე უქარვესი
მისდევს გაზის ფოსფორიულ დინებას.
ბრძოლის ველზე ენერგიის ამ მარაგს
როს სიკვდილის ეუფლება ბურუსი,
არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს,
ქართველია, ოსმალელი თუ რუსი.
ის იგონებს, საიმედო ვინა ჰყავს,
მებრძოლთ რიგი ისევ ისე ჩნდებიან.
ბრძოლის ველზე აგროვებს და ინახავს
იმ ჭრილობებს, რომ არ მოშუშდებიან...
და კვლავ, ისევ მოგონებად ეშვება
მოტეხილი წლები აბინდბუნდების,
კივილის გზა, გრიგალების შეჩვევა,
მექანიკა დაფლეთილი კუნთების.
გაიღვიძეთ!.. ჰკივის სისხლი უცნობი,
გაიღვიძეთ!.. ხმას იძლევა ხეობა,
სასაკლაო! ვინ იყო ის უგრძნობი,
რომ ამ ადგილს დაადგინა მკვლელობა?
ფიქრი ღმერთზე შარშანდელი თოვლია.
ჩონჩხი ღმერთსაც არ იწამებს მამაოდ.
გმირს ამაოდ ქვეყნად არ უცხოვრია,
არც მომკვდარა უბრალოდ და ამაოდ...
თუმცა ხმალი ერთხელ მას მოერია
და სიკვდილი ჩამოეშვა ღრუბლებად,
თუმც ფერფლია, ნაცარია, მტვერია!
ის იტოვებს გარდაუვალ უფლებას.
ის გაჰყვება კვლავ სისხლიან მდინარეს,
წითელ კორდებს, მოგუგუნე ხეობას.
გაიღვიძეთ! უიმედო ვინ არის?
ვინ ქადაგებს შიშს და ერთსახეობას?

ვინ დაეძებს ბნელ სოროებს და ღრუებს?
გაიღვიძეთ, ვინც სიზმარში გაერთო.
უკანასკნელს სხვა ომს გადააყრუებს
აჯანყება! აჯანყება! საერთო!..
ძლიერია უცნობ ჩონჩხის ხელობა!
მწარე ომის ძლიერია იარა.
ის მეტს ამბობს, ვინემ მჭერმეტყველობა,
ვინემ სისხლი, აქ რომ გადაიარა!
ბრძოლის ველზე ენერგიის ამ მარაგს,
როს სიკვდილის დგება დრო საშინელი,
არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს,
ქართველია, სპარსელი თუ ჩინელი.
ინვალიდიც ომში ბევრჯერ ერია,
ბევრი ჯარი გაჰქრა ღამის ღრუბლებად,
თუმც ფერფლია, ნაცარია, მტვერია –
რევოლუციონურს ის იტოვებს უფლებას.

რევოლუციონური საქართველოს ცხოვრების ფურცლებიდან

იყო საქართველო მძიმე მონობაში –
ბატონი და ყმა.
შრომა უამური, ყოფნაც უამური,
გაწყვეტილი ხმა.
ფლობდა საქართველოს მკაცრი,
დიდმპყრობელი –
რუსთა მეფის დღე,
ციხე-საპყრობილე, სუსხი კატორღისა,
საღრჩობელათ ტყე.
მაგრამ მებრძოლები თავისუფლებისთვის
იმაღლებდენ ხმას.
რამდენ აჯანყებას, რამდენ შეთქმულებას
აქ სწირავდენ თავს.
წარსულ შორეულში ხალხურ აღელვების
აურიცხელ ჟინს
აბობოქრებენ რევოლიუციონურ

გრიგალების წინ.
აი, ცხრაას ხუთი, ცეცხლი გურიისა,
ვის არ ახსოვს ის...
როცა მსოფლიოში ქუხდა ეს სახელი:
გმირულ ბრძოლის დღის.
ცხრაას ჩვიდმეტიდან, ცხრაას ჩვიდმეტიდან
ოქტომბერი ჰქრის,
სამოქალაქო ომს დროშით მეწამულით
მიჰყვება ის გმირს;
გაჩნდა მშენებლობა სოფლად და ქალაქად,
ტომი იცნობს ტომს,
მშვიდობიანია ქვეყნად მშენებლობა,
ის არა ჰგავს ომს.
ძალა ახალგაზრდა სოფლად და ქალაქად
აღტაცებას ჰფენს,
დენა კულტურისა სოფლად და ქალაქად
სპობს წარსულის სენს.
შრომამ აიწყვიტა! თავისუფალია!
ის ისწორებს ფრთებს,
თავისუფალია, თავისუფალია!
იგი თავსა სდებს.
ეხლა ქალაქის და სოფლის კავშირია
და ვერასგზით ვერ
შესძლებს კაპიტალი ისევ დამონებას,
ჩანგო, სხვაფერ ჟღერ!
დღეებს პროლეტარულ დღესასწაულების
წინ ეშლება გზა,
პირველ მაისისთვის, როსმე გათენდება
ეს მსოფლიო ცა.
დღეებს პროლეტარულ სოლიდარობისას
ვინ აშორებს თვალს?
პირველ აგვისტოსთვის როსმე ეს მსოფლიო
გადააგდებს ხმალს,
დღეებს პროლეტარულ თანასწორობისას
ისევ ბრძოლის დღეს:
როსმე რვა მარტისთვის ქალი მსოფლიოში
ნახავს თავის მზეს.
დღეებს პროლეტარულ სოლიდარობისას,

როგორც ძმები ძმას,
წითელ ახალგაზრდათ ინტერნაციონალი
ყველას აწვდენს ხმას.
ცოცხლობს ის კომუნა, ბევრგან რომ
დახვრიტეს,
ცოცხლობს იგი აქ?
ინდუსტრიალური, კოლექტივისტური
ხელში დროშა აქვს!

აბა რაა ეს?

მტერი მტარვალთა
წესწყობილების,
„ინტერნაციონალი“-ს
დიდი ავტორი –
ეჟენ პოტიე
ებრძოდა რა ბნელს,
მან ერთ თავის ლექსს
დაარქვა „მძორი“:
„აი, აქ გდია დამპალი ლეში,
ბუდე ყოველგვარ საშინელ შმორის,
მატლები ფუსფუსს იწყებენ მტლეში,
კანონით კუთვნილ ნაწლავებს შორის.
დამფასებელი გემრიელ მძორის
ყოველი მატლი ჩავარდა დღეში!
ავსწი ფიწალით და უშვი ღრეში,
ზიზღმა – რა აკლდა – არ გამაგორა.
მაშინ ამ ნეხვში, ასვრილში თიხით,
მატლმა კვამლივით იწია რიხით
და აზრიალდა ერთხმად: „ჰა-მეთქი!
პატივი ეცით საკუთრებას, წესს...
თუ ამა ქვეყნის გსურთ ააფეთქოთ
მყარნი ფუძენი? აბა რაა ეს?“
მთელი მსოფლიო
იმეორებს დღეს:
აბა რაა ეს?

აბა რას გავს ეს?
მაგრამ ავტორი
„ინტერნაციონალი“-ს
გრძნობდა, რომ წავა
ასე რეფლექსი.
შრომის მავალი
თავისუფლება
წინასწარ იგრძნო;
აი, ეს ლექსი:
„კოლოსი ხალხთ წინ წადგა რისხვითა,
დიდკაცებს, მოგვებს ეცვალათ ფერი.
ყველას აწვალებს საკითხი: მტერი!
ყველა კანკალებს: ო, აიწყვიტა!
შრომამ თავის გზა გადაიწყვიტა,
ყველაფერს, იგი, ფოლადათ მცქერი
ასწონ-დასწონის. არ გაიცვითა,
ყოფილა მონა, ახლა ძლიერი!
ის ამბობს: კმარა, თუ ედემია
მთელი მსოფლიო, იგი ჩემია!
ჩემი სასმისით სხვას მოლხენია.
მრისხანე ლანდო! გვწვავს შენი თვალი,
გაანაწილო, გსურს, კაპიტალი?
– „რა? გავყო? არა! ეს სულ ჩვენია!“
და იმეორებს
კლასის გენია:
– გავანაწილოთ?
არა, ჩვენია!

ქარბუქი მუსიკის ხმათა

სახელოვანი და სანაქებო
და უფრო მეტი,
როს გრგვინავდა ხმა: „ამხანაგებო!“
ცხრაას ჩვიდმეტი,
აი, ეს იყო მართლა ქარბუქი,
მუსიკის ხმათა –

რაა „ფაუსტი“, ან „რიგოლეტო“,
ან „ტრავიატა“?
როგორ არ მახსოვს: ქუჩაში ბრძოლა,
თეატრში – ტაში,
იქ ბარიკადის ტყვიების ქროლა,
აქ – ერმიტაჟი.
დღემდე ვერ ვიცნობ იმ გულისწყრომას,
სისხლში ნაზანი,
ჰკიოდა ქუჩა, აქ კი მღეროდა
შალიაპინი!
რა გული უნდა გიმღერდეს ნეტა,
რომ იმნაირ დროს
უჯდე „რომეოს და ჯულიეტას“,
„კარმენს“, „ფიგაროს“,
ეს იმნაირ დროს, როდესაც რომ კრემლს
შორი თოვიდან,
ცეცხლ-დიუჲმიანი ქვემეხები სცემს
ლეფორტოვიდან!
ეს იმ დროს, როცა ბაევი, კირა –
ყრმა თექვსმეტი წლის,
დაჭრილი, ქოხით – მდინარის პირად
ნაცად ნაგანს სცლის:
ოცდაჩვიდმეტი მხედართ რიგიდან!
ეცემა ერთი, მეორე... კიდევ...
ორკესტრმა სხვა ხმა უნდა აღმართოს
და თუ იქნება,
ცოტათი მაინც რიჰარდ ვაგნერის
იყოს მიგნება.
დასცხრეს ორკესტრი,
რომელიც გვართობს
მსუბუქ გართობით,
ორკესტრმა სხვა ხმა უნდა აღმართოს
მილიარდობით.
იყოს იმ რიტმის ბგერა ზღვაური
ხმობით საჩინო,
ბერლიოზმა რომ ქუჩის ხმაურში
აღმოაჩინა.

არა ლაჟვარდის თოვლი და ციგა,
ან ბგერა მშვიდი.
რევოლიუციონურ კლასის მუსიკა!
მუსიკა დიდი!
გადასხვაფერდა მთა და ტაიგა,
ველი და ბინა,
ვის უნდა ძველი ბალალაიკა
და მანდოლინა?

რიტმი – საწყისი შრომის

მე ბავშობიდან მჯეროდა რიტმი –
საწყისი შრომის
და საათობით მთელი დღე თითქმის
ვიყავი მდომი –
მესმინა ერთი მღელვარე რიტმი:
„თენდება, მჯერა“,
საფრანგეთის დიდ რევოლუციის
მუსიკის ბგერა.
„მარსელიეზა“, რომელიც ჰხევდა
წყვდიად რუტინას,
მედგარ ბრძოლისთვის რომ ამხნევებდა
და სძრავდა რკინას;
„ინტერნაციონალი“, რომელიც ქარხნებს
უკიდებდა ალს.
აი, როგორი მუსიკა უნდა
ეპოქას ეხლაც.
სახელოვანი და სანაქებო
და უფრო მეტი,
როს გრგვინავდა ხმა: „ამხანაგებო!“ –
ცხრაას ჩვიდმეტის,
აი, ეს იყო მართლა მუსიკა,
ზღვა მუსიკათა,
გადაქცეული მუშათა ღელვათ
და ბარიკადათ.

უდიადესი თუ რაიმე მოვა ხმელეთზე

ძვირფასი,
უკანასკნელი და პირველი!
რევოლუციას –
არა კატასტროფას!
არის კი რამე უფრო მძლავრი
და ჩამკირველი?
არარა! არასდროს!
თანდათან ძლიერდებიან
ყველა ქვეყნიური ხმები,
მალე გამეფდება კოსმიური
გრიგალის თქმები.
მაშინ სულერთია,
თუ როგორ მიდიან
ამ გავარვარებული
დღეებისა და ღამეების ვედრება,
დილა და საღამო. ლოდინი დიდია
მსოფლიო გაღვიძების,
ახალი შეხვედრის.
კაცობრიობის ისტორია
შეგნებულად გიგონებს შენ
წლების მილიარდობით.
ქართლის ცხოვრებაშიც
ბევრია ქიმერა
და ბევრი სწორია:
მართლაც რომ
სისხლითაა მორწყული
ყოველი ფართობი.
რევოლუცია!
შენ, რომელიც
გიგანტიური ნამსხვრევების
ყორედ აქცევ
ძველთა მქისობას,
რევოლუცია!
შენ, რომელიც
ახალი ბრძოლის

გზით მიაქცევ
მარადისობას,
გკითხავ:
არის რამ განა
ქვეყანაზე
უგულწრფელესი,
რომ გაისმოდეს:
უცებ რისხვა და
რევა უცება...
უდიადესი თუ რაიმე
მოვა ხმელეთზე,
ვინემ ძახილი:
მსოფლიო
რევოლუცია!

მხარი მხარს, მხარი მხარს!

მხარი მხარს, მხარი მხარს,
კოლექტივო, მხარი მხარს!
აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა მივსცეთ მხარი მხარს.
წავიდეთ, მოვედოთ
თავისუფალ მთა და ბარს.
მივიდეთ, მივუდგეთ
გაერთიანებულ ჯარს.
ჰარიქა, ჰარიქა,
ჩავეჭიდოთ გუთნის ტარს.
ჰარიქა, ბობოლა
ძველ ღობეებს უვლის გარს.
აბა ჰე, ქალაქო,
ველით მანქანების ღვარს.
მხარი მხარს, მხარი მხარს,
კოლექტივო, მხარი მხარს,
წავიდეთ, მივხედოთ
ცეცხლმოდებულ მთა და ბარს!

დროშებით მივუდგეთ
გაერთიანებულ ჯარს.
ვინ ნახავს რამე დარს
ახალ საქართველოს დარს,
მეხი მეხს, ქარი ქარს!
ჩვენ კი მივცეთ მხარი მხარს!

პირველჯერ...

პირველჯერ!
პირველჯერ!
გზაზე, კაკლებით შემოვლებულ
სავენახეთი –
შორი მხარიდან დაქადებით
წამოსულ ტრაქტორს,
ამდენ გზანახულს,
სიხარულით ხვდება
კახეთი.
გაჯადოქრებულ მაჯისცემით
მგრგვინავ მანქანას,
პირველჯერ,
ახალ ყამირებზე
ფოლადის შინით
მდევს, მეომარი ინდუსტრიის
ურყევ ფალავანს,
დინჯსა და მძიმეს,
დინჯი მხარე
ჰხვდება ყიჟინით.
პირველჯერ,
აი, აგორგორდა
კიდეც მანქანა,
პირველჯერ
მისი ლურჯ-მოთეთრო
ავარდა ბოლი,

გლედიჩიები შორეული
წყდება მილიდან,
ბამბის კვამლებად
იფანტება
რგოლებზე რგოლი.

ახალი „ნიკორა“

თუჯის ფილტვებში –
ფერდგადახსნილ
მანქანის შიგნით –
ამოწმებს მოტორს,
თუ არწყულებს
ფოლადს ძაბრებით,
კორბიურატორთან
დაფუსფუსებს
მარჯვე შოფერი,
კახელი კაცი
მღელვარ ძარღვებს
სწევს გამძაფრებით.
გაზის ველური ენერგია,
გააფთრებული,
მალე გაიცნო,
როგორც თავის
ძველი ნიკორა.
კახეთი ახლად გადაკეთდა
თავის ველებზე,
ეს უცხოელი
ბუმბერაზიც
წინ გაიგორა.
ეხლა ცოტაა,
შემდეგ კიდევ
მოვა ასობით.
შეიცვლებიან
ბრიგადებათ,

დივიზიებათ,
დივიზიები არმიებათ
მოტორით – ძრავით,
ახალ მანქანით,
სიამტკბილად
და შეთვისებით.

მეხი მეხს, ქარი ქარს,
ჩვენ კი მივსცეთ მხარი მხარს!

აქ ჯერ
არაა პროლეტარი,
მხოლოდ გლეხია,
მაგრამ საზღვრები
წაიშლება,
არის წერტილი,
სადაც შეხვდება
მძლე ქარხანა,
მშვიდი მინდორი
და რომელიღაც
ჯვარედინზე
გახდება ერთი.
ფოლადის ხარი
მიაბიჯებს.
სადღაც ღობეზე
ძველისძველიდან
ჩამოცმული
ცხენისთავია.
აი, წარსულო!
აი, დღეის
ახალი კვალი,
რისთვის გეგონა
ჩვენი მიწა
რომ უძრავია?
კვარის მაგივრად

მოელვარე სანთლით
„ღამურა“, –
ქარისგან შემკრთალ
სინათლეში
გათავდა დღე რა,
ღამითაც შრომობს
საქართველო,
გათენებამდეც.
მახლობლად
მედგარ კოლექტივის
სცემს გულის ძგერა.
ჩასხმული,
შავი,
მზით დამწვარი,
თითქო რჩეული
ერთი მეორის
უკეთესი
თვალებბრდღვიალა,
გადახალისდნენ,
გამოცოცხლდნენ
ჩვენი ბიჭები.
მიაბიჯებენ –
სიმღერამაც
დაიგრიალა:
მხარი მხარს,
მხარი მხარს,
კოლექტივო,
მხარი მხარს!
აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა მივსცეთ
მხარი მხარს.
წავიდეთ, მოვედოთ,
ბორკილაყრილ
მთა და ბარს;
მივიდეთ, მივუდგეთ,
გაერთიანებულ ჯარს.
ჰარიქა, ჰარიქა,

ჩავეჭიდოთ
გუთნის ტარს,
ჰარიქა, ბობოლა,
ძველ ღობეებს
უვლის გარს,
მეხი – მეხს, ქარი – ქარს.
ჩვენ კი მივსცეთ
მხარი მხარს.

შრომა ხმაურობს – ხმაურობს პოეზია!

ქალაქებიდან ჩამოსულა
სოფელში მუშა.
სამეურნეო იარაღებს
სინჯავს, აკეთებს.
სოფელი იბრძვის,
ის ადიდებს
სათეს ფართობებს,
გამალებით ხნავს
მიტოვებულს უქმად
ნაკვეთებს.
უვლის საქონელს, ათასობით
იზრდება ჯოგი.
იყენებს სასუქს,
ხარისხიანს
ამრავლებს ნათესს.
მცენარეები,
ბალახები
ელიან სილოსს
და ქვეყანაზე
ზეიმი აქვს
დღეს უდიადესს.
მე მინდვრებიდან,

კარგო მხარევ,
მოგკარი თვალი,
გულში აფეთქდა
ჩვიდმეტთა წელთ
მღელვარე გუნდი.
გადამავიწყდა
გადუდები
საქმე და ვალი,
შენკენ მომართულ
ძველად ნაცნობ
გზებით დავბრუნდი.
ამ გზებზე ისევ
აღტაცება
აურზაურობს,
ამ გზებს არა აქვს
არავითარ
მონობის შიში.
როცა ასეთი
გულდაგული
შრომა ხმაურობს,
თითქო ხმაურობს
პოეზია,
ვეფხვი
და
გიჟი.

მზე თვალებში ჩაგენვეთება და თვალს სინათლე მოემატება!

როცა ხნულები
ეფინება
ველებს სვეტებად
და თვალუწვდენი
ნიავების

ზღვა იბადება,
ცეცხლი რამ მზისგან
კაცს თვალებში
ჩაგეწვეთება
და თვალს სინათლე
უეცარი
მოემატება!
სისულელეა ხომ, მინდვრებო,
დღეს თვითმკვლელობა?
ეს ნიშნავს, რომ შენ
ბედისწერას
ვერ გაუმკლავდი –
რომ არ მჯეროდეს,
სხვა ბაღდადის
ვეფხვებრ მსვლელობა,
მეც, რა თქმა უნდა –
თავს მოვიკლავდი.
...გარშემო ისევ
აღტაცება აურზაურობს,
ქართლი, კახეთი,
იმერეთი,
რაჭა, ოდიში,
მსოფლიოს ერთი
მეექვსედის
გულთან ხმაურობს...
ასე ხმაურობს
პოეზია, ვეფხვი და გიჟი.

ხმამაღლა! ხმამაღლა! ხმამაღლა!

ხმამაღლა,
ხმამაღლა,
ხმამაღლა
ისმოდეს გმირული მოტივი.

ეს ათი წელია! ეს გახლავთ
რევოლუცია, ისტორიის ლოკომოტივი.
თუ საქართველო, ასეულ წლობით
მბორგავი,
კავის, სახნისის ბაზისიდან წინ გაეშურა
რეკონსტრუქციის ფართო გზაზე,
დასცა ბორკილი,
სოციალისტურ ინდუსტრიის ნიადაგს
მიჰყვა,
თუჯი, ნახშირი და ფოლადი
ამოაქვს გულით
და სახელმწიფოს მესაჭე კლასს
აბარებს იგი
კოლექტივების ენერგიას და ნებისყოფას!
დაჰკარით! ასტეხეთ გრიალი:
ხმამაღლა,
ხმამაღლა,
ხმამაღლა!
ჩვენ დავაფუძნეთ კოლექტივი,
მსოფლიო მთელი –
ერთ უძლიერეს კოლექტივად
უნდა შევიქნათ.
რამდენიც დღეა, გვყავდა და გვყავს
იმდენი მტერი,
მაგრამ ჩვენ ვიბრძვით თავდადებით
გარედ და შიგნით!

მოგზაურობა ვერცხლისფერი ბილიკით

ჩვენ მოვიარეთ
მიწა და წყალი,
ჩვენ სიხალისით
ვსუნთქავდით დროთი,
სად ათასობით

კაცი და ქალი
გვხვდებოდა, როგორც
შავი ზღვის შფოთი.
ყველგან ისმენდენ
მძლავრი ლექსების
რევოლუციონურ
აღფრთოვანებას,
მედროშეები
ახალი გზების
ჩვენ ვასრულებდით
მასსის ბრძანებას.
თუმცა მგზავრობა
ჩვენ გვქონდა ჩქარი,
გემი, ჰაერო,
ავტომობილი
და თან მოგვდევდა
წვიმა და ქარი,
უუძველესი
გზით მონდობილი.
ვიყავით ცისქვეშ,
თუ ახალ სახლში,
ჩვენ ბედნიერი
ვიყავით მითი,
რომ მივცურავდით
განცდათ წიაღში,
თუ საქართველო
საითკენ მიდის.
თოვლიან და თეთრ
ქედების იქით,
თოვლიან ფერთა
ზმანება თეთრი,
ვერცხლისფერი და
ლურჯი ბილიკით
ჰაეროპლანიც
მისცურავს ერთი.

* * *

აი ქარხანაც.
მკვიდრდება სახლი,
აგური აგურს
კვლავ ემატება.
თვალი სიახლეს
ჰხვდება სიახლით,
უცებ სხვა რწმენა
დაიბადება.
ეს რწმენა ყველას
სახეს სწერია, –
ეს ახალგაზრდა
ინჟენერია.
ქსოვის სპეციალობა
იცის
დიდი ხანია!
კენიგსბერგის წყალობა
ჩვენში მოუტანია.
მაგრამ რაგინდ
ატესტატი გქონდეს კარგი,
იგი მხოლოდ
ნაფლეთია ქაღალდის,
ვისაც არ სურს
იყოს შრომის მეტი ბარგი,
გაიწიოს,
გამოიწრთოს,
დაღალდეს!
ამიტომაც ჩვენ გვახარებს
ნამეტანი
შფოთიანი დასაწყისი
ახალ ხანის.
როგორც იქნა,
ჩვენ თავს ვაღწევთ შიმშილს,
კლევრეტივით
რომ დაგვდევდა კვალში,
მოსაზღვრეთა

ბლოკადების სიმში,
უმუშევარ
კოშმარების ალში.
დევნილი ქარით
საზღვარგარეთიდან
იმ იმედებს
კი ვიცნობდით კარგად,
დილდილობით
ბურუსში რომ ჩნდებიან,
სადილობის დროს
არაფრად ვარგან,
საღამოთი –
მხოლოდ ქიმერებია.
ქარი გვდევდა
ეზო-ეზო.
თავს გვაწყენდა
უმიზეზოდ.
თავს აკლავდა
ტყვიის წვიმას,
ჰკითხულობდა
ამას, იმას;
ითხოვდა მას,
რაიც არვის
არ აქვს, არ გააჩნია.
სახე ჩვენი
გახდა ქარვის –
დალი
ეხლაც გვაჩნია.
მძიმე შრომა,
მძიმე ჯაფა
ჩვენს სახეზე სწერია
და მაინც გზა
გავიკაფეთ:
შრომამ, ინჟენერიამ!

* * *

ეს სურათი
საზღვარგარეთიდან
მოიტანა
ინჟენერმა მხატვარმა.
შეხედეთ!
დახატულია
ქოხი პატარა,
მოკლებული
სიმაგრეს და შალაშინს,
ძონძები და
ნამტვრევები რა და რა,
საწოლზე კი –
ძონძებში და ჩალაში,
რაღაც გალურჯებული,
გასისხლიანებული,
საზიზღარი, მიწამდე
გადმოქიანებული,
ნაფლეთებში, ნახევრად
გადაღრღნილი ძაღლებით,
ძაღლები ხომ ხარბია,
სტოვებენ და გარბიან.
ვინ ნახავს
სურათს უარესსა?
ამ სურათს ეწოდება:
„სიკვდილი
უმუშევარისა“.
არ დათვრები,
სანახავიც თალხია,
ეს მხატვრები
საოცარი ხალხია.
ეს მხატვარიც,
კვიატკოვსკი,
როცა სურათს
წყდებოდა,
ასე მეუბნებოდა:
ამხანაგო, იცი რა,

ნახე,
რა უფსკრულია,
როგორ სხვანაირია
ეს ფრაგმენტი სრულიად.
აი, რა განსხვავებას
აჩენს ქვეყნად ევროპა!
კაპიტალისტურია
მისი თანამდევრობა.
განსხვავების მდევარი
და სხვა არავითარი
აქეთ – უმუშევარი,
იქით კიდევ – მდიდარი.
თუ მე ახლა
სხვას დავხატავ კარბას,
უზარმაზარს
და დიდებულ დარბაზს,
რომლის შუაგულში
გვირგვინთ მდელოებით,
მოოქრულ,
ბრწყინვალე სარეცელზე
გარემოხვეული
შემოსილი სამღვდელოებით;
ღრმად დაფიქრებული
ექიმებით;
გულმოდგინეობის და
ერთგულების
გამომხატველი
მოსამსახურეებით;
კართან მოწყენილი
რაშებით,
მოქვითინე ბავშებით,
სასოწარკვეთილი ცოლით;
თუ ამ სასოწარკვეთაში,
ამ ცრემლში,
ამ წყვეტაში
მე დავხატავ ადამიანს,
რომელიც

არასოდეს არ ყოფილა
მშრომელი,
რომელიც
აბრეშუმში, ხავერდებში
სულსა ლევს –
თავის მღვრიე,
უკანასკნელს,
ბინძურ სულს –
აჰა,
ის უკვე მკვდარია...
შენ იტყვი:
ეს მდიდარია.
არ უნდა
მას დიდი მიგნება.
კონტრასტი
ნათელი იქნება.
ორთავ ხელი
მუმია –
ყვითლად დაკორძებია.
აქეთ
აბრეშუმია,
იქით კი –
ძონძებია.
ჩვენი საქმე
არის სულ სხვა გვარადა,
მისთვის ჰქრიან
ეს ბორბლები ჯარადა!..

მწვერვალები ახალი მთების

კავკასიის მაღალ ქედზე
მიდიოდენ სვანები,
ეხვეოდენ ბილიკებად
გზები დანაქანები.
შუაღამე რომ გადვიდა,

ერთი რაზმი, ვეება,
დაეწია დაღლილ მგზავრებს
და სასტიკად შეება:
რა დრო იყო და რა მტრობა,
დადგა სისხლის ფეშხუმი,
გადიკიდნენ აქ სვანეთი,
იქით – რაჭა-ლეჩხუმი.
ჰოი, სარგის ჯაფარიძე,
ულმობელო ჯაფარა,
შენმა ჯარმა ყველა გზები
ჩაჰკეტა და დაჰფარა.
შვიდ წელიწადს შვიდი კუთხე
რატომ უნდა ჩაჰკირო,
ველარ მიდის სამუშაოდ,
ველარც საჯამაგიროდ.
შვიდ წელიწადს არ უნახავს
სვანეთს გემო მარილის,
მერე მთლად რომ გაუჭირდათ,
მუდამ ასე არ ივლის...
ეს დიდი ხნის ამბავია...
იგრძნეს რა ერთმანეთი,
დამშვიდებულ შრომით მოდის
იმ მთებიდან სვანეთი.
გზები გაჰყავთ. ჟრიამული
ცეცხლად შემოსდებია
ყველგან, სადაც მიუვალი
და უღრანი მთებია.
შეერთებულ შრომას მღერის,
ნისლები რომ ეხურა,
ხანისწყალი, გუბისწყალი,
ცხენისწყალი, ტეხურა.
შეერთებულ ძალას, შრომას
მღერის, ვით მაყრიონი –
ლიახვი და ალაზანი,
ჭოროხი და რიონი.
შეერთებულ შრომას მღერის
ჩანჩქერების მარაგი,

ნატანები, იმერხევი,
ენგური და არაგვი.
მაშავერი, მტკვარი, ქსანი,
ალაზანი, ძირულა,
აქ მრავალი ათასი ხმა
ერთად გადაკირულა.
მთებო! დასწვით ძველი შავი
ახალ დროის სიალეთ,
თავისუფალ მწვერვალების
დროშა ააფრიალეთ!

გოგონა

გამიგონე,
არა ერთი ასეთი
მშვენიერი
ფიფქითაა ფარული –
ისევ ის გზა,
ისევ ის აფხაზეთი,
საბოლოოდ
ისევ ის სიხარული.
გამოჩნდება
ქარვით გადაფარული,
ოქროსფერი,
ოქროსფერი თუთუნი,
მხიარული გესმის
ხმა დაღარული,
მხიარულთა მდინარეთა
დუდუნი.
მივდიოდით
გულით მოკისკასეთი,
ვის მოსწყინდეს
ამ გზაზე სიარული?
არის ეს ზღვა,
არის ეს აფხაზეთი,

კიდევ არის
გრძნობა გენიალური:
მთებში აფხაზ
კოლმეურნის გოგონა
დაინახა მოგზაურმა.
გოგონას
მთელ სახეზე
შრომის ჭიაკოკონა
ახალგაზრდას სიხარულად
ეფინა.
ო, იშრომე
ამ ველებში, ამ მთაში,
სადაც ჰყვავის
ქარვისფერი თუთუნი,
სად მიმოზის
და პალმების კალთაში
მდინარეთა გესალმება
დუდუნი.
იგრიალოს
ძველმა მიეთ-მოეთმა,
შეერთება
ძველი ხავსი ეგონოს,
მოგვტაცაო
დროის სიახლოეთმა
მშვენიერზე
მშვენიერი გოგონა.
მაგრამ ძველთა
რას გააწყობს გარისხვა,
ალტაცებამ
ერთხელ დაიმღერა-რა,
დაე, აღსდგეს
ხმელეთი და შავი ზღვა –
ვერ დასძალავს
ვერავინ და ვერა-რა.
ამოხეთქოს ხმებმა,
ვით ოქროეთმა,
გამარჯვებათ

ახალ ყოფად მოჰკონოს,
სამუდამოდ
სიხარულზე მღეროდეს
კოლმეურნე
მშვენიერი გოგონა.

კოლხიდის დაბლობზე

მალარია!
ხან სიმინდი უტყვია,
ვით ეს ყანა,
ფარცხი, ფაცხა მეგრული,
გული კაცის
მოკლულია უტყვიოდ,
ხელები აქვს
უბორკილოდ შეკრული.
სასიმინდე
ნახე, როგორ მოხრილა,
ძლივს იკავებს
ჩამომპალი მორები.
ტაროებიც
როგორ მიყრილ-მოყრილა,
რა სიშმაგით
ღრიალებენ ღორები.
არა შორი
და ველური სპილოა,
არამედ სხვა,
სიცხიანი დინება,
რომ გაშლილა –
ეს სოველი ტილოა,
მალარიის
ყვითლად აბიბინება.
აქ აყვავდეს
უნდა მთელი ფლორიდა,
ბაღზე ბაღი

გესალმება გორიდან –
აქ ასეა.
მალე აშრიალდება
ფორთოხალის
და ლიმონის ბაღები,
დაიქროლებს
სიო კალიფორნიის
და პალმების
აიწევა თაღები.
ბურუსში ჩანს
სუბტროპიკის მცენარე,
ამ ჭაობზე
ხვალ რომ გადაიშლება,
გაუმარჯოს
აყვავებულს ამ არეს,
პირველყოფილს
რომ სპობს გადაშიშვლებას!

თვითეული პოეტი ეხლა ინჟენერია

თვითეული პოეტი
ეხლა ინჟენერია,
ახალ დღეთა აგება
მის დროშაზე სწერია.
სწორზე უსწორესი დრო
დანთებული ვადითა,
არ ჰგავს იმ მდინარებას,
სიმშვიდე რომ ადიდა.
შექმნა, გამოგონება
თუმცა ძნელზე ძნელია,
ახლანდელი პოეტიც
გამომგონებელია.
თვითეული პოეტი
ნამდვილ საქმეს აკეთებს –

ის შლის ლექსთა ფართობებს,
მიტოვებულ ნაკვეთებს.
იგი რევოლუციონურ
დროის ბარომეტრია.
თვითეული პოეტი
ყურადღების ცენტრია.
თვითეული პოეტი
მებრძოლია მშრომელი,
მუდამ შეგნებული და
მუდამ დაუცხრომელი.
ის შრომობს და არ ყვედრის
გარემოს უენობას,
მშვენიერს და უმაღლესს
როცა აგებს შენობას.
ეს შენობა ძლიერი
მისი აგებულია,
მაგრამ იქ ბინადარი
მხოლოდ მასის გულია.
თვითეული პოეტი
გრძნობს, რომ ეს ენერგია
მილიარდ გატაცების
ერთი პირმშო ნერგია,
იგი ელექტრონების
ლამფების ციმციმია,
მისი მეგობარია
ტეხნიკა და ქიმია.
ლექსი შემოკლებული
სივრცე არის დროისა,
მკვეთრი გამოძახილი
ახალ სამყაროისა.
როცა კლასი თავისად
ჩასთვლის გამოგონებას,
ზოგიერთი უწოდებს
დაჩაგვრას და მონებას.
შევქმენითო შვენება
დიდი, ხელუწდომელი
და ჩემს შემოქმედებას

თვისად სთვლისო რომელი?
თვითეული პოეტი
გრძნობს – ეს არის დარება
უმაღლესი, ნამდვილი
მისი აღიარება.
ზოგს სხვაგვარად ჰგონია
და მხოლოდ ეს ახელებს,
მასა მის ხმას იყენებს,
მას კი არ ასახელებს.
დროა განა ძებნისა,
ძებნაში ვინ გაერთო?
შენიც, ჩემიც, იმისიც
ყველასია, საერთო!
გონიერი პოეტი
გრძნობს – ეს არის დარება
უმაღლესი, ნამდვილი
მისი აღიარება.
თვითეული პოეტი,
პირმშო გარემოისა,
არის ახალთახალი
კაცი ახალ დროისა.
ახალ ადამიანში
უდიდესი ისაა,
რომ ის არა თავისი,
არამედ მასისაა.
და ეს არის ახალი
დარის გამოდარება –
უდიდესი, ნამდვილი
მისი აღიარება.
თვითეული პოეტი
ძველით მით განერჩევა,
რომ ის მასიურობას
თანდათანად ეჩვევა.
მასას არ ენატრება
ნისლი ძველ სიმბოლოსი,
ძველი არც იბადება
დიდება და კოლოსი.

იგი არც საჭიროა
ცივი, მიეთ-მოეთი,
საზიზღარი რუტინა,
შურიანი პოეტი.
შური, გაუტანლობა
ძველი დროის გზა არის.
მაგრამ დამკვრელობა და
შეჯიბრება სხვა არის!
აქ ზოლივით იშლება
მიგნებათა მორევი,
აქ არ გამოიხარებს
გრძნობა ნამეორევი.
ეს კარგია, როდესაც
ჰკვდება ძველი ციფრები.
მაშ, ძირს შური! საქმისთვის
საქმეს შეეჯიბრები.
თვითეული პოეტი
ეხლა ინჟენერია,
ახალ დღეთა აგება
მის დროშაზე სწერია.

ძმურად შევკავშირდეთ

რაც გაკეთდა და კეთდება,
უფრო ენამჭევრია,
მაგრამ საქმის კეთებასთან
ხელის შეშლაც ბევრია.
საგმობია შოვინისტი,
ის მწამლავი შხამია,
იგი ყველგან
ცნობილია,
როგორც კაციჭამია.
მისი ბრძოლის
მეთოდები –
პროგრესი, წინმსვლელობა,

ძველისძველი,
რუტინული –
მისი მსოფლმხედველობა.
ეროვნული
საკითხები
დღიდან-დასაბამიდან
დუღს და
გადმომდინარეობს
მხოლოდ კაცის ჭამიდან.
მაგრამ კერძი
ამ თამადას
თვით გაუხდეს შხამადა,
კაცის ჭამამ
ვერ ივარგოს,
ვერ გამოდგეს ჭამადა!
უთხრეს: ამას
ნუ მივიღებთ
წესადა და ადათად:
მეზობელი
მეზობლად ვცნოთ –
არა სუკის მწვადადა.
თუ ყვითელი
ქადაგება
მარტოოდენ შუღლია,
მასთან შებმა
უნდობარი
ბრძოლის ერთი მუხლია.
ასე ამბობს:
სულ ერთია
ჩვენი მთა და სერები,
ერთად,
ძმურად შევკავშირდეთ
კავკასიის ერები.
არ ვართ ბრმები,
მოქალაქე,
შენში ნუთუ ეჭვია,
რომ კულტურა

კაცის ჭამას
უკვე გადაეჩვია.
დამშეულხარ,
ასეთ მშიერს
ველურიც რომ აჰყვება,
ორივემ თუ
გაიცინა,
ავ თვალს არ ენახვება.
თუ ასეთი
ბრიყვი კაცი
უშვი თავის ნებაზე,
თვით სატანა
ახარხარდეს
ასეთ გაცინებაზე.
ნუ უყურებ,
მოქალაქე,
სხვების ცას მოკამარეს –
შოვინისტი
თავის კბილით
ითხრის თავის სამარეს!

რად გვინდა თავი ცოცხალი!

ორთქლმავალს
სოციალისტურს
მტერი ჰყავს არამოწყალე,
თუ არ დავუხვდით,
როგორც გვსურს,
თავი რად გვინდა ცოცხალი?!
საყვირმაც
დაჰკრა დილისამ,
აჰყარა გარეუბნები.
ცისკარო,
თვალებთილისმა,
რატომ ბანს არ ეუბნები?

შენი ცა
სხვაფერ ოცნებობს,
ღამეც ბევრი გაქვს ნათევი,
აქ კი სხვა
სახელოსნოა
და სულ სხვა ნაძალადევი.
ამქარი
ხიდს გადასცილდა,
ხიდს გადასცილდენ ლანდები,
დაჰკარით,
რკინისგზელებო!
დროვ, ასე გაფოლადდები!
აქ თვითეული
მკრებელი
მებრძოლი არის მედგარი,
რომ დასძრას
მატარებელი
ახალ ლიანდაგს შემდგარი.
სტვენს ორთქლმავალი
ქარდაქარ,
კვამლი ფრიალებს ნაქარი.
საყვირმა დაჰკრა,
შენც დაჰკარ!
დაჰკარი, ცეხო, დაჰკარი!
სამშობლოს
სოციალისტურს
მტერი ჰყავს არამოწყალე,
თუ არ დავუხვდით,
როგორც გვსურს,
თავი რად გვინდა ცოცხალი!
ევროპამ,
თვის სანაქებო,
ღიმილიც კი არ გვაღირსა,
ვიცოდეთ,
ამხანაგებო,
ხმარება იარაღისა!
ძველი გზა
არ გვენატრება,

ჩვენი, ახალი ეწყობა.
მხარეს სჭირდება
კადრები –
ჩვენც გვმართებს ხელის შეწყობა.
მტერს, რომ იძახის:
ასეთი
შრომა ცეცხლია, დრო – წყალი,
თუ ცეცხლი არ ვაგრძნობინეთ
რად გვინდა თავი ცოცხალი!
მვნებელი ნაირ-ნაირი
ცეცხლის სასხლავით
მოსხალი!
მათთან საერთო ჰაერით –
რად გვინდა თავი ცოცხალი?
კულტურა
თუ არ დადგინდა,
და დავრჩით დასაცოცხავი –
თავი ცოცხალი
რად გვინდა,
რად გვინდა თავი ცოცხალი!

ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა, ჩვენ არ გვინდა ომი

ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა,
ჩვენ არ გვინდა ომი,
მაგრამ კაპიტალისტების
არ ისვენებს ტომი.
რადგან მტერი არ ისვენებს
ჩვენი სისხლის მდომი –
ყველა წითელარმიელი
იდგეს, როგორც ლომი.
ჩვენი დროშა ნიშანია
არა ჩაგვრა-ომის,
მშვიდობიან მშენებლობის,
მშვიდობიან შრომის.

ევროპაში კი ბევრია
მიწა-მიწა მძრომი,
პროლეტარი ყველა ქვეყნის
უმძიმს ქვეშევრდომი.
ჩვენ წითელი არმია გვყავს
სადარაჯოს მდგომი,
იმ მხრითა სდგას ფაშისტების
ბერლინი და რომი;
მზად ვართ! როგორც კი გვიბრძანებს
შტაბი, პოლიტკომი,
ვაგრძნობინოთ პუანკარეს –
როგორც უნდა ომი!

ჩვენი ჯარი ძლიერია, მაგრამ სხვა სიძლიერით

ქვეყნად ბევრი არმიაა –
სულ სხვადასხვა ფერია:
ზოგან ლურჯი, ზოგან თეთრი,
ზოგან ყორნისფერია.
ნისლში მიდის, გზას ვერ იკვლევს,
ხეობებს ვერ ეგნება,
რისთვის იბრძვის, რისთვის ომობს
არ აქვს ამის შეგნება.
შეუგნებელ კაცის ბრძოლას
მადლი როდი ექნება,
თუმც სამარის ბევრი სველი
მიწა გადიბეკნება.
ნამდვილად კი მათ დროშაზე
მასის ჩაგვრა სწერია,
თავიდანვე ამ არმიას
ბედი არ უწერია.
ჩვენი ჯარი ძლიერია,
მაგრამ სხვა სიძლიერით –
შეგნებული დისციპლინით,
შეგნებული იერით.

იცის, რომელ მხარეს იცავს,
იცავს სისხლით, იარით,
მტკიცედ ესმის დავალება
მხარის შრომისმიერით!
ჩვენი ჯარი ძლიერია
და ბრძოლებში მაგარი,
რომ დაიცვას პროლეტარულ
შრომის ნაამაგარი!

* * *

განა მისთვის ამშვენებს
მას წითელი ორდენი,
დაჰყვეს მედიდურება
თუნდაც მცირეოდენი?
ანდა განა იძლევა
ეს ორდენი რაიმეს,
რომ იწვევდეს ვისსამეს
ჰოიმეს და ვაიმეს?
არა! მისი ორდენი
სხვანაირად ჭიატებს,
ძველი ჯვარმედლების გზა
მას არ ახასიათებს.
ის აგონებს: „გახსოვდეს
მუდამ ძველი მხნეობა,
წამით არ დაივიწყო
შენი მოვალეობა.
თუ მტერს თვალი უჭირავს
ტფილისზე და ბაქოზე –
მხნედ და შეურყეველად
იდექ საგუშაგოზე“!
განა მისთვის ამშვენებს
მას წითელი ორდენი,
დაჰყვეს მედიდურება
თუნდაც მცირეოდენი?

ხუთწლედი ოთხ წელიწადში

არა გადაზვირთება,
არა სიტყვა ლიტონი –
ჩვენს ქვეყანას სჭირდება
უამრავი ლითონი.
ნიავქარს არ აჩუქო
ერთი წამი ან წუთი,
ჩვენს ქვეყანას სჭირდება
მანქანა და მაზუთი.

შრომა არ შეანელო –
ტემპები დაახშირე,
რადგან მხარეს სჭირდება
შავი ოქრო, ნახშირი.
გაუმკლავდი ამ შრომას,
წინათ რომ ვერ უძლებდი,
მორჩეს ოთხ წელიწადში
დასახული ხუთწლედი!

მოდის მშენებელი,
მოაქვს აგურები

მოდის მშენებელი,
მოაქვს აგურები,
შეუნელებელი
მოაქვს მშენებლობა.
მოდის და ციფრების
ალით ნახურები
ტემპებს ეჯიბრება
შეუსვენებლობა.
მაგრამ აგურია
ზოგი მშენებლის,
ავაზაკურია,
მჩატე, ბორძიკული;

აგებს საპყრობილეს
ვინმე მავნებელი,
თვალებაპყრობილი,
როგორც მოციქული.
მისით აგებული
ციხე-ეკლესია
დროა წაგებული...
კმარა ბრჭყვიალება!
მასაც გაისტუმრებს,
როგორც ეს წესია,
სოციალისტური
შემოტრიალება.
მოდის მშენებელი,
ამბობს: სიდან-სადით
გაჩნდა მავნებელი?
ვიწვი ნაყურები.
ჰა გზა, ჰა ქურები
ხუთი წელიწადით
აი, აგურები,
მართლა აგურები!
სოფლებს და ქალაქებს
აგებს მშენებლობა,
ტემპებს ეჯიბრება
შეუსვენებლობა!

* * *

ნათქვამია – ხელი ხელს,
ორივე კი პირსა ჰბანსო,
გეგმა უნდა შევასრულოთ
საწარმოო-საფინანსო.
დაკვრით ვნახოთ, რასაც იქმს
დღე ღამით და ღამე დღისით,
რიგი რიგებს, რიგი რიგს,
რომ შეივსოს დანაკლისი.

ჩამორჩენილობა – ძირს!
ყოველ მანქანაზე მდეგმა
უნდა სძლიოს ყველა ჭირს,
უნდა შეასრულოს გეგმა!

* * *

აი, გეგმაც: აბა მოდი,
სუფთა ხელთათმანით!
წყნარზე წყნარი, მშვიდზე მშვიდი
თეთრი პირისკანით.
ციფრი – სვეტი, ციფრი – ფერი,
ციფრი, ციფრი ქარის,
ამ ციფრებში ყველაფერი
თავის რიგზე არის.
მოდიოდა სუფთა, თეთრი
და უეცრად, შემდეგ
გზაზე შეხვდა მას შემხვედრი
მქუხარე ხმით: შესდეგ!
აბა, დადექ და მიჩვენე,
ეგ შენა და ეგ მე.
შევადაროთ ეხლა ჩვენი
საწარმოო გეგმა.
შეადარეს, შეასწორეს
იქვე სიახლოვეს,
პირველსა და შემდეგს შორის
განსხვავება ჰპოვეს.
არ ვარგაო, ამბობს მხვედრი,
ეს სიგრძე და განი,
არ მომწონსო ასე თეთრი
შენი ხელთათმანი.
მეტი თუჯი, მეტი სისქე
არის უმჯობესი.
საწარმოო თათბირისკენ,
აბა, ვნახოთ გეზი.

და შემხვედრმა შეცვლილ ნირით
შესძრა გეგმა – რიგი.
შემოიბა და ბუქსირით
წაიყვანა იგი.

* * *

ატესტატის წყალობით,
თვალმაქცური
სიტყვებით და გალობით –
სათავეში უდგა დაზგებს მუდამ.
ერთხელ, ღამით,
ის სალაროს ქურდავს,
და კედელზე
ცინიკურად, ცარცით სწერს:
„აღარა მაქვს
საგულეში გული,
მომაშველე,
ო, ევროპა, ფული!..“
რამდენია
მისი მსგავსი ტიპი,
ევროპაზე
რომ ამყარებს იმედებს,
მავნებლობას
მიჭრილი აქვს ჭიპი,
ნუ იფიქრებ, რომ ის
არ გაგიმეტებს.
ჰქონდათ კლუბი
და ნამდვილად სურდათ
გადამთიელ
გმირთან ძაფის გაბმა.
მაგრამ ბევრჯერ
მისცა მასსამ ხურდა,
არ იძაფა
მავნებლობის ძაფმა.

მაგრამ იგი
არ უდრკება სიცხეს,
მისი გული
ისევ ღელვას
იწყებს,
როს ევროპა
ეხმარება ფულით.
ის მზად არის
სულითა და გულით
შემდეგშიაც
გამოგზავნოს თანხა.
აღმოსავლეთს
გადააქცევს ჯანყად,
მავნებელს სხვაც
შეცდომაში შეჰყავს,
ლაპარაკობს მედგრად
ენამჭევრი:
„ევროპიდან
მივიღეო ცნობა,
აქ გვესმისო
თქვენი დიდი ძმობა,
იმუშავეთ,
ნუ დაზოგავთ თავსო.
დააკვირდით
ხალხის კარგს და ავსო
და ისე კი,
ხელუხლებელ ფონდათ,
ჩვენგან დიდი
იმედები გქონდეთ.
რა მოგვცაო
ხვალემა და ზეგმა,
დღესვე შევქმნათ
სამოქმედო გეგმა,
დიამეტრად სხვანაირი,
ვინემ
გაგვიშალა აქაურმა
ვინმემ.

რა თქმა უნდა,
ჩვენ ვიქნებით მშვიდი,
ეს იქნება
საიდუმლო დიდი.
ჭერქვეშ
თუ დღის სინათლეზე, მარად,
ერთსულოვნად,
მედგრადა და ჯარად,
აქაც, იქაც,
ყველგან ვიყოთ, რომა
სასურველად
დაგვირგვინდეს შრომა“.
და დაიწყო,
აგერ მიდის გლეხი,
გლეხური აქვს
ხელიცა და ფეხიც.
უეცრად
წინ გადაუდგა ვიღაც
და არწმუნებს:
„ყური მიგდე, მიხა,
რისთვის გინდა
ეს ტრაქტორი შენა,
გეხერხება
ისეც თავის რჩენა,
ეს ახალი ინვენტარი კიდევ
არ ყოფილა,
რომ მშვენივრად მკიდენ.
ეს ტეხნიკაც
ტეხნიკაა მშრალი.
ევროპისკენ დაიჭირე თვალი.
კოლექტივში
მეურნეს რა უნდა?
მიქარვაა!
მისცხეთ ქვა და გუნდა.
ყური უგდეთ,
რასაც იტყვის მღვდელი,
იგი არის

ქრისტეს სიტყვის მთქმელი.
ბობოლასაც
დაუჯერე შენა,
ჭკვიან რამეს
გეტყვის მისი ენა.
არ ერწმუნო
არც ეხლანდელ გაზეთს,
ჰაეროპლანს,
ავტოს და სხვა ასეთს.
მამა-პაპა
არა ცაში ცურვით,
ხომ იოლად
მიდიოდა ურმით?
ვინმემ მითხრას,
ყმამა ანუ ბეგმა,
ვისთვის უნდათ
ხუთწლიანი გეგმა?
ხუთ წელიწადს
მთავრობა ვერ გასტანს.
კაცი კაცთან,
ძმა ვერ ცხოვრობს ძმასთან“.
და, გრძელდება...
აგერ მიდის მუშა;
კარგადაა
საქმე, არა უშავს.
უეცრად წინ
გადუდგება კაცი.
ეუბნება:
„წასულია აწი
თქვენი საქმე, ამხანაგო მუშა!
მთავრობა გთვლისთ
გერადა და ბუშად“.
აი, რას სწერს
პანაიტი (კაცი
პოეტია, არც თუ ისე
მკაცრი):
კავშირშიო

დაჩაგრული არის
მხოლოდ მუშა,
მსგავსი მომთაბარის,
და მხოლოდ ის,
ის ყველაზე მეტით,
გაპარტახდა
ამდენ ჭაპან-წყვეტით“.
და, გრძელდება...
გზა მიეცით ენებს,
მიაჭენებს,
მოაჭენებს ფენებს.
ბევრი კიდეც
წამოეგო ანკესს:
შემპარავს და
მაძინებელ ჰანგებს.
და, გრძელდება...
გულს ამბებით ნატკენს
აყოლებს რა,
დიაგრამებს ადგენს,
ანდა კიდევ
კაბინეტში დინჯად
ფართო რუქას
ევროპისას შინჯავს.
ქინძისთავებს
ნიშნავს ცენტრებს, თავში,
სადაც თითქო
ამყარებენ კავშირს.
და, გრძელდება...
ხევენ კედლის გაზეთს
შეუმჩნეველ
და იდუმალ ბრაზით;
სწორედ იმ სვეტს,
სად ეცემა მუქად
ხუთწლიანი
გეგმის მკვეთრი შუქი.
სპობენ წიგნებს
ყველგან, სადაც რომა

იმ ხუთწლიან
გეგმაზეა თხრობა.
აგერ მიდის
მოხსენება, თემა:
რა უნდა ჰქნას
ხუთწლიანმა გემმა.
უცებ ჩნდება
ხულიგანი ღამით –
მოხსენებაც
ჩაიშლება წამით.
დაერევა
არტისტებს და მხატვრებს,
ტერორის ქვეშ
დააყენებს კადრებს.
მოიმარჯვებს
ბუტაფორულ დაშნას,
ხელს შეუშლის
შეჯიბრების გაშლას,
ხელს შეუწყობს,
რომ გაცდენილ დღეებს
ატარებდენ
გამოუვალ ტყეებს.
ჩამობნელდა,
ელექტრონის ქარტა,
კინო-დადგმა,
კონცერტები,
ფარდა.
განადგურდა
უცებ პოლიტ-ლოტო.
(მოსყიდულო ხულიგანო,
ლოთო!),
მაგრამ მხარეს
და ფაბრიკის ცეხებს,
სამრეწველო რაიონებს,
გლეხებს
ვერ აფერხებს
საოცრება რთული.

„მოგვაშველე, ო,
ევროპა, ფული“.
და გრძელდება...
ანარხიის მთოველს
გაუმარჯოს
უგეგმობას ყოველს.
ძირს ხუთი წლის
გეგმიანი შრომა,
განადგურდეს
მეურნეთა ნდომა,
დიაგრამებს
წააწერეთ – 0,
უწდომელი
ფანტასტიკა – 0,
კოლექტივის საქმეებსაც – 0,
ერთი სიტყვით,
სულ ნოლი და ნოლი.
აპოლონის სამსხვერპლოსთან სტირის
ეხლა „წმინდა ხელოვნების“ გმირი.
მათი გეგმის
დევიზია რთული:
„მოგვაშველე, ო, ევროპა, ფული!“
ღვინოს არ ვსვამდი,
ეხლა დავიწყე,
ვარ სევდიანი
და გულმავიწყი.
მინდა ჩავფუშო
ხუთი წლის გეგმა,
გამომიგზავნე,
ევროპა, ფული!
თვალი იცრება,
პრესა ხმაურობს,
რომ იგი მუშებს
აწინაურებს:
აწინაუროს.
დღე მოვა კრული,
გამოგვიგზავნე,

ევროპა, ფული!!!
და მრწამს ერთი
ღმერთი ჩვენის მსგავსი,
შეისწავლეთ
ამნაირი მრწამსი:
მრწამს ყოვლის შემძლე,
ყოველგან მყოფი,
რომლის სახელი
არის ევროპა.
მრწამს მისი დროშა,
ხმალი და თოფი,
მრწამს მისი ლიგის
ენამჭევრობა.
მრწამს იმისი გზა
ომის და ძლევის,
მრწამს მისი ოქრო
შვენებით სრული.
არ ვუღალატებ
არასდროს დევიზს:
გამომიგზავნე,
ევროპა, ფული.
მრწამს მე ევროპის
ბრწყინვალე ღერბი,
მრწამს მშვენიერი
იმისი ჩანგი,
მრწამს მისი სული
ჯიუტი, კერპი.
მრწამს მისი გაზი,
ტყვიები, ტანკი.
მრწამს ის, მათრახად
სახელდებული,
მრწამს ის, მუშებზე
გამარჯვებული,
მრწამს, მარადის მრწამს
თქმა დიდებული,
ო, მოგვაშველე,
ევროპა, ფული!

მრწამს კოლონიის
აწიოკება,
მრწამს ინდოეთის
სიმდიდრე-განძი.
მრწამს სამუდამოდ
მოითოკება
ეგვიპტის ხლართი,
აფრიკის კვანძი.
მრწამს ლოურენსის
წანწალი, თრევა,
მრწამს ფაშისტების
ჰანგი ქებული,
მრწამს რომის პაპის
ლოცვა-კურთხევა,
გამომიგზავნე,
ევროპა, ფული!
მრწამს, მრწამს გავლენა
ევროპის კრეზის,
მისი ამაგი,
დიადი ღვაწლი.
მრწამს სასამართლო
და მისი ციხე,
პატიმარს სუნთქვას
ხომ არ დააცლის.
მრწამს საოცარი
ელექტრო-სკამი,
მრწამს ეშაფოტი,
ცხედრებზე რგული,
მრწამს ევროპის დღის
ყოველი წამი,
გამომიგზავნე,
ევროპა, ფული!
ო, მოგვაშველე,
ევროპა, ფული!
მრწამს, საბოლოოდ
რომ შეიქნება
შეერთებული

ევროპის შტატი,
მრწამს: მომავალი
ომების ცეცხლში
იქნება მათი,
ვის ხერხემალი
ექნეს მოქნილი,
იმას საგულეს
ექნება გული,
სხვა ხერხემალი
ფუჭია, ტყვილი,
ხერხემალია
ევროპის ფული...
გამომიგზავნე
ევროპა, ფული!
ო, მოგვაშველე,
ევროპა, ფული!!“

* * *

წავიდეთ ქარხნებში, ავტეხოთ განგაში,
მუშებო, შეხედეთ რამდენი –
ევროპის ტყვიებში, გაზებში, ტანკაში
ხსნას ელის სიყალბის ჩამდენი!
სურს დახრწნას სიმაგრე აგურთა,
აგვიკლო, ქვეყანა გაქურდა!
გაქურდა და კიდევ, და კიდევ მნიშვნელი
იდუმალ სიტყვების მჭევრობა:
„ევროპა, ფულები! ევროპა, მიშველე,
საერთო საქმისთვის, ევროპა!“
მუშებო, მივუნთოთ
მათ ცეცხლი თაკარი,
დაჰკარი მავნებელს,
დაჰკარი!

ძველი და ახალი ხიდი

მცხეთის ახლო, სადაც მტკვარის
მორევია დიდი,
ძველისძველი დაჰყურებს წყალს
ხავსიანი ხიდი,
ხიდი დაბერებულია,
აღარ უჭრის თვალი.
ნატახტარზე აწ აილეს
სხვა გეზი და კვალი.
გააუქმეს ძველი ხიდი,
ღიმი არ სდევს ბაგეს.
ახალ ხიდის ძლიერება
უერთდება ზაჰესს.
ბებერ ხიდეს ძველებურად
სახე უჩანს მშვიდი,
ხედავს, მაგრამ ვერა ხედავს,
სდგას ახალი ხიდი.
ხედავს, მარა, არ სჯერა, რომ
გაჰყავთ ახლად შროშა
და ფრიალებს თავისუფლად
შრომის მტკიცე დროშა.
ხედავს, ხედავს ეს მოხუცი,
არ სჯერა კი, რომა
კიდევ მრავალ გზას და ხიდეს
შეჰქმნის მძაფრი შრომა.
მაგრამ როცა ზაჰესს ანთებს
ელვარება დიდი,
ცაში თან-თან იყურება
ვენეციის ხიდი.
ჩემს პატარა ბიჭობაში
მივლია ამ ხიდით.
ამხანაგო! ჩვენ ყველანი
წიგნებით აქ ვლიდით,
ჩვენ ყველანი ალებს ვკვესდით,
ვკვესდეთ, როცა ბნელა…
„კომუნისტურ მანიფესტით“

ვიზრდებოდით ყველა.
მოვიტანეთ ასე მრთელი
მოგონება კარგზე –
ყრმობის დღეთა დროინდელი
ენგელსი და მარქსი.
თან გამოგვყვა სიხალისე,
გამჭრიახი თვალი,
ჩვენთვის წიგნად ისევ ისე
დარჩა „კაპიტალი“.
ვისაც უნდა, ისე ხარჯოს,
გაჰყვეს თავის ტყეებს,
მაგრამ იმ დროს გაუმარჯოს,
იმ გაფრენილ დღეებს!..
მე არ ვიცი, როგორ შეზრდის
დღე სხვა დღეებს რიგით –
„კომუნისტურ მანიფესტის“
მღელვარების იქით.
ეს სხვა იყო, ეს ალური
იყო ანათემა,
ჩვენი არალეგალური
ყოფნის განათება.
ამ წიგნიდან – კლასის მტრული
ელვარებდა ბასრი.
წრფელი იყო ჩვენი გული
და ნათელი – აზრი,
აქ არ იყო შეცოდება
მოკამათე ტოლის,
იყო მხოლოდ მოწოდება
დაუნდობელ ბრძოლის.
და ამ მტკიცე ბრძოლის ხმამდე
ასე მძაფრად, კმარა,
კლასი კლასის წინააღმდეგ
არასდროს არ მდგარა.
ვინ არის, რომ გზას არ შესცდეს,
როს წვიმაა, ქარი, –
„კომუნისტურ მანიფესტის“
იხსნის თითო ბწკარი.

სხვა რომელი, საბჭოს გარდა,
როცა ცეცხლი ჰღვივის,
ყველა ქვეყნის პროლეტართა
შეერთებას ჰყივის?
სხვა იტაცებს მუშის სარჩოს,
არ გრძნობს შიშს და ძრწოლას.
მედგარ ბრძოლას გაუმარჯოს,
კომუნისტურ ბრძოლას!

უბინაო ბავშვების შესახებ

რევოლუციონურ
საქართველოში
თუ გააკეთებ –
საქმე ბევრია.
თუნდაც ბავშები,
ჩვენს ზრუნვის დროში
მათი ამბავიც ასაწერია:
მოდის ზამთარი.
მოიბურა მთა.
აქ მარტო სიტყვა
თუმცა არ კმარა.
გადუწყვეტელი
რჩება ბევრი რამ
და ჩვენ გავჩუმდეთ? –
არა და არა!
მსოფლიო ომის
დაწყებისას, როს
მოდგა, მომრავლდა
დღეები შავში –
ძნელ ცხოვრებასთან
დაჯახების დროს
ვერ გაერკვია,
დაიბნა ბავში.
ჰოსპიტალები,

მამა დაჭრილი,
შიმშილი, ყინვა,
შარა საზარი,
ეს გზა უმწეო
გზად გადაჭრილი
სიმწრის წიგნია
უზარმაზარი.
დაჰკარგა სახლი,
დაჰკარგა მდელო,
ქუჩებს მოედო,
როგორც მუწუკი.
გებრალებოდესთ
ყველას, მკითხველო,
ეს პაწაწინა
ბაში-ბუზუკი.
ათ წელს არ გასცდა
მისი ასაკი,
ცხოვრების იცის
სიგრძე-სიგანე.
ბავში, რომელსაც
ადარებ ხოჯას,
რომელსაც სახე
სრულად არ უჩანს,
დიდი ხანია
დაშორდა ოჯახს
და საშინელ გზას
დაადგა – ქუჩას.
თუმცა მრავალი
ემუდარება,
მაგრამ სადაც კი
კარებს შეაღებს,
შეაქვს შფოთი და
არევ-დარევა,
ქაოსად აქცევს
საბავშო ბაღებს.
დრო თავის ახალ
შალაშინებით

ჰქმნის ახალ კარებს
და ახალ საკიდს.
დრო სიძლიერით
და დაჟინებით
ჩვენს წინ აყენებს
ბავშების საკითხს.

პიონერო, იყავ ღირსი ახალ ყოფა-ცხოვრების!

სხვა ბავში კი რომ
ალტაცებით
აწყდება შკოლას,
საფეხურიდან
რომ აჰყვება
ახალ საფეხურს,
ის კარგად იცნობს
თავისუფალს
შრომას და ბრძოლას,
ის იცნობს
ახალ საქართველოს,
მის წინსვლას მეხურს.
ის 9 წლისაა,
მისი წიგნი,
მისი გრიფელი,
მისი რვეული,
მისი წერა
აპოკრიფული
როგორ დაშორდა
ჩვენს წინანდელს,
სუსხიან წარსულს,
ეხლა ვიგონებ
ყოველივეს,
როგორც დასასრულს...
გულშემზარავი,

საშინელი
შკოლის ნამტვრევი
გაგახსენდება
და სიკვდილი
მოგენატრება.
მწარე დრო იყო,
ბავშებს ჰქონდათ
დავა და ჩხუბი:
მათ დააარსეს
„ხალხის მტერთა
მმუსრავი
ჯგუფი“,
მასწავლებელი საზიზღარი,
მტარვალი, კრული,
მათ წინ დაეცა
ცხელი ტყვიით
გულგანგმირული,
ის, ვისიც ხელში იზრდებოდა
მთელი თაობა.
ჩამოვიდოდა რომელიმე
„არარაობა“,
მოჰქონდა თავის სამღვთო სჯული,
ძველი კოდექსი –
დიდმპყრობელური,
გაცვეთილი
პროზა და ლექსი.
შუღლი, დაცინვა,
კარცერები და ეკლესია.
და მათ შესაფერ
პატივს სცემდენ,
როგორც წესია.
პიონერებო!
თქვენ არ გახსოვთ,
ო, ეს ველური
დაბრმავება და
შოვინიზმი
დიდმპყრობელური...

. . . .
. . . .

პიონერო, იყავ ღირსი
ახალ ყოფა-ცხოვრების,
შენ ხანა არ გაგივლია
ძველი გამათხოვრების.
მასამ აზიზოქრებულმა
ის ზორკილი დალეწა,
რომ ნისლებს არ დაებურა
შენი გამჭვირვალე ცა.
ბრძოლამ ძველი ზამთრის სუსხი
დაუნდობლად შელახა,
რომ ნამდვილი გაზაფხული
შენთვის გადაენახა.
თოვლიც გადნა, ველად გაჩნდა
ცისფერ იის ღერები,
გაზაფხულის ეს მზადმყოფი
ნორჩი პიონერები.
მშენებლობა მოდის ქვეყნად,
ჯერ რომ არსად ნახულა,
პიონერო, ეს დღეები
შენთვის გამოსახულა.
ხუთწლედი ოთხ წელიწადში!
საქმეს – თავის ალაგი!
მოდის სოციალისტური
სოფელი და ქალაქი.

სამოცდაათი წლის პოეტი ქუჩაში მიდის

საქართველოში მძლავრზე მძლავრი
არის ხმაური,
ისმის ეპოქის უსწრაფესი
ეტლის გრიალი.

ამ ეტლში ბრმაც კი ჩაჭედილა,
ვით მოგზაური.
ხილულიც ნახვას ყველაფრისას
ვერ ასწრებს თვალი.
სოციალიზმის სისადავე
რანაირია
და რა ძვირფასი – დაინახავს –
ვინც გადარჩება.
სამოცდაათი წლის პოეტი
ქუჩაში მიდის,
ამ იანვარში მას აცვია
თხელი სატინა.
არც მზე მიდიის, არც ბაღები
სემირამიდის –
საქართველოა, არა რომი
ანუ ათინა.
ხან მუშკოოპთან, სასახლესთან,
ხან სახელგამთან
ის შეჩერდება, გაისწორებს
ლორნიონს უწინ...
გახედავს პროსპექტს...

სამოცდაათი წლის პოეტი
ქუჩაში მიდის,
ქუჩა ელექტროს და რადიოს
მოუთოკია,
„თუმცა პოეტი ეხლანდელი
არ ჰგავს ოვიდის,
მაგრამ ყოველ დროს ხომ თავისი
ჰყავს ბოდოკია!“
მიდის პოეტი. ეს პროსპექტი
არ არის მისი,
ის კარგადა გრძნობს ამ დღეების
სხვანაირ ელვებს,
მაგრამ ტფილისი, ეხლანდელი
მძაფრი ტფილისი
მის გულს მედგარი მშენებლობის

გრძნობით აღელვებს.
მიდის წყნარი და მხიარული.
ახალი ძალით
უყვარს სიცოცხლე (დე, იცოცხლოს
მრავალჟამიერ)!
ჩვენთვის ის მუდამ ძვირფასია,
ვით მაგალითი
ბევრის ატანის, შემომქმედი
შრომის დღე-ღამე.
რევოლუციონურ საქართველომ
ასე შეტოპა –
ვინ არ შეხედავს სიხარულით
ამნაირ გარჯას,
იმედიანი გახდება თვით
უიმედობა,
შენება მოდის? თუ მოვიდა –
მას გაუმარჯოს!
რას ამბობ, კაცო? უშრომლად ხომ
არა მოდის-რა,
ის რომელია, რომ უმღერის
ნირუცვლელ ყოფას.
იშრომე რაღა! ვინც ასეთი
შრომა იკისრა,
ის კიდეც დასძლევს კარჩაკეტილ
უნაყოფობას.
იანვარია. თოვლი ფარავს
ქუჩებს და ბინებს,
მაგრამ ვინაა, რომ ჯინაზე
ასეთ ამიდის
„მაისის ვარდნი გაფურჩქვნილნი“-ს
ხმით მიღიღინებს?
სამოცდაათი წლის პოეტი
ქუჩაზე მიდის!
იქით კი ისევ მძლავრზე მძლავრი
არის ხმაური,
ისმის ეპოქის უსწრაფესი
ეტლის გრიალი,

ამ ეტლში ისიც ჩაჭედილა,
ვით მოგზაური,
მაგრამ დანახვას ყველაფრისას
ვერ ასწრებს თვალი!

* * *

უნდა შეავსოს
        ხვალემ და ზეგმა
ოთხ წელიწადში
        ხუთი წლის გეგმა.
ინდუსტრიალური
        იგრძნოს ეს წელი
რუსმა, ქართველმა,
        ყირგიზმა, ლეკმა.
თუ რომელიმე
        წინააღმდეგმა
სთქვას: აგვიკლოო
        ჭუჭყმა და ლექმა, –
ჩვენ მივუთითოთ:
        აი, საპონი!
ამისთვის უნდა
        შესრულდეს გეგმა.
გავშალოთ ბრძოლის
        მთლიანი ფრონტი,
ჩამოვიცილოთ
        თვალიდან ბლონდი,
კოლმეურნეებს,
        სოფელს და მასებს
მიყვეთ შრომაში!
        მივყვეთ ბოლომდი!
ყველას, ვინც მასსის
        გულისთქმას ისმენს,
ვინაც მებრძოლად
        მიაჩნის ვისმეს,

მუშათა კლასთან,
        მეომარ კლასთან,
ასწიოს დროშა
        სოციალიზმის!..

* * *

გართმევთ პოეტობას?
გირჩევთ: მენანებით –
მიეთ-მოეთობას
თავი დაანებეთ!

პოეტი არის მებრძოლი,
ახალი ქვეყნის მჭედელი!
წინა სდგეს ცხარე ბრძოლებში,
როგორც ქვითკირის კედელი!
რატომ შენ არა გჯერა,
რომ მრავალია ჯერა
მტერი გარედ და შინ?
წინ, პოეზია წინ!

ვჭედოთ რკინად, ვჭედოთ რკინად
გული ჩვენი ზიარული,
აღარ ვარგა, როგორც წინად,
ძველი გულით სიარული!
გული თუმც არც ყინულია,
არც დამწვარი მდუღარებით –
იგი შემორკინულია
დღეთა ჩვენთა მქუხარებით!

რომ არ იცოდეს ეს,
გამაგებინეთ: დღეს
სად, რომელია, ვინ?
წინ, ისტორია, წინ!

მსოფლიოვ! დრო კია, გააღო კარები
იმპერიალისტური, ოქროთი მოვერცხლილი გალიის,
ჩაგრული ერები და პროლეტარები
აზიის, აფრიკის, ამერიკის და ავსტრალიის
ებრძვის მჩაგვრელთა ჟინს:
წინ, ამხანაგო, წინ!

სად კლასთა ბრძოლას უმძაფრებს ხალისს
სისხლი, ბორკილი და საპყრობილე,
შეურყევლად სდგას შენი პროფილი,
სახევ ბრწყინვალე ინტერნაციონალის.

დროშა ბევრი მინახავს,
დროთა ძველთა მსახველი,
პირველ მაისისთანა
დროშის არ ვარ მნახველი!
მრავალ მილიონების
რწმენა არის მხოლოდ ის.
შრომის ლოზუნგებია
და სულ ყველა ფოლადის.

მთელი დედამიწა ოქრო-ფერადივით
უნდა დაიტვირთოს კოოპერატივით,
არა ღობეებით, არა ნალექ ტივით.
თუჯით, მოსავალით, გზებით, კოლექტივით!
ბრძოლად გარედ და შინ...
წინ, ამხანაგო, წინ!

პოეტი არის მებრძოლი,
ახალი ქვეყნის მჭედელი!
წინა სდგას ცხარე ბრძოლებში
როგორც ქვიტკირის კედელი!

მოდიან ლეგიონები

დამკვრელებს
ვაშა! სალამი!

ქართველი თუ ალჟირელი, –
მტრისათვის მწარე წალამი,
გუგუნებს კომკავშირელი:
– არა მორჩილი მონები,
არამედ შიშ-შთამგონები,
ამფეთქებლები მოდიან,
მოდიან ლეგიონები!
დამკვრელებს,
როგორც წესია,
ძმად არ სწამთ უიმედონი.
ჩვენი მზე რიონჰესია,
ჩვენი გზა – რკინა-ბეტონი.
ასწი მკლავით და გონებით
ხუთწლედიანი ტონები:
აღმშენებლები მოდიან,
მოდიან ლეგიონები!
გმირული
ტემპით ვაშენოთ!
ვთესოთ! ავკრიფოთ! ვილონოთ!
არ ვარგა, – გადავაშენოთ,
სხვა – კარგი გამოვიგონოთ!
არა მორჩილი მონები,
არამედ შიშ-შთამგონები,
შეჯიბრებისთვის მოდიან,
მოდიან ლეგიონები!
ხელდაკრეფილი
და მუნჯი
მოწმე არავის სჭირდება:
აქტივობაა საუნჯე,
როს მტერი აგიხირდება!
არა მორჩილი მონები,
არამედ შიშ-შთამგონები,
ჩვენს დასაცავად მოდიან,
მოდიან ლეგიონები.

მხურვალე სალამი პროლეტარულ მწერლებს!

დახე, რანაირია დედამიწის ტრიალი,
წინად როგორ ბნელოდა, მერე როგორ იალა,
როცა ცხრაას ჩვიდმეტის ცეცხლოვანი ბზრიალა
დატრიალდა და ქვეყნის თავზე გადიგრიალა.
ახალგაზრდა პოეტი თამამია, ურჩია:
სიკვდილს ასჯერ გადვურჩი (კიდევ გადავურჩები),
იმ ბობოქარ ტყვიებში ვიდექ ბარიკადებზე,
რადგან ათასწლოვანი ინგრეოდენ ბურჯები.
ბრიყვი ბევრი მინახავს, დროთა ძველთა მსახველი,
მაგრამ კერენსკისთანა ბრიყვის არ ვარ მნახველი:
როგორ იმუქრებოდა ის ცეცხლით და მახვილით:
დაგანგრევთო, ხელახლა ომში თუ არ წახველით.
მან პასუხად მიიღო წითელ დროშათ ტყე-ველი,
აკაკანდა ათასი ხაზით ტყვიამფრქვეველი.
მასა მძლეთა-მძლეველი, კლასი ცეცხლის მფრქვეველი,
კლასი გაიძახოდა: „ძირს, ძირს ფარისეველი!“
დამტკიცდა ისიც, რომ
        ცხოვრება არ არის
        ვეფხის ტყაოსნური
                რითმათა მთოვრება,
არც ბაღი სევდისა,
        არც ჩემი, არც სხვისი,
                ადრინდელი ხმა
                არ არის ცხოვრება.
იგი მიწაზეა,
        იგი შრომაშია,
                ის თვალწარმტაცია,
არყოფნა არის ცა,
        ცხოვრება კი არის
                ორგანიზაცია.
ცხოვრება არ არის
        სულ ჩემი და შენი,
                სულ მე და სხვა – არა.
– წარსული იყოო,
        თუ იყო რამ ქვეყნად, –

გაჰკივის მასხარა.
ასეთი ცხოვრება
ცხოვრება კი არა,
ორმოა პაწია.
ნამდვილი ცხოვრება
არის მომავალის
ორგანიზაცია.
ვით ჭირი, და როგორც
ერთგვარი სახადი,
მემარჯვენეობა
აგორებს ძველ გოგორს:
ტაძრები ნახატი,
ხმალი და მძლეობა.
ჩვენ ვამბობთ: ძირს ხატი.
ჩვენ გვინდა ახალი,
ცხოვრება აწია!
ცხოვრება – ეს არის
რევოლუციონური
ორგანიზაცია.
ზარალი თუ გმირი?
ტფილისის სასაზე
ხმა ჰარი-არალის.
ცხოვრება დოლია?
არ არის ეს ასე,
არ არის, არ არის!
ვინც კაცი არ არის,
მას რა ეთხოვება?
რომელიც კაცია,
მან იცის, რას ნიშნავს
სოციალისტური
ორგანიზაცია.

სტირი განაპირებას, გახსოვს ცრემლთა ჩქერება,
მაგრამ მგლის ატირებას როსმე დაეჯერება?
ცრემლი სხვისი გემართა, სხვისი ოხვრა გსმენია,
ახლა აქ დაგემართა, რაც იქ ჩაგიდენია.
ვით არ მესხვანაიროს შენი ძველი ჭრიალი,

რომ ავტოს და ჰაერის გზებით მიდის გრიალი?!
ჩვენი გზაა – კომუნა, თქვენი – ერუსალიმი.
პროლეტარულ მწერლობას ჩვენი წრფელი სალამი!
ნერვებს შრომა ამდენი არასდროს არ რგებია:
ბევრის მნახველ-ჩამდენი გაგვიფოლადებია.
ვიყოთ ჩასაფრებული, ანდა რა დროს შიშია,
როცა გამძაფრებული ყველგან იერიშია!
ვჭედოთ, ამხანაგებო, ნებისყოფა ფოლადის,
ვჭედოთ აგუგუნება ხუთწლიანი ხომალდის,
ვჭედოთ, ჯარო წითელო, დისციპლინა ძლიერი;
ვჭედოთ კოლექტივები, ვჭედოთ ხმა მიწიერი.
ვჭედოთ, ახალგაზრდობავ, საწარმოო მზადება,
ვჭედოთ შურისძიება, რისხვა, თავგადადება.
ვჭედოთ ბასრი მახვილი და კულტურა მახვილი;
ვჭედოთ რკინა ალმების, ბრძოლის გამოძახილი.
ვჭედოთ სოლიდარობის მარადისი ხალისი,
ვჭედოთ, რომ გამოვჭედოთ ქვეყნად სოციალიზმი.
ვჭედოთ!
ვჭედოთ!
ვჭედოთ!

ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ დროის, ეპოქის და სივრცის გარედ

არათუ წლები გადეშვა ტყდომად,
წამიც კი გატყდა და რეკავს ცხარედ;
ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ
დროის, ეპოქის და სივრცის გარედ!
ბევრი მიეცა ტალახსა და ლექს,
ბევრის ნაბიჯი არის ტაატი.
დრო, დრო აღნიშნე! მოაწერე ლექსს
ეს წელიწადი, დღე და საათი.
არათუ წლები გადიქცა ტყდომად,
ყოველი ლექსის ყოველი პწკარი
არის გაჭრილი კლასიურ ომად,

არის ეპოქის დროშის ქვეშ მდგარი.
ეპოქა არის ნამგლის, ქურების,
ეპოქა, რამაც ძველი შეთოკა,
ეპოქა ძველის განადგურების,
ინდუსტრიალურ დროის ეპოქა.
ამ გარდატეხის ათეული წლის
ჩვენთა მიღწევათ მოანგარიშე,
წერტილი რაა, სტრიქონი, ისიც
ისიც არ უნდა დარჩეს გარეშე.
ყველამ შეტევა და შეძახება
ერთ მეექვსედის ხმალთან დალესოს,
როცა ეპოქა დაეჯახება
კარებს მსოფლიო კაპიტალისას.
არათუ წლები გადეშვა ტყდომად,
წამიც კი გატყდა და რეკავს ცხარედ,
ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ –
დროის, ეპოქის და სივრცის გარედ!

ცალკეული ლექსები

* * *

ნაძვის ხეებს ელვარება
ანთებს სიახლოვითა,
ახალი წლის, მეათე წლის
სიხარული მოვიდა.

წარსულიდან სამწუხარო
ბევრი გახსოვს, ბუხარო,
ის ქოხმახი, იგი ველი,
უგუთნო და უხარო.

ჩვენი სახლის მტერი იყო
ომის ცხარე გრიგალი,
მან აგლიჯა სახურავის
ყავარი თუ ფიქალი.

იდგა, უსახურავო და
უსაკეტო, უკარო,
ვით ოდესმე, ხანძრის შემდეგ,
კვლავ ასე სამწუხარო.

გადანგრეულ-გადამწვარი
ქალაქის და სოფელის
ნანგრევებზე შენ იდექი,
მოწმე, ყოვლის მცნობელი.

ოქტომბერმა რომ დაბერა,
მხარე გაასხვაფერა, –

აგუგუნდი... აწ რას ამბობ,
რა ვქნა, რამ დაგაბერა!

კვლავ სასახლედ იქცა ყორე,
ოქროს ხალი დააგეს,
გათბა ისევ და განათლდა
გული სოფელ-ქალაქის.

თუ რომ იქით, საზღვარს იქით
გრიგალი და ქარია,
ცხოვრება ჩვენს ქვეყანაში
ეხლა უშიშარია.

რაც წელია აქ მარად-დღე
განძს თვლის მუშა ყოველი,
გლეხიც ასე გაიძახის:
უხვ მოსავალს მოველი!

ქვანახშირზე და ფოლადზე
მღერის, რაც კი ჯარია,
ჩვენი მხარე ნათელ შრომის
მტკიცე საყუდარია.

და რაც წელი მიდის, ყველგან
მძლეა ჩვენი ქვეყანა,
განადგურდა, რაც კი მტერი
ჩვენსკენ გამოექანა.

აივსება ყველაფერი
პურით, ღვინით, დოვლათით,
განახლების სიხარული
საერთოა, ყოვლადი.

სიყვარულით იცავს საზღვარს
ჯარი თავდადებული,
რაც დრო მიდის, სულ მაგრდება
მხარე აყვავებული.

ჩრდილოეთის პოლიუსის
ყინვას არ გრძნობს რჩეული,
აგუგუნდი, გახალისდი
დარდებს გადაჩვეული.

აშუქებენ გზას წიგნები,
მშვენიერი წიგნები,
გაშლი „ვეფხისტყაოსანს“ და –
ვეფხად გარდაიქმნები.

ნახავ კიდეს შავი ზღვისას
გზებით არა შორითა –
ციტრუსების რკალით როგორ
ჰყვავის ჩვენი ფლორიდა.

აჰ, ბავშვებო, ნეტა სადმე
ერთი მხარე მაჩვენა,
სადაც მეტი იყოს ზრუნვა
თქვენზე... ნეტავი თქვენა!

დაშრეს ნისლი! გვინდა, გვინდა
ჭაობების დაშრობა.
ლაქაშს სტოვებს და მყინვარზე
ეშურება ლაშქრობა.

ახალი გზით მიდის ჩვენი
ურღვეველი კავშირი,
ჩვენი თუჯი, ჩვენი ოქრო
და ჩვენი ქვანახშირი.

ნაძვის ხეებს ელვარება
ანთებს სიახლოვითა,
ახალი წლის, მეათე წლის
სიხარული მოვიდა!

[1931]

ყველა წითელარმიელი იდგეს, როგორც ლომი

თუ რომელიმე სასახლეს აგებს,
რომლის სიმაღლე არის ზღაპარი,
როცა ქუჩაში ღარიბ-ღატაკებს
არ გააჩნიათ თავშესაფარი,
მილიარდერი აგებს თეატრებს,
რომლით ბრჭყვიალებს მთელი ევროპა,
როდესაც მუშებს ქუჩებში ათრევს
გაუგონარი უმუშევრობა.
მილიარდერი ააგებს ტაძარს,
რომ შეითრიოს ქალი და ბალღი,
რომ რელიგია სცხოს ოპიუმში
და ოპიუმით მოწამლოს ხალხი.
აზრი მსწავლულის, გმირის, არტისტის
მონად ჰყავს ბანკირს.
სახლშიაც არის, გარედაც იცდის
ჩასაფრებული ბურჟუაზია.
ხელში აიღებ დღევანდელ გაზეთს
და გრძნობ, სად მიდის ძველი ევროპა,
ვისზე იყენებს ტანკებს და გაზებს
პარლამენტების ენამჭევრობა.
საბჭოებს ისრებს უშენენ შვილდნი
ყველა ლონდონის, ყველა ლიონის,
გიგანტიური სტამბების დაზგა
და მშენებლობა როტაციონის.
გრგვინვენ მოტორნი და გაზეთები
იფანტებიან გამყინველ დროში,
მუშებს თავისი უნდათ გაზეთი
და გაზეთისთვის არა აქვთ გროში.
საზიზღარი დრო! უსაზიზღრესი,
ვიდრე გახრწნილი ლეშების სუნი,
როცა ზიდავენ მკვდრებს რკინიგზები
და ტელეგრაფთა კვნესის ზუზუნი.
სად კონტინენტი დარაჯობს მხოლოდ

ფარჩეულობას, ტყავეულს, ნოხებს,
პრესას, მუსიკას, თავდავიწყებას
ეძებს კაფეში და გულს იოხებს.
ამ დროს ღვინოსთან მოღიმარ ჯენტლმენს
უახლოვდება მაღაროს მთხრელი,
მოგვიმატეო, დროა, ხელფასი!
ვკვდებით შიმშილით, არ მოგვდევს წელი.
ჯენტლმენი ახალს იღებს სიგარას,
არვის მოთხოვნა მას არ აწუხებს,
აიღებს ქაღალდს, მწარე დაცინვით
შეხედავს მუშას და უპასუხებს...
მაშინ უეცრად მე მომეჩვენა,
რისხვად გააფთრდა მაღაროს მთხრელი
და შამპანურთან გართულ ჯენტლმენებს
საყელოებში სწვდა რკინის ხელი.
ღვინო გადესხა აბრეშუმს, ხავერდს;
ქალს ალმასების მოსწყდა საყურე,
ძირს გაიშხლართა მძიმე ბანკირი,
კიბის ქვეშ შეძვრა მოსამსახურე.
იწვის წიგნები და გაზეთები,
ქანდაკებები იმსხვრევა რკინის.
„წყალი!“ – გაისმის ხმა მანდილოსნის,
რომელმაც სუნი იგრძნო ბენზინის.
სარკემ ძგრიალი მოილო, ალმა
გადმოანგრია ბროლის კანკელი.
მომენტი ჰგავდა ელექტრო-ბზრიალს,
როს კაპიტალმა იწყო კანკალი.
ოქრო და ვერცხლი ძირს დაიყარა,
ინტელიგენტის გამოჩნდა ზურგი,
სათვალის, ცილინდრს, სიგარის იქით
დგას მშვიდად კლასი, როგორც ქირურგი.
გაჩნდა ქუჩაზე ბარიკადები,
კაპიტალისა დაიძრა მყარი...
მაშინ იმედი მუშათა კლასის
არის მედგარი წითელი ჯარი.

კლასი ჰქუხს: ვაშა წითელ არმიას,
რომელიც მტრების საყრდენ-სადგურებს,
ჩვენს წინააღმდეგ ამუშავებულს,
დალეწავს, დასწვავს, გაანადგურებს!

[1931]

ორთქმავალი რკინისგზის შემკრებ, ჩამომსხმელ და სამჭედლო ცეხიდან ესალმება მე–14 ოქტომბერს

1

ოკეანეს აპობს გეზი
გიგანტიურ ლაინერის,
ავტოებმაც უდიდესი
გზები გაასხვანაირეს;
მილს მიანგრევს ათი ათასს
დირიჟაბლი, პროპელერი;
რკინისგზებმაც გადაქსელეს
დედამიწის მთა და სერი.
მაგრამ გახსოვთ ცხრაას ოცი,
ორთქმავალი გვქონდა ნორჩი,
ინგლისში კი მატაოცი
ხარხარებდა ლოიდ-ჯორჯი.

2

ახმაურდეს, ამოდუღდეს,
არ დაეტყოს ხნოვანება.
უძლეველი ძალით ჰქუხდეს
ორთქმავალის ხმოვანება.
რა უნდა ხმას გაუბედავს,
როცა ბევრის გრძნობა ტლანქი

სინათლესაც ველარ ხედავს
და გონებას უხმობს ბანგი?
გამოფიტულს, აზრდაკარგულს
ჩვენშიაც ბევრს შერჩა ერთი
მისწრაფება და გულდაგულ
გატაცების ერთი წერტი.
რა გახდაო მანქანება,
ან ელექტრო-ბრჭყვიალება,
მისი გადაქაქანება,
მისი გადაგრიალება,
რა გახდაო მანქანება,
ან ძრავებით სიარული!
ჩვენ კი გვინდა გაქანება
მძლავრი, ინდუსტრიალური.
ჯინზე კერძო მესაკუთრის
ორთქმავალის ჰკივის ნადი:
ზოგი ქვეყნის ხუთასს უდრის
ჩვენი ხუთი წელიწადი!

3

საყვირმა დაჰკრა დილისამ,
აჰყარა გარე-უბნები,
ცისკარო თვალებ-თილისმა,
რატომ ბანს არ ეუბნები?
შენი ცა სხვაფერ ოცნებობს,
ღამეც ბევრი გაქვს ნათევი,
აქ კი სხვა სახელოსნოა
და სულ სხვა ნაძალადევი.
აქ თვითეული მკრებელი
მებრძოლი არის მედგარი,
რომ დასძრას მატარებელი
ახალ რელსებზე შემდგარი!
ევროპამ თვის სანაქებო
ღიმილიც კი არ გვაღირსა,
ვიცოდეთ, ამხანაგებო,
ხმარება იარაღისა.

მვნებელი ნაირ-ნაირი
ცეცხლის სასხლავით მოსხალი
მათთან საერთო ჰაერით
რად გინდა თავი ცოცხალი!
სტვენს ორთქმავალი ქარ და ქარ,
კვამლი ფრიალებს ნაქარი.
საყვირმა დაჰკრა, შენც დაჰკარ,
დაჰკარი, ცეხო, დაჰკარი!

4

მიწას რომ ბურღავს მეტრით სამასით
და ბურღილიდან ამოხეთქს ნავთი,
ცისტერნა მთვრალი ამ სილამაზით
უცდის მას, როგორც სხვა არგონავტი.
რა მტკიცე ბურღვა სჭირდება ფენას
ტემპი, მზად ყოფნა წამითი-წამით,
ტეხნიკა, ატანა, შრომის მოთმენა
დღითა და ღამით, დღითა და ღამით.
რას შეეჩვია ორთქმავლის სიყრმე?
იმასვე რასაც მბურღავთა დასი:
სამი ათასი იქ მეტრი სიღრმე –
აქ გზა მრავალი სამიათასი.
არის მიწაში თუ ადის ცამდე,
ჩვენი ბენზინის ყოველი წვეთი
გრძნობს, რომ ვერ ზიდავს სიმდიდრეს ამდენს
ვერარა ძალა ორთქმავლის მეტი.

5

ორთქმავლით, ნავთით ვიბრძოლებთ ყველა,
რეზერვი ზღვაა, ის არ იცლება.
არ შეიძლება ცოტათი ნელა,
არა, არასგზით არ შეიძლება.
ხედავ, კარს ადგას მსოფლიო არეს
სოციალიზმის მახვილი ბასრი.
აი, რა აზრი აქვს ამ სიჩქარეს

რა უდიდესი, მსოფლიო აზრი...
დრო ფოლადისას ჰპოობს სახებას,
ყოველ ორთქმავალს და ყოველ დიზელს
ყოველ სანიშნო გამოძახებას
ვუცქერით, როგორც ფხიზელი ფხიზელს,
შემდეგ მოლურჯო ეს ემბლემები
ისახებიან წყალზე მწვანეზე,
უზარმაზარი მიჰყავთ გემები
ყველაფრის დამტევ ოკეანეზე.

6

დღეს ორთქმავალო, სავსევ ქურებით,
რაც წინად გვწადდა, უფრო გვწადია.
მსოფლიო მიზნით მივეშურებით,
მალე თოთხმეტი წელიწადია.
გასწი, შენი გზა ანათებს ხანას
რომ გამარჯვება უცხო ახაროს,
ყოველ ელსადგურს, ყოველ ქარხანას,
ყოველ ფაბრიკას, ყოველ მაღაროს.
გაჰკივლე რკინას, თუჯსა და ნახშირს
ახალ ტეხნიკას, ახალ მანქანებს,
შენი კივილი გარედ და სახლში
ბევრს განწირულად ააქაქანებს.
გაჰკივლე ცემენტს, ნავთს, მინერალებს,
გზატკეცილს, ტრაქტებს მაინც და მაინც
შეენთე სოფლელ მეურნის თვალებს
და მის განუყრელ ტრაქტორს, კომბაინს.
გაჰკივლე ჩვენი ხუთწლედის გმირებს,
რომ ჩვენ ვიზრდებით და აგრერიგად
მალე ვერაფრით ვერ გაგვაკვირვებს
ტეხნიკის კერა, თვით ამერიკა!
დაეშვი, ფარდავ, ევროპის ძველის,
იქ ხომ არ ინდობს არვინ არავის,
დასრულდეს აქტი უკანასკნელი
დრამის, იმათთვის გულშემზარავის.

[1931]

პოემა

ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი

ხვალ მაისია. წითელ დროშებით
და ყვავილებით გამოვა მასა,
ის ღირსი იყო გამარჯვებისა,
მაისმა გრძნობა გაუალმასა.
გახსოვთ? რა ქარმა გადაიარა
ველი ბრძოლისა მძლავრად, ფარახდით.
რა სიძლიერით ყოველმა მხარემ
დაიგრიალა: შეიარაღდით!
თითქო საზღვრები გადაიშალა.
ორი ქვეყანა გიგანტის ტოლა
გაიყო ორად და გაიშალა
ორი მრისხანე სტიქიის ბრძოლა.
მახსოვს ბრძოლისგან ნანთები სახე
და ავარდნილი ზეცამდე ალი,
მწარედ დაჭრილმა მე თვითონ ვნახე,
ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.
ვინ იფიქრებდა იმნაირ დროში:
ყინვა, ქარბუქი და ცეცხლის ალი...
რიგებში ხელში წითელი დროშით
ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.

გადიშალეს ცეცხლის ზოლთა
ჟამი ბრძოლით შელახული,
სიმტკიცე და სვე მებრძოლთა
ჩვენს გულშია შენახული.
გულს თუ კარი დარაზოდეს,
გადაქცეულს ბრძოლის ხმადა,
არ მსმენია არასოდეს
მე იმგვარი კანონადა.
ასე გასჭრას ჩვენმა ბედმა,
თუ არ არის ძველებური,
დაიმღეროს კიდევ გედმა
ცეცხლი გადაჭენებული.
რაღა დარჩა ძველ სამყაროს,
მეგობრად რომ მოაქვს თავი

და სურს ჩუმად გაგვითხაროს
ფეხქვეშ მიწა და საფლავი?
ო, სირცხვილო, თუ მონებად
შევუქმნივართ ჩვენს წინაპრებს,
განა კი ღირს მოგონებად,
თუ დავუშვებთ ბრძოლის აფრებს?
კარგო ქალო, ხსოვნა შენი
სხეულთან არ დამარხულა,
საგმიროთა საქმეთ მჩენი
ხალხის გულში შენახულა.
ვინც გიგონებს, ასე ამბობს:
გამარჯვება დარჩა გულსო,
იგი გვანთებს, იგი გვათბობს
ქარიშხლებით დაღალულსო.
შენ მუდამ ხარ და და დედა,
ახლა აღარ შეწუხდები,
თუ ქვეყანას გადახედავ
და ახალი გესმის ხმები.
ქალებს ახლა იგივე აქვთ
საამაყო მზის მშვენება,
ის გმირობა კიდევა სწამთ
და იგივე ძლიერება.
მათაც შერჩათ ის, რაც ძველად
გიტაცებდათ, ცეცხლში გხვევდათ.
ჩვენი დროის საფუძველად
მუდამ გგრძნობთ და მუდამ გხედავთ.

ის, ქარხნის, შრომის ერთგული შვილი
ხალხისთვის გულსაც კი გაიპობდა
და მანქანების გრიალი ტკბილი
ქალის ფიქრებთან მუსაიფობდა.
თითქოს მუსიკის ჰანგების შრიალს
მოტორი მხრებზე გადაიფენდა,
ღვედების რბენას, ბორბლების ტრიალს
უსმენდა და ჰანგს მშობლურს ისმენდა.
მაგრამ ელვარე ხმალმა გალესა
შვილის და ყველა შვილების ბედი:

უცებ გაისმა ხმა გრიგალისა –
ქარხნებს მიაწყდა ცხრაას ჩვიდმეტი.
„გასწიე, წადი, – ისტუმრებს ის შვილს, –
მტერს ნურასდროს ნუ შეუშინდები
და უნანებლად იდექ იმ ადგილს,
სად შენი ძმების გაისმის ხმები.
რა საჭიროა! მდიდრის ქადებზე
არ გაიცვლება თავისუფლება –
ყოველი გმირი ბარიკადებზე,
ყოველი გმირი დროშასთან კვდება”.
ქუჩაზე იდგა... თოვლის ფენობებს
ხმაური სდევდა მძაფრი და მრღვევი,
სულ ახლო ცეცხლი ედო შენობებს
და კაკანებდა იქ ტყვიამფრქვევი.
ქალის სახეზე იყო შთენილი
იმ ქარიშხალთა ძლიერი ბრუნვა,
ფიქრი მის შუბლზე გადაფენილი
და ერთადერთი საქვეყნო ზრუნვა.
მეხუთე დღეა, რაც განცდის შუქში
მებრძოლი შვილის სახე ტრიალებს,
უმაგალითო ბრძოლის ქარბუქში
სხვათ მისწრაფებებს ის იზიარებს.
ვინ იცის, იქნებ, სასირცხოდ შვილი
გასაჭირს ასცდა და მიიმალა?
როდესაც მის წინ იდგა სიკვდილი,
იქნებ ლაჩრულად დაკარგა ძალა?
არა და არა... მტერთან ბრძოლაში
არ შეშინდება იმ დედის შვილი –
იგი მუშაა, ქურების ალში
ჭირნახული და გამოწრთობილი.
რა არის მასთან სხვა ძლიერება,
თუნდაც ვაება, თუნდაც სიკვდილი?
სულის სიმტკიცე და სრული ნება
სიყრმიდანვე აქვს თანდაყოლილი.
ასე ფიქრობდა ქალი, როს ფერთა
შემოიხვია საღამოს ჩრდილი,
სახლთან საკაცით უცებ გაჩერდა

ძველი, საბარგო ავტომობილი.
დედას საკაცე სისხლში მოსვრილი
შვილის სიკვდილზე ეუბნებოდა,
ბარიკადებზე დაეცა შვილი:
იცოდა, ასე რომ მოხდებოდა.
ქალი იგონებს გულგანგმირულ შვილს:
არ სტირის, გული განაგრძობს დაგვას,
ო, როგორ მწარედ გრძნობს იმის სიკვდილს,
ო, როგორ მწარედ გრძნობს ამ დაკარგვას!..
გრძნობამ, რომ იყო ის ღირსეული,
დედის თვალთაგან გაფანტა ნისლი.
არ წყდება ბრძოლა ცეცხლმოდებული,
ბარიკადებზე იღვრება სისხლი.
პირველად, როცა მოგვისწრო მტერმა
და ქარიშხალი დაატრიალა,
ჩვენი სიმტკიცე რომ იგრძნო ბევრმა,
თითქო, ასე ჩნდა, დაკარგა ძალა.
მაგრამ, როდესაც მან შეამჩნია
ჩვენი სიმცირე და სიცოტავე,
მოკრიბა ძალა, რაც კი გააჩნდა,
და ცეცხლი ისევ გაჩაღდა მწვავე.
რაღას ვიზამდით – ოცი ერთ მუშას
მოპირდაპირე ხვდებოდა მტერი,
რას დააკლებდა მტერი ამ გროვას,
თუნდ უმტკიცესი, თუნდაც ძლიერი.
მებმება ენა... მას, ერთგულ გუშაგს,
არ ასცდებოდა ტყვია, ცხადია,
რადგან ის იყო ნამდვილი მუშა,
მუშის მიზანი კი დიადია.
ვერ-რა გავაწყეთ... როგორც აფთარი,
მძიმედ დაჭრილი თვალს აცეცებდა,
ბევრს უიმედოდ დასცა თავზარი,
თავს არ ზოგავდა, ხსნას არ ეძებდა.
ბარიკადებზე ჩვენი ამალა
დგას ამ ცეცხლებში და კარგავს იმედს,
ელევა საზრდო, ტყვია-წამალი,
პირდაპირ უცქერს აუცდენელ ბედს.

მტერს, რა თქმა უნდა, ის ვეღარ დასძლევს,
თვით დაიძლევა ის, ვალმოხდილი,
ის გამარჯვებას სიცოცხლეს აძლევს,
მაგრამ სილაჩრეს არ აქვს ადგილი.
ბარიკადებზე ბრძოლაა რთული,
გაცხარებული, ალამსახველი,
ცეცხლს ეტანება სიცოცხლე, გული,
ცეცხლში ტრიალებს ტყვია, მახვილი.
გზიდან ყუმბარამ გადისრიალა,
სახლების თავზე გაინავარდა,
ცაზე ძლიერი ზოლი გაშალა
და შუა რაზმში მძიმედ ჩავარდა.
ხმლები ეხვევა სისხლიან ალმებს,
სისხლში მრავალჯერ ამოვლებული,
ბევრს წუთისოფელს გამოასალმებს,
საბოლოოდ სცემს მომაკვდავთ გული.
ბრძოლაა... შორით გამოჩნდა ცხენი,
მტრის რაზმს, ზღვადქცეულს, შუაზე აპობს,
ხან თოფის კვამლის ედება ფენი,
ხან ყუმბარების ალში კიაფობს.
ხან მიაწყდება, რომ მოდებული
გადაარღვიოს ალყათა რკალი –
დაუზოგველი, თავდადებული
ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.
იქიდან რაზმმა დაიგრიალა:
ჩვენია – იცნეს მხედარი ქალი...
„მიეშველენით! – მოსწყდნენ ადგილებს –
გადაერიეთ, ჰკა მაგათ ხმალი!“
აღფრთოვნებულნი, ხმალთა ვადიდან,
მებრძოლნი წამის დაკარგვის შიშით,
გადავარდნილნი ბარიკადიდან
მტერზე მიდიან აწ იერიშით.
რა დააკავებს შეტევას ძლიერს,
თავს დაატეხენ მეხს და სიავეს,
ბარიკადს იქით გამაგრებულ მტერს
ეკვეთნენ, მოსპეს, გაანიავეს.
შებინდებისას დაჰქროლა ქარმა

და დაილვარა სუნთქვა შვებისა,
სიმართლისათვის მებრძოლმა ჯარმა
გაშალა დროშა გამარჯვებისა.
აღმოხდა შუქი და გაანათა
უსწორო ბრძოლით განვლილი კვალი.
დაცლილი იყო ადგილი, სადაც
ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.
თოვლმა და ქარმა თხრილი დასილა
და აირია ქვიშა სადები.
შუაღამეა. თოვლით ავსილა
მიტოვებული ბარიკადები.
ეძებენ დაჭრილთ ამხანაგები
საკაცეებით, ვრცელი ჩრდილებით,
სავსეა თხრილი და ბანაკები
დაჭრილებით და დახოცილებით.
ღონემიხდილი, დაჭრილი ქალი
თხრილებისაკენ კვლავ მიდის ნელა,
უკანასკნელი მას აწევს ვალი,
თუ კიდევ ძალუძს ვისიმე შველა.
და შეიძლება იპოვოს შვილიც,
უკანასკნელად მიიკრას გულზე,
ის არ ინანებს, სიტყვისუთქმელად
მოკვდეს ამ ბედზე და გაზაფხულზე.
აგერ იპოვა კიდეც ის. ხელებს
მაგრად უჭერდა იარაღს მკვდარი,
სახეზე აჩნდა საშინელ ბრძოლის
იარა, სისხლი და ნატყვიარი...

აწითლდა შორით აღმოსავლეთი,
დაჰკრა საყვირმა განთიადისამ,
ქარხნებმა ცისკენ აუშვეს სვეტი
და განახლება კვლავ იგრძნო მიწამ.
ბევრმა დალია სული გმირივით,
ახლა ქალაქებს ეალუბლება,
ამდენი მსხვერპლით და თავგანწირვით
მოპოვებული თავისუფლება.
ვინ არის მთვლელი მათი ამაგის,

შემქმნელის დიდი მომავალისა,
რწმენის, სიმტკიცის და სიამაყის
გრძნობას მარადის რომ ახალისებს?
პროლეტარიატს თუ აფოლადებს
და ერთის რწმენით უფეთქავს გული
და წინ მიიწევს, ისევ მხოლოდ ეს –
თვის კლასისადმი მძლე სიყვარული.
ბრძოლა მარადი, ბრძოლა მზადებით.
სად კი ქალაქი და ხევებია,
თუმცა არ არის ბარიკადები
და მხოლოდ მათი ნანგრევებია.
და იქ, სად ტყვიით გულალმაცერად
გაპობილია რკინა და რვალი,
ამართულია ძეგლი წარწერით:
ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.

რევოლუცია! ვინ მოსთვლის რამდენს
შენთვის გულიდან სისხლი უღვრია.
პროლეტარიატს ამ ახალ გზაზე
არასდროს ქედი არ მოუხრია.
ცხრაას ხუთიდან ჰანგებს ეძებდა
დროის შესაფერს მებრძოლი ქნარი,
მაგრამ არასდროს ის არ ყოფილა
მხდალი, უძლური და მოშიშარი.
რამდენჯერ ბრძოლით დასუსტებული
იდგა მებრძოლი გულდამაშვრალი.
და ამ დროს, როგორც ზეშთაგონება,
ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.
ახლა მოვიდა დრო განახლების,
კვლავ ძალა დასცემს მოსეულ ძალებს,
მაგრამ აღდგენილ თავისუფლების
დროშა იქნება და იფრიალებს.
ძალას ვპოულობთ ქარიან ხმებში,
ჰანგი სულს ხიბლავს და გულს იმონებს,
და გვიყვარს, როცა ჩაქუჩით ხელში
მებრძოლი წარსულ დღეებს იგონებს.
გმირული სული ცხრაას ჩვიდმეტის

რომელ ტილოზე არ დახატულა?
გაუმარჯვნია აღფრთოვანებას,
სასოწარკვეთა ბნელში შთანთქმულა.
დაფიქრებული ამბობს მოხუცი:
რას ფიქრობთ, მე კი არა ვგრძნობ განა,
რამდენი ახალ გამარჯვებისთვის
გამოიცვალა ზნე და ქვეყანა?
გვინდა ეს შუქი და არემარე,
გვინდა ცხოვრება, გვინდა ბუნება,
რაკი ხუნდები დამსხვრეულია
და მომავალი გვესალბუნება.
გვინდა მარადი ძმობა-ერთობის
ჰაერში დროშა დაფრიალებდეს,
გვინდა სიმტკიცის და სიამაყის
უკვდავი სული მხარეს აგზნებდეს.
იქ, სადაც ერთხელ უმეტესობას
ერთი დიადი რწმენის აქვს გული,
აფოლადებდეს სულსა და გრძნობას
მომავლისადმი მძლე სიყვარული.
სადაც ერთხელვე ბრძოლა და შრომა
ემბლემად მშრომელ მასას რგებია,
არვინ არ ნანობს, წმიდა ტაძრების
ნაცვლად თუ მხოლოდ ნანგრევებია.
მამაკაცებო, დედაკაცებო!
მზემ გააშუქა, ასწიეთ თავი!
მზემ გააშუქა, წინათ რომ რისხვით
ეფარებოდა სულთამხუთავი.
გვინდა ეს გრძნობა და გულის ძგერა
იყოს ახალი, იყოს უმანკო,
იმღერეთ, ხალხო, ეს ბედისწერა,
სასიხარულოდ აჟღერდი, ჩანგო!

[1928]

ᲕᲐᲠᲘᲐᲜᲢᲔᲑᲘ
ᲨᲔᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲑᲘ
ᲙᲝᲛᲔᲜᲢᲐᲠᲔᲑᲘ

ტექსტისათვის

გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა თხუთმეტტომეულის მეოთხე ტომში შევიდა პოეტის მიერ 1928-1931 წლებში დაწერილი ლექსები და პოემა „ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი“. აქ წარმოდგენილი ყველა ნაწარმოები, გარდა სამი ლექსისა (იხ.: განყოფილება „ცალკეული ლექსები“), თავდაპირველად გაერთიანებული იყო სამ ვრცელ პოემაში – „ეპოქა“, „პაციფიზმი“, „საით მიდის რევოლუციონური საქართველო“. შემდგომში ერთ კომპოზიციურ ჩარჩოში მოქცეული, ლირიკულ-პუბლიცისტური ფრაგმენტებისგან კონსტრუირებული ეს პოემები ავტორმა ლექსებად დაშალა, მათი ერთი ნაწილი დაასათაურა და ციკლების სახით გამოაქვეყნა თხზულებათა მეორე ტომში (1935). ფრაგმენტების საგრძნობი რაოდენობა ამ გამოცემაში ვერ მოხვდა. მოგვიანებით გალაკტიონმა კიდევ რამდენიმე ლექსს მისცა სათაური და კრებულებში შეიტანა, მაგრამ მისი სურვილი, რომ სამომავლოდ ციკლებში გამოტოვებული ფრაგმენტებიც დაებეჭდა, პოეტის სიცოცხლეში არ განხორციელებულა.

წინამდებარე ტომში, ავტორის უკანასკნელი ნების შესაბამისად, ლექსები დაბეჭდილია სამ ციკლად, ამასთან, გათვალისწინებულია ციკლების სრულად წარმოდგენის სურვილიც. გალაკტიონის მიერ შერჩეულ ლექსებს სათაურები აქვს, ციკლს გარეთ დარჩენილი ტექსტები კი უსათაუროა. თითოეულ ციკლში ლექსები განლაგებულია იმ თანამიმდევრობით, როგორც ეს პოემებში იყო. ამის შედეგად, მკითხველს, სურვილის შემთხვევაში, კომენტარების მოშველიებით, შეუძლია სრული წარმოდგენა შეიქმნას თავდაპირველ პოემებზეც, როგორც ერთი გამჭოლი იდეით გაერთიანებულ ფრაგმენტთა კომპოზიციურ ერთობაზე; მით უფრო, რომ პოეტის გვიანდელი ჩანაწერის მიხედვით, მას ციკლის ფორმიდან პოემის ჟანრთან დაბრუნება ეწადა.

ჩვენს გამოცემაში დავაბრუნეთ „ეპოქის“ ოთხი ფრაგმენტი („***ასე, ამგვარად“, „***მის წლოვანების შესაფერ ფიქრებს“, „***ან კიდევ აგრე“, „***როცა ტფილისში ტყე მღელვარებდა“), რომლებიც თთ-ში შეტანილია გამოუქვეყნებელ ლექსებში ან გამოტოვებულია.

ციკლებში ლექსებს თარიღები უშუალოდ არ აქვს მიწერილი, რადგან, გარდა ორიოდე გამონაკლისისა, ყველა ნაწარმოები, პირობითად, პირველი პუბლიკაციის მიხედვით თარიღდება. საერთო თარიღი მითითებულია თითოეული ციკლის სათაურთან, მაგრამ არა პუბლიკაციის, არამედ – შექმნის სავარაუდო დროის გათვალისწინებით: „ეპოქა“ [1928], „პაციფიზმი“ [1929], „საით მიდის რევოლუციონური საქართველო“ [1930].

ტომში არ შეგვიტანია 1928-1931 წლების ლექსები, რომლებიც პოეტის სიცოცხლეში არ გამოქვეყნებულა, ისინი სხვა დაუბეჭდავ ნაწარმოებებთან ერთად ცალკე ტომში მოიყრის თავს.

ტექსტი დადგენილია ყველა ხელმისაწვდომი ავტოგრაფისა და პოეტის სიცოცხლეში გამოცემული ბეჭდური წყაროს მიხედვით. აქვე აღვნიშნავთ, რომ ძიებამ გამოავლინა პოეტის არაერთი ავტოგრაფი, რომლებიც დაფიქსირებული არაა თთ-ში და ჩვენს გამოცემაში აისახა.

ტექსტებში დაცულია ავტორის ენის თავისებურებანი, მისი მართლწერა და, შეძლებისდაგვარად, პუნქტუაციაც. აშკარა კორექტურული შეცდომები გასწორებულია მითითების გარეშე, ხოლო შემჩნეული პოეტიკური ხარვეზები და მცდარი წაკითხვანი, აგრეთვე იშვიათი რედაქციული ჩარევები ან ვარიანტებშია გატანილი, ან შენიშვნებშია განმარტებული.

განყოფილებაში „ვარიანტები, შენიშვნები, კომენტარები" წყაროებზე დაყრდნობით ასახულია ყველა ავტორისეული ვარიანტი. საჭიროების შემთხვევაში, განმარტებულია ლექსებთან დაკავშირებული ესა თუ ის რეალია, ზოგჯერ მითითებულია სპეციალური ლიტერატურაც.

პირობითი ნიშნები და შემოკლებანი

ვარიანტების ჩვენებისას გამოყენებულია შემდეგი პირობითი ნიშნები:

+ ტექსტს ემატება (მაგ. **მსოფლიოს + საბოლოოდ B.** ნიშნავს: B ვარიანტში სიტყვას „მსოფლიოს" ემატება „საბოლოოდ")

– ტექსტს აკლია (მაგ. **სილამაზე] – BD.** ნიშნავს: BD ვარიანტებში არ არის სიტყვა „სილამაზე")

] ნაცვლად (მაგ. **ბოძთან] ერთხელ BCDE**. ნიშნავს: BCDE ვარიანტებში სიტყვის „ბოძთან" ნაცვლად იკითხება „ერთხელ")

~ გადაადგილებულია (მაგ. **ჯარისკაცს ვკითხავ ~ B.** ნიშნავს რომ B ვარიანტში ეს სიტყვები გადაადგილებულია).

***** პირვანდელი ტექსტი გადახაზულია (მაგ. **ჩამოვართვათ] გავუწოდოთ* B.** ნიშნავს: B ვარიანტში იყო სიტყვა „**გავუწოდოთ**", რომელიც ავტორს შეუცვლია სიტყვით „**ჩამოვართვათ**"; ან კიდევ: **რიონჭესი] რიონგესი B*EG.** ნიშნავს: E ვარიანტში იყო სიტყვა „რიონგესი", რომელიც პოეტს შეუცვლია სიტყვით „რიონჭესი", ხოლო დანარჩენ ორ ვარიანტში (BG) ეს ცვლილება არ განუხორციელებია.

თთ – გ. ტაბიძე, თხზულებანი თორმეტ ტომად, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო", თბ., 1966-1975.

სგ – გ. ტაბიძე, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ წიგნად, გამომცემლობა „ლიტერატურის მატიანე", თბ., 2005-2008.

ეპოქა

„ეპოქა“ თავდაპირველად პოემის სახით დაიბეჭდა. ციკლის ფორმა ტექსტმა 30-იან წლებში მიიღო (1935).

„ეპოქის“ ტექსტიდან ამოღებულია ოთხი ადრე დაწერილი და გამოქვეყნებული ლექსი – „დამშვიდდი, ქარო“ (1924), „აღმოსავლეთი“ (1924), „ქალაქი წყალქვეშ“ [1926] და „აყვავილებულ ველებს სალამი“ (1924), რომლებიც დაბეჭდილია ჩვენი გამოცემის მესამე ტომში. „ეპოქას“ გამოეყო აგრეთვე ორი ვრცელი ფრაგმენტი, რომლებსაც გალაკტიონმა მოგვიანებით პოემების სახე მისცა. ესენია: „ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი“ და „იგი – ომია“.

ცალკე წიგნად გამოცემული „ეპოქა“ ამგვარი მიძღვნით იწყება:

„დელეგატს კომინტერნის მე-VI კონგრესისას მარჯორი პოლიტს და თორმეტ დელეგატს იმავე კონგრესისას (ამერიკა, ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია, ჩეხოსლოვაკია, ესპანია და სხვ.); რომლებთანაც ერთად ვმოგზაურობდი საბჭოთა კავშირის სამრეწველო რაიონებში კონგრესის დასრულების შემდეგ, ამ წიგნს ვუძღვნი.

ავტორი.

ტფილისი. 1 აგვისტო. 1929 წ.“

ჩვენი მნათობი ცეცხლის ფერია (გვ. 7)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 226 (B); 225 (C); 8776 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1929, №2-3, გვ. 3 (E); „ეპოქა“, 1930, გვ. 5 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 103 (A); ლექსები, 1937, გვ. 24 (G); ლირიკა, 1940, გვ. 20 (H); რჩეული, 1944, გვ. 72 (I); ლექსები, 1953, გვ. 23 (J); რჩეული, 1954, გვ. 22 (K); რჩეული, 1959, გვ. 111 (L).

სათაური: ლექსი, დაწერილი ჟურნალ „მნათობის“ 5 წლის არსებობის გამო BE.

თარიღი: 1927 KL; 1929, ტფილისი B; 1936 I; – ACEFGHJ.

2-17 ცეცხლივით... ისტორიას] – C. **2** ცეცხლივით ჩვენი ... ხანა] ცეცხლივითაა ჩვენი ეპოქა* B] ცეცხლოვანია დღეს ეპოქა* B. **4** რული და მშვიდი] ნაზი და ტკბილი B. **5** ქარიშხლის ხმებით] ფრთების გრიალით B. **6** ელავს] დადგა B. **7** ეს... აგური] ეს ხუთი წელი, ხუთი აგური BE. **8** დამკვიდრდეს, როგორც] მიიღეთ ჩვენგან*

B. **10** მრავალმა წელმა გაასწრო] ეს ხუთი წელი გამოსცდა*B. **11** დრო ისევ] და მასსა B. **12** ალს] ცეცხლს J. **13** აზოზოქრებას] რევოლიუციას! B. **14** ალებრ მნათი] ყოველ წუთით BE. **15** ხავსმოკიდებულს] ბოლოს და ბოლოს* B. **16–17** ააყირავებს... ისტორიას] თუ ელოდება ეს წელი ხუთი, ხუთი ათასი წლის ისტორიას BE. **18-41** მჭიდრო... აზოზოქრებას] – B. **19** დღეს... არასდროს] როგორც დღესაა იგი საჭირო* C. **20** რევოლუციონურ] იმპერიალისტურ* C. **21** ამღელვარებამ... გაგასწროს] მღელვარებამ რომ არ გადაგასწროს![1] C. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში გადახაზულია:

ვამაყობთ ყველა სრული შეგნებით,
ბრძოლით, სიცოცხლით და გამარჯვებით,
მემატიანეს შემდეგ ვექნებით...

23 იგრგვინებს] გუგუნებს C. **24–25** ჩვენ... აქ არი] ჩვენ სიმღერაში ვიქნებით ერთად, ჩვენი სიმღერაც, სწორედ იქ არი* C. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში გადახაზულია:

ერთის წამითაც ჩვენ ხელოვნებას
არ ვყოფთ ეპოქის მკაცრი ჰაერით,
შენ, ახალგაზრდა გამენის ტიპის,
მე კიდევ კაცი სულ სხვანაირი.

26 ხელოვნებათა... ჩქარი] ო, ვისაც არხევს შური მგზნებარე* C] შენც, ხელოვნების ცეცხლო[2], მნათობო C. **27** ეპოქის გვერდით] და გზას სცილდები?* C. **28** არის] დაგრჩა C. **29** სტრიქონის შემდეგ („ხვალინდელივით იქნება ცხადი“) C-ში გადახაზულია:

ჩვენ გავიარეთ ნაწილი გზისა,
სხვა გამოცანის ვდგევართ წინაშე,
თუ რა შორსა ვართ იმ ნაპირისგან
გემის ბაქანზე დღით რომ ავედით,
ჩვენ ვართ[3] შუაგულ ოკეანეში
და ახალ[4] ნაპირს ვუახლოვდებით.

---

1 იყო: ახმოვანებამ რომ არ დაგასწროს.

2 იყო: ხელოვნებისა შუქო.

3 იყო: ეხლა.

4 იყო: სულ სხვა.

30 ხომ განვლილია] ჩვენ გავიარეთ* C. **31** ამოცანა – აღმოსავლეთით] ვჭვრეტთ ვარსკვლავეთით* C. **32** როგორ] ო, რა* C. **33** გზით] ჩვენ* C. **34** ოკეანესი ქუხს შუაგული] ვართ ჩვენ შუაგულ ოკეანეში* C. **36** მზე... შემოდაგული] მიაღწევს ნაპირს გზა დანაგული* C] მნათობი[1] ბრძოლით გადადაგული* C. **37** სტრიქონის შემდეგ (...მნათობს) C-ში გადახაზულია:

> ინდუსტრიალი ალთა ტრიალში
> გრიალებს მთა თუ ელავს ნამგალი,
> ჩვენი მხურვალე სალამი „მნათობს“!
> რომ კიდით-კიდე, სანამდის თვალი
> კაცობრიობის გასწვდება, ქუხდეს
> უკვდავი ინტერნაციონალი.
> სალამი ხანას რომ გასცდა[2] ჩარჩოს
> დროშას, რომლის ქვეშ ველით მოკრებას[3],
> მსოფლიოს ნგრევის4 დროს გაუმარჯოს,
> მსოფლიო გულის5 აბობოქრებას.

ქ. „მნათობის“ პირველი ნომერი გამოიცა 1924 წლის მაისში. გალაკტიონი მისი ერთ-ერთი დამფუძნებელი, სარედაქციო კოლეგიის წევრი და მუდმივი თანამშრომელი იყო. ლექსი, როგორც E ვარიანტის სათაური მიუთითებს, დაიწერა „მნათობის“ საიუბილეოდ – ხუთი წლისთავზე, შემდეგ კი შევიდა პოემაში „ეპოქა“, როგორც მისი პროლოგი.

პროლოგის ფუნქციის მქონე პირველ ლექსს „ეპოქაში“ მოსდევს „იგი – ომია“ (გვ. 7-22) და „აღმოსავლეთი“ (გვ. 23). ამ ტექსტებს აქ არ ვბეჭდავთ, რადგან „იგი – ომია“ პოეტმა 1935 წელს დამოუკიდებელ პოემად აქცია და ჩვენს გამოცემაში შესაბამის ადგილას ქვეყნდება (ტ. V, გვ. 173). რაც შეეხება „აღმოსავლეთს“, ის დაწერილია 1924 წელს და შევიდა მესამე ტომში (გვ. 64).

---

1 იყო: მიზანი.
2 იყო: სცდება.
3 იყო: რომელიც მიუძღვის ხანას.
4 იყო: რღვევის.
5 იყო: ახალ მსოფლიოს.

ეპოქა იშვა და გაიზარდა (გვ. 8)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 28897-50, გვ. 28 (B); 8772 (C); დ-37, გვ. 3763 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 55 (E); „ეპოქა“, 1930, გვ. 27 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 125 (A); ლექსები, 1953, გვ. 59 (G); რჩეული, 1954, გვ. 55 (H); რჩეული, 1959, გვ. 144 (I).

სათაური: ეპოქა B; Ars poetica C; – BEF.

თარიღი: 1929 I.

B-ში წარმოდგენილია ლექსის 42-50 სტრიქონები (მრავალთან... მწარე), C-ში 35-66 (რა... ასცილდება), ხოლო D-ში – 35-42 (რა... დაეკისრა) და 47-70 სტრიქონები (არის... ჯერ არ ნახული).

2 ეპოქა იშვა] ის წარმოიშვა E. **4** ტყვიისმფრქვეველის] ქვემეხ-ტყვიამფრქვევთ HI. **9** აღგზნებულნო ენტუზიაზმით] აღგზნებულო ენთუზიაზმით HI. **11** იყო... წლის] – A] გმირული რწმენით და თავდადებით HI; ოცდაერთი] არაერთი G. **16** მხარეს] ტფილისს EF. **26-27** სტრიქონებს შორის (ჯურისა... მისი) EF-ში წერია:

ვის შეუძლია უსაყვედუროს,
რომ მას არ ჰქონდა მშრომელთა ცნობა,
დიდი შეგნება და მოხერხება
და უდიდესი სიმტკიცის გრძნობა?

27 დაბუგული] დაგუბული HI.

CD ავტოგრაფები 35 სტრიქონიდან იწყება (რა დარჩა შემდეგ დანგრევის გარდა...) და განსხვავებულ ვარიანტებს წარმოადგენენ. C-ში ლექსის პირველი თხუთმეტი სტრიქონი ამგვარად იკითხება (სქოლიოში ჩაგვაქვს D ვარიანტის სხვაობები):

ათასი ლექსით
დანგრევის გარდა,
ვგრძნობთ ამთოვრებას,
რევოლუციამ ახადა ფარდა
ცოცხალ ცხოვრებას[1],

---

[1] ამ სტრიქონის შემდეგ: რევოლუციამ ფარდა ახადა ცოცხალ სიცოცხლეს* D.

მასსის[1] მძლეობა
გაეშვა ისრად –
პასუხისგება, მოვალეობა,
როგორც პოეტებს[2] ჩვენც დაგვეკისრა,
რომ ქვეყანაზე არ იყოს[3] მცნება:
„არ მოხერხდება[4], არ შეიძლება“!
ჰაის და ჰოის
ხმა ხომ ქვევრია
და შეცდომები ახალი დროის
ბევრზე ბევრია[5].

D ვარიანტში C ვარიანტის მეთერთმეტე სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: ამიტომ სწრაფად / ამიტომ მალე / გადავაბიჯოთ, / შეცდომა პოვეს – / რა ამბავია? **43** იყო] იყოს B. **47** არის... ისე] რაღა თქმა უნდა, ბევრზე* B[6]EF. 48 შენდება მხარე ~ *D. **50** ხარაჩოებში, ხე-ტყეში, მწარე] როცა შენდება ახალი მხარე B. **51** მუდამ] ზოგჯერ HI. **53** ჟვერი] მტვერი* D. **52** იქ] აქ CDG. **57** მიმართება] და მათზე* C] შრომა ომით C] მთაზე შრომა D. **59** მიიმართება] მიემართება CD. **60-67** სტრიქონები (ხუროთმოძღვარი... მტვერი) G და D ვარიანტებში გადაადგილებულია და 71-ე სტრიქონის (... რევოლუციონური) შემდეგ არის მოთავსებული. **61** რომ] ხომ C. **61-62** სტრიქონებს შორის (რომ... შთაგონებით) D-ში წაშლილია სტრიქონი: ახალი დროის ხუროთმოძღვარი. **62** ახალით] ახალი CD; და შთაგონებით] ზეშთაგონებით CD. CD-ში ამ სიტყვის წინ გადაშლილია: შემოქმედებით. **63** იგი არასდროს] ის, რა თქმა უნდა CD. **64** ეხლაც] ახლაც CDH; უფრო] ძველი C. **65** მოაწესრიგოს სუყველაფერი] შორს გადაზიდოს, არეკოს ჟვერი C] შორს გადაზიდოს, გადაიტანოს* D] შორს გადაზიდოს, აჰკრიფოს ჟვერი D. **66** მშენებლობას რომ არ ასცილდება] შენებლობასთან უცილობელი CD. **67** ზედმეტი ქვა და] –

---

1 მასსის] მრავალთ D.

2 როგორც პოეტებს] – D.

3 დედამიწაზე ნუ არის* D.

4 არ მოხერხდება] – D.

5 ბევრზე ბევრია] უამრავია; გადახაზულია და მიწერილია: ბევრჯერ ბევრია D.

6 სტრიქონთან არის გალაკტიონის მინაწერი: „ცენზორის შენიშვნა: არის აქა-იქ“.

CD; ზედმეტი მტვერი] შეცდომა, მტვერი CD. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში ემატება:

მატარებელში მე[1] ამ სტრიქონებს
ვწერდი[2] რეფლექსით,
სალამი ტფილისს, პოეტებს,
ათასი ლექსით!!!

68 და მასზე ცაა გადასახული] შორს ლურჯი ცაა გამოსახული CD. D-ში ამ სტრიქონის წინ გადახაზულია: ჯერარნახული. **69** შენობა მძლავრი] – C; არამონური] და სიონური D. **70** უზარმაზრი] – CD. **71** რევოლუციონური] რევოლუციური GHI.

ჯორჯ ნათანიელ კერზონი (1859-1925) – ინგლისელი პუბლიცისტი, სახელმწიფო მოღვაწე, დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი (1919-1924); საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ ინტერვენციის ერთ-ერთი ორგანიზატორი. 1920 წლის ივლისში, საბჭოთა რუსეთისა და პოლონეთის ომის დროს, საბჭოთა მთავრობას გაუგზავნა ნოტა, სადაც მოითხოვდა წითელი არმიის შეტევის გაჩერებას ანტანტას საბჭოს მიერ 1919 წლის დეკემბერში პოლონეთის აღმოსავლეთ საზღვრად დადგენილ ხაზზე („კერზონის ხაზი“).

***საღამოხანად მთაწმინდას რომ დაფარავს ნისლი (გვ. 10)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 6 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 56 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 30 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 128 (E); რჩეული, 1944, გვ. 108 (A).
სათაური: – CD.

34-35 სტრიქონებს შორის (სიხალისეა... ო, მეგობარო) CDE-ში ემატება:

აქვე კი გვერდით
უცნაური კამათი ისმის.
საკითხს სვამს ცაკი,

[1] მე] ვწერ*
[2] ვწერდი] სავსე*.

არა ერთხელ, ისევ-ისევე –
რომ ამერიკის
გიგანტიურ კაპიტალიზმის
ზრდას – იარაღით
სურთ შეებან ინგლისელები.
ხვალ, შეიძლება,
ჩაესვენოს ინგლისის ბედი
და ამას მოჰყვეს
გართულება თავისი რიგით,
ჯერარნახული,
შეიძლება, ავარდეს სვეტი
და ბევრი, ბევრი
რამ გაისმის
თქვენს ოთახს იქით.

35 ო, მეგობარო] გამოერკვიეთ* BCDE. **41** სულ სხვანაირი] სოციალური* BCDE.

იმიტომ ხდება რევოლუცია (გვ. 12)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8776, გვ. 67-68 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 56 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 31 (D); თხზულებანი II, 1935, გვ. 131 (E); რჩეული, 1944, გვ. 67 (F); რჩეული, 1954, გვ. 24 (G); რჩეული, 1959, გვ. 74 (A).

სათაური: – CD.

თარიღი: 1927 AG.

CDE-ში ლექსი ასე იწყება:

იმიტომ ხდება რევოლუცია,
რომ გაიფანტოს აზრაკადაბრა,
პოეტი ეხლა ამერიკანულ
მიღწევებიდან არ მიდის დაბლა.

3 იგრიალებს] დაფარფატებს CDE. **20** მასობრივ] მასიურ* CDEF.

დაკვირვებიხარ ტრიალა კარებს? (გვ. 12)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 583-დ, გვ. 133 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №5-6, გვ. 57 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 31 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 133 (A).

სათაური: – CD.

1, 10 კარებს] კარებს* B] ქარებს B. **16** ბულვარის] ცენტრის ღერძს B.

B ვარიანტში, რომელიც თხზულებათა მეორე ტომში (1935) დაბეჭდილ, ავტორის მიერ ნასწორებ ტექსტს წარმოადგენს, გალაკტიონს თავისი ხელით სიტყვაში „კარებს“ ასო „კ“ ორგზის საგანგებოდ აქვს შეცლილი ასოთი „ქ“ (არა „კარებს“, არამედ – „ქარებს“). მიუხედავად გვიანდელი სწორებისა, ჩვენ დავტოვეთ ტრადიციული ვერსია – „კარებს“.

დღითა და ღამით (გვ. 13)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6 გვ. 57 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 33 (C); თხზულებანი, II. 1935, გვ. 134 (A).

სათაური: – BC.

BC-ში ლექსს დასაწყისსა და დასასრულში ემატება თითო-თითო სტროფი. დასაწყისში:

გამოსაკეტი ფულის უჯრიდან
არავითარი ისმის ამბავი.
ჰყინავს. ათასგვარ კლიტეს უჩრიდა
უჯრას სერთუკი დაუბამბავი.

ბოლოში:

და აშვენებდენ ავტომობილებს
აქეთ გუგული, იქით ოფოფი
და ღრიალებდა მწარედ გაზეთი,
სახელგანთქმული კატასტროფობი.

ᲐᲛ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐᲨᲘ ᲑᲔᲕᲠᲘᲐ ᲨᲮᲐᲛᲘ (გვ. 13)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 57 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 34 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 135 (A).
სათაური: – BC.

***ᲠᲝᲡ ᲛᲢᲕᲘᲠᲗᲕᲔᲚᲔᲑᲘ ᲢᲕᲘᲠᲗᲐᲕᲔᲜ ᲒᲔᲛᲔᲑᲡ (გვ. 14)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №5-6, გვ. 57; „ეპოქა“ 1930, გვ. 34.

მაინა! – დაუშვი დაბლა!; **ვირა!** – ასწიე მაღლა; გამოიყენება პორტის მტვირთავებისა და მეზღვაურების მეტყველებაში.

ᲡᲪᲔᲜᲐ – ᲡᲣᲜᲗᲥᲕᲐᲐ ᲒᲐᲮᲨᲘᲠᲔᲑᲣᲚᲘ (გვ. 14)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 58 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 35 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 136 (A).
სათაური: – BC.

მანფრედი – ჯორჯ გორდონ ბაირონის (1788-1824) ფილოსოფიურ-დრამატული პოემის – „მანფრედის“ (1817) მთავარი გმირი.

***ᲐᲕᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲝ ᲠᲝᲓᲘᲡᲛᲔ ᲓᲝᲙᲔᲑᲡ!... (გვ. 15)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1897 (A).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №5-6, გვ. 58 (B); „ეპოქა“ 1930, გვ. 35 (C).

7-8 მისთვის... მკვეთრი] – BC.

დოკი – ნაგებობა, სადაც ხდება გემის წყალქვეშა ნაწილის შეკეთება-მოწესრიგება.

ᲓᲕᲘᲫᲐᲕᲡ ᲠᲙᲘᲜᲘᲡᲒᲖᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲝᲡᲜᲝᲔᲑᲡ (გვ. 15)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 58 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 35 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 137 (A); რჩეული, 1944, გვ. 111 (D).
სათაური: – BC.

ᲣᲖᲐᲠᲛᲐᲖᲐᲠᲘ ᲠᲔᲖᲔᲠᲕᲣᲐᲠᲘᲡ (გვ. 15)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 58 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 36 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 138 (A).
სათაური: – BC.

ᲤᲔᲠᲐᲓᲘ ᲨᲣᲨᲔᲑᲘ (გვ. 16)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 583 დ. გვ. 139 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 58 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 36 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 139 (A); რჩეული, 1944, გვ. 109 (E).
სათაური: – BC.

18 ო, მახსოვს, მახსოვს] ო, შენ მახსოვხარ B. **19** გამოიჩადრე] და იმ ბადეში B. **18-19** ო, მახსოვს... გამოიჩადრე]

ო, მახსოვს, მახსოვს! შვების ამომქსოვს
ფიქრს რომ დაადე ბორკილი, ბადე,
ყველაზე ადრე გამოიჩადრე,
შენს უნებურად, განთიადამდე. CD

B-ში მე-19 სტრიქონის შემდეგ ემატება ორი სტრიქონი:

ხანდახან ქალაქს უნდა გაჰხედო
ასეთ შუშების სიფერადეში.

გეიშა – მსახიობი ქალი იაპონიაში, რომელიც სტუმრებსართობს საუბრით, სიმღერით, ცეკვით. წესისამებრ, შემოსილია კიმონოთი და იაპონური ტრადიციული მაკიაჟი და ვარცხნილობა ამკობს.

ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲜᲐᲜᲐ (გვ. 16)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 583 დ. გვ. 140 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 58 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 36 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 140 (E); რჩეული, 1944, გვ. 110 (A); რჩეული, 1954, გვ. 60 (G); რჩეული, 1959, გვ. 133 (H).
სათაური: ნანა B; – CD; ინდუსტრიული ნანა EF.
თარიღი: 1928 GH.

5-6 სტრიქონებს შორის BCDEF-ში იკითხება:

ძილში პრესსა ჩაგყვა თანა,
ან რადიო დაგეზმანა?
გაქანება და მოტორი...
სიხარული არის განა?

ამ ფრაგმენტის პირველ სტრიქონს CD-ში წინ ემატება „იქნებ“.

ორი სიმღერა (გვ. 17)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8732 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 59 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 38 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 141 (A).
სათაური: ტყვიები B; ორი ისარი* B; ისრები* B; პოეტი* B; – CD.

3 ლაჟვარდოვან] შორის ლაჟვარდ B. **4** გადავაფრინეთ... ტყვიები] გადავაფრინე მე ისარი B. **5** ქარის] ორბის B. **6-7** თავისუფალი, მონავარდე, ვით] თავისუფალი იყო იგი როგორც B. **10** გვტყორცნა] მსტყორცნა B. **11** ოქროს ტყვიები] ქვევით ისრები* B. **12** გადმოიშორა] გადააშორა B. **13** მოხვეული სიგანთიადე] ტბის სიწყვდიადე* B] მიბნელებულ სიგანთიადე B. **14-15** ტბაში... ანარეკლად] ტბაში ჩაეცა მზის ისრები და ანარეკლი B. **17** ეს] ვით B. **18** ჰაერში... ქროლა] მას შემდეგ მიყვარს ორი ლანდი შემოქმედების* B; ქროლა + შემოქმედების B. **19** ტყვიები] ისარი B; გატყორცნილი + ამაყ ქვეყნიდან B. **23** ოქროს სიმძიმე] უცხო ამბავი* B. **24** ლაჟვარდი მზიდან] ლაჟვარდის გზიდან B. **25** ხომ ყველაფერი] მაგრამ ისარი* B. **27** ვერც... ფარავს] დიდხანს დაფარავს* B. **29** შენმა სიმღერამ] შენ კი მგოსანო* B] რევოლიუციამ B. **31-32** რომ... ჩანგი] ცისა და ქვეყნის იყოს შენი მკვნესარე ჩანგი* B] მარტოდენ მიწის დარჩა მის მქუხარე ჩანგი B.

ბეწვზე გადარჩენილს (გვ. 18)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 59 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 39 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 143 (A); რჩეული, 1944, გვ. 111 (D).
სათაური: – BC.

***ის მონა არის (გვ. 18)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 59; „ეპოქა“, 1930, გვ. 39.

***შენს მოწოდებას, შენს სიმთაჟღერას... (გვ. 19)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1904 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 59 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 40 (A).
სათაური: შენს სიმთაჟღერას B.

***როცა უწყალოდ იღვრება სისხლი (გვ. 19)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 59; „ეპოქა“, 1930, გვ. 40.

***შორს მოსჩანს მთები ამწვანებული... (გვ. 20)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1885 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 59. (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 40 (A).
სათაური: ნაპირისაკენ C.

***როს, უცხოეთში, იალქნიან ნავს... (გვ. 20)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1890 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 41 (A).
სათაური: ისევ შფოთიან ზღვას* C; იალქნიანი ნავი C.

4 არ] მას C. **7** შფოთიან ზღვას] მშობლიურ გზას C. **8** ისევ... გაინავარდა] რომელიც ასე უყვარს, უყვარდა C.

ფილისტერი – გონებაშეზღუდული, ყოველდღიური წვრილმანებით შემოფარგლული, ფარისეველი ადამიანი; იგივე, რაც მეშჩანი, ობივატელი.

ეჯახება ბორბალს ბორბალი (გვ. 20)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 41 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ 144 (A); რჩეული, 1944, გვ. 112 (D).
სათაური: – BC.

7 ირევა ალში] ერევა თვალში BC. **11** რვეულებიდან ირევა] როგორც რვეულში, ჩარჩება BC. **12** არამედ ისმის] სადაც გაისმის BC.

ნავთსადგურთან (გვ. 20)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 41 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 145 (A); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 123 (D); რჩეული, 1944, გვ. 111 (E).
სათაური: – BCD.
ეპიგრაფი: მაგრამ რა ზღვათა შეერთო, მაშინ ეგრეცა წყნარია. შოთა რუსთაველი **D**.

4 მშვიდათ] მშვიდი **D**. **8** თითქო... მოვიდა] თითქოს შორიდან დაბრუნდა **D**.

მეზღვაურებო! (გვ. 21)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 583-დ. (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 42 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 146 (A); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 123 (E); რჩეული, 1944, გვ. 112 (F).
სათაური: – CDE.
ეპიგრაფი: შორით ნახნა, მენავენი მიდიოდნენ შიგან ზღვასა. შოთა რუსთაველი E.

9 არ... მიგვიყვანე] მონანინავე და მოთაყვანე BE.

უძლეველი არმია (გვ. 21)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 86 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 40 (D); თხზულებანი, II, 1935, 147 (A); რჩეული, 1944, გვ. 113 (E).
სათაური: – CD.

7 დრომ... დაარბია] რომ დაკარგული დრო ნაარმია* BCD.

მჭედლების ქუჩა (გვ. 21)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი: 28897-50, გვ. 87 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 43 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 148 (A); რჩეული, 1944, გვ. 113 (E); რჩეული, 1954, გვ. 41 (F).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1929 F.

2-3 საღამო ხანად... აშრიალება] ჩარირამას და დრანანაპუჩას გამოძახილი* BCD. **4** უზარმაზარი] თვალუწვდენელი F.

***ქარხნის ლანდების დაგადგა რიგი (გვ. 22)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1897 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 **(C);** „ეპოქა“, 1930, გვ. 40 (A).

2 ქარხნის] ახალ B.

***გზა სახიფათო. როგორ მკვიდრია... (გვ. 22)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1889 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №5-6, გვ. 60 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 43 (A).

სათაური: პირველად C.

პოლკა და მაზურკა – ჩეხური და პოლონური ეროვნული ცეკვის სახეობანი.

აქ საიდუმლო პატარა ქოხის – საიდუმლოა კატობრიობის (გვ. 22)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 98 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 60 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 43 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 149 (A).
სათაური: – CD.

4 რაა წამებაა] რა წამებაა BCD.

იობი – ბიბლიის პერსონაჟი, რომლის ტანჯული ცხოვრების ამბავი გადმოცემულია „იობის წიგნში“.

პროჟექტორი ეძებდა მტერს (გვ. 23)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8760 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 61 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 44 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 150 (A).
სათაური: – CD.

7 ჩასაფრებულ] ჩასაფრებულს C; ჩასაფრებულ გორითიგორით] ჩასაფრებულს გორიდან გორით B. **8-9** სტრიქონებს შორის (სისხლის... გაღმა) B-ში გადახაზულია: ბნელია ღამე.

რევოლუციური პლაკატები (გვ. 23)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8759 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 61 (C); „ეპოქა“, 1930, 44 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 151 (A).
სათაური: აკაკის სურათზე* B; ნ. ბარათაშვილს* B; საქართველოს ღმერთებს* B; პლაკატების ხელოვნება B; – CD.

2-3 ამ პლაკატების... კორიანტელზე] ის ტკბილი არი, ვინემ თვით ქნარი, ის ნაზი არი ყვავილთ სურნელზე* B. **6** თუ პლაკატები გაიძახოდენ] და მან იცოდა[1], რომ ვერ იტყოდა* B. **9** სტრიქონის შემდეგ B-ში შემოხაზულია:

ხელოვნებისთვის ისე იწოდა,
როგორც ხატის წინ წმიდა[2] სანთელი,
ისე თრთოლავდა ლექსთ შადრევანთან,
როგორც მზის სხივი უკანასკნელი...[3]
განთიადისას ისე ღელავდა,
როგორც ზღვის ტალღა დაუდეგარი
და ბინდის ჟამზე, სიჩუმის ჟამზე
მწუხრის კაეშნით მოსთქვამდა ქნარი.

10 განა... მომაკვდავია] ყური დაუგდეთ... განა ეს ლოცვა* B; B-ში „ლოცვა“ გადახაზულია, მიწერილია „სიტყვა“; ესეც გადახაზულია და მიწერილია: სული + მომაკვდავია... ამის შემდეგ B-ში ემატება:

ეხლაც არ ატკბობს თქვენს მოქანცულ სულს?
მე კი მას ვუსმენ, როგორც უკვდავთა
გამამხნევებელს და ნეტარ ჩურჩულს* B.

11 შეხედეთ... კიდევ] მე მახსოვს ერთი დიდი* B. ამის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

საღამოს, შრომით დაღალულ გულზე
ესვენა, როგორც მორწმუნეს ხატი.

12 იგი... მდინარებისთვის] სხვადასხვა კუთხით მუშათა გროვა BCD.

„რევოლუციური პლაკატები“ დაწერილია ლექსის „ნ. ბარათაშვილი“ (იხ.: სგ, VIII, გვ. 38) ავტოგრაფის კიდეზე და გამოყენებულია ამ ნაწარმოების რამდენიმე სტრიქონი. მიუხედავად იმისა, რომ „ნ. ბარათაშვილი“ დამოუკიდებელი ლექსია, ავტოგრაფის მონაცემები ჩვენ სრულად ავსახეთ.

სამუმი – ცხელი და მშრალი უდაბნოს ქარი.

---

[1] იყო: მაგრამ მის ჰანგებს.

[2] იყო: თაფლის.

[3] ამის შემდეგ გადახაზულია: და მოხდა, მოხდა საკვირველება...

ისევ, პოეტი და მასსა (გვ. 24)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 66 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 45 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 152 (A); ლექსები, 1937, გვ. 27 (D); რჩეული, 1944, გვ. 112 (E); რჩეული, 1954, გვ. 235 (F).
სათაური: – BC; პოეტი და მასა D; პოეტი E; პოეტს F.
თარიღი: 1914 F.

11 ბევრის] ბევრი F; ღამეთ] ღამის F.

ფიქრები რატაციონის ბრბვინვაში (გვ. 24)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 61 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 46 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 153 (A); რჩეული, 1944, გვ. 115 (D).
სათაური: – BC.

8 სიხარულის ხმა] ავტომობილი BC.

ოცნება და სინამდვილე (გვ. 25)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8690 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 61 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 46 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 154 (E); რჩეული, 1944, გვ. 115 (A); რჩეული, 1959, გვ. 146 (F).
სათაური: – BCD; მწარე გათიშვა ოცნებასა და სინამდვილეს შორის E.

2 ის პოეზია] ლიტერატურა B. **3** იგი] არის B. **7** გაშვება] დაშვება B. **8** ფიქრთა] ფიქრის B. **17** მზე] დღე* B.

ნამდვილი და ხელოვნური ყვავილები (გვ. 25)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8690 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 62 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 47 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 155 (A).
სათაური: – BCD.

10 როგორც გარდასულ] იქნებ ავადმყოფ* B. **11** რა გამოიტანს ეხლა] რა გამოშიგნავს კრულში B. **13** გულში] სულში* B. 14 სინდისს] კრიზისს B.

ბარდი – სახალხო მგოსანი-მომღერალი ირლანდიასა, შოტლანდიასა და უელსში.

ალფრედ დე მიუსსე (1810-1857) – ფრანგი რომანტიკოსი პოეტი, დრამატურგი და პროზაიკოსი.

პოლ ვერლენი (1844-1896) – ფრანგი პოეტი, ლიტერატურული იმპრესიონიზმისა და სიმბოლიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი.

სინამდვილეზე უფრო ძლიერი (გვ. 26)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 62 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 47 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 156 (A).

სათაური: – BC.

ონორე დე ბალზაკი (1799-1850) – ფრანგი მწერალი, რეალიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი ევროპულ ლიტერატურაში.

ფელეტონების შემდეგ (გვ. 26)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1885 (B); 8690 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 62 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 47 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 157 (A).

სათაური: – BCDE.

5 ძველი თაობის] მოგონებათა B; თაობის] მწერლების* C. **8** მათი] მათით CD. **9** მხოლოდ] ხარბი B, ობობა] ჩირჩილი C. **10** მწვერვალებს] მწერლებს რომ C. **12** უეცრად გასულთ წრიდან] და უცებ გასულს წრიდან B] უცებ გასული წრიდან CDE. **13-14** მიუსსესა და ბოდლერს] ვარდებს ართმევდა ბოდლერს B] ართმევს ყვავილებს ბოდლერს CDE.

მიუსსე – იხ. ამავე გვერდზე კომენტარი ლექსისა „ნამდვილი და ხელოვნური ყვავილები“.

შარლ ბოდლერი (1821-1867) – ფრანგი პოეტი და კრიტიკოსი, ახალი ევროპული პოეზიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი.

ᲬᲐᲠᲬᲔᲠᲐ ᲬᲘᲒᲜᲖᲔ (გვ. 26)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8690 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 62 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 48 (D); თხზულებანი, II, 1935, 158 (A).
სათაური: სიცოცხლისათვის ბრძოლა B; – CD.

2 ო, რა თქმა უნდა] სიცოცხლისათვის B. **3** დაუნდობელი] შეუბრალებლად B. **7** მოსაგონებლად] მოგონებები* B.

მისტიციზმი – იდუმალი ძალების რწმენა; რელიგიური და იდეალისტურ-ფილოსოფიური მსოფლმხედველობა.

ᲛᲝᲒᲝᲜᲔᲑᲐ (გვ. 27)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 583-დ., გვ. 159 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 62 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 48 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 159 (A); რჩეული, 1944, გვ. 113 (E).
სათაური: ახალგაზრდობა B; – CD.

4 დროს] კვლავ CD; შავს] თავს CD. **5** ეს ტირანიის] სემინარიის B. **9** მებრძოლთ] ძველი CD.

ᲠᲐ ᲬᲐᲠᲛᲢᲐᲪᲘ ᲮᲐᲠ, ᲠᲐ ᲓᲘᲓᲔᲑᲣᲚᲘ! (გვ. 27)

ნაბედჭი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 62 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 48 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 160 (A); „ახალი კოლხიდა", 1937, გვ. 70 (D); რჩეული, 1944, გვ. 113 (E); ლექსები, 1953, გვ. 126 (F); რჩეული, 1954, გვ. 199 (G).
სათაური: – BC; კოლხიდა, რა წარმტაცი ხარ, რა დიდებული D.
თარიღი: 1927 G.

2 მიხარია] მიხარიან E.

ᲔᲚᲝᲓᲔᲜ ᲠᲔᲕᲝᲚᲣᲪᲘᲐᲡ (გვ. 27)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 62 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 49 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 161 (A); რჩეული, 1944, გვ. 114 (D); რჩეული, 1954, გვ. 151 (E); რჩეული, 1959, გვ. 30 (F).

სათაური: – BC.

თარიღი: 1928 EF.

1, 6 ელოდენ] ელოდნენ DEF. **9** უერთდებოდენ] უერთდებოდნენ DE.

ᲨᲝᲠᲘ ᲐᲚᲞᲔᲑᲘᲡ ᲬᲧᲐᲠᲝᲖᲔ ᲬᲛᲘᲜᲓᲐ, ᲡᲐᲛᲮᲠᲔᲗᲘᲡ ᲛᲖᲔᲖᲔ ᲣᲓᲘᲐᲓᲔᲡᲘ! (გვ. 28)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 62 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 50 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 162 (A); რჩეული, 1944, გვ. 114 (D); რჩეული, 1959, გვ. 147 (E).

სათაური: – BC.

ალპები – ერთ-ერთი უმაღლესი მთათა სისტემა ევროპაში.

ᲠᲝᲛ ᲓᲐᲔᲣᲤᲚᲝ ᲐᲮᲐᲚ ᲛᲬᲕᲔᲠᲕᲐᲚᲔᲑᲡ (გვ. 28)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 28897-50, გვ. 99 (B); 5786 (C); 1885 (D); 4826 (E).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 9 (F); „ეპოქა“, 1930, გვ. 50 (G); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 163 (A).

სათაური: – CDEFG.

1 მწვერვალებს] მწერვალებს B. **2-5** გზას... შესდეგ] – E. **2** არ ასცილდე, სულთამხუთავი] უნდა რჩევა მხუთავი ზე-მდეგს C; პირველად აქ იყო, „არ ასცილდე სულთა მხუთავი“. **3** რომ] როს; ბურუსი] ბურუსის C. **4** ბილიკებს... მარცხნივ] ხალხის იარა გაიზიარე C, ადრე კი იყო ისე, როგორც ძირითადშია. **5** მწვერვალზე] ხრამია* BCDFG. **6-7** ნუ... მწვერვალებს] – CDFG. **7** მწვერვალებს] მწერვალებს BE. BFG-ში ტექსტს ბოლოში ემატება მომდევნო ლექსის („... ასე, ამგვარად“) სტრიქონები::

ასე, ამგვარად... ეხლა დადიხარ
და შენს აღსასრულს გულმშვიდათ ელი,
არ იცი, ვინ ხარ, არ იცი, რა ხარ,
რას მოგცემს შემდეგ ცხოვრება ძველი.
იცოდე, ერთი, აუცდენელი,
ბედი თავისით კარს მოგადგება...

B-ში, რომელიც წიგნიდან ამოჭრილი და ნასწორები ტექსტია, ეს სტრიქონები გადახაზულია. ამავე, ზემოთ მოტანილ სტრიქონებს შეიცავს ავტოგრაფი 1406.

***ასე, ამგვარად... (გვ. 28)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №1, გვ. 63; „ეპოქა“, 1930, გვ. 50.

ამ ლექსის ვარიანტი თთ-ში დაბეჭდილია გამოუქვეყნებელ ლექსებში (თთ, VII, გვ. 18).

სიმღერავ! (გვ. 29)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 63 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 50 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 164 (A); ლექსები, 1937, გვ. 28 (D); რჩეული, 1944, გვ. 114 (E); რჩეული, 1959, გვ. 554 (F).

სათაური: – BC.

ფიქრი ზღვის პირას (გვ. 29)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 90 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 63 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 51 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 165 (A); რჩეული, 1944, გვ. 202 (E); რჩეული, 1954, გვ. 160 (F).

სათაური: – CD.

თარიღი: 1918 EF.

4 რა ნაზად] ლამაზად B] ამაყად C] ლამაზად D. **6** ვდგევარ] ვდგევართ C. **7** ნათლად] წითლად C; ფრიალებს] ბრჭყვიალებს* BCD. **16** ტალღას] ტალღა* B] ღელვას B] ტალღა E. **17** მისთვის... სხვაფერს] და სხვა არაფერს* BCD. **19-20** სტრიქონებს შორის BCD-ში იკითხება:

თუ მე არა მსურს? როცა არა მსურს,
ამაო არის ძალა და მცნება.

B-ში ეს სტრიქონები გადახაზულია. **21** ოცნება მძაფრი] ერთი ოცნება* BC. **22** ისევ] მწარედ BC.

ახლო, ქვაფენილს გაეკრა ლანდი (გვ. 30)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 63 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 52 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 166 (A).
სათაური: – BC.

12 აკორდი] აკკორდი B.

ჩემო მენავე (გვ. 30)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1900 (B); 28897-50, გვ. 101 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 63 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 52 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 167, (A); „ოქრო აჭარის ლაჟვარში“, 1944, გვ. 96 (F); რჩეული, 1944, გვ. 115 (G); რჩეული, 1954, გვ. 155 (H).
ეპიგრაფი: მიაცორვებს და მიუბნობს. შოთა რუსთაველი F.
სათაური: – DE.

1-25 ჩემო მენავე... მებრძოლისა] – B. **5** მშფოთარე] მშფოთვარე G. **5** მისთა ტალღათ] მის ტალღათა H. **11** ჰანგებს] ფიქრებს* CDE. **14** ბრძოლისკენ] ბრძოლისაკენ F. **19** დღეს არ] აღარ* CDE] როცა F; დაგატკბობს] დაგათრობს F. **20** არ] ან F. **25** განწირულის] მეზღვაურის F. **26** თქვენაც, ტალღებო] მიდამოებო B*CDE.

ნუ დაუმალავ ხალხს შენს იარებს (გვ. 31)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 102 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 64 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 54 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 169 (A).
სათაური: – CD.

8 მშვენიერი] ანთებული* BCD.

***ᲓᲘᲚᲘᲗ ᲛᲡᲬᲐᲕᲚᲣᲚᲗᲐ ᲒᲠᲝᲕᲐᲨᲘ ᲒᲐᲠᲗᲣᲚᲡ... (გვ. 32)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1891 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 64 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 54 (A).
სათაური: სტრიქონები B.

***ᲨᲔᲜ ᲒᲐᲚᲘᲛᲔᲑᲘᲗ ᲛᲘᲡᲩᲔᲠᲔᲑᲝᲓᲘ... (გვ. 32)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1891 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 64 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 54 (A).
სათაური: სტრიქონები B.

***ᲛᲘᲡ ᲬᲚᲝᲕᲐᲜᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲤᲔᲠ ᲤᲘᲥᲠᲔᲑᲡ... (გვ. 32)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1891 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 64 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 55 (A).
სათაური: სტრიქონები B.

***ᲧᲛᲐᲬᲕᲘᲚᲘ, ᲞᲘᲠᲕᲔᲚ ᲨᲔᲮᲔᲓᲕᲘᲗ ᲧᲕᲔᲚᲐᲡ... (გვ. 33)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1891 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 64 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 55 (A).
სათაური: სტრიქონები B.

სკეპციზმი – სავარაუდოდ, პოეტური ლიცენციაა, უნდა იყოს: სკეპტიციზმი – ერთ-ერთი ძველი ფილოსოფიური მოძღვრება; აქ: დაეჭვება, უნდობლობა.

გულს მიეც სული და დაიქუხებს სიმღერის ლტოლვა ტიტანიური (გვ. 33)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 64 (B); „ეპოქა“, 1930, 55 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 170 (A); რჩეული, 1944, გვ. 116 (D).
სათაური: – BC.

3 ცისკარი] ცისკარო B. **6** ფანტომებად] ფანტომებათ ABC. **8** მზიური] ტყიური BC.

ფანტომი – უცნაური მოვლენა, მოჩვენება.

მეტეხს იქით ცა, აჰა, ნათლდება (გვ. 33)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 93 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 65 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 56 (D); თხზულებანი II, 1935, გვ. 171 (E); რჩეული, 1944, გვ. 117 (A); რჩეული, 1959, გვ. 58 (F).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1921 F.

5 ძველი] ბნელი* BCD. **6** მოსვენებისგან ეხლა] მისვენებისა ნაცვლად BCD; ეხლა] ახლა F. **8** დროის] ერის* BCD.

რაც დავიწყებით არ იბინდება (გვ. 34)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 94 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 65 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 56 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 172 (E); რჩეული, 1944, გვ. 117 (A); რჩეული, 1954, გვ. 206 (F).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1914 F.

2 მწვერვალს] მწერვალს BE] მყინვარს* BCD. **6** ტფილისიდან] თბილისიდან F. **12** ერთის] ერთი F.

ᲡᲐᲛᲐᲘᲡᲝ ᲡᲘᲛᲦᲔᲠᲔᲑᲘᲦᲐᲜ (გვ. 34)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 95 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 65 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 57 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 173 (A); რჩეული, 1944, გვ. 117 (E); რჩეული, 1954, გვ. 33 (F).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1921 F.

10 ბევრს] ბევრ F; დაუზარებლად] დაუნანებლად BCD. **15** მაისთა] ახალი* BCD. **17** დაუძლეველი] უძლევი F.

ᲐᲧᲕᲐᲕᲘᲚᲔᲑᲣᲚ ᲡᲐᲦᲐᲛᲝᲡ (გვ. 35)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 65 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 57 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 174 (A); რჩეული, 1944, გვ. 118 (D).
სათაური: – BC.

8 დასავლეთშია] დასავლეთისკენ BC. **13** სხივები] სხივებით D.

ᲞᲝᲠᲢᲠᲔᲢᲘ (გვ. 35)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 65 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 58 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 175 (A).
სათაური: – BC.

ᲙᲐᲠᲒᲘ ᲞᲘᲔᲡᲐ (გვ. 36)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 65 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 58 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 176 (A).
სათაური: – BC.

ᲛᲐᲢᲔᲠᲘᲐ (გვ. 36)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 96 (B)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 66 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 59 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 177 (A).
სათაური: დედამიწა* B; – CD.

5 შერხევაც] განძრევაც* BCD.

დემონიური (გვ. 36)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 97 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 66 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 59 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 178 (A).
სათაური – CD.

3 სულ ყველაფერი] სუყველაფერი* BCD. **6** მშვენიერებას] მშვენიერების* BCD. **7** მოელის ქვეყნად, თან არ] კარგად იციან, როდის* BCD. **8** უკვდავი არის] კი უკვდავია* BCD.

სამოელი – იგივე, რაც ბოროტი სული, სატანა.

სტრიქონები (გვ. 37)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 66 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 59 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 179 (A); რჩეული, 1954, გვ. 196 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1922 D; – BC

8 ეხლა] ახლა D. **11** ბსკერი] ფსკერი D. **15** რასმეს] რასმე D. **16** აღგაფრთოვანებს] აგაფრთოვანებს BC.

იქ, სადაც ყველა! (გვ. 37)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 66 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 60 (C); თხზულებანი; II, 1935, გვ. 180 (A).
სათაური: – BC.

ესპანიოლკა – ესპანიოლი; ესპანური, მოკლე და მახვილი წვერი.

რა იყო შენი ბავშობა? (გვ. 38)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 98 (B)
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 66 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 61 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 181 (A); ლექსები, 1937, გვ. 29 (E); რჩეული, 1944, 119 (F); ლექსები, 1953, გვ. 135 (G).
სათაური: „ფრაგმენტი", „რაც დავიწ..."* B; – BCD.

1-2 ბავშობა] ბავშვობა FG. **4** არც თამაშობა] არ თამაშობა BD. **8** როცა] თითქო* BCD.

გახსოვს ის ქარბუქი? (გვ. 38)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 99 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 66 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 61 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 182 (A); რჩეული, 1944, გვ. 119 (E); რჩეული, 1954, გვ. 199 (F).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1927 F.

4 დილით] ეხლა* BCD.

კლდეებს ამტვრევენ (გვ. 38)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 66 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 61 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 183 (A); რჩეული, 1944, გვ. 118 (D).
სათაური: – BC.

7 ანგელოსებმა] ანგელოზებმა BC. **11** იბურებიან] იბურღებიან AD.

ეფინება სიხარული (გვ. 39)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 67 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 62 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 184 (A); ლექსები, 1937, გვ. 30 (D); რჩეული, 1944, გვ. 120 (E); ლექსები, 1953, გვ. 114 (F); რჩეული, 1954, გვ. 202 (G).
სათაური: – BC.

თარიღი: 1932 G.

7 ჰიმნებს] გიმნებს BC. **10-17** მოგონებები... მხარეო] – DF.

საფირი – საფირონი, ძვირფასი მოცისფრო ან მოლურჯო ქვა.

ერთი სახე და ერთი ფერი (გვ. 39)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 67 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 63 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 185 (A).
სათაური: – BC.

სიმღერა კარგი მხოლოდ მასისთვის (გვ. 40)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 67 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 63 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 186 (A); რჩეული, 1944, გვ. 120 (D).
სათაური: – BC.

4, 7 მასისთვის] მასსისთვის B.

საღამო ხანად ისევ იმ ნანად (გვ. 40)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 67 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 63 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 187 (A); რჩეული, 1944, გვ. 120 (D).
სათაური: – BC.

11 გადმოიღვარა] ისმოდა ყველგან B.

აგატი – აქატი, ნახევრადძვირფასი ქვა, აყიყი.

ჩემო სიმღერავ, მაღლა, სულ მაღლა! (გვ. 41)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1900 (B); 28897-50, გვ. 110 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 67 (D); „ეპოქა", 1930, გვ. 64 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 188 (A); რჩეული, 1944, გვ. 119 (F); ლექსები, 1953, გვ. 98 (G).

სათაური: – BDE.

B წარმოადგენს ძირითადი ტექსტის მხოლოდ ბოლო სტროფს.
8 მაღლა, სულ მაღლა] იყავი მაღლა* CDE. **10** საზიზღარ] უსრულო FG. **13** შემოგედება] შემომედება D. **16** სიმღერაც დილის] სიკვდილი მწარე* BCDE. **17** მკაცრი] მწარე B.

სხვა სტრიქონები (გვ. 41)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1900 (B); 28897-50, გვ. 101 (C); 8694 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 67 (E); „ეპოქა“, 1930, გვ. 65 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 189 (A).
სათაური: – BEF; საღამო D.

2-5 სურნელებათა... სილამაზე] – BD. **6** საღამოვ, ტყეზე] საღამოვ, ტყეში B] ქარო, მწვერვალზე* D. **11** სად ლენელოვას ფოთლები] სადაც ლერწმების წყება არ B; სად ლენელოვას] სადაც ლერწამის* CEF] ლენცოფას C] სადაც სიმინდის ფოჩვები D. **11-12** სტრიქონებს შორის D-ში გადახაზულია: სადაც ამოშრა და გამოიწვა. **14** შენი] შენა CDEF. **15** და] რომ D. **18-25** ორო ყურძენო... წამწამებს] – BD.

შენ ობლად კვლავ ადგეხარ გზას (გვ. 42)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 102 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 68 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 66 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 190 (A).
სათაური: – CD.

2 ადგეხარ] ადგიხარ* BCD. **4** მხრივ] მხრით C. **7** გრგვინვა] ელვა* BCD.

სოდომი – ბიბლიური ქალაქი, ამორალური ცხოვრების გამო დასჯილი უფლის მიერ. აქ: ბუნების მრისხანება.

ძლიერ მომავალს უმღეროდა მომავლის ქნარი (გვ. 43)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8748 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 68 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 66 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 191 (A); რჩეული, 1944, გვ. 125 (E).
სათაური: ახლად აღმოჩენილი ძველი ხელნაწერი B; – CD.

3 ამ... საუკუნის] მშვენიერების საოცნებო* B. **9-10** ძველი... გადაბურვილებს] ყოფნის ტალღებით დადებულსა და დაბურვილებს* B. **13** ძლიერ მომავალს] მშვენიერებას* B. **14** მომავლის] რუსთველის* B] უცნობის B.

ლექსის ბოლოს B-ში ტექსტს ემატება და გადახაზულია:

> მისდამი ტრფობის უკანასკნელ შხეფად დაცლილი,
> ბესიკი, წმიდა ხელოვნების ცრემლად დამდნარი,
> და ველურ ხმებათ გარდაქმნილი ბარათაშვილი..
> შვენებისადმი ჰანგებს ისმენთ საქართველოსას.

ნაწარმოები დაკავშირებულია გალაკტიონის სიცოცხლეში გამოუქვეყნებელ ლექსთან „***მშვენიერებით ვიპოვე“ (იხ.: თთ, I, გვ. 252).

სულს ნუ დაზოგავ მღელვარე ხმებში (გვ. 43)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 68 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 67 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 192 (A); რჩეული, 1944, გვ. 124 (D).
სათაური: – BC.

სიხარულით ეგებება დღის სალამი (გვ. 43)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 68 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 67 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 193 (A); რჩეული, 1944, გვ. 124 (D); რჩეული, 1954, გვ. 209 (E).
სათაური: – BC; განთიადმა სტყორცნა შუბი E.
თარიღი: 1923 E.

დიზელების შემოჭრა (გვ. 44)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 68 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 68 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 194 (A).
სათაური: – BC.

ელსადგური ტყეში (გვ. 44)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 68 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 195 (A); რჩეული, 1944, გვ. 126 (D).
სათაური: – BCD.

ცისარტყელა (გვ. 45)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 68 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 196 (A); რჩეული, 1944, გვ. 125 (D); რჩეული, 1954, გვ. 214 (E).
სათაური: – BC.

მეშჩანური გული (გვ. 45)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 28897-50, გვ. 103 (B); 8773 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 69 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 197 (A).
სათაური: ერთი უბედ...*B; ჟ-ს (ალბომში) C; – DE.

C-ში დასაწყისში იკითხება:

რომ იცოდე, რარიგ მიხვევს
შავ ბურუსში სევდის ბადე,
ყოფნის ზღვაზე მარტოობის
სიდუხჭირეც განვიცადე.

2 გამოსცადე] გამოვცადე C. **3** კაცს თუ] ტრფობის* C] ცნობის C. **4** მარტოობას] ობოლ ყვავილს C. **6** იგრძენ] ვიგრძენ C. **8** იცან... კი] ვიცან, რითაც C; შეიძლება] მოხერხდება* C. **9** კაცმა... გამოიცნოს] კაცი შესწვდეს და გაიცნოს C. **12** ვერასგზით... გამოიცან] შენ თვალებში ვერ გავიგე C. **13** კაცთა] შენი C; კაცთა მეშჩანური] ვერ გავიგე შენი* C.
B-ს ბოლოში ემატება გამეორებული სტრიქონი: კაცთა მეშჩანური გული.

ამ ლექსის C ვარიანტი თთ-ში დაიბეჭდა, როგორც დამოუკიდებელი ლექსი სათაურით „ჟ-ს“ (ტ. I, გვ. 252).

ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲒᲖᲔᲑᲘᲗ ᲛᲝᲓᲘᲡ ᲠᲐᲘᲜᲓᲘ (გვ. 46)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8514 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 69 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 198 (A).
სათაური: – BCD.

1, 5 მოდის] მიდის BCD.

ეს ლექსი თთ-ში დაბეჭდილია, როგორც ბოლო ნაწილი გალაკტიონის სიცოცხლეში გამოუქვეყნებელი ლექსისა „ჩამავალი მზე“ (ტ. I, გვ. 123).

ᲘᲧᲐᲕ ᲒᲣᲚᲬᲠᲤᲔᲚᲘ, ᲒᲐᲘᲒᲝᲜᲔ ᲮᲛᲐ ᲐᲜᲗᲔᲑᲣᲚᲘ (გვ. 46)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8698 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 70 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 199 (A).
სათაური: სიმღერა* B; ღამის წყვდიადი B; – CD.

B-ში ლექსის ორი ვარიანტია წარმოდგენილი, პირვანდელი ტექსტი მკვეთრად განსხვავდება A ვარიანტისაგან და მოგვაქვს სრულად:

როგორც სიკვდილით დასასჯელი, ვიცქირები გარს,
ვეძებ ნათესავს, გულის სატრფოს, ვეძებ მეგობარს,
ვაგლახ! არ სჩანან... ძლიერია ჩემი ნაღველი,
ჩაჰქრა ნუგეში, წმინდა ლტოლვის გამომხატველი.

მე თვით ჩემში ვარ სამუდამოდ დატყვევებული,
მარტოობაა საშინელი ჩემი საკანი,
მიმღერე რამე, დამიმშვიდე გული ვნებული,
ეგებ ვიპოვო სასიცოცხლო ჩემი საგანი.

შემდეგში ავტორს ეს ვარიანტი საგრძნობლად გადაუმუშავებია, რის შედეგადაც მიღებულია ძირითადი ტექსტი, გარკვეული განსხვავებებით: **7** ათჯერ] ასჯერ B. **9** ქაოსს] ჭაობს B. **10** საცოდავო] სამუდამოდ B. **15** რამე] ჰპოვო B.

ᲓᲔᲚᲕᲐᲡ – ᲤᲔᲠᲐᲓᲔᲑᲘ (გვ. 46)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ.

70 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 200 (A); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდ-ში“, 1944, გვ. 124 (D); რჩეული, 1944, გვ. 127 (E).

ეპიგრაფი: მას წინა ღამით ძალ-ედვის/ მხატვარსა ხატვა ხატისა. შოთა რუსთაველი D.

სათაური: – BC.

2 მტვერით] ბგერით D. **6** შემოიღერებ] შემოიკერებ BC.

ვინ არ დაფიქრდეს, ან არ აღელდეს (გვ. 47)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 104 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 69 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 70 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 201 (A).

სათაური: – CD.

11 კარვებს] კარებს ACD. **12** დროშად ძმობისა] ძმობა გრძნობი-სა* BC] გრძნობა ძმობისა D. **13** გრძნობას] სურვილს* BCD.

უზარმაზარი მსოფლიო ქნარი (გვ. 47)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 70 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 71 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 202 (A); რჩეული, 1944, გვ. 127 (D).

სათაური: – BC.

ხელოვნური და ბუნებრივი შუქი (გვ. 48)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 70 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 71 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 203 (A); რჩეული, 1944, გვ. 128 (D).

სათაური: – BCD.

ზეკარიდან (გვ. 48)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 105 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 70 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 72 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 204 (A).

სათაური: – CD.

9 მომსპობი] მომსპობის BCD. **12** გულში] ხელში* BCD. **13** მღეროდა გრძნობა] ეჭირა ცნობა* BCD. **16** არც... გწამს] აგრე ადვილად არც მუზა გრწამს BCD; B-ში სიტყვებს შორის (ადვილად, არც) ფრჩხილებში წერია: არ წამს.

მთელი თაობა გარდამავალი (გვ. 49)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 106 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 70 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 73 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 205 (A).
სათაური: – CD.

2 სმენა დახშული] პატალოგია* BCD.

იგი დრო ენამ ვერ გამოხატა (გვ. 49)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 70 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 73 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 206 (A); რჩეული, 1944, გვ. 129 (D); რჩეული, 1954, გვ. 20 (E); რჩეული, 1959, გვ. 59 (F).
სათაური: – BC; ენამ ვერ გამოხატა E.
თარიღი: 1927 E.

3 ჩასაფრებულს] ჩასაფრებული C. **14-15** მის წინ ... მომაკვდავს] იმის წინ რამ თქვას ენას მოკვდავს E. **19** შვენებით] მშვენებით E. **22** ეხლა] ახლა EF.

თქვენ, აჩრდილებო წარსულისა! (გვ. 50)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი დ-128, გვ. 74 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 71 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 74 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 207 (A).
სათაური: – CD.

3 რომი] ტომი ABCD. **6** ჰერალდიის] ჰერალდიკის B.

ჰერალდიკა – ღერბების შემსწავლელი დისციპლინა, ღერბთმცოდნეობა.

დრომ შუბლს ნაოჭი გადაუხარა (გვ. 50)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1902 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 71 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 74 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 208 (A).
სათაური: – BCD.

9 ჩვენს დიდ] უკვდავ B. **12** და იგი არის] იგია B. **14-17** ხავსი... ჩაუყარა] – B.

ერესი – საყოველთაოდ მიღებული შეხედულებებისაგან განდგომა.

რომ ლტოლვა დიდი არ დაიჩრდილოს (გვ. 51)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 107 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 71 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 75 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 209 (A).
სათაური: – CD.

3 გვიყვარდა] გვჯეროდა* BCD.

ევფრატი და ნილოსი – მდინარეები აზიასა და აფრიკაში.

სარდალი საუკუნეთა გაქროლების (გვ. 51)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 71 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 76 (C); თხზულებანი, ტ, II, 1935, გვ. 210 (A).
სათაური: – BC.

13 საუკუნეთა გაქროლების] – B.

ამდენ ცეცხლიდან მზეების თალი (გვ. 52)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1895 (B); 28897-50, გვ. 108 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 71 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 76 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 211 (A).

სათაური: – BDE.

2 ნდობდენ] ნდობენ B. **5** ამიდები] ამინდები **B. 9** გრძნობენ: ევროპა] ვიცი მრავალი B. **11** მსოფლიოს + საბოლოოდ B. **12** ცეცხლიდან + ამდენივე B.

შენ, შუქთა მხარე (გვ. 52)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1895 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928 წ:. №5-6, გვ. 72 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 77 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 212 (A).
სათაური: – BCD.

9 დაბურა] დაფარა B. **12** სულაც... გრიალს] მონტევიდეოს და კოლორადოს B; ქარიშხლის გრიალს] ქარიშხალს, ღრიალს CD. **13** სიმღერა] ასახვა B.

***ვისაც ელოდი, მას აღარ ელი... (გვ. 53)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი" 1928, №5-6, გვ. 72 (B); „ეპოქა" 1930, გვ. 77 (A).

12 [ტ]უბანიერის] უბანიერის AB.

***იმისთვის მღერის ცეცხლმოდებული (გვ. 53)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 78; „ეპოქა", 1930, გვ. 78.

მე მასთან ვარ ისევ ისე (გვ. 54)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 72 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 78 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 213 (A); რჩეული, 1944, გვ. 126 (D).
სათაური: – BC.

შავი ზღვის პირად (გვ. 54)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 72 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 79 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 216 (A); რჩეული, 1944, გვ. 132 (D);
სათაური: – BC.

10-17 თითქო... ტყენი] – BC. ლექსის ეს სტრიქონები „მნათობსა" და „ეპოქაში" დამოუკიდებელი ფრაგმენტია, რომელიც მოსდევს ლექსს „შორეულ ყინულთა მხარე".

შორეულ ყინულთა მხარე (გვ. 55)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 109 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 74 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 79 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 215 (A); რჩეული, 1954, გვ. 217 (E).
სათაური: შორთა ყინულთა მხრები B; – CD; კავკასიონი ჩანს მიმზიდველი E.
თარიღი: 1913 E.

4 მხრები] ფრთები* BCDE.

მკაცრია ამ დროს (გვ. 55)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი" 1928, №7, გვ. 9 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 80 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 218 (A); რჩეული, 1944, გვ. 128 (D); ლექსები, 1954, გვ. 143 (E).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1911 E.

გასწი, იარე! (გვ. 56)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №5-6, გვ. 73 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 81 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 214 (A); რჩეული, 1954, გვ. 151 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1927 D.

3 არ დაღონდე] ვით აქამომდე BC.

ᲑᲘᲖᲐᲜᲢᲘᲣᲠᲘ ᲨᲣᲥᲘᲓᲐᲜ (გვ. 56)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 110 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 73 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 81 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 217 (A); რჩეული, 1944, გვ. 133 (E).
სათაური: – CDE.

3 დათელა] გადათელა C. **11** მის] ვით* BCD. **12** და თვითონ] სანა-მდე* BCD; ნათელიც] ნათელი CD. **13** ამ] მის* BCD.

ᲡᲘᲩᲣᲛᲔᲐ ᲔᲡ? (გვ. 56)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 111 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 73 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 81 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 219 (A).
სათაური: – CD.

14-15 და ბრძოლის... არა] – CD.

ᲒᲐᲜᲗᲘᲐᲓᲖᲔ ᲙᲘ... (გვ. 57)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 112 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 73 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 82 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 220 (A); რჩეული, 1944, გვ. 130 (E); რჩეული, 1959, გვ. 113 (F).
სათაური: – CD.

4 ტფილისის] თბილისის F. **8** მთაწმინდა იგი] ფინიკულორი B] ფინიკულიორი CD. **18-25** მოიხსენ... შრომა] – CD. **19** აწ] ან EF] დღეს* B. **24** გუგუნებს] მეფეა* B.

ᲐᲓᲢᲐᲪᲔᲑᲐᲡ ᲘᲛᲔᲓᲘᲡᲐᲡ ᲓᲐ ᲛᲡᲝᲤᲚᲘᲝ ᲒᲐᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲑᲐᲡ (გვ. 58)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 73 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 83 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 221 (A); ლექსები, 1937, გვ. 31 (D); რჩეული, 1944, გვ. 128 (E); ლექსები, 1953, გვ. 115 (F); რჩეული, 1954, გვ. 159 (G); რჩეული, 1959, გვ. 59 (H).

სათაური: – BC; მაინც ვიცი G.
თარიღი: 1930 G.

13 იმედისას] იმედისა H.

უტეხი ხმებით (გვ. 58)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8751 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 74 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 83 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 222 (A); ლექსები, 1937, გვ. 32 (E); რჩეული, 1944, გვ. 132 (F).
სათაური: რომანსი* B; კანტატის მოსმენა* B; კანტატა B; – CD.
ხელმოწერა: ცრემლი* B.

B-ში ლექსის დასაწყისში გადახაზულია:

ოჰ, ნუ შესწყვეტ, ტურფავ, შენსას
ნაღვლიან ხმებს გულის მომკვლელს,
ეგებ შესძრას ფიქრთა სიღრმე
და ცრემლები გადმომჩქეფდეს.

2 შენგნით იმედს] თორემ ნაღველს* B. **3** განცდა მომდევს გაბ-ასრული] უიმედოდ შფოთავს სული* B. **4** ჩემს სიხარულს, აღტაცე-ბას] მუდამ ტანჯვებს, მუდამ კვნესას* B; სიხარულს] სიყვარულს B. **5** ეხლა არ აქვს] არსად უჩანს* B. **6** გრძნობა ლზება] გრძნობათ ალზობს* B. **7** უტეხელი იმა] ნაღვლიანი შენი* B. **8-9** გაღვიძებულ... განახლებით] ოჰ, ნუ შესწყვეტ შენს სიმღერას, ტურფავ, ტურფავ, გევედრები* B.

ამ ლექსის ავტოგრაფიდან მომდინარე ვარიანტი დაბეჭდილია თთ-ში („კანტატა“, ტ. I, გვ. 255). როგორც ჩანს, გალაკტიონმა დაამუშავა თავისი ადრე დაწერილი, გამოუქვეყნებელი ლექსი და იგი „ეპოქაში“ შეიტანა.

ჰქვება ტფილისი სხვადასხვა ჰანგებს (გვ. 58)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 74 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 83 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 223 (A); რჩეული, 1944, გვ. 131 (D); რჩეული, 1954, გვ. 49 (E).

სათაური: – BC.
თარიღი: 1927 E.

1, 6 ტფილისი] თბილისი E. **7** ღელვად] ალვად BC.

ახალ იმედათ... (გვ. 59)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 74 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 84 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 224 (A); რჩეული, 1944, გვ. 130 (D); რჩეული, 1959, გვ. 542 (E).
სათაური: – BC.

3 იჯგუფებოდენ] იჯგუფებოდნენ E. **12** იმედათ] იმედად E. **13** მოსჩანს] მოჩანს E.

ჩრდილმა გადაიქროლა (გვ. 59)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 74 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 84 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 225 (A); რჩეული, 1944, გვ. 131 (D); რჩეული, 1954, გვ. 47 (E).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1934 E.

5 საიდუმლოთ] საიდუმლოდ BCE. **9** თითქო] თითქოს E. **11** გადაიქცევა თვალებათ] გადიქცევიან თვალებად E.

მიდუდუნებენ ზვირთნი მტკვარისა (გვ. 60)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №5-6, გვ. 74 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 85 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 226 (A); რჩეული, 1944, გვ. 131 (D); რჩეული, 1954, გვ. 200 (E).
სათაური: – BC.

3 ტფილისი] თბილისი E. **10** ეპოქის] ეპოხის B.

მიბნედილ მაშუქას (გვ. 60)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 74 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 83 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 227 (A).
სათაური: – BC.

ზაჰესი – ზემო ავჭალის ჰიდროელექტროსადგური, პირველი ჰიდროელექტროსადგური საქართველოში.

შენ მიდიხარ... (გვ. 60)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 74 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 86 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 228 (A).
სათაური: – BC.

6 ვაჰ] ვაი BC.

მატარებელში (გვ. 61)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 86 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 229 (A); რჩეული, 1944, გვ. 132 (D).
სათაური: – BC.

მარკ ტვენი (1835-1910) – ამერიკული ლიტერატურის კლასიკოსი.

სწორედ ისეთი, როგორიც ვიყავ ორი წლის წინად (გვ. 61)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 113 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 87 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 230 (A); რჩეული, 1944, გვ. 133 (E).
სათაური: – CD.

10 სულშეგუბულნი] სულშეგუბული BCD.

ცა, ზღვა და მიწა (გვ. 62)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 87 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 231 (A); რჩეული, 1944, გვ. 133 (D).
სათაური: – BC.

4 აღსდგა] აღზდგა BC. **6** გამოლაშქრებამ] ხრიალ-ღრიალმა BC.

თავისუფალი და ძლიერი ადამიანი (გვ. 62)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 87 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 232 (A); რჩეული, 1954, გვ. 37 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1930 D.

4 მივსცეთ] მივცეთ D; გაჰქრება] გაქრება D.

***მონა იყავი გარემოისა... (გვ. 62)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75; „ეპოქა“, 1930, გვ. 88.

***მშვენიერება ეს მანქანაა... (გვ. 63)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1895.
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75; „ეპოქა“, 1930, გვ. 88.

***მძიმეა მეტად, დიდია მეტად... (გვ. 63)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1895 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 88 (A).

5-8 რაღაც... ნავთსაყუდარი] – B.

მწვერვალი დაიხარა (გვ. 63)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 75 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 89 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 233 (A); რჩეული, 1944, გვ. 134 (D).
სათაური: – BC.

2 მწვერვალს] მწერვალს BC. **4** მწვერვალმა] მწერვალმა BC.

ისტორიული გემი (გვ. 63)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 76 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 89 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 234 (A); რჩეული, 1944, გვ. 34 (D); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 95 (E).
სათაური: – BCD.
ეპიგრაფი: მზე მოიყვანეს ნავითა... შოთა რუსთაველი E.

10 ნავთსადგურისა] ნავთსადგურის BCE.

უნდა ვიცოცხლოთ, უნდა ვიცოცხლოთ! (გვ. 64)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 76 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 90 (C); რჩეული, 1944, გვ. 134 (A).
სათაური: – BC.

4 მას... შეგვიძლია] და არ ვერწმუნოთ მას ამის შემდეგ? BC. **5** უნდა] აღარ BC; სიცოცხლის] სიცოცხლეს B.

„ინტერნაციონალი“ (გვ. 64)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8776, გვ. 151 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 76 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 90 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 366 (A); რჩეული, 1944, გვ. 151 (E); რჩეული, 1954, გვ. 19 (F); რჩეული, 1959, გვ. 76 (G).
სათაური: – CD.

თარიღი: 1927 FG.

32 ლუი-რუ] აგერა EFG. **36** სახლებს ლუი-რუ] სახლს კალატოზი EFG. **38** ლუი-რუს] კალატოზს EG] ახსოვს მას F. **39** ახსოვს] სუსხი F. **42** ლუი-რუ იღებს] იგი აიღებს G] თვითონ ის იღებს F. **48** ლუი-რუს] ამ მუშის G] ამ კაცის F. **50-51** სტრიქონებს შორის (რატომ... ჰიმნი) CD-ში არის:

რუსი ჟანდარმი, უბრალო გლეხი,
ბუნებით ტკბილი და გულკეთილი,
და გულუბრყვილოდ მაინც უკმეხი.
მეფის მთავრობა მას აიძულებს,
რომ სამარცხვინო იწყოს ხელობა,
გლეხს აიძულებს ეხლა იკისროს
ჯალათობა და ციხის მცველობა.
და ალექსეი პეშკოვის მაშინ
მელოდიები სჩქეფს გაზაფხულის.

52-53 სტრიქონებს შორის (გულის... და) BFG ემატება: ჰიმნი ხალხისთვის ამომავალ მზის. **68-69** სტრიქონებს შორის (წელი... თქვენ) CD-ში იკითხება:

დიდი კულტურის ნამდვილ სამჭედლოს
ახალი გზით რომ მიემართება,
შევუწყოთ ხელი აღორძინებას,
ვუსურვოთ წინსვლა და წარმატება.

74 გეჭიროთ] გეჭიროსთ CD. **76** გამარჯვებისა და ბრძოლის დროსაც] იმ ბრძოლის დროს და ზეიმის დროსაც BGF. **77-96** და... ნებისყოფით] – EF. **83** რომ] დრომ CD. **93-94** სტრიქონებს (არაფერია... ესკადრილიით) შორის CD-ში იკითხება:

ნუ უმორჩილებ სულ მუდამ გრძნობებს
სამოქალაქო ომის პერიოდს
და ცხოვრებისა მძიმე პირობებს.
მსხვერპლს კი ამაოდ არ ჩაუვლია.

„ინტერნაციონალი“ – საერთაშორისო პროლეტარიატის ჰიმნი, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ჰიმნი, 1944 წლამდე – საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო ჰიმნი.

იაკობინელები – საფრანგეთის დიდი რევოლუციის პერიოდ-ში წევრები რადიკალური პოლიტიკური კლუბისა, რომელიც მდე-ბარეობდა წმ. იაკობის მონასტერში; რევოლუციურ-დემოკრატიული ბურჟუაზიის წარმომადგენლები.

ვერსალელები – ასე უწოდებდნენ კომუნარები ვერსალში მყოფ კონტრრევოლუციურ მთავრობას ტიერის მეთაურობით და მათ დაქვემდებარებულ ჯარს.

კომუნა, კომუნარები – 1871 წლის პარიზის კომუნა და მისი მონაწილენი.

ფრანკო-პრუსიის ომი – საფრანგეთ-პრუსიის ომი, 1870-1871 წლების ომი საფრანგეთსა და გერმანიას შორის.

ფრანტი – მოდის გადაჭარბებულად ამყოლი მამაკაცი.

1848 წლის ივლისი – იგულისხმება საფრანგეთის 1848 წლის რევოლუცია.

პრესნია – მოსკოვის ერთ-ერთი რაიონი, სადაც დიდი ბრძოლები იყო 1905 წლის რევოლუციის პერიოდში.

ესკადრილია – სამხედრო ავიაციის ქვეგანაყოფი.

გაუმარჯოს მებრძოლ თაობას! (გვ. 67)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1246 (B); 1899 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 78 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 94 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 366 (A); რჩეული, 1944, გვ. 151 (F); რჩეული, 1954, გვ. 19 (G).

სათაური: – DE.

თარიღი: 1927 G.

4 სჩანდა] მოსჩანდა D. **14** რევოლუციამ] რევოლიუციამ BCDE. **15** შენც... ხომ] შენ თან მიჰყევი იმ C. **16** ავსწიოთ] ავწიოთ G.

„ჩემი სამშობლო მანჭატანია“ (გვ. 68)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 78 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 95 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 235 (A).

სათაური: – BC.

13 მანჰატანია] მანგატანია BC.

ედგარი – ედგარ პო (1809-1849) – ამერიკელი პოეტი, პროზაიკოსი, კრიტიკოსი.

უოლტ უიტმენი (1819-1892) – ამერიკელი პოეტი, ავტორი პოეტური კრებულისა „ბალახის ფოთლები“, საიდანაც არის ციტირებული გალაკტიონის ამ ლექსის 12-13 სტრიქონები.

მანჰატანი – კუნძულ მანჰატანზე მდებარე ნიუ-იორკის ცენტრალური რაიონი.

***ქარხანა შრომობს... (გვ. 68)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1900.
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 78; „ეპოქა“, 1930, გვ. 95.

ხალისიანი კრთომა (გვ. 68)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №5-6, გვ. 78 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 95 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 236 (A); რჩეული, 1944, გვ. 135 (D).
სათაური: – BC.

10 დაიწყო] დაიწყოს BC; შებმა] შვება C. **11** დაიწყო] დაიწყოს B.

„ეპოქაში“ ამ ლექსს მოსდევს „ქალაქი წყალქვეშ“ (გვ. 96), რომელიც დაწერილია 1927 წელს და შევიდა ჩვენი გამოცემის მესამე ტომში (გვ. 98).

***მაგია მზისა, მაგია მთვარის (გვ. 69)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 60 (B).
ნაბეჭდი: „ეპოქა“, 1930, გვ. 101 (A).
სათაური: ოლიას გაშუქების გამო B.
თარიღი: 1928 წ. 17 სექტემბერი B.

2 თუ აღარ] და ეხლაც B. **5** და ამჩნევს] ეძახის B; ავადმყოფ] იდუმალ* B. **6-8** სტრიქონების ნაცვლად ავტოგრაფში არის:

სადაც ვერ ნახავთ ვერც მზეს, ვერც მთვარეს,
ის პოეზიის არის მაგია
და სულიც მისი ამხანაგია.

აქ ნაცვლად სიტყვისა „პოეზიის“ თავდაპირველად იყო „იგი რენტგენის“.

ბოძთან ტრამვაის უცდიდა მგზავრი (გვ. 69)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 528-529 (B); 4754 (C); 2863 (D); 3927 (E).

ნაბეჭდი: „ეპოქა“, 1930, გვ. 101 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 370 (A); რჩეული, 1944, გვ. 97 (G); რჩეული, 1954, გვ. 21 (H); რჩეული, 1959, გვ. 79 (I).

სათაური: თოვლი, თებერვალი, 1933 C; მოგონება მაქსიმ გორკის შესახებ D; მაქსიმ გორკი თბილისში ყოფნის დროს E; რა ხანა იყო H; – BCF.

თარიღი: თებერვალი, 1933 C; 1928 HI.

B-ში ლექსს წინ უძღვის შემდეგი სტრიქონები: Я часто встречался с ним в семнадцатом. В Москве, в Колонном зале среди академиков. Была зима и ученые (простуженные) кашляли. Кашлял и Алексей Максимыч. А однажды...

D-ში ტექსტის დასაწყისში გადახაზულია:

მე მაქსიმ გორკი მახსოვს მხარეში,
მახსოვს, როდესაც დავშორდი ტფილისს,
მე მახსოვს მკრთალი ნათელი დილის,
თოვლის ბურუსში გახვეულ დილის.

C-ში ტექსტს დასაწყისში ემატება:

ქუჩა ათოვებით
გადათეთრებული
მოედნებიდან [. . . .*] ტფილისს.
ესაა მკრთალი ნათელი დილის,
თოვლის ქარბუქში გახვეულ დილის.

2 ბოძთან] ერთხელ B; „ადრე“, „აგერ“* C; უცდიდა] რომ უცდის* C; მგზავრი] გორკი B. **3** თოვლიან მხრებით] მხრებით და ფრთების

C. **4-5** და.. ამბოხებით] ვით მონადირეს ალპიის მთების C. **4** წელი] მახსოვს* D. თავის] სავსე D. **6** უდგა] დის* C; ქროდენ ეტლები] და ამ წვიმაში C; მაქსიმე გორკი D; „მაქსიმეს“ ნაცვლად თავდაპირველად იყო „მე მახსოვს“. **7** და] რბის C] რბოდა D; ტრამვაების] ტრამვაის D; მძიმე] ლეგა C, მთელი D. **9** მოსჩანდენ] მოსჩანან C. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში ტექსტი ასე იკითხება:

ო, მოგონებავ, როგორ გიცდიდა[1]
ის, სიხარულის[2] თეთრი რტოებით,
რაგვარ სიცხადით შენ განგიცდია[3]
ყრმობისას ზამთრის მოახლოვებით
მოგონებები! ისინი როგორც[4]
მოგზაურები დაღუპულ ნავის[5]
მიმოსცურავენ ყოველი მხრიდან,
როცა ზღვა ღელავს და ქარი ბღავის.
მოგზაურები დაღუპულ ნავის.

12 ნაკადი გაჩნდა ~ HI] ნაკადი დადის* D. **15** იქ... ადგილას] დედამიწის უბეში D. **17** მდინარის] ნაკადის* D. **19** ზეცა] სუნთქვა D. **20** გადანათოვლი] კი გადნა თოვლი D; როგორც გადანათოვლი] უცებ გაირღვა თოვლი E. 22 დაიხსნა] გაიხსნა BCEF. **24** და ხეტიალად] ბრიალ-გრიალად D. **26** ხანა] მზერა* D. **29** ასიათასი] ასიათასი* D] მრავალმილიონ D] 100 000 E; მდინარის] პოეტის E. **30-41** არა... დროს] – E. **30** მისტიურ] მისტიკურ H. **33** დაჰქანდა] დაინგრა* D], დაქანდნენ H. **34** იყო მაშინ იქ] იქ განვიცადე* D. **35** ფარავს] იცნობს B. **37** ყველა] მთელი D. **38** რა დაჟინებით] რა წამი იყო* D; უკმარობით] უკმარობის D. **39** გაიძახოდა] აკაკანებდა D. **41** ასიათასი... გული] მრავალ მილიონ გულების გული B] ასიათასი ნათელი დროშის ACHI. **42** და მაისის დღეს] დაუვიწყარ დღეთ B; მაშინ და დღესაც] როცა ტალღებით D. **43** და... დროშიც] გადაიფარა სახლი და შროშა D. 44 ფრიალებს ალი] გადაიმართა D. **45** ასიათასი] მრავალ მილიონ B] 100 000 E. ნათელი დროშის] წითელი დროშა D. **46** ბოძთან... მგზავრი] მე გორკი მახსოვს თოვლში* D; რომ ვაგონს ~ E; მგზავრი] გორკი B. **47** მოხვრით] მხრებით B*D. **48** მგზავრს] გორკის B.

---

[1] იყო: სიხარულისა.
[2] იყო: სასიხარულო.
[3] იყო: განგიცდიდი.
[4] იყო: მოგონებები.
[5] იყო: გემის.

49 ირონიულად და ამოოხვრით] აღფრთოვანებულს იმ მოგონებით* D. **50-53** უფლება... შარშანწინდელი] უფლება აქვს რომ მკაცრ ბარიტონით, სორენტომ კვლავ რომ გახადა სადა, სცენაზე დადგეს როგორც ვიიონი და წაიმღეროს მისი ბალლადა D; არის] გაჰქრა E.

სორენტო – 1924 წელს მაქსიმ გორკი (1868-1936) სამკურნალოდ იმყოფებოდა იტალიაში, სორენტოში.

გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი (გვ. 71)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1410 (B).
ნაბეჭდი: „ეპოქა", 1930, გვ. 103 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ 353 (A); რჩეული, 1954, გვ. 128 (D).
სათაური: ლოზუნგები. პირველი აგვისტო B; – C.
ეპიგრაფი: ძირს იარაღი! ჩამოართვით ერთმანეთს ხელი! გ. ტ. B.
თარიღი: 1928 BD.

2 არტილერია] „ქვევითა ჯარო"* B. **3** ტრანშეებში... ჯარო] ცხენოსნებო, დღითა და ღამით* B. **4** ყველა ქვეყნებში] ქალაქებისა და სოფლების* B] ყველა ქვეყნების* B. **5** გაწითლდა] მოირწყას* B. **6-8** გინდათ... წყარო] გინდათ დაინგრეს ტრანშეების ურიცხვი ხარო* B; B-ში ნაცვლად სიტყვისა „დაინგრეს" იყო „გადაითხარა". **12** მოთარეშევ] მოთარეშე ABC. **13** თქვენ... მტრები] შენს წინააღმდეგ როს* B. **14** ხანაა] მეფეა B. 15 გინდათ... ძმობა] დაძმობილება უნდა* B. 17 მაშინ... ომი] ძირს იარაღი* B. არტილერია] არტილერიავ D. **24** უნდა] უნდათ B. **28** უძლიერესს] ფანტასტიურს* B; უძღვით] უძღვნით A. **30** ჯავშნიანი] მორკინული* B. **32** ამ თხრილებში] გუბურებში* B. **33** მოგიწოდესთ] გეუბნებით*B] მოგიწოდეს B. **34** ჩამოვართვათ] გავუწოდოთ* B. **36** გამბედავო ესკადრილია] თქვენი ცა და* B; ნაცვლად სიტყვისა „თქვენი" იყო „ცა"; ესკადრილია] ესკადრილიავ D. **37-38** ციდან... ყუმბარების] ტყვიისმფრქვევლების და ბომბებით* B. **39** გზა... დედის] თქვენივ დედების B. **46** ქვეყნად ყოველი] ტეხნიკის გველი B. **48** რამ არის] აშენდა B. 61 ბატალიონებს] ბათალიონებს ABC. 63-66 დღეს... ხელი] – B.

1928 წლის აგვისტოში თხუთმეტმა ევროპულმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა ბრიან-კელლოგის (პარიზის) პაქტს, რომელიც ითვალისწინებდა ომზე, როგორც სახელმწიფო პოლიტიკის იარაღზე,

უარის თქმას. მოგვიანებით ამ ხელშეკრულებას შეუერთდა საბჭოთა კავშირიც.

ცეცხლი ქუთაისში (გვ. 73)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 134-ა, გვ. 3749 (B); 134-ა, გვ. 3750 (C); 5678 (D); 7738 (E).

ნაბეჭდი: გ. „პოეზიის დღე“, 1928, №1 (F); „ეპოქა“, 1930, გვ. 106 (G); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 356 (A).

სათაური: ტფილისში პოეზიის დღეა, ნახევარი ქუთაისი იწვის! B; დიდი ხანძარი C; მაისი D; დიდი ცეცხლი ქუთაისში! ხუთასამდე[1] სახლი დაიწვა! ხუთიათასამდე მოსახლე უბინაოდ დარჩა EF; – G.

თარიღი: ტფილისი, 11 მაისი B; 12 მაისი D; 11 მაისი, 1928, სტამბაში EF; – G.

2-13 გუშინ... შრომა] – C. B-ში დასაწყისში გადახაზულია: ძმებო, პოეტებო! **2** რა] რომ* B. **4** ჩვენი... ცეცხლიან] ამხანაგებო, თქვენ იგრძნობთ* B] თქვენი გული გრძნობს ცეცხლიან B. B-ში **5-6** სტრიქონებს შორის გადახაზულია: ამხანაგებო! **6** ღარიბ] მშრომელ D. **9** ჩვენს] ჩემს* B] თქვენ B] თქვენს D; შევა] არის* B. **9-10** სტრიქონებს შორის B-ში გადახაზულია: ძმებო, პოეტებო! **10** ჩვენ მივაშურებთ ღარიბ] ჩვენ მივაშუროთ ღარიბ[2] B] მივეშველებით[3] მასსის D. **11** გულში არ იქნას ღელვა და] და გაიელვებს ახალი B] რა საჭიროა ოხვრა და* D. მე-13 სტრიქონის შემდეგ D ხელნაწერში გადახაზულია: დავიმახსოვრებთ ამ თვეს, ამ მაისს. / გუშინ თუ ცეცხლი სწვავდა ქუთაისს, / სხვა ცეცხლი შესძრავს[4] კაცობრიობას. **14-21** გუშინწინ... დროშა] – D. **14** გუშინწინ... სხვაზე] ღვინოს არ ვსვამდი, ისევ დავიწყე B] შრომა და შრომა! ჩვენ ხომ* C. **15** ეხლა... გრგვინვა] მაგრამ, როს ცეცხლის ხმობა* B] და ამ დროს იქ ხალხის გრგვინვა B] ეხლაც კი მასსის გმინვა C. **16** კერძო დარდები] ძველი დარდი და* B] გრცხვენოდეთ, კმარა!* B] კერძო დარდი და BC. **17** გადაგვავიწყოს] გადამავიწყა* B] მოსახლეობის* B] გადაგავიწყოს B]

[1] F-ში არის „სამასამდე“.

[2] იყო: მასსის.

[3] იყო: ო, მივეშველოთ.

[4] იყო: დასწვავს.

გადაგავიწყოსთ C. ამ სტრიქონზე წყდება B ხელნაწერი. **18** გვესმის... გაფიქრება] ო, გადამწვარო[1] ძვირფასო დედა C] გვესმის შენი ხმა ძვირფასო დედა* E. C ხელნაწერში ტექსტის ზემოთ მიწერილია მე-18 და მე-19 სტრიქონების განსხვავებული ვარიანტი: გვესმის შენი ხმა, ძვირფასო დედა! / უნდა გვრცხვენოდეს, რომ არ ვიცოდეთ. **19** ო, გადამწვარო სახლო და შრომა] გაშავებული[2] სახლი და შრომა C. **20** რა... იხრება] რა მწუხარებით[3] იხრება შენს წინ C*E. **21** მაღალი] ნათელი* C. **22** მივაშურებთ] მოვაშურებთ C; ჩვენ... დამწვარ] დაიწვეს, დაე გრიგალი ლეწდეს* D] ჩვენ მივეშველოთ ღარიბთ* D. 23 გულს არ ჩაიდო] ნუ გაგიტაცებს* D.

ლექსი გამოძახილია კონკრეტული ფაქტისა: 1928 წლის მაისში ქუთაისს თავს დაატყდა დიდი ხანძრი.

გამბედაობა (გვ. 73)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5767 (B); 137-დ. გვ. 10 (C); 4665 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0 (E); „ეპოქა“, 1930, გვ. 106 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 363 (A); რჩეული, 1954, გვ. 56 (G).

სათაური: – CEF; მუსიკა ეპოქის* D; B-ში თვითეული სტროფი დასათაურებულია: 6-9 (თაობას... ცხოვრებას) სტრიქონებს სათაურად აქვს: „თაობა თაობას მისდევს“, 10-13 (სხვაგან... აღორძინებას) სტრიქონებს: „აქ კი სხვა მიზანია“, 14-17 (ეს... დაუბრუნდები) სტრიქონებს: „არის განსხვავება“, 18-21 (და... ქვეყანაში) სტრიქონებს: „შრომის სიხარული“, 22-25 (სხვა... საშუალებით) სტრიქონებს: „სხვაგან 8 საათია“, 26-29 (კოლონიალური... საათს) სტრიქონებს: „ზოგან 14 და 18 საათია“, 30-33 (კაპიტალიზმი... იმედით) სტრიქონებს: „ექსპლოატაცია“, 34-37 (კაპიტალიზმი... ამოწურვით) სტრიქონებს: „ღირებულება მშრომელთა ნერვებიდან“, 38-41 (კაპიტალიზმი... სულთამხუთავი) სტრიქონებს: „კაპიტალიზმის კრიზისი“, 42-45 (კაპიტალიზმი... მართავს) სტრიქონებს: „იმედი პროლეტარიატისა“, 46-49 (ყოველმხრივი... დიქტატორი) სტრიქონებს „ჰეგემონი და დიკტატორი“. სათაურები ყველგან გადახაზულია.

[1] იყო: გვესმის შენი ხმა.

[2] იყო: შენი დამწვარი.

[3] იყო: დღეს მოწიწებით.

თარიღი: 1929 G.

C-ში წარმოდგენილია ძირითადი ტექსტის მხოლოდ ბოლო ოთხი სტრიქონი.

D წარმოადგენს განსხვავებულ ვარიანტს, რის გამოც იგი ქვემოთ მოგვაქვს მთლიანად:

ჩემი სალამი გამბედაობის გენიას,
რომელიც ამოძრავებს ეპოქას.
რომელიც შეჰქმნის ახალს ჩინეთს,
ახალს ინდოეთს,
ეგვიპტეს,
არაბეთს, სპარსეთს,
ოსმალეთს,
არბეთს და რომს –
სალამი გამბედაობის გენიას.
რა ამოძრავებს ეპოქის მორევს? – გამბედაობის დიდი გენია!
ეპოქის სტილი, ეპოქის სული – გამბედაობის არის გენია.

ამ ტექსტში შეტანილია შემდეგი ცვლილება: **10** სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: „ჩემი სალამი ეპოქის მორევს – გამბედაობის დიდი გენია“. ამის შემდეგ D-ში იკითხება:

გახედე ჩინეთს, ინდოეთს, სპარსეთს –
და მთელს მსოფლიოს... სთქვით რამდენია
იქ დაგროვილი დროის მხლებელი,
ძველი ქვეყნების დაუნდობელი ამფეთქებელი?

2-5 თაობას... რაოდენია] – B. **2** მისდევს] მოსდევს G. **7** და მიღწევების] ცხრაასჩვიდმეტის B. **8** ქმნის] ჰქმნის E. **12** ეპოქა] კულტურა* B. **15** სინათლითაა] შუქებითაა B. **16** მდიდარ] უცხო G. **17** ღარიბს ჩვენ] მშობლიურ G. **21** ჩვენი] ჩვენის B; ჩვენ] ჩვენს EFG. **21-22** სტრიქონებს შორის B-ში წერია და გადახაზულია: „შრომა 7 საათს“

სხვაგან ყოველთვის რვა საათია,
მას ცხრა საათი ხანდახან დევნის,
შვიდი საათის სამუშაო დღე
აფეთქებაა ახალ შადრევნის.

22-25 სხვა.. საშუალებით] – B. **22** დღის 8 საათის] კაპიტალიზმი G] საათის] საათი A. **25** დარბევის] და რბევის E. **27** ჯარს] ხალხს B] ჯანს A. **29** 14 და 18] თოთხმეტს და თვრამეტ საათს B. **35** ურ-

ვით] ჯაჭვით B. **37** ამოწურვით] ამოქაჩვით B. **40** და ემუქრება] იგი აშინებს B. **44** სხვაგვარი... ეპოქა] ახლოა შვიდი საათი და* B] სხვაგვარი არის ცხოვრება B. **47** თითეული] თვითეული BEF; ფაქტორი] ფაკტორი B. **48** მშენებლობაა] პროლეტარია B. **49** სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

შვიდის საათის სამუშაო დღე

იყო ადვილი წარმოსადგენი,
შვიდი საათის საზრუნავ დღესაც
როგორის ყეფით, როგორ განგაშით
ბურჟუაზიის ყვიროდა პრესა.

ორი დიქტატურა

შვიდი საათის სამუშაო დღე!
რა სინათლეა უფსკრულის ხაზის:
აქ დიქტატურა პროლეტარების,
იქ დიქტატურა ბურჟუაზიის.

შვიდი! არც ერთი ზედმეტი საათი

შრომა იქნება კვლავ უფრო მწყობრი,
გაფრთხილებული ჩაქუჩით მკვეთი,
შვიდი საათის სამუშაო დღე!
შვიდი! არც ერთი წამი ზედმეტი.

49-50 სტრიქონებს შორის BEF-ში ტექსტს ემატება სტროფი, ხოლო B-ში იგი დასათაურებულიც არის („თათქარიძის ფსიხოლოგია“):

ვინა სთქვა, საქმე სად გაიქცევა?
ზოგია წრფელი გულის, ზოგია –
ვერ წაუშლია გულით წარსული
და თათქარიძის ფსიხოლოგია.

ამ სტრიქონების შემდეგ B-ში გადახაზულია:

უმუშევრობაც შემცირდება

იზრდება მუშა წყებათა რიცხვი,
უმუშევრობა კიდევ მცირდება.

„ინტენსიურად ბრუნავს თანხები“.
მომავალს კი არ გაუჭირდება.

50-57 მეცნიერების... გამბედაობა] – B. **50** ტექნიკის] ტეხნიკის EF. **54** გამბედაობა... გენია] არა ერთს და ორ სახიფათო დროს C. **55** თაობას... კიდევ] გაიძახოდა ჩვენი C. **57** და ერთხელ კიდევ] და უფრო მეტი C.

ლექსთან დაკავშირებული ჩანაწერი იხ. სგ XIV, გვ. 70.

ცეცხლის სახმილი გამოსცდის რკინას (გვ. 75)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 109 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 237 (A); რჩეული, 1944, გვ. 135 (D).

სათაური: – BC.

სიცოცხლის მტევნები (გვ. 76)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7 გვ. 0 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 109 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 238 (A); რჩეული, 1944, გვ. 135 (D); რჩეული, 1954, გვ. 146 (E).

სათაური: – BC.

თარიღი: 1930 E.

1 სიცოცხლის] სიმართლის E.

გზაზე (გვ. 76)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 109 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 239 (A); რჩეული, 1944, გვ. 136 (D); რჩეული, 1959, გვ. 60 (E).

სათაური: – BC.

11 ირხევიან] ირხეოდენ BC. **13** დგანან] იდგენ BC. **15** შრიალებენ] შრიალებდენ BC. **16-17** კაცთა... მიდის] მხოლოდ ტაძარი აღარ იდგა BC.

მხოლოდ ეს გული (გვ. 77)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1929, №7, გვ. 00 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 110 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 240 (A); რჩეული, 1944, გვ. 136 (D).
სათაური: – BC.

***კმარა! (გვ. 77)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 00; „ეპოქა“, 1930, გვ. 110.

სტანსები (გვ. 77)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 125 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 00 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 111 (D); თხზულებანი, II, გვ. 241 (A); რჩეული, 1944, გვ. 121 (E); ლექსები, 1953, გვ. 127 (F); რჩეული, 1954, გვ. 33 (G); რჩეული, 1959, გვ. 56 (H).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1927 G; 1920 H.

31 სიცოცხლის] სიცოცხლეს BCD. **34** ძველი ქვეყანა] ძველო ქვეყანავ H.

სტანსები – ელეგიური ხასიათის სტროფები.

ხმა უჩვეულო (გვ. 79)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 00 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 113 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 243 (D); რჩეული, 1944, გვ. 122 (A).
სათაური: – BC; სიტყვა-რადიო D.

1 როცა] როგორც BC; დგას პიონერი] პიონერები BC.

ავდარი (გვ. 79)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 113 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 244 (A); რჩეული, 1944, გვ. 123 (D); რჩეული, 1959, გვ. 541 (E).

სათაური: – BC.

7 ამავ] ამავე ACD.

დუბეითი – აღმოსავლური სალექსო ფორმა.

***ჩვენ დავხედეთ საზეიმო დატას... (გვ. 79)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1886 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 3 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 114 (A).
სათაური: ნაწყვეტები B; – CD.

***უნდა ბოლო მოეღოს... (გვ. 80)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1886 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 3 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 114 (A).
სათაური: ნაწყვეტები B; – CD.

ქუჩებს ყვავილი მოეფინება (გვ. 80)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 114 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 245 (A); ლექსები, 1937, გვ. 33 (D); რჩეული, 1944, გვ. 123 (E).
სათაური: – BC.

11 ალთა ჩქერება] ალი ჩქერებად BC. **12** შეიქნეს] შეიქმნეს D. **13** სთქვა] თქვა D.

სიცოცხლით, მთელი შემოქმედებით (გვ. 80)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 115 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 246 (A); ლექსები, 1937, გვ. 34 (D); რჩეული, 1944, გვ. 125 (E); რჩეული, 1954, გვ. 151 (F).
სათაური: – BC.

თარიღი: 1927 F.

7 ბავშობიდანვე] ბავშვობიდანვე DEF. **8** რევოლიუციის] რევოლუციის DEF. **10** გავდა] ჰგავდა DEF.

ყოველ სტრიქონზე (გვ. 81)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 115 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 246 (A); რჩეული, 1944, გვ. 125 (D).
სათაური: – BC.

სალამი ახალ გზით გაერთიანებულ საქართველოს (გვ. 81)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 116 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 248 (A); ლექსები, 1937, გვ. 35 (D); რჩეული, 1944, გვ. 127 (E); რჩეული, 1954, გვ. 32 (F); რჩეული, 1959, გვ. 61 (G).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1927 F.

6 ზაგესს] ზაჰესს DFG.
ზაჰესი – იხ. კომენტარი ლექსისა „მიბნედილ მაშუქას“ (გვ. 375).

დიდი ზამთარი (გვ. 82)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 000; (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 117 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 249 (A); რჩეული, 1944, გვ. 126 (D).
სათაური: – BC.

6 გზაზედ] გზაზე B.

მშვენიერი წიგნი (გვ. 82)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 117 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 250 (A).
სათაური: – BC.

ჩვენ, ჩვენ (გვ. 83)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 117 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 251 (A).
სათაური: – BC.

***თვითონ ღელვაც როს ნელდება... (გვ. 83)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0000; „ეპოქა“, 1930, გვ. 118.

***დაფარული შედეგებით... (გვ. 83)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0000; „ეპოქა“, 1930, გვ. 118.

გამარჯვებული ბრძოლების რიგით (გვ. 84)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0000 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 118 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 252 (A).
სათაური: – BC.

2 რაც კი ამქვეყნად] რადიოს ფრთებით BC. **3** ჩვენთა ძველთაგან] ფრთხილი რუპორით BC. **4** რაც დღეს] იგი BC.

ქალაქად და სოფლად (გვ. 84)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 60 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 0000 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 119 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 253 (A).
სათაური: – CD.

B წარმოადგენს ძირითადი ტექსტისაგან განსხვავებულ რედაქციას, რის გამოც მოგვაქვს მთლიანად:

> არ დამეძინა... გამოვაღე სწრაფად სარკმელი
> და ახმაურდა ჩემს ოთახში ნიავი ნელი...
> ყვავილთა სუნი მოიტაცა და შემოღვარა,

ლორთქი ფოთლები მაგიდაზე მიყარ-მოყარა...
ჩემს სარეცელზე ერთი სხივი სტყორცნა ცის თაღმა,
მთვარის სხივი რომ ელვარებდა მთების გადაღმა,
ვერცხლის ლანდებით აათეთრა მან ჩემი ბინა,
არ დამეძინა, ჩემო კარგო, არ დამეძინა...
ვეძახდი... სულის მწარე კვნესით, სატრფოს ვეძახდი,
ველური კოცნით...

ავტოგრაფში „ველურის" შემდეგ გადახაზულია „ვნებით".

***შენ გძულს მთა-ბარი? (გვ. 85)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №7, გვ. 0000; „ეპოქა", 1930, გვ. 120.

***ის ყველგანაა, მთელ მსოფლიოში... (გვ. 85)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა", 1930, გვ. 120.

***წარსულს გუნდ-გუნდად გადაეფარა... (გვ. 86)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა", 1930, გვ. 121.

***ელექტროსადგურს აშუქებს მთვარე... (გვ. 86)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №7, გვ. 1 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 121 (A).

1 ელექტროსადგურს] ელეკტროსადგურს B. **3** მდინარეებზე] მდინარებაზე B.

თესავს და თესავს... (გვ. 86)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა", 1930, გვ. 121.

***მიდიან, თუმცა ძალუძთ ისევე... (გვ. 87)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა“, 1930, გვ. 122.

***ქალაქის გარედ, როს ძმაბიჭურად... (გვ. 87)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა“, 1930, გვ. 122.

***დღენო მშვენიერ სიყმაწვილისა... (გვ. 88)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა“, 1930, გვ. 123.

***წვეთი წვეთებზე გადადის... (გვ. 88)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 1; „ეპოქა“, 1930, გვ. 124.

მარადისი იმედი (გვ. 89)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 124 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 254 (A); რჩეული, 1954, გვ. 151 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1928 D.

იყოს ასფალტის გასხივოსნება (გვ. 89)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 124 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 255 (A).
სათაური: – BC.

მე მიმღები ვარ, შენ კი სტუმარი (გვ. 89)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 125 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 256 (A).

სათაური: – BC.

შრომის გვირგვინით (გვ. 90)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 125 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 257 (A).
სათაური: – BC.

თემა (გვ. 90)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 126 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 258 (A).
სათაური: – BC.

13 თემა] ტემა BC.

ბრიგალმა გადაიარა (გვ. 90)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 126 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 259 (A).
სათაური: – BC.

9 დაენდოს] დაენთოს A.

აფრიალებულ ყორნების გუნდი (გვ. 91)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7 გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 127 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 260 (A).
სათაური: – BC.

3 ანებებს] აწებებს B.

მაშ, გაუმარჯოს! (გვ. 91)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7 გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 127 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 261 (A).

სათაური: – BC.

***ხანდახან, როცა გაზაფხულები (გვ. 92)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი, 1928, №7, გვ. 2 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 127 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 262 (A).
სათაური: – BC.

2 აღდგენილ] მხიარულ BC.

***დაე, შეებას მკაცრად ჯარი ჯარს... (გვ. 92)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 3; „ეპოქა“, 1930, გვ. 128.

არხევს ახალი სიცოცხლის აკვანს (გვ. 92)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8776, გვ. 136 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 8 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 128 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 263 (A); ლექსები, 1937, გვ. 36 (E); რჩეული, 1944, გვ. 136 (F); ლექსები, 1953, გვ. 116 (G); რჩეული, 1954, გვ. 32 (H); რჩეული, 1959, გვ. 75 (I).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1927 HI.

2 გამძაფრებული] სიახლის ძალით HI. **3** პატიმრობისას] ვით პატიმარი B] მედგარ შეტევით HI. **4** გახარებული ხელის] განახლებისა ტრთოლვით B] შემოქმედ შრომის HI. **10** წყაროს] წყარო BHI; ამოყრილ ხეებს] ამოყრილი ხე BHI. **11** მათ] ჩვენს HI. **12** ეს... დღეებს] გაზაფხულს მოჰყავს ეს მზიური დღე HI.

დრამა ერთი ბინისა (გვ. 93)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 3 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 129 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 357 (A).

სათაური: – BC.

ლექსის შესახებ იხ.: თ. დოიაშვილი, დრამა ბინაში ანუ ფსევდო-ლეგენდის წინააღმდეგ, ჟ. „ჩვენი მწერლობა“, 2014, №19, გვ. 34-36.

***რევოლუცია თავისუფალი... (გვ. 95)

ნა**ბეჭდი:** ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4; „ეპოქა“, 1930, გვ. 131.

სადღეგრძელო (გვ. 95)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 131 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 264 (A); „მამულო სიცოცხლეო“, 1943, გვ. 54 (D); რჩეული, 1944, გვ. 137 (E).
სათაური: – BCD.

არგონავტები ახალი დროის (გვ. 95)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 132 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 265 (A); კრ. „ახალი კოლხიდა“, 1937, გვ. 70 (D); რჩეული, 1944, გვ. 137 (E); ლექსები, 1953, გვ. 99 (F); რჩეული, 1954, გვ. 40 (G).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1921 G.

3 გააქვს] გააქვთ G; ჭალებს] ჭავლებს BC.

B-ში ლექსს მოსდევს ერთი სტროფი – ფრაგმენტი, რომელიც პოეტს „ეპოქის“ წიგნად გამოცემისას ტექსტში აღარ შეუტანია:

> დიდება შრომას სამყაროს შემქმნელს,
> ნათელის მომტანს ქებათა-ქება,
> იგი გარდაქმნის ქვეყნად ყველაფერს,
> დიდება მის ძალს და გამარჯვება.

არგონავტები – კოლხეთში ოქროს საწმისისათვის გამგზავრებული პირები. მათი ამბავი ასახულია ძველ ბერძნულ მითში არგონავტების შესახებ.

ფაზისი – მდინარე რიონის ძველი სახელწოდება.

დაჰკარ, ორკესტრო! (გვ. 96)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 132 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 266 (A); ლექსები, 1937, გვ. 37 (D); რჩეული, 1944, გვ. 138 (E).

სათაური: – BC.

4 განათლდა] განათდა E. **5** იმის] ისმის B.

ტალღებთან შებმა (გვ. 96)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 132 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 267 (A).

სათაური: – BC.

3 გაკვალული] გაკვალილი BC.

ბრძოლათა თასი (გვ. 97)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 132 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 268 (A); რჩეული, 1944, გვ. 138 (D).

სათაური: – BC.

7 ოცნებისა] ოცნების B.

ფიქრი თვალს აწევს... (გვ. 97)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 133 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 269 (A); რჩეული, 1944, გვ. 139 (D).

სათაური: – BC.

2 გაბრწყინებული] გაბრწყინვებული B. **3** გათენება] განათება A.

დღემ გაიარა (გვ. 97)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 134 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 270 (A).
სათაური: – BC.

გვინდა, ვეძიებთ, გვწყურის! (გვ. 98)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 4 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 134 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 271 (A).
სათაური: – BC.

მშვილდი ბედითი (გვ. 98)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 43 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 5 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 135 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 297 (A); რჩეული, 1944, გვ. 145 (E).
სათაური: როგორ არ იცით, თუ რა ძალაა BE; – CD.

2 იცით] იცი BCD.

B-ში ავტორს ამ ლექსთან გაერთიანებული აქვს მომდევნო ლექსიც „ხვალ მაისია“.

ხვალ მაისია (გვ. 99)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 28897-50, გვ. 43 (B); 28897-50, გვ. 121 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 5 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 135 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 298 (A); ლექსები, 1937, გვ. 39 (F).
სათაური: – BC.

3 გავალთ ხალხში ~ B. **5** გაუპოს] გაუპო CD. **7** მასსა] მასა BE. **8** მაისმა მისცა მას გამარჯვება] ის ღირსი იყო გამარჯვებისა BCD. **9** მაისმა] მაისმაც B; გაუალმასა] გაულამაზა E.

B-ში ავტორს ეს ნაწარმოები გაერთიანებული აქვს წინა ლექსთან „მშვილდი ბედითი“.

ამ ნაწარომების მეორე სტროფი გამოყენებულია პოემის „ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი“ პირველ სტროფად.

ლექსს „ხვალ მაისია“ „ეპოქაში“ მოსდევს „ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი“ (გვ. 135-145). 1935 წელს, თხზულებათა II ტომში, პოეტმა იგი ცალკე დაბეჭდა, როგორც პოემა. ავტორის ნების გათვალისწინებით, წინამდებარე ტომში ამ ტექსტს ჩვენც დამოუკიდებელი პოემის სახით ვბეჭდავთ.

ყველგან დირიჟორად არის ინჟინერი (გვ. 99)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8775 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 29 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 145 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 272 (A); რჩეული, 1944, გვ. 142 (E); რჩეული, 1959, გვ. 114 (F).

სათაური: ინდუსტრიალური მეკვლე* B; ინდუსტრიალური მარში B; – CD.

1, 3 ინჟენერი] ინჟინერი F. **2** ქვეყნად სახლებია] კოშკებს აშენებენ* B; ქვეყნად] ჩვენში B; ზღვაზე] ზღვებზე B. 3 ყველგან] ქვეყნის* B; დირიჟორი] დირიჟორად F; ინჟენერი] ინჟინერი F. **7** რკინისგზები] რკინიგზები F. **9** მწყობრად] მწყობრათ B. **10** მიჰყევ, გაუგონე] მივყვეთ, გავუგონოთ B.

არტეზიანები – არტეზიანული ანუ მიწისქვეშა წყლები.

წყალს იქით რომ ერთი სახლია (გვ. 99)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8735 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 29 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 146 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 273 (A); რჩეული, 1944, გვ. 140 (E); რჩეული, 1959, გვ. 115 (F).

სათაური: – CD.

2 დავბრუნდეთ... ალვებთან] ველებო, ალვების ღეროთი B. **3** ჩვენს] ჩემს B **4** ჩვენ] მე B; ვმღეროდით] ვმღეროდი B. **5** დელია, დელია, დელია] დელია, დელია CD. **6** წყალს იქით] გეგუთთან B. **8** ის... ახლოა] ახლოა, მგონია, ახლოა B. ადრე B-ში იყო. „გული ჯერ ხომ არ დაღლია“. **9-10** სტრიქონებს შორის (დელია... ლიხს) B-ში გადახაზულია: „შენ გახსოვს? ბავშვობა?“ **10** ალია] ქალია B. **11** ანთია... მწველია] ტანად რომ არაგვის შველია* B] ეხლა ის მზესავით მწველია B; ნაცვლად ამ სტრიქონისა აქ ადრე იყო: ის ჩემი ბავშვობის მცველია. **12** ვეძახით ალიონს] ვეძახდით ალიანს B.

ელვარება (გვ. 100)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8775 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 29 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 146 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 271 (A).
სათაური: – CD.

2 ოდეს] როცა B. **3** არის] მიჰქრის B. **7** უცდის შედარებას] მიდის მშენებლობა* B.

გზა ახალ-ახალ გადამთოვრების (გვ. 100)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 29 (B); „ეპოქა“ 1930, გვ. 146 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 275 (A); რჩეული, 1944, გვ. 140 (D).
სათაური: – BC.

მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს (გვ. 101)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8775 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 147 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 276 (A); ლექსები, 1937, გვ. 38 (E); რჩეული, 1944, გვ. 140 (F); რჩეული, 1954, გვ. 40 (G).
სათაური: – BC.

თარიღი: 1927 G.

2 რკინა, ფოლადები] რკინის, ფოლადების* B. **4** იბურება] იჟღინ-თება* B. **6** დგანან მშენებლები] ყვირის გაზეთები* B. **8** მოსჩქეფს] მოჩქეფს B. **9** გატანილი] მოტანილი B.

ᲒᲐᲓᲐᲔᲨᲐᲠᲐ ᲘᲒᲘ ᲛᲠᲐᲕᲐᲚ ᲮᲛᲐᲡ (გვ. 101)

ნაბედჭი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 30 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 147 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 277 (A); რჩეული, 1944, გვ. 139 (D).
სათაური: – BC.

ᲓᲘᲓᲘ ᲛᲐᲠᲐᲑᲘ (გვ. 102)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 30 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 148 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 278 (A).
სათაური: – BC.

2, 6 სად] სადაც A. **5** მარგელის] მერგელის C.

***ᲒᲐᲓᲐᲔᲨᲐᲠᲐ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲒᲖᲔᲑᲡ... (გვ. 102)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 30; „ეპოქა“, 1930, გვ. 148.

ᲔᲚᲔᲥᲢᲠᲝᲜᲘᲡ ᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲔ (გვ. 103)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 30 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 149 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 279 (A).
სათაური: – BC.

ᲝᲥᲠᲝᲡ ᲢᲧᲐᲕᲔᲑᲘ (გვ. 105)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 31 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 152 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 282 (A).
სათაური: – BC.

2 მოვარაყებულ შუქით] მოავარაყე შუქო BC.

მარადიული ოქროს კალმებით (გვ. 105)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 31 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 152 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 283 (A); რჩეული, 1954, გვ. 36 (D).
სათაური: – BC. ჩვენი ელვარე ოქროს ეპოქა D.
თარიღი: 1930 D.

8 ყაზბეგზე] მყინვარზე D; სწერენ] წერენ D.

***მანდარინის და ჩაის ბაღები!.. (გვ. 106)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 66 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 31 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 152 (A).

უ-ჩან-სუ – ყველაზე მაღალი ჩანჩქერი ყირიმის ნახევარკუნძულზე (ქ. იალტასთან ახლოს). არსებობს ლეგენდა ამ ჩანჩქერზე, რომლის მთავარი პერსონაჟია გოგონა უ-ჩან-სუ.

მაღაროებში (გვ. 106)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 153 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 284 (A); რჩეული, 1954, გვ. 151 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1930 D.

9 სინათლეთ] სინათლედ D. **10** რევოლიუცია] რევოლუცია D. **11** ლოდებათ] ლოდებად BC. **12** რომლის] რომელთ D.

მრავალი მონათესავე (გვ. 106)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 153 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 285 (A); რჩეული, 1954, გვ. 100 (D).
სათაური: – BC; მრავალი სული მონათესავე D.

თარიღი: 1929 D.

4 სწუხს] წუხს D.

მზის კაშკაში (გვ. 107)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 153 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 286 (A).
სათაური: – BC.

მოტორი მღერის (გვ. 107)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 154 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 287 (A).
სათაური: – BC.

სხვადასხვა გული (გვ. 108)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 154 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 288 (A).
სათაური: – BC.

3 გრიალებს] ღრიალებს B.

თემურ-ლენგი (1336-1409) – შუააზიელი მხედართმთავარი – დამპყრობელი, რომელმაც რვაჯერ ააოხრა საქართველო.

სხივი ტალღებში (გვ. 108)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 155 (C); თხზულებანი. II, 1935, გვ. 289 (A); რჩეული, 1954, გვ. 142 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1927 D.

13 გრძნობდენ] გრძნობდნენ BC. **21** ეხლა] ახლა D.

სტრიქონები (გვ. 109)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 32 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 156 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 290 (A); რჩეული, 1944, გვ. 141 (D); რჩეული, 1959, გვ. 115 (E).
სათაური: – BC.

10 ველია] სტველია B. **15-16** სტრიქონებს შორის (დააგრიალა... განახლებისკენ) BC-ში ემატება:

დაე ახალი, ახალი ცეცხლით
გადაიბუგოს უნდო სოფელი,
გულში ვატარებთ შურისძიებას
და ჩვენ ბევრი გვყავს თანამგრძნობელი.

17-20 განახლებისკენ... გადაჩვეული] – E.

ეხლა – განა ისეთი დროა? (გვ. 109)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 33 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 157 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 291 (A); რჩეული, 1944, გვ. 141 (D); რჩეული, 1959, გვ. 117 (E).
სათაური: – BC.

1 ეხლა] ახლა ADE. **4** ეხლა] განა BC] ახლა E. **8** ეხლა] ახლა E. **9** გადაგვარებულს] გადაგვარებულ D. **15** გამოგვყვება] გამოდგება B] გამოგყვება C.

მოელვარე გზით (გვ. 110)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1906 (B); 8776, გვ. 139 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 33 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 157 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 292 (A); რჩეული, 1944, გვ. 139 (F); რჩეული, 1954, გვ. 151 (G).
სათაური: – BDE.
თარიღი: 1916 G.

1 წვიმა და ქარი] ტყვია, ლახვარი B. **7** შვება] ნება B] ვნება G; გვეცხრებოდა] გვიცხრებოდა G. **9** და] სვლის B. **17** მოგონებით]

მოგონებათ B; აზღვაოსნება] გასხივოსნება BDE. BDE-ში ლექსს ბოლოში ემატება:

სულ არ ყოფილა ჩვენს ცხოვრებაში
სხვა სიყვარულის ლტოლვა და ვნება,
ყველა წაშალა თანდათანობამ,
წინსვლის სიხარულს რა შეედრება.

CG-ში ლექსი ასე იკითხება:

ჩვენ არ გვაკრთობდა შური და მტრობა,
წყურვილთა ვნება არ გვიცხრებოდა,
ყველა წაშალა ბრძოლის სურვილმა
და სიხარული მხოლოდ რჩებოდა.
არ გვაშინებდა წვიმა და ქარი
ჩამობნელებულ ეკლიან გზაზე,
არც ქარიშხალი, არც ნიაღვარი,
არც ბოროტება დედამიწაზე;
არც წამთა რბენა სხვადასხვაგვარი,
მრავალფერობა, გიჟი ოცნება,
არც გარდასული ყრმობის სიზმარი,
არც მოგონებათ აზღვაოსნება.

ფრაგმენტი (გვ. 111)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 33 (B); „ეპოქა" 1930, გვ. 158 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 293 (A); რჩეული, 1944, გვ. 143 (D); რჩეული, 1959, გვ. 552 (E).
სათაური: – BC.

მსოფლიო ჩრდილი (გვ. 111)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 33 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 158 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 294 (A).
სათაური: – BC.

4 თითო] თვითო BC. **7** კორიანტელი] კორიანტელში BC; ზრდილი] ზრდილით BC. **9** ჩრდილი] ჩრდილით BC.

უკმარობის ნიაღვარი (გვ. 111)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1898 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 34 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 159 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 295 (A); რჩეული, 1944, გვ. 138 (E); რჩეული, 1954, გვ. 146 (F).
სათაური: – BCD.
თარიღი: 1929 F.

6 დაჰკარ] დაჰკა C. **7** ეხლა] ახლა F.

ქარის პირდაპირ, ქარის პირდაპირ (გვ. 112)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 34 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 159 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 296 (A); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 98 (D).
სათაური: – BC.
ეპიგრაფი: ხმა ძახილისა მათისა ჰგავდა ჰაერთა ქუხილსა. შოთა რუსთაველი D.

4 ჩვენ... არვის] მოგონებაში დარჩა D. **5** არც] ჩვენ D; დავეძებთ] გავშორდით D. **6** რათაც] რადაც D.

ეპოქას მოაქვს ახალი შვენება (გვ. 112)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 34 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 160 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 299 (A); რჩეული, 1954, გვ. 39 (D).
სათაური: – BC. აღსდგა სიმღერა D.
თარიღი: 1930 D.

9 მუდამ ებრძოდი] და უწოდებდი BCD. ლექსის ბოლოს BCD-ში +

მზე, ამოსული აღმოსავლეთით
დასავლეთით არ ჩაესვენება,
ისევ რეალურ უკვდავებათა
ეპოქას მოაქვს მთელი შვენება.

ამ სტროფის ბოლო სტრიქონში D-ში არის „მშვენება“.

თანასწორი (გვ. 113)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 34 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 161 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 300 (A); რჩეული, 1944, გვ. 146 (D); რჩეული, 1954, გვ. 22 (E).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1917 E.

***ჰქუხდე, გულისთქმავ (გვ. 113)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 34 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 161 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 301 (A); ლექსები, 1937, გვ. 40 (D); რჩეული, 1944, გვ. 144 (E); რჩეული, 1954., გვ. 39 (F).
სათაური: ჰქუხდე, გულისთქმავ! E; ქუხდე, გულისთქმავ! F.
თარიღი: 1916 F.

1 ჰქუხდე] ქუხდე F.

***რაც არ ყოფილა – არის (გვ. 114)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 34 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 162 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 302 (A); რჩეული, 1959, გვ. 116 (D).

2 გაჰქრა] გაქრა D. **9** ბოგემა] ბოჰემა D. **11** გავს] ჰგავს D.

9-12 სტრიქონები ემთხვევა ლექსის „მოსვლას აპირებს წვიმა“ მესამე სტროფს.

ჩვენ ის გვიყვარს (გვ. 115)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 35 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 163 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 303 (A); რჩეული, 1944, გვ. 142 (D).
სათაური: – BC.

4 ცრემლი] კიაფებს BC.

მაინც სწამდა გამარჯვება! (გვ. 115)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 35 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 163 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 304 (A); რჩეული, 1944, გვ. 142 (D); რჩეული, 1954, გვ. 148 (E).

სათაური: – BC.

თარიღი: 1927 E.

მხოლოდ იდეა (გვ. 115)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 35 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 164 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 305 (A); რჩეული, 1944, გვ. 143 (D); რჩეული, 1954, გვ. 150 (E).

სათაური: – BC.

თარიღი: 1929 E.

4 მშრომელთა შორის] ერთმანეთშორის BC] ერთმანეთს შორის D. **6** ეხლაც] ახლაც E. **10** სარდაფში] პირადათ BC. **12** იდეა] სიმართლე BC.

ჩვენ ავდიოდით საღრჩობელაზე (გვ. 116)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 122 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №8-9, გვ. 35 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 164 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 306 (A); ლექსები, 1937, გვ. 41 (E); რჩეული, 1944, გვ. 143 (F); ლექსები, 1953, გვ. 89 (G); რჩეული, 1954, გვ. 150 (H); რჩეული, 1959, გვ. 147 (I).

სათაური: – CD; ჩვენ ავდიოდით სახრჩობელაზე GHI.

თარიღი: 1929 HI.

1, 13 საღრჩობელაზე] სახრჩობელაზე GHI. **2** ო] ოჰ HI. **4** ვესარჩლებოდით] მოსარჩლე ვიყავ BCD] მუდამ ვიყავით H; დამონებულის] დამონებულებს I. **5** მფარველი] მფარველნი I. **8** გმირმა] ჩვენგნით BCD. **11** გააშუქებდა] გაიშუქებდა H. **12** დამშვიდებული] დამშვიდებულნი I.

რამდენ ღამეს მოელო ბოლო (გვ. 116)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 35 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 165 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 307 (A); ლექსები, 1937, გვ. 42 (D); რჩეული, 1944, გვ. 145 (E); ლექსები, 1953, გვ. 90 (F); რჩეული, 1954, გვ. 23 (G).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1925 G.

„ეპოქაში" ამ ტექსტს მოსდევს ორი ლექსი „დამშვიდდი, ქარო" (გვ. 165) და „მზის სალამი" (გვ. 166). ეს ლექსები ჩვენ არ შევიტანეთ ამ ტომში, რადგან „დამშვიდდი, ქარო" დაიწერა 1924 წელს, ხოლო „მზის სალამი" ვარიანტია 1927 წლის „რჩეულში" შესული ლექსისა „აყვავილებულ ველებს სალამი". ორივე ლექსი ჩვენი გამოცემის მესამე ტომშია დაბეჭდილი (გვ. 63; გვ. 171).

ქარი ანიავებს ფერფლს (გვ. 117)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 123 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 36 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 166 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 310 (A).
სათაური: – CD.

13 ან] და B.

ხერხი, შალაშინი (გვ. 117)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 36 (B); „ეპოქა", 1930, გვ. 167 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 311 (A).
სათაური: – BC.

4 გააქვთ] გააქვსთ BC.

როგორც ცხენოსანთა ჯარი (გვ. 118)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 36; „ეპოქა“, 1930, გვ. 167; თხზულებანი, II, 1935, გვ. 312.

სათაური: – BC.

***ზანგებმა ზიზღით შეხედეს ლაჟვარდს... (გვ. 118)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 7.

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 36; „ეპოქა“, 1930, გვ. 168.

***ასეთი კაცია... (გვ. 119)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები დ-37, გვ. 3765 (B); 28897-50, გვ. 7 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 36 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 168 (A).

1 ასეთი კაცია] ის სიტყვას ამბობს* B] ამბობ შენ ისევე, ნასწავლი კაცია B; **2** უყვარს] გიყვარს B. **3** ნურვინ] ღმერთმა B. **4** მისი] შენი B. **7** დაგვიანებული] გვიანი B. **8** დანაგვიანებული] და ნაგვიანი B. **9** სიტყვას] სიტყვაში B; გარეშემო] გარშემო A.

B ავტოგრაფში ლექსს აქვს მინაწერი: „დაფასებასა და დახასიათებაში, ტეზისებში, ლექციებში, ლექსებში, განსაზღვრებებში, კლასიფიკაციებში და შემეცნებებში, ტერმინების დალაგებაში და დასკვნებში უნდა იყოს გამოჭედილი ფორმულები, არც ერთი სიტყვა ზედმეტი, შემთხვევითი, ნაგავში გადასაყრელი (სანაგვე); ნაგვიანი, მეთოდი ეკონომიის, ეკონომიის რეჟიმი სიტყვაში“.

ოცნებაო, მოიგონე (გვ. 119)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1901 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 37 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 169 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 313 (A); რჩეული, 1954, გვ. 191 (E).
სათაური: – BCD.
თარიღი: 1920 E.

7 ჰგვანდენ] ჰგავდნენ E. **8** ის მერანი] ძველი მხსნელი B.

ის დროება სიზმარივით წავიდა (გვ. 119)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 37 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 169 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 314 (A); ლექსები, 1937, გვ. 43 (D).
სათაური: – BC.

ლექსის შესახებ იხ.: ნ. სიხარულიძე, გალაკტიონი და ტარას შევჩენკო, კრ. X საერთაშორისო სიმპოზიუმის „მოდერნიზმი ლიტერატურაში. გარემო, თემები, სახელები“ მასალები, ნაწილი II, თბ., 2017, გვ. 432-439.

ვერ აშორებ ელვას თვალებს (გვ. 120)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 37 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 169 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 315 (A).
სათაური: – BC.

12 ახალგაზრდა] ახალგაზრდულ BC.

***გორა-გორა, ვაზი-ვაზი (გვ. 120)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 124 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 37 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 170 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 316 (A); რჩეული, 1959, გვ. 118 (E).
სათაური: ფეოდალი ძველისძველი, მეფეთ შთამომავალი B.

9 ეხლა] ახლა E.

ო, ჩემო ჩანგო! (გვ. 121)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 37 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 171 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 317 (A).
სათაური: – BC.

კლონდაიკი – მხარე ჩრდილოეთ ამერიკაში, რომელიც ცნობილია ოქროს საბადოებით.

იალქანი დაუცხრომელი (გვ. 122)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 38 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 171 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 318 (A); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 98 (D).
სათაური: – BC.
ეპიგრაფი: სხვაგან ჰქრის მისი გონება. შოთა რუსთაველი D.

6 ერთადერთ] ერთადერთს D. **8** მოაწყო] მოეწყო D.

ბევრი ჩიხი, ბევრი ხვეული (გვ. 122)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 38 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 172 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 319 (A); რჩეული, 1954, გვ. 146 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1929 D.

4 ვვიდოდით] ვიდოდით D. **5** ჩიხები] ჩიხი და D.

დილის ნაპირზე შემოხვეული... (გვ. 122)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 135 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 38 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 172 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 320 (A).
სათაური: – CD.

***ჯეკ ლონდონს რომ აქვს ერთი ამბავი... (გვ. 123)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი დ-37, გვ. 40 (3737) (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 38 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 173 (A).

B-ში წარმოდგენილია ლექსის მხოლოდ პირველი სტროფი.
1-4 ჯეკ... ასოთამწყობის] – C. 1 რომ აქვს] მოჰყავს* B. **2** მოხეტე] მოხეტიალე* B. **2-3** სტრიქონებს შორის იყო: მისგან არასგზით არ განირჩევა* B. **3** იმავ სიტყვებით] ჰგავს ამბავს* B; იმავ] მისი* B.

ჯეკ ლონდონი (1876-1916) – ამერიკელი მწერალი, პოპულარული მოთხრობებისა და რომანების ავტორი. გალაკტიონი უნდა გულისხმობდეს ერთ-ერთ ამბავს („Holding Her Down“) ჯეკ ლონდონის ავტობიოგრაფიული წიგნიდან „გზა“.
ჟანდარმერია – პოლიტიკური პოლიცია რუსეთის იმპერიაში.
კაჩეგარი (რუს) – ცეცხლფარეში.
პლანშირი – აქ: ძელი.
ტორმოზი (რუს.) – მუხრუჭი.
მთავრობაძე – იგულისხმება თვითმპყრობელური რუსეთის მთავრობა.

საბავშვო ჟურნალიდან (გვ. 126)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3736 (B);
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №8-9, გვ. 40 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 177 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 360 (A).
სათაური: – CD.

ავტოგრაფში მხოლოდ 1-2 სტრიქონებია.
2-3 დრო... ჟურნალს] – C. **3** ყური დავუგდოთ] ასეთი მოჰყავს* B.

მეტანია (ბერძნ. სინანული) – თაყვანისცემა, შუბლით მიწის შეხება ან მუხლის მოყრა.

***ინგლისელს მწერალს მსურს ვუთხრა: მისტერ! (გვ. 128)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8219 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 179 (A).

სათაური: ქართველები მარსზე B.

მინაწერი: დიდი უელსის განჭვრეტა მოკლედ არც ჰიპერბოლებს არ აგვიანებს B.

21 უიმედოთ] უიმედო B. **23** დამშენი] დამშვენი A. 28 ჟურნალისტებათ] ჟურნალისტებად B.

ინგლისელი მწერალი – იგულისხმება ჰერბერტ უელსი (1866-1946), სამეცნიერო-ფანტასტიკური და სოციალურ-ფსიქოლოგიური რომანების ავტორი.

სიტი – ქალაქი ან ქალაქის საქმიანი ნაწილი.

მონოკლი – ოპტიკური მინა, რომელსაც იმაგრებენ ცალ თვალზე.

ფაზისი – იხ. კომენტარი ლექსისა „არგონავტები ახალი დროის“ (გვ. 397).

ბორკილის მეტს ის არაფერს ჰკარგავს (გვ. 130)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5677 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 181 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 321 (A).

სათაური: – BCD.

2 საქართველო] საქართველოც B. **4** ახალგაზრდულ იერით] ახალგაზრდა შეცვლით B. **5** წინანდელ] წინანდელს B. **6** გადიფანტოს] გადიფანტე* B, ნისლი] ნისლო B. **7** დაიხსომე კიდევ] დაიხსომოს კიდე B; კარგად] კარგათ B. **9** ის არაფერს ჰკარგავს] შენ არაფერს კარგავ* B.

ლექსის ქვემოთ B-ში მიწერილია: „საერთო, საერთო, საერთო, მიწა, ბინები და სიხარული“. „ტაბი“*.

რევოლუცია არის გრიგალი (გვ. 130)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 10 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 181 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 322 (A).
სათაური: – BC.

2, 3, 6 რევოლუცია] რევოლიუცია BC. მეორე სტროფის შემდეგ BC-ში ემატება შემდეგი სტრიქონები:

იგი ადგილსა და განჩინებას
აუცილებელს მიუზღავს მის-მისს –
მათი მიზანი ერთადერთია –
დასძრას ეპოქა სოციალიზმის.

27 თვალებმხიარულს] თვალებს მხიარულს BC.

გაფიცვა (გვ. 131)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 10 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 183 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 324 (A).
სათაური: – BC.

3 ღრუბელი] ბურული BC. **8-9** და... ნახევარი] – A. **34** პროტესტი] პროტესტის B. **58** საქსოვ] წინდის BC.

ლოძი – ქალაქი პოლონეთში.
ვეზუვი – ჩაუმქრალი ვულკანი იტალიაში, ნეაპოლის მახლობლად.

ღიმილი (გვ. 133)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 11 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 185 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 327 (A); რჩეული, 1954, გვ. 170 (D).
სათაური: – BC.
თარიღი: 1916 D.

13 იღიმებოდა] იღიმებოდი C.

რვა მარტი (გვ. 134)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 11 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 186 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 329 (A); ლექსები, 1937, გვ 44 (D); რჩეული, 1944, გვ. 149 (E); ლექსები, 1953, გვ. 97 (F).
სათაური: – BC.

2 რა] რაც BC. **9** ბავშის] ბავშვის DEF.

როდესაც სოფლებს ვეთხოვებოდით (გვ. 135)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 28897-50, გვ. 126 (B); 583-დ; გვ. 330 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 11 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 186 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 330 (A).
სათაური: – DE.

4 გვეძახოდა] გვესახოდა BDE. **6** რევოლუცია] რევოლიუცია BDE. **17** კულტურულია და სამრეწველო] ასე დიდია და სასახელო C; სამრეწველო +

ის როგორ მოხდა, რომ სოფლის გულში
ადგილი არ გვაქვს, სულო ციერო,
აღარა შეგრჩა ძველი მიზანი,
აწ რადიოა სამაგიერო* BDE.

***აღარ არსებობს იბი დემონი... (გვ. 135)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1887 (B); 1901 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10 გვ. 12 (A); „ეპოქა“, 1930, გვ. 187 (D).

3 იკრეფდეს ისევ] იკრებს ისევე B; იკრეფდეს] იკრებდეს C **5** ჩაგეძინება] ჩაგვძინებია B] ჩაგვეძინება D. **6** გესმის] გვესმის B.

***იყო ადვილი წარმოსადგენი... (გვ. 136)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 12 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 188 (A).

მაქსიმილიან ლიტვინოვი (1876-1951) – საბჭოთა პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწე. საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარი 1930-1939 წლებში.

ერთა ლიგა – 1919 წელს დაფუძნებული საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომლის მიზანი იყო ხალხებს შორის თანამშრომლობის განვითარება, მშვიდობისა და უსაფრთხოების დაცვა. იარსება 1946 წლამდე.

„ნიუ-იორკ ჰერალდ ტრიბუნი“ – გაზეთი აშშ-ში.

„ნიუ-იორკ ტაიმსი“ – ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი გაზეთი აშშ-ში.

„ფიგარო“, „გოლუა“, „მატენი“ – ფრანგული მემარჯვენე გაზეთები.

გრიგორი ზინოვიევი (1883-1936) – საბჭოთა პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწე.

„ევრი“ – ფრანგული გაზეთი.

„ლუმანიტე“ – ფრანგი კომუნისტების გაზეთი.

„ფორვერსტი“ – გერმანული სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების გაზეთი.

***იყბედონ, სანამ მოსწყინდებოდეთ... (გვ. 138)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1894 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 13 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 190 (A).

1-4 იყბედონ... გამომჭედელი] – B. **8** მწარედ] მწარედ B] გრგვინვით B. **9** ნეტავი] ნეტავი* B] შენ ხედავ B. **10** რომ უზრუნველად] რომ უზრუნველად* B] რა უზრუნველი B. **11** და] და* B] რა B. **12** ახალწელიწადს] ახალწელიწადს* B] დღესასწაულებს B. **15** მარადი ზიზღის] დაუნდობელი B. **16** ნგრევის... შეჰქმნის] ნგრევის ჰიმნებს შეჰქმნის* B] ნგრევას გულში იტევს B.

***რამდენჯერ სძებნა ომში სიკვდილი... (გვ. 139)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №10, გვ. 13; „ეპოქა“, 1930, გვ. 191.

***ახალი გზაა ჩვენს წინ გაშლილი... (გვ. 139)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1897 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 13 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 191 (A).

5 არჩეული] ჩვეული C.

***მე ამ წიგნზე რა უნდა ვთქვა ბევრი... (გვ. 139)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 13; „ეპოქა“, 1930, გვ. 192.

ვასილი შულგინი (1878-1976) – რუსი პოლიტიკური მოღვაწე, მონარქისტი. მემარჯვენეთა ერთ-ერთი ლიდერი სახელმწიფო სათათბიროში, შემდეგში – ემიგრანტი; ავტორი მემუარული წიგნებისა. გალაკტიონი, როგორც კონტექსტი ცხადყოფს, მსჯელობს მის გახმაურებულ წიგნზე „1920 წელი“.
ანტონ დენიკინი (1872-1947) – რუსი გენერალი, თეთრი მოძრაობის ერთ-ერთი მეთაური სამოქალაქო ომის დროს.
რომანოვი – რუსეთის იმპერატორთა გვარი.

ფრაგმენტებიდან: ცეცხლი ფიქრიანია (გვ. 141)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი დ-29 (327-დ), გვ. 35 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №10, გვ. 14 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 193 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 331 (A); რჩეული, 1954, გვ. 138 (E).
სათაური: ტობა ტობანიერი B; ათას ცხრაას ხუთია E – CD.
თარიღი: 1927 E.

B-ში ლექსის დასაწყისში გადახაზულია:

> იყო ქარი, იყო გრგვინვა, იყო ცხრაას ხუთი,
> საუკუნეს რომ უდრიდა თვითეული წუთი.
> ცეცხლში იყო გახვეული...

3 ეხლაც] ახლაც E] ისევ ჩემს* B. **8** სისხლმინადები] სისხლით ნადები CD] სისხლით ნაღები BE] სისხლით ნანთები* B. **9** დასცხრა] დაცხრა E; რევოლუცია] რევოლჲუცია B] რევოლიუცია CD. **10** დასცხრენ] დაცხრნენ E. ამის შემდეგ B-ში გადახაზულია: „ერთმა მძიმედ დაჭრილმა", „მახსოვს, ჩვენ გადმოგვეცა", „იმ ცეცხლის[1] და ვაების, იმ განწირულ[2] გზიდანა, ერთმა მძიმედ დაჭრილმა დროშა გამოიტანა". **12** იმ განწირულ] ჩასაფრებულ* B], გადადებულ B. **15** ამის შემდეგ B-ში გადახაზულია: „მახსოვს"; „გახსოვთ გმირი ამბობდა", „იგი გვეუბნებოდა". **17** ტყის] ტყეს BC. **21** საიდუმლოთ] იქით მხარეს* B. **22** გვქონდესთ] ჰქონდესთ BCD] ჰქონდეთ E. **23-26** და... მივქრივართ]

გადაეცით: იყავით
ერთგული იმ დროშისა,
მასთან დავბადებულვართ...
მის ქვეშ უნდა გაიწრთვნას[3]
შვილისშვილის შვილები[4]
და ჩვენ ორი ტაბიძე[5]
ღამის ფრთხილი[6] ფიქრივით[7] B.

27 მივქრივართ] მივდივართ B. **29** დამსჯელ... სოფლისთვის] ყველგან პროვოკატორებს* B] ყველგან დამსჯელ რაზმებსა B. **30-37** მიუყურადებია... შევუტყვივართ] – B. **44** მოვიხარეთ] მოვიხარე B. **48**-დან (შემდეგ...) ბოლომდე] – BE. **77** დაბობღავს] დადოდღავს CD. **99** ან რა გინდა აქანა] – A. **120** გადააბრუნებს] გააბრუნებს C.

ლექსთან დაკავშირებული სიტყვიერი მასალა იხ. სგ, XIII, გვ. 150.

***შემდეგ... (გვ. 145)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №10, გვ. 16; „ეპოქა", 1930, გვ. 198.

---

[1] იყო: იმ განწირულ.
[2] იყო: დაუნდობელ.
[3] ამის შემდეგ მიწერილია და გადახაზულია: შემდეგ მთელი თაობა.
[4] ამის შემდეგ მიწერილია და გადახაზულია: მასთან სიკვდილს შემდეგაც.
[5] იყო: სამი პოეტი.
[6] იყო: გამალებით.
[7] ამის შემდეგ მიწერილია და გადახაზულია: დროშის გადასატანად.

არწივების თავდასხმა ჰაეროპლანზე (გვ. 145)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1108 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №11-12, გვ. 5 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 199 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 336 (A); რჩეული, 1944, გვ. 144 (E); რჩეული, 1959, გვ. 553 (F).

სათაური: – BC.

თარიღი: 1927 F.

2 თემა] ტემა BCD. **6** სისხამა დილით] დილით ადრე* B] სულ ადრე B. **14** ეს იყო] გამართეს* B; მკაცრი] აზრი* B. **18** მაგრამ... ფოლადთან] რა შეუძლია გრიგალთან* B. **20** რა... ფერავდა] ფოლადის ფრთებით აგლეჯდა* B. **21** ქარს... გაჰქონდა] და ქარს გაჰქონდა* B. **22** როგორ... წვიმა] თქვენ ყველამ იცით ამნაირ ბრძოლას* B. **23** ბრძოლას] ქვეყნად B. **24** რკინის] ფოლადის* B. **28** სდგანან. სდუმს] მუდმივი* B] გაჰქრა იმ B; სდგანან] დგანან F.

***ან კიდევ აგერ... (გვ. 146)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 2714 (B); 1892 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №11-12, გვ. 5 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 200 (A).

1 ან... აგერ] ღობესთან იდგა B. **3** მოულოდნელათ] მოულოდნელად D; როცა უეცრად B. **5** გორაზე იყო] საჟენზე მეტი* B. **8** კბილებში] ხახაში C. **11** რას] ვერ* B. **14** როგორც ფანტომი] მკვიდრი და მყარი* B. **15** ღრიალით] ბღავილით* B; ჰაერში] ხვადაგი* B. **16** ლომი] ხარი* B.

ლეჩაქები ჯაგებზე (გვ. 147)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1111-1112 (B); 8776, გვ. 149 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 5 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 201 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 338 (A); რჩეული, 1944, გვ. 149 (F); რჩეული, 1954, გვ. 32 (G); რჩეული, 1959, გვ. 119 (H).

სათაური: ეპოქა; ახალი თოვლი B, მატარებელი მოიჭრა თუჯის BC, – DEF, ამისთვის იბრძვის ჩვენი ეპოქა G.
თარიღი: 1927 G.

B-ს დასაწყისში გადახაზულია:

თოვლმა დაჰკარგა ნათესთა კვალი,
საღამოს თოვლით ცა იფიფქება,
ამ თეთრ ბურუსში ვერ არჩევს თვალი...

თეთრი თავშალი მოისხა ქოხმა,
თუ განუჭვრეტი ნისლია[1] გაღმა,
მსუსხავი ქარი დაჰქრის[2] გამოღმა
და თოვლს ახვავებს[3] უკუღმა-წაღმა.

2 მატარებელიც... თუჯის] მატარებელი ჩემია თუჯით* B. **4** იქ... ელგუჯას] იქ, სადაც გზაზე არეს ელგუჯა* B. ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში დაწერილია და გადახაზული: ჭავჭავაძეებს და საიათნოვებს. **5** სად... ფანტომებს] – B. **6** უცებ... მოისმენს] ტრაქტორის და შეპყრობილ[4] მის გუგუნს ისმენს B. **9-10** სტრიქონებს შორის გადახაზულია „იქ, სად დიდებულს მისსა მყინვარსა / ორბი არწივი თუ შესწვდენია B. **10** ახალთახალ გზად] ელვის შუქებად B. **11** ელვათა მფენი] თქვენი და ჩვენი* B. **13** ერთხელ ბელტებში] მოულოდნელად B] სწორედ იმ გზაზე* B. **14** და] იქ* B; და... სიკვდილი] სად მწუხარება* B. **17** რომ... გაღმა] რომ ქარმა ჰკითხოს უკუღმა წაღმა* B] ელექტრონად იფეთქოს ნაღმმა B] რომ ელექტრონის იფეთქოს ჭაღმა G] რომ ელექტრონის იფეთქოს ნაღმმა H. **18** სად... მითებით] კი სადაც მიუვალია* B. **20** ჰაეროპლანის] აეროპლანის G. **21** კინო] წიგნი B. **22** ყველაფერს... წაერთო] საერთო ჯამი, საერთო კოკა* B. **25** ამისთვის იბრძვის] ასეთი არის* B.

ფანტომი – უჩვეულო მოვლენა, მოჩვენება-მოლანდება.
ტრიერი – სასოფლო-სამეურნეო მანქანა.

---

[1] იყო: უბედური ქარი ჰქრის.
[2] იყო: მატარებელი მიჰქრის.
[3] იყო: ქარი დაჰქრის.
[4] სიტყვა, რომელიც აქ მანამდე ეწერა, არ იკითხება.

ყველაფერს ხედავს (გვ. 148)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4769 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 6 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 201 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 340 (A).

სათაური: შრომის დიდება B; – CD.

2-9 ის... უადვილებს] – B. **10** წიაღთაგან] წიაღიდან B. **11** თუ ელვარებს თეთრი] მოჩქრიალებს ცელქი B. **12** წმინდა] წმიდა B. **13** სიმღერა] დუდუნი B. **15** მძლავრი] უცხო B. **17** მავთულები] მძლავრი ზვირთი B. **21** ყოველგან] ზეცაში B; მისი] შრომის B.

ერთხელ საღამოთი (გვ. 148)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8800 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 6 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 202 (D); რჩეული, 1944, გვ. 146 (A); რჩეული, 1959, გვ. 84 (E).

სათაური: – CD.

B-ში თითოეული სტროფი დასათაურებულია: 2-5 (ბათუმის... ასე) სტრიქონებს სათაურად აქვს: „საღამო ხანს – ზღვისპირად“; 6-7 (მახსოვს... ბაღი) სტრიქონებს: „ბაღში – ვერონიკა“; 8-11 (ვერონიკას... ნახვა) სტრიქონებს: „მარტოობა – ვერონიკა“; 12-15 (მეგობრებში... ქალი) სტრიქონებს „სალამი და თაიგული“; 16-19 (რა... ქაღალდს) სტრიქონებს: „რა წრის იყო?“; 20-23 (შემდეგ... ჰგავდა) სტრიქონებს: „რამდენიმე წლის შემდეგ“; 24-27 (გამოვედი... გუნდი) სტრიქონებს: „ნევის ნაპირად“; 28-31 (ვერონიკა... მიდის) სტრიქონებს: „კლასი – კლასის წინააღმდეგ“; 32-35 (მე... რაღაცგვარი) სტრიქონებს: „წყალთან“; 36-39 (გავცქეროდი... ქაღალდს) სტრიქონებს: „მოგონებანი ხელგაშლილი ცხოვრებისა“; 40-43 (მეორე... ღირსი) სტრიქონებს: „მეორე დღეს“; 44-47 (ამ... ჩვენი) სტრიქონებს: „საქართველოს მომავალი“; 48-51 (ერთხელ... მეტი) სტრიქონებს: „სალამი და ყვავილების კონა“; 52-55 (ის... კარგი) სტრიქონებს: „ო, ის დღე“; 56-59 (ვერონიკა... ქაღალდს) სტრიქონებს: „ჩვენ ხომ“; 60-63 (კლასი... ჭახაჭუხი) სტრიქონებს: „თოფების ხმა რომ გაისმა“; 64-67 (ვერონიკა... თოვლში) სტრიქონებს: „დაჭრილი“; 68-71 (ვერონიკა... ვერა) სტრიქონებს: „რაღაცასი გახსენება სურდა“; 72-75 (ან... ვერკა) სტრიქონებს: „ან კი როგორ?“; 76-79 (ან... ქაღალდს) სტრიქონებს: „აი, სად იყო განსხვავება“.

2 ბათუმის მზე] ჰორიზონტი B. **5** გემს უცდიდა] ვინმე შემხვდა BCD. **6** მახსოვს... ვერონიკა] ვერონიკა, დაფიქრებით B; მახსოვს] ერთი CD. ამ სტრიქონის შემდეგ BCD-ში ემატება: „მიდიოდა გია-ცინტით ხელში“. **7-8** სტრიქონებს შორის B-ში ემატება: „მას მოწ-ყენა მოსდგომოდა ყელში“. **10** ჩამოსულთა] უცხო ქვეყნად BCD. **11** ნაცნობის] ვისიმე B. **13** ფიქრში... ქალს] უცხოელ ქალს BCD. **20** შემდეგ მოხდა] მოხდა ასე B. **21** ახლობელი... არავინ] აქ ნაცნობი არავინა BCD. **23** უმიზნო] საშინელ B. **25** შენისლების] ანისლების B. **26** ერთ... გადაედო] ქალს ნაზ მხრებზე გადაედო B] ქალს ნაზ მხრე-ბზე გადაეგდო CD. **33** სადაც მღვრიე დამდგარიყო] მღვრიე ღვარზე ირეოდა B; დამდგარიყო] ირეოდა CD. **37** მივყვებოდი] ვიგონებდი BCD. **48** ერთხელ] მაგრამ BCD. **53** საუცხოო] საუცხოვო BCD. **55** დღეზედ] დღეზე BE. **65** ბოლში] კომლში* B. **73** ეპყრა] ეპყრო ACD. **74** უწოდებდნენ] უწოდებდენ CD. **75** კალუგელი ვერკა] ირკუტსკელი თებრო B; ვერკა] თებრო CD.

პაოლო ვერონეზე (1528-1588) – აღორძინების ხანის იტალიელი ფერმწერი.

ლექსის შესახებ იხ.: მ. ჯგუბურია, გალაკტიონის ერთი ლექსის გამო, კრ. გალაკტიონოლოგია, III, თბ., 2004, გვ. 207-215.

***ეხლა „დენდი“ დარაბის... (გვ. 151)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1888 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 7 (B); „ეპოქა“, 1930, გვ. 205 (A).

1 ეხლა „დენდი“ დარაბის] მოსწოლია დარაბას C.

***ოცნება იგივ სინამდვილეა... (გვ. 151)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1901 (B); 4769 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 7 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 206 (A).

სათაური: თუ შრომის ხმებით C.

1 ოცნება] ოცნებაც C. **4** ხელმარჯვედ] ხმამაღლა C.

***თქვენი წიგნია: ქართველი ქალი... (გვ. 152)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1901 (B); 4769 (C);
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 7 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 206 (A).
სათაური: მეორე ენა: შრომა C.

1 თქვენი] შენი B. **3** თქვენ] შენ B; გავიწყდებათ] გავიწყდება B. **5** როს მსოფლიოში დაისადგურებს] როცა დადგება სოციალიზმის C.

აწ რკინადაა გული ქცეული (გვ. 152)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 4769 (B); 28897-50, 127 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 8 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 206 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 342 (A).
სათაური: გული რკინადაა ქცეული B; – DE.

უცდიან ახალ მიქელ-ანჯელოს (გვ. 152)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4769 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №11-12, გვ. 8 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 207 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 343 (A).
სათაური: – CD.

B-ში ლექსი სამ ნაწილადაა გაყოფილი და თითოეული ნაწილი დასათაურებულია: 2-5 (ის.. მიქელ-ანჯელოს) „ახალ მიკელ-ანჯელოს“; 6-9 (ვისაც... ნთებული) „აღარ ვერწმუნოთ შრომას“, ხოლო 10-17 (დღეს... მხარეში) „შრომა და პოეზია“.

5 მიქელ-ანჯელოს] მიკელ-ანჯელოს CD. 9 ნთებული] ვნებული B.

მიქელანჯელო ბუონაროტი (1475-1564) – აღორძინების ხანის დიდი მოქანდაკე, მხატვარი და ხუროთმოძღვარი.

***როცა ტფილისში ტყე მღელვარებდა (გვ. 153)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 8 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 208 (A);

სათაური: როცა ტფილისში ტყე მღელვარებდა* B.

2 კიოდა] კივოდა B.

არგონავტები ახალი დროის (გვ. 153)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 8 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 208 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 345 (A); კრ. „ახალი კოლხიდა“, 1937, გვ. 70 (E); რჩეული, 1944, გვ. 151 (F); რჩეული, 1944, გვ. 151 (G); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 99 (H).

სათაური: ვით ძველი დროის არგონავტები* B; – CD.

ეპიგრაფი: ოქრო, თვალი, მარგალიტი / შვენიერი სანახავად,/ ყველგან იდვის ვითა გორი. შოთა რუსთაველი H.

2 ახალი] ვით ძველი B. **3, 8** მიეშურებით] მიეეშურებით B. **10** თქვენ... გაშინებთ] ჩვენ არ გვაშინებს B; ზვირთების] ზვირთები B. **11** დაბრკოლებანი] და უგონობა B. **12** თქვენი] ჩვენი B. **13** ახალ] ძველი B.

არგონავტები – იხ. კომენტარი ამავე სათაურის ლექსისა (გვ. 397).

კატორღიდან დაბრუნებულს (გვ. 154)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 4788 1 (B); 4788 2 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 8 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 209 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 346 (A).

სათაური: – CD.

B-ში და C-ში დასათაურებულია ლექსის ცალკეული სტროფები: „მრავალი გრიგალი“ B, „ომი ომს“ C, „ნავთი, ქვანახშირი, ოქრო, ჰაერი“ C.

2-5 შენს... გუბერნია] – C. **4** უმიწოდ] ბოგემა B. **5** და] ხან B] ან

CD. **6-13** დღეს... ჰაერი] – B. **8** შენ დაამტკიცე] მათ დაამტკიცეს CDE. **10** შენ ... მკვიდრი] ჩვენ ჩვენი ქვეყნის მარადისნი არა ვართ მკვიდრნი CDE. **11** შენია და შენნაირი] ჩვენია და ჩვენნაირი CDE.

მეცნიერება მედგარ შრომასთან (გვ. 154)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4788 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №11-12, გვ. 8 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 209 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 347 (A).

სათაური: – CD.

B-ში დასათაურებულია ლექსის ცალკეული სტროფები: 2-5 (დეკემბერია... ფორმულას) სტრიქონებს სათაურად აქვს „ზამთარი", 6-9 (უნდა... შეაერთო) სტრიქონებს – „მეცნიერება და შრომა", 10-13 (შრომა... კრემატორია) სტრიქონებს „კრემატორიასთან", 14-17 (მე... ბეხტერევი) სტრიქონებს: „კედლის გაზეთი".

3 სუსხი] ბედი B. **4** სად... გენია] დიდი გენია წევს ხის კუბოში* B. **5** მოიგნებდა მრავალ] კიდევ იგონებს ახალ B] კვლავ იგონებდა მრავალ CD. **6** უნდა... უნდა] ამ მეცნიერმა ბევრი რამ B. **7** ამოებაში კი არ] ის კაბინეტში კი არ B] ოცნებებში არ უნდა CD]. **13** იწვევს] მხოლოდ B. **15** ოქტომბრის] ოკტომბრის B. **17** მიღწევა] მიხწევა BCD.

ვლადიმირ ბეხტერევი (1857-1927) – გამოჩენილი რუსი ფსიქიატრი და ნევროლოგი. ლექსი ეხმაურება მეცნიერის გარდაცვალებას.

გულში ცეცხლია (გვ. 155)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4786 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1928, №8-9, გვ. 38 (C); „ეპოქა", 1930, გვ. 210 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 348 (A); რჩეული, 1944, გვ. 150 (E); რჩეული, 1954, გვ. 139 (F).

სათაური: – CD.

B-ში დასათაურებულია ლექსის ცალკეული სტროფები: 2-9 (გულში... დაუდეგარი) სტრიქონები: „გულში ცეცხლია, ტყეში ცეც-

ხლია“, 10-13 (ჰანგთა... თავდავიწყებით) სტრიქონები: „ჩვენ რასაც ვმღერით, მას გული მღერის“.

თარიღი: 1916 F.

5 არის] ფშვინავს* B. **9** დაუდეგარი] თვითონ დამწვარი B. **13** ისევ ცეცხლოვან] მღერის ველური B] განუსაზღვრელი CD.

მე ვოცნებობ ახალ საქართველოზე (გვ. 155)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4786 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 211 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 349 (A); რჩეული, 1944, გვ. 148 (E); რჩეული, 1954, გვ. 42 (F); რჩეული, 1959, გვ. 120 (G).

სათაური: მინდვრები, ხვალ რომ დაიბადება B; – CD.

თარიღი: 1929 F.

3 სჩანს] ჩანს FG.

მამა და შვილი (გვ. 156)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4786 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 211 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 341 (A).

სათაური: – CD.

B-ში დასათაურებულია ლექსის ცალკეული სტროფები: 2-5 (ეგ... სავალალო) სტრიქონები: „მომავალი აქედანვე უნდა ვიცოდეთ“; 6-11 (ახალი... შვილი) სტრიქონები: „ახალი მამა და ძველი შვილი“.

B ვარიანტის დასაწყისში გადახაზულია:

ო, მომავალო, ნეტა ვიცოდე,
რა სახით დაგწვავს სტიქია ჩქარი,
წუნარი სიმღერით მიეგებები,
თუ ხმაველურად იგრგვინებს ქნარი.

8 მთლად გაფითრებულ] და ღონემიხდილ B. **9-10** სტრიქონებს შორის (გაფითრებული... მთელი) CD-ში ემატება: „გარედ მრისხანედ გრიალებს ქარი“, რომლის ნაცვლად B-ში ვკითხულობთ: „გარედ მრისხანედ დაფრინავს ქარი“. **10** თემაა] ტემაა BCD. BCD ვარიანტებში ბოლოში ემატება გამეორებული „ახალი მამა და ძველი შვილი“.

***ეუბნებოდენ – სთქვიო ზღაპარი... (გვ. 156)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4786 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 211 (A).

სათაური: ზღაპარი არ არსებობს B.

3 იგი] ტკბილი B.

აჰა, თენდება (გვ. 156)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4659 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1928, №11-12 გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 212 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 350 (A); რჩეული, 1944, გვ. 150 (E); რჩეული, 1954, გვ. 209 (F); რჩეული, 1959, გვ. 120 (G).

სათაური: – CD.

B-ში დასათაურებულია ლექსის ცალკეული სტროფები: 2-9 (აჰა... ფუტკარი) სტრიქონები: „მიდის ღრუბელი – ლურჯი ფუტკარი“*, ხოლო 10-17 (ისარივით... დამკვიდრებული) სტრიქონები: „პროპელლერი“*.

თარიღი: 1926 F.

7 ფრთანათუთქარი + ტკბილი ოცნების B. **10** ისარივით... აინავარდა] ისარმა მაღლა გაინავარდა B. **11** პროპელერი] პროპელლერი B. 13 განახლებული] განუწყვეტელი B.

***მთელი ქვეყანა რომ გადაიწვეს (გვ. 157)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4739 (B);

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 9 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 213 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 352 (A); რჩეული, 1954, გვ. 99 (E); რჩეული, 1959, გვ. 554 (F).

სათაური: და მაინც კვნესდე E.

თარიღი: 1928 E.

3 არ დაიწვება] კი არ დაიწვის E. **4** ერთი ხე რაა] რადგან არ-არა* B. **6** დააცხრა] დააჯდა* B. **7** მის მდიდარ ჯიბეს] მათხოვრის კალთას* B] მდიდარის ჯიბეს* B. **8** ის] იგი B; გადააგდებს] გააგ-დებს B. **8-9** სტრიქონებს შორის (გადააგდებს... რაა) B-ში ემატება გლეხო! **9** მეტი] უფრო* B. **10** სიღარიბესთან რომ სიმშვიდეა] სიღ-არიბე რომ აგიკიდია* B. **11** მისით... კარებთან] სიკვდილის კარზე მიმდგარი* B. **13** მაინც კვნესდე] ჩურჩულებდე* B.

***გამოსულა ტიტველი... (გვ. 157)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1901 (B); 4739 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 10 (D); „ეპოქა“, 1930, გვ. 213 (A).

B-ში ბოლოში ემატება:

მისი გული მით გულობს,
სიმწრისაა მზიდველი,
ბათმან რკინას კითხულობს
ერთი ნემსის მყიდველი.

C-ს დასაწყისში მიწერილი აქვს: ბაზარზე როცა უფულოდ წახ-ვალ, ეს იგივეა – სამარეში რომ უზიარებლად ჩახვიდე.

შენ, ფოლადივით ცივი თვალებით (გვ. 158)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1113 (B); 1114 (C); 7223 (D); 134-ა, გვ. 3731 (E); 1413 (F).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №11-12, გვ. 10 (G); „ეპოქა“, 1930, გვ. 213 (H); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 376 (A).

სათაური: ლიტერატურული კატორღა BC; ადამიანი და გორილა – ერთად D; – GH.

C და D ავტოგრაფებში წარმოდგენილია ლექსის მხოლოდ პირველი სტროფი, E-ში – პირველი 13 სტრიქონი, ხოლო F-ში – 30-36 (ახალი ... მონათესავე) სტრიქონები.

2 შენ] მე BCDE; ცივი] ნათელ D. **2** უცქერ... ემდური] ვწერ და თვალთაგან მდივა ცრემლები* D. **3** უცქერ] ვუცქერ BC] გიცქერ DE; განვლილ გზას] ვარსკვლავო DE; და არ] მაინც* B] მიყვარს C. **4** გინდა] მინდა E; დიდი პოეტი ~ E] პოეტი-მეფე D. **5** ხარ] ვარ E. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში გადაშლილია: „აჰ, უბედური! მერე როგორი“, ხოლო E-ში მიწერილია: „საზოგადოება იძლევა პასუხს“; D-ში გადახაზულია შემდეგი სიტყვები: „მე ვარ მომავლის და დინამიტის შენს ქვეშ ჩაწყობა“, ხოლო ამის შემდეგ D-შივე ემატება:

ჩემო ვარსკვლავო! ნუთუ ვერა გრძნობთ
იმ დაცინვას და შეურაცხყოფას,
რომელიც სხვა დროს შეგასწავლიდა
და დინამიტის მედგრად ჩაწყობას,
თავს რომ ბოლიდის, აეროლიტის
ან მთვარის ნატეხს გადაექროლა...

6 აქვეყნებ ლექსს] დასწერ ლექსებს* B. **9** წუთის უმალ] წამის შემდეგ* B] ყოველი მხრით B. **9** სტრიქონის შემდეგ (... გაქურდული) B-ში ემატება:

უმჯობესია გახდე ყაჩაღი,
დინამიტისას სწევდე ჩაწყობას,
ვინემ იტანდე პოეტის[1] ასე
დამამცირებელ შეურაცხყოფას.
ისინი ჰყვირიან:
ისინი მკითხავენ:[2]
„როდის დამთავრდება

---

[1] ამ სიტყვების შემდეგ გადაშლილია: „ასეთ ყოველმხრივ პოეტისათვის“.
[2] ამ სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: „მაშინ როდესაც“.

თქვენი ეპოქა“.[1]
(ნუ იყურებით ასე,
თორემ
დამბლა დაეცემათ).
თქვენ მეკითხებით:
როდის დამთავრდება
თქვენი ეპოქა?

GH ვარიანტებში კი ემატება აქ მოყვანილი ტექსტის მხოლოდ პირველი ოთხი სტრიქონი (უმჯობესია... შეურაცხყოფას). 15 სახელად... ომი] – A. **17** სტრიქონის (... მდომი) შემდეგ GH-ში ტექსტს ემატება:

მხატვარი ნაწილთ სივრცეში ტრიალს
კვლავ ამჯობინებს ერთად მოკრებას,
გამოუდგება გრგვინვას და გრიალს
და ურაგანულ აბობოქრებას.
გაილესება იგივე ზვავი,
ზვირთთა მოწოლით გრიგალივით მწირ
გზაზე დადგება... ორი მრისხანე,
ორი პირისპირ.
შეაცივდება თვალები თვალებს,
თვალები თვალში კვლავ დაეფლობა,
ერთი-მეორეს კვლავ გააწვალებს
თვალთ დაშორების შეუძლებლობა.

31 ახალი ხანა] ფილისტერები F; შეატოკა + მკითხავენ FG. **32** ეს] თქვენი FG. **33** ეპოქა + ვუპასუხებ FG. **36** გული] შვილი F. ამის შემდეგ F-ში გადახაზულია:

არ არის ადამი
და მისი მიგნება
მაშასადამე
და რადგან ასეა,
შემდეგი იქნება.

[1] ამ სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: „მაშინ როდესაც“.

პაციფიზმი

ლექსების ეს ციკლი თავდაპირველად პოემის სახით დაიბეჭდა. პოემას, საჟურნალო ვარიანტში და წიგნშიც, უძღოდა ორი ეპიგრაფი, რომლებიც ქვემოთ მოგვაქვს:

„მუშათა კლასის ყინვაზე გაცურების ერთი ფორმათაგანი არის პაციფიზმი და მშვიდობიანობის აბსტრაქტიული ქადაგება. კაპიტალიზმთან, განსაკუთრებით მის იმპერიალისტურ სტადიაში, ომები აუცილებელია. ეხლანდელ დროში მშვიდობიანობის ქადაგებას, თუ მას თან არ ახლავს მოწოდება მასსების რევოლუციონური მოქმედებისაკენ, შეუძლია მხოლოდ ილუზიების თესვა; გახრწნა პროლეტარიატისა, ბურჟუაზიისადმი ნდობის შთაგონება და მეომარ მხარეთა საიდუმლო დიპლომატიის ხელში სათამაშოდ გადაქცევა".

ლენინი

„პირველი მსოფლიო ომიდან 14 წლის გასვლის შემდეგ, იმ ომიდან, რომელმაც დაბადა პირველი სოციალისტური რევოლუცია, კომინტერნი მოუწოდებს ყველა ქვეყნის მუშებს და გლეხებს – მოემზადონ, რათა მომავალი ახალი მსოფლიო ომი გადაიქცეს მსოფლიო სოციალისტურ რევოლუციად".

კომინტერნის მე-VI კონგრესის მოწოდებიდან.

ციკლის ფორმა ტექსტმა 30-იან წლებში მიიღო (1935).

19 – ? (გვ. 159)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 483 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №1, გვ. 7 (C); „პაციფიზმი", 1930, გვ. 5 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 383 (A).
სათაური: – BCD.

2 ეფინება] შემოება B. **2-3** მიწას... და] არა! არა მართალი არის ჩვენი* B. **5-6** სტრიქონებს შორის B-ში გადახაზულია: დედამიწას ჰფენია. **6** წამოვიდენ] შავი, ბნელი* B. **7** მრისხანე] მრისხველი B. **8** დანებად] დანებათ B. **14-15** რათა... ათიბოს] მოაქვს სატანიური მახრჩობელა გაზები* B] მწარე ცელის მოქნევა* B. 16 ასისხლებული]

სისხლის ფერებით B. **18** მოსპოს] რათა* B] აჰკრას B. **19** რაც ქურა] რაც კი ქურა B. **20** რაც ... წლობით] რაც მრავალი წამებით* B.

გაიცანით – პაციფისტია (გვ. 159)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1957 (B); 393 (C); 1954 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1930, №1, გვ. 7-8 (E); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.5 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 384 (A).

სათაური: შიუკა B; როგორ გვპირდებოდენ გამარჯვებულნი მსოფლიო ომში* C; გამარჯვებულო მსოფლიო* C. ჭკვიანი მიცვალებული, რომელიც ფეხს არ იცვლის ადგილიდან D; – DE.

2-33 იყო... პაციფისტია] – C. **2-59** იყო... ვილსონი] – D. **3** ჩუმი, ფარული] გიორგობისთვის* B. **5** მდუმარე] ფარული* B] პატარა* B] იტრიის B. 6 სხედან] სადაც* B; ბაქარას] ბაქქარას B. **6** სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია: ფულის გრძნობისთვის, არც სიხარული. **10** ჩუმი] მუნჯი* B. **14** ნაბადდაკარგულ] ნაბდით შემოსილ* B] ფრაკში ჩაცმული* B] ნაბდით გადაკრულ B. **16** ეს კარებიც] დაკიდული* B. **17** ნელა] მხოლოდ* B] ჩუმად* B. 17 სტრიქონის (... სრიალებს) შემდეგ B-ში გადახაზულია:

> შემოდის გმირი ამ პოემის,
> თვით ქუჩა, სადაც არის კლუბი.

18 ფანჯარა] ფანჯრები B; და დარაბაც] დარაბებიც* B. **19** წყნარი] ჩუმი B. **20** ფეხის... ახშობს] იატაკს ფენობს* B. **24** და დემონივით] მოულოდნელად*CB; ლექსების] პოემის* B. **27** მრავალი მხარე] მან თავდადებით* B. **29** და ვერ] ვინც კი* B. **33-103** პაციფისტია... ნურავინ] – B. **35** ძირს დაჰქანდა] ომს დანებდა* C. **36** დადგა] ადგა* C. **37** და აქაქანდა] და ქაქანებდა* C. **42** ასე ვართ] ღამეა* C. **43** გამოგვყავს] ავიღეთ* C. **47-49** თავის... ასე] ასე ფარავდა ბურჟუა ზრახვებს მტაცებლურს C; „ბურჟუა“-ს ნაცვლად იყო „იგი თვის“, „მტაცებლურს“ ნაცვლად – „იმპერიალისტურს“. **50** თანაც... უნდობარ] ვინ არ იგრძნობდა სისხლიან* C. **51** სიხლიან ქვაზე] ამ ბოროტ ქვაზე* C. **51** სტრიქონის შემდეგ C-ში ემატება:

> სურდა ჰყოლოდა მას შეცდომაში
> მასსა მშრომელი,
> სურდა რომ მისთვის დაეკრათ ტაში

დაუცხრომელი.
ის მასა, რომელსაც ერთს გადაჰქონდა
ომის სიმწარე, სიმძიმე[1]

53 ნათელი] იმ მასის* C. 56-103 (დავაარსოთო... ნურავინ] – C. D ავტოგრაფში დასაწყისში ემატება:

ლუვრის ახლოს[2] ძველისძველი არის მშვიდი[3] დუქანი,
ღვინოსა და ტარანს ჰყიდის მიკიტანი მსუქანი,
აღელდება ღამით ბირჟა[4] და წრიალებს არღანი,[5]
ისმის ყეფა და კივილი და უსივრცო ხარხარი.

62 კლუბში] დახლთან D. **63** ხალხის] და სულ* D. **67** როგორ] მიწას* D. **68** ვიცვლი] მოვიცვლი* D; ჟენევიდან] ქვეყნიდან* D. **71** ასეთ დროის] ასეთ დროის* D] კომინტერნის D. **74** სანამდე... შემრჩენია] სანამდე დამიბრუნდება* D. **77** გულმოშხამული] გადაშხამული* D. **78** ჩემად მიმაჩნია] არ დამიბრუნდება* D] კიდევ დაბალია D. **81** ბიძია] არასგზით* D. **82** რაკი ერთხელ] სანამ ჩემი* D. **83** შენ] არ* D. **83** კი არსებობს] არ აღსდგება* D. **87** ჩემი ქვეყნის] არის მხოლოდ* D. **93** წყევლამ] ცოდვამ* D. **95** ცოდვის] ვინაც* D. **99** დაუდგრომელი] დაუდგრომელი* D. **103** სტრიქონის (...ნურავინ) შემდეგ DEF-ში ემატება:

– მაშ ეს ღმერთმა გაუმარჯოს
თვითონ ღმერთის ტარებას,
გაუმარჯოს მისი ჭკუის
და გონების მარიფათს,
ღმერთს, რომელმაც კომუნისტებს[6]
მისცა რა მოსავალი[7],
პური ცოტა მიუტეხა[8]
კბილები კი მრავალი![9]

---

1 ბოლო ორი სტრიქონი ავტოგრაფში გადახაზულია.
2 იყო: „ვერის ხიდთან“, „ერთ სოფელში“.
3 იყო: „ერთი“.
4 იყო: „კინტო“.
5 ეს სიტყვა გადახაზულია, სანაცვლო სიტყვა არაა მიწერილი.
6 D-ში იყო: „კომუნისტის“.
7 D-ში იყო: „ზრახვა გაიზიარა“.
8 D-ში იყო: „მიუცია“.
9 D-ში იყო: „სულ არა“.

პაციფისტი – პაციფიზმის მომხრე, ომების მოწინააღმდეგე.

ბაქარა – ბანქოს თამაშის სახეობა.

ერთა ლიგა – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418).

ვუდრო ვილსონი (1856-1924) – ამერიკის პრეზიდენტი 1913-1921 წწ.

***ათას რვაას სამოცდაათ ზოლიდან (გვ. 162)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1936 (B); 1937 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“ 1930, №1, გვ. 9-10 (D); „პაციფიზმი“ 1930, გვ. 9-10 (A).

ხელნაწერები არ არის სრული. B-ში ტექსტი წარმოდგენილია მე-60 სტრიქონამდე (ვინა სვა?); D-ში კი 54-100 სტრიქონებია (კარგს... აფხაზეთია).

4 აქ ჩამოდგა] ჩამოვიდა B. **7** მან] ის B. **12** თანხებით] თანხები B. **17** გული] გემო B. **21** ბუნებრივი] ბუნებრივად B. **41** რაც] და B. **45** ძიმწარის] სიმწარის B. **51** სხივიდან] შუქისგან C. **57** ხომ... მარანის] რომ მოოქრული სავანის C. **81** შემდეგ... გზავნიდა] და გზავნიდა მაღაზიის პატრონთან C. **96** სტრიქონის (ეგვიპტის და კაირის) შემდეგ C-ში გადახაზულია: ირეოდა სურნელება და ფერი. **97** ღირსებებზე] ღირსებაზე C. **98** კიდევ] ასეთ C.

B ხელნაწერის ბოლოს, გვერდზე მიწერილი და შემდეგ გადახაზულია ექვსი სტრიქონი:

თავს შეაკლავს და არავის დაუთმობს
იგი თავის აბოლებულ სიგარას.
თათარს გული სხვამ რამ უნდა გაუთბოს,
თვის სიგარას – ეხლა საქმე ისეა,
თავს შეაკლავს და არავის დაუთმობს,
ამიტომაც იგი პაციფისტია.

პარიზელები უჩივიან მოწყენილობას (გვ. 165)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1938 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1 გვ. 10 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 10 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 388 (A).

სათაური: – BCD.

2 გზად] დღეს B; მიესალმნენ] მიესალმენ B. ამ სტრიქონის ნაცვლად ადრე B-ში ყოფილა: დღეს სოფლიდან ჩამოვიდენ. **3** პარიზელი] ქალაქელი* B. **6** ჩივის მოწყენილობაზე] აჰ, თქვენ კიდეც მოგწყენიათ* B. **7** მთელი] აქ ვარ* B; მათი] თქვენი* B. **8** გლეხი... გვესმის] ჩვენ არ გვესმის, ჩვენ არ ვიცით B. **13** ჩაწყობა] დაწყობა B. **15** ხედავთ] ჰხედავთ B. **20** სიმშვიდის] სიმშვიდე B. **22** თქვენთვის, ქალაქელებისთვის] და თქვენ ვერც კი წარმოიდგენთ* B. **24** რომ ყოველი] თვითეული* B; გოჯა მიწის ~ B. **28** სადაც] რომ* B. **30** თქვენგნით... ძველი] ისლისა და ყავრის* B. **31** უცნაური] უდეგარი* B. **32** გამოგგლიჯოს] გამოგლიჯოსთ B. **37** ერთხელ] მხოლოდ* B. **51** ჩაალპოს] ჩაღუპოს B. **53** სინესტემ] ბატონმა B; დაალბოს] გაალბოს B. **54** ჩვენ ვიცით] გარწმუნებთ* B. **66** აქ ადგილი] ერთი მითხარ* B. **67** ერთი... მართალი] აქ სადაა ადგილი* B. **68** სად არის] სადაა B. **73** რომ] სად* B. **74** ის მოწყენა] ჩვენ არ ვიცით* B. **75** თქვენ... რომ] ის რა წიგნში* B. **78** უსაქმურებს] პარაზიტებს* B. **79** ჩრდილებად] ჩრდილებით B. **81** სასოწარკვეთილებად] სასოწარკვეთილებათ B. ტექსტის ბოლოს B-ს მიწერილი აქვს:

გაიღიმა გლეხმა მწარედ
და ბატონებს მიმართა:
რატომა ხართ ასე მკაცრი,
ვერვინ ვერ განმიმარტა.

კაცი სათვალეებით (გვ. 168)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6386 (B, C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 11 (D); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.11 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 391 (A);.
სათაური: იმერი ტფილისში B; იმერელი ტფილისში C; – DE.

B ხელნაწერის ბოლოში მოთავსებულია ამ ლექსის ათსტრიქონიანი ვარიანტი, რომელიც ჩვენ C-ით აღვნიშნეთ.

2 სათვალეებში... თვალები] ცოცხალი სიბრძნით სავსე თვალები* B] ცოცხალი სიბრძნით მეტყველ თვალებით C. **3** იმედით] ოცნებით* B; ძლევამოსილთა... სრული] თვალები [...] როგორც ყინული C. **5** პაციფისტურად] და სიყვარულზეთ* B] სიყვარულით* C] და მღელ-

ვარებით C. **6** უღელავს გული] შემორკინული C. **7** იგი ქადაგებს] მხნე იმერლები C. **8** კანონს] ეძებს C. **9** კომპრომისს და] და არა სხვის* BC. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში ემატება: სხვები არქმევენ მათ ურჯულოებს. ნაცვლად სიტყვისა „არქმევენ“ ადრე C-ში ყოფილა „უხმობენ“. **11** სულ გადაუდგენ] სული არა სდევთ* B; სამართალს და რჯულს] ურჯულოებას* B] კანონსა და რჯულს B. მე-12 სტრიქონის (ვერ...) წინ B-ში გადახაზულია: „რატომ“; ამავე სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: „მას ეზიზღება კაცი, კაცი არ აძლევს საშველს“. **14** რკალი] ქსელი, ბადე* B. მე-16 სტრიქონის (...ზრდილით) შემდეგ B-ში გადახაზულია: მან უპასუხა მას თვითნებობით. **18** რათ... დილით] და მიაშურა გზას ოცნებების B. **22-23** უფლება... ნაღარა] ის ბედავს ჩემს წინ იყოს ამაყი და გულში მწარედ გადიხარხარა* B. **24** ახლა] ეხლა B. **29** რა... წვიმა] საიდან მოდის ჟუჟუნა წვიმა* B. **32** პაციფისტს... ახსოვდეს] საიდან? აგერ კვლავ უზრდელობა, ყველაზე მეტად ის ძაგს იმერელს* B. **34** პროლეტარობას] და უზრდელობას B. **36** მისთვის ცხადია] რა წვალებაა* B. **37** სიფუსფუსეში] ასეთ ფუსფუსში B. **38** დარდზე] დარზე B. **42** სიმართლის] მას ტლანქი* B. **43** კლასიურ] შხამიან* B. **46** სიმართლე] სიტლანქე* B. **49** სტრიქონის (და როცა) წინ B-ში გადახაზულია ხრიკიც საქმეა. **50** აიღო] დააგდო* B. **52** არც... იგი] არ ეშინია მას ძალადობის* B. **53** და... ბადეა] იქ ძალადობაც მოკლული ნდობა* B. **55** ერთა ლიგის] იმერელის* B. **58** ნაქარგავს] ნაქარგი B. **61** ჯერ საბოლოოდ] მაგრამ მას დღემდე B. **63** ბოროტი გრძნობა] ვაჟკაცის სული* B. B-ში ტექსტს ემატება შემდეგი სტრიქონები:

დაუნდობელი მტერი სიმშვიდის.
განდგომილობის და მარტოობის,
ის მთელის სულით ქუჩაში მიდის
მოსწრებულ სიტყვით და...

ერთა ლიგა – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418).

***ლონდონი სდუმს: არ აქვს გრძნობა (გვ. 169)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1908 (B); 2387 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 12 (A); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 12 (D).

სათაური: საუბარი კლუბში C.

1 ლონდონი] პარიზი* C; ლონდონი... აქვს] ავადა ვარ, ღელავს* C. **5** იგი... მოსკოვიდან] უდაბნოში არის ღამე* C; „უდაბნოში“ გადახაზულია და მიწერილია: „ინდოეთში“; შემდეგ სტრიქონი მთლიანად გადახაზულია და წერია: „იგი ფიქრობს, მოსკოვიდან“.

ამერიკისა იმგვარ სცემს გული (გვ. 170)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1908 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 12 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.12 (D); თხზულებანი, V, 1952, გვ.72 (A).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1930 A. 1 იანვარი B.

4 რომ არ ივიწყებს] რომ არ დაიწყებს BCD.

მოხუცი ქალი (გვ. 170)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5651 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 12 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.12 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ.395 (A); რჩეული, 1954, გვ.95 (E).
სათაური: ქალი შავ ტანთსაცმელში* B; ის ქალი ისევ შემომხვდა გუშინ B; – CD.
თარიღი: 1935 E.

2 ყოველ საღამოს] ყოველდღე მხვდება* B. **4** ალბათ... ნაპირებს] მხვდება მთაწმინდის ხრიოკებს* B. **8** B-ში „პატარას“ შემდეგ გადახაზულია: ქალი. **9** და მთლად] იგი* B. **10** სად არ ატარა] როგორ ატარა B. **11** სიდან მოსული] წინად მაღალი და მილოსელი B. **12** ახლა] ეხლა B. **18** პირჯვარს... კართან] ის პირჯვარს იწერს მთაწმინდის კართან* B. **19** არც] ან* B. **23** სტრიქონის (...ბინდებით) შემდეგ B-ში გადახაზულია: სჩანს, თან დაყვებოდა, უჩინრად. სჩანდა. **24** აზრი] ფიქრი* B. **25** მწარე] მძიმე B. **28** ცივი... ძნელი] მის ფიქრებშია [...] B. **30** გულს] ღრღნის* B. **31** ღრღნის] გულს* B. **36** ვერავისაც] ვერავისი B. **37** განცდებს ასკეცებს] დაფარულ ძაძებს

B. **38** გადაიყვანს] გადიყვანდა B. **42-43** სტრიქონებს (მისი... ომში) შორის B-ში გადახაზულია: წელში მოხარა.

ოპერიდან გამოვიდა გვიან (გვ. 172)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1933 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 13 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.13 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 396 (A); რჩეული, 1959, გვ. 552 (E).

სათაური: – BCD.

2 ოპერიდან... გვიან] გუშინ გვიან ოპერაში ვიყავი* B] გუშინ იყო ოპერაში გვიან B. **3** ყველა ნახა] მსურდა ნახვა* B, ავტორს ეს სიტყვები გადაუხაზავს და სანაცვლოდ არაფერი დაუწერია; ნახა] ვნახე B. **4** კლუბის წევრი] თანამედროვე პოეტი* B; ავტორს ეს სიტყვები გადაუხაზავს და სანაცვლოდ არაფერი დაუწერია; ახლა] ეხლა B; ჰქვიან] მქვიან B. **5** ნაცნობების] მეგობრების* B. **6** ყველგან... იყო] ხელოვნების სასახლეშიც ვიყავ B. **7** მთავარ ქუჩით] სახელგამშიც B; გაიარა ნელა] მივაცურე ნავი* B] გავიარე ნელა B. **8** ზედ... თიხა] გამეცალე უგულო თიხავ* B. **9** ამომწყდარა... ყველა] გულო ჩემო, არავინ გყავს, რომ გავწირო თავი* B; გაიფიქრა] გავიფიქრე B. **10** გამობრუნდა] გამოვბრუნდი B; კვლავ იმავე] რუსთაველის* B] ის იმავე B. **11** თეატრიდან... ტალღით] გავიარე კომუნართა ბაღი* B. **12** დარწმუნდა] დავბრუნდი B. **13** რომ... ხალხი] ამომწყდარა რუსთაველზე ხალხი* B] და მაქ მართლა ამომწყდარა ხალხი B. **14** ქალის] შენი* B; გაახსენდა] გამახსენდა B. **16** კურტიზანი ნინა] მშვენიერი ნინა B. **17** მაშ, სიცოცხლეც] და სიცოცხლე B; პარიზს] ტფილისს* B. ტექსტის ბოლოს B-ში ემატება:

ცოცხალია, ცოცხალია ნორა,
ცოცხალია ზინა, თამარ, ვერა,
ანთებულა იმედების ფორა!
აჰა, აგერ მისი სახლიც...
აჰა, სახლი, სადაც მელის გული,
ოცნებისას...

კურტიზანი – მსუბუქი ყოფაქცევის ქალი, დაკავშირებული მაღალ საზოგადოებასთან.

ᲫᲘᲐ, ᲕᲘᲡ ᲔᲫᲔᲑᲗ? (გვ. 172)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1931 (B); 1932 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 13 (D); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.13 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ.397 (A).
სათაური: – BDE; შემოდგომა C.

2-9 კვლავ... ნეტავი] – C. B-ში ავტოგრაფს დასაწყისში ემატება:

რა საშინელი რამაა
შენთვის ტფილისის ტორტმანი,
ნატვრა ერთ ვერცხლის ქამარი,
ძირგაგდებული პორტმანი.

პირველ სტრიქონში „რამაა“-ს ნაცვლად იყო „არის“; მეორე სტრიქონში „ტორტმანი“-ს ნაცვლად იყო „ქანება“, ხოლო მე-4 სტრიქონი გადახაზულია.
2 კვლავ... უცქერენ] იცქირებიან B. **3** ქუჩის] მთების* B. **4** თითქმის] ვერის* B] ლუვრის B; ლუვრამდე] ბაღამდე B. მე-5 სტრიქონის (... საკანდიტრონი) შემდეგ B-ში ემატება:

პურმარილი და შიმშილი
ჰფეთქს, როგორც ძველი დუქანი,
სად გოდერძ გოდერიშვილი
დაყუდებულა მსუქანი.
გეგონა ყველა მკვლელია
დამდგარი დადარაჯებით,
და ვერ ახერხებს...

ბოლო სამი სტრიქონი გადახაზულია. **6** დადგება... იცქირება] და ყოველ ქუჩის სიტყვები B. **7** და ესმის] შენ გესმის B. **8** შეეკითხება] შეგეკითხება B. **10-33** მან... სპლინი] – B. **10** მან... ეძებს] სახლში სიბნელეა C. **12** ქუჩას პაციფიზმი] ზეცას პაციფიზმი* C. **17** ყვარებია] ჰყვარებია C. **24** მეეზოვეთა] მეეზოვისა C. **27** გათენებიდან] ნათენებიდან A. **30** მოჰკლა... ტვინი] მომკლა, წაიღო სული C. **31** მისი] ჩემი C. **33** საშინელი] უკურნებელი C.

სპლინი (ინგლ.) – მოწყენილობა, სევდა.

მიეც ქარიშხალს თავშესაფარი (გვ. 173)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 13 (B); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 13 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 399 (A).
სათაური: – BC.

ჟენევის პირად მდგარო ტირიფო (გვ. 174)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 4659 (B); 8754 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 14 (D); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 15 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 400 (A).
სათაური: ორიღა ძაფი B; – CDE.

2 ჟენევის] მდინარის* B. **5** ძლივასღა] ძლივძლივას B. **6** ძლივსღა] ძლივღა B. მე-14 სტრიქონის (ახლა...) წინ B-ში გადახაზულია: მდინარეს გაჰყვა. **14** ახლა] ეხლა B; ახლა... გაუძლებ] ტირიფმა ვეღარ გაუძლო ზეფირს* B.

C ხელნაწერის ტექსტი ძალიან განსხვავდება ძირითადი ტექსტისგან, ამიტომ ის ქვემოთ მთლიანად მოგვაქვს:

მდინარის პირზე მდგარი ტირიფი,
გარს რომ ევლება ტალღათა ქაფი,
ორიღა ფესვი ძლივას იჭერდა,
ძლივას იჭერდა ეს ორი ძაფი.
როს ნიაღვარი დაიქუხებდა,
ხესაც მოგლეჯსო – გეგონებოდა,
მაგრამ გრიგალი გადაივლიდა,
ტირიფი ისევ ისე რჩებოდა.
აშფოთდებოდა ხოლმე მთა-ბარი,
აგუგუნებულ დემონთ საყვირზე,
მაგრამ ტირიფი ხელშეუხებლად
იდგა და იდგა მდინარის პირზე.
და ერთ მშვენიერ ზაფხულის დილას
ზეფირმა ტირიფს გამოუქროლა,
გიჟური ვნებით დასძრა, აკოცა,
მოსახვევეელად დაიწყო თრთოლა.
ტირიფმა ვეღარ გაუძლო კოცნას,
მხურვალე ალერსს ვეღარ გაუძლო,

მოსწყდა ფესვები, ზვირთს გაჰყვა, როგორც
სიზმარი მცდარი და უსაფუძვლო.
მე მომაგონდა მსგავსი შემთხვევა,
რამაც დამიხშო ცისა კამარა,
ცხოვრების ღრენამ ვერრა დამაკლო,
ერთმა კოცნამ კი დამასამარა!

ტექსტი ნასწორებია: **1** მდგარი] ვნახე*. **2** რომ ევლება] ევლებოდა.

***ქუხილო, გელით! (გვ. 174)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4659 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 14 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 14 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 401 (A).
სათაური: მზეს ამოასწრო B.

7 მკვდარი მზე] და იმ მზეს B.

***აუჩქარებლად, დინჯად... (გვ. 175)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4788 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 14 (A); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 14 (C).
სათაური: B-ში ლექსი სამ ნაწილადაა გაყოფილი და თითოეული ნაწილი დასათაურებულია: 1-4 სტრიქონებს (აუჩქარებლად... მშვიდობით) ეწოდება „ჭადარი“; 5-8 სტრიქონებს (მშვიდობით... მშვიდობით) – „მშვიდობით, ზაფხულო“; 9-11 სტრიქონებს (ქარმა... მშვიდობით) – „ტალახია“; 12-17 სტრიქონებს (ცაზე... წეროებო) – „წეროები“.

ავტოგრაფში ჯერ წარმოდგენილია 5-8 სტრიქონები (მშვიდობით... მშვიდობით); ხოლო შემდეგ 1-4 (აუჩქარებლად... მშვიდობით).
4 იტალია] ზაფხულო* B. **5** ინგლისო] ზაფხულო* B. **8** პარიჟო] ზაფხულო* B. **11** ამერიკა] ზაფხულო* B. **17** შემოდგომის] საყვარელო* B.

***ᲐᲰ, ᲨᲝᲠᲡ ᲒᲐᲘᲡᲛᲘᲡ... (გვ. 175)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4788 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 14 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 14 (A).

სათაური: რკალები წყალზე B.

3 კაფეში] არღნები* B. **5** ვიღაც გადავარდა] – B.

***ᲠᲝᲪᲐ ᲐᲜᲢᲐᲜᲢᲐ ᲨᲔᲣᲓᲒᲐ ᲡᲐᲛᲮᲐᲠᲡ... (გვ. 176)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B);

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 14-15 (C) „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 14-15 (A).

სათაური: არაჩვეულებრივი მადა* B.

1 ანტანტა] დევები B; შეუდგა] შეუდგენ B. **5** გასცქერდა] გაცქერ-და B. **7** ძალავდა] იტაცებს B. **13** ცქერაა] თვალია B. **16** ანტანტამ] დევებმა B. **18** ჭურჭლებით] ქვაბებით B. **20-21** სტუმარმა... შეხრუპა] უცებ შეხრუპა თავისი B; თავის] თვისი B. **22** ანტანტის] დევების B. **23** მიჰყო] მიყო B. **24** გაოცებული] გაოცებულნი B. **25** იდგა ანტანტა] სდგანან დევები B. **27** ვინ] სით B; ვინ მოერეკა] ვინაა ზრდილი B. 30 სტუმარმა მან] ეს იყო სანდრო B.

ანტანტა – ინგლისის, საფრანგეთისა და რუსეთის სამხედრო კა-ვშირი („სამთა შეთანხმება“) გერმანიის, იტალიისა და ავსტრია-უნ-გრეთის ბლოკის („სამთა კავშირის“) წინააღმდეგ, რომელიც 1904-1907 წლებში შეიქმნა.

***ᲞᲐᲪᲘᲤᲘᲖᲛᲡ ᲐᲥᲕᲡ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲞᲠᲔᲡᲐ... (გვ. 177)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 15 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.15 (A).

სათაური: საიდუმლო მყვირალა ფრაზებისა B.

1 პაციფიზმს... პრესა] მყავს მყვირალა მეგობრები* B. **7** მისთვის] მათთვის B. **11** სიმართლემდე] სიმაღლემდე B; ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში + არა, დროა ვუთხრათ მათ სულთათანა. **12** არა! სხვაგვარ] რომ სხვაგვარად B.

ევროპავ, გახსოვს? (გვ. 177)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 15 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 15 (D); თხზულებანი, V, 1952, გვ. 75 (A).
სათაური: დედამიწის გულში მცხოვრები ორი, თეთრი და შავი* B; – CD.

2-3 ევროპავ... გარიგებდენ] რომ გარიგებდენ, ევროპა, გახსოვს B; ევროპა] იოველ* B. **17** მწარედ] მწარეთ B.

***ევროპა, როგორ არ იცი... (გვ. 178)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 15 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.15 (A).
სათაური: ზაფხული ხალებს დააგებს* B.

1 ევროპა... იცი] ხომ იცი, ჩემო ოტია* B.

***გულს ნუ მოიყვან... (გვ. 178)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 15 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 15 (A).
სათაური: გულს ნუ მოიყვან* B.

1 ჩან-კაი-ში] მეგობარო* B. 7 კეთილო] ძმობილო B.

ჩან-კაი-ში (1887-1975) – 1927 წლიდან ჩინეთში მეთაური გომინდანური მთავრობისა, რომელიც 1949 წელს დაამხო სახალხო რევოლუციამ.

***მათ ბევრი ჰყავთ ხელოვანნი... (გვ. 179)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3551 (B); 7695 (C); 8768 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 15 (E); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 15 (A).
სათაური: ჩვენ ცოტა გვინდა* C; ბევრს ახარებს D.

1-2 მათ... როდენი] – CD. 5 ამბობს] მე კი BCD; გრძნობა] ბედი C] ღვინო D. 7 ცოტა... ოდენი] – C.

ოგიუსტ როდენი (1840-1917) – გამოჩენილი ფრანგი მოქანდაკე.

***ენაზე აკრავს ხალხი, ნაცია... (გვ. 179)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3551 (B); 980 (C); 8710 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 15 (E); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 15 (A).
სათაური: საიქიოს კომპენსაცია* B; მე მეგობრები მყავს არეული D.

C და D ვარიანტებს დასაწყისში და ბოლოში ემატება თითო სტროფი, რომლებიც ავტორს გამოყენებული აქვს ლექსში: „პოეტის შეხვედრა მოჩვენებასთან რევოლიუციის მუზეუმის წინ 7 ნოემბერს, 1927 წელს“ (იხ. ჩვენი გამოც., ტ. III, გვ. 102).
CD-ს დასაწყისში იკითხება:

> მე მეგობრები მყავს არეული,
> მუქი, მზიური და მთვარეული,
> მათ დეპეშებით მიიღეს ომი
> და ოქტომბერი მზამზარეული* C.

D ვარიანტი იძლევა შემდეგ სხვაობებს: 1 მეგობრები] ნაცნობები. 2 მუქი... მთვარეული] ზოგი ვეფხვია და ზოგი ლომი.

CD-ს ბოლოში ემატება:

ო, როგორ მიდის სწორუპოვარი,
თითქო მისია ბედი მთოვარი,
მასვე ეკუთვნის რევოლუციის
ყველანაირი მონაპოვარი* C.

D ვარიანტი იძლევა სხვაობებს: 1-2 სტრიქონები ~ D. 1 ო, მიდის] ბედი მათია. 3 მასვე] მათვე. 3 რევოლუციის] ყოველნაირი. 4 ყოველნაირი] რევოლუციის.

1 ენაზე... ნაცია] ჩემზე მე მესმის მათი სისინი* C. **3** სხვა... ლიგაა] ღამით განიგან დააქვს თვალები* BD] სწორედ კამერა მოდის იმათგან* C] ღამით თვალები დააქვს განდაგან C. **5** ხან] ზოგს* BDC; ხან... შეხედო] როცა საუბრობს* C. **6** მოსკოვი] ლენინი* BD; მოსკოვი მასთან მონაგონია] მასთან ლენინი* C] ზოგთან ლენინი* C] ეს უნდა იყოს ნიჭი, გენია C. **7** ო] ეს* BDC. **8** ო] ის* B] ან D; ო, უსათუოდ] ან ის თუ არა C. **9** ვართ] ვარ* BD; მადლობა... მათი] ო, მათ მაგიერ თვითონ მცხვენია* C] სადაც არ მივალ არის ამათი* C. **10-11** სტრიქონებს შორის C-ში გადახაზულია: „ჩემთვის“. **11** ჩვენ] მე* B; ჩვენ... მომავლისაკენ] მე არ მიზიდავს მოგონებისკენ* DC] მე მიმიზიდავს მოგონებისკენ* C. **12** მიზანი] ოცნება C.

ერთა ლიგა – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418).
დემოსთენე – ძველი ბერძენი ორატორი ჩვ. წ-მდე IV ს-ში.
ციცერონი – რომაელი ორატორი, მწერალი და პოლიტიკური მოღვაწე ჩვ. წ-მდე I საუკუნეში.

ბოჰემა (გვ. 179)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3551 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 16 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 16 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 402 (A).
სათაური: ოტია ღვინოში იღუპავს თავს* B; – CD.

1 იქ მათი] აქ ჩვენი* B. **4, 5, 10, 12** პარიჟი] ოტია* B. **4** აბსენტში] ღვინოში* B.

აბსენტი – აბზინდის არაყი.

***ეხლაც ბევრი სწერს ფერდზე (გვ. 180)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3551 (B); 8707 (C); 28897-50, გვ. 8 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 16 (E); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 16 (A).
სათაური: აყვავებული ტყემლები* B. ტყემალი – ყვავიან C.

1 ეხლაც... სწერს] ვხედავ სიხარულს* BC] ვხედავსამარეს* C] ბევრი იგონებს D. **2** გადაყვავებულ] იქ აყვავებულ BC.**3** უუნებობის] თავისუფლების* BC. **5** ძევდეს] დევდეს* CD. **7** და... სევდის] და კომედია ტყემლის C; ცისარტყელა] ცისარტყელაც D. **8** იმ] ხომ* C] ამ CE.

C ვარიანტს ბოლოში ემატება ერთი სტროფი, რომელიც გადახაზულია:

დაშრა! რაღაცა კარგზე
ტყემლის ქანაობს ლანდი,
დეკადენტი და მარქსი,
მოდერნისტი და კანტი.

***იმ ერთა ლიგას მოხსნეს კარები (გვ. 180)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3551 (B); 28897-50, გვ. 8 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 16 (D); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 16 (A).
სათაური: ძველი კარები მოხსნეს, ახალი არსადაა* B; კარები C.

1 იმ... კარები] ევროპას მოხსნეს კარები ძველი C. **2** რკინის] ხავსის* B. **4** სადღაც... ძველი] დაღლილი მრავალ გადამგზავრებით B. **5** გაბრაზებითა... გაჯავრებით] – B. ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში ემატება:

მართალი არის მოხსნეს, წაიღეს ძველი კარები, მუხის კარები
და მოიტანეს ძვირფასი ბაღის მცველათ ახალი ნაკაფარები.

6 მაგრამ ახალის] ამ ახალისთვის C. **6-7** აბა... დაკიდებისთვის] მაგრამ ახალი, იმის მაგიერ, რომ დაეკიდნათ B. **8-9** ისიც... ისიც]

წნელებითა და სარებით ნაფერ ღობეს B. **10-13** ერთა... მამაძაღლი]

> რა სამწუხარო არის ამბავი, რა გულსაკლავი, რა უცნაური,
> მოუვლელობით აოხრდა ბაღი, – ამბობდა რტოთა აურზაური.

ერთა ლიგა – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418).

***ქსენძიც ამბობდა... (გვ. 181)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3551 (B); 28897-50, გვ. 8 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 16 (D); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 16 (A).

სათაური: რას ჰქადაგებდა მატყუარა? B. ვარსკვლავთა ზევით C.

1 ქსენძიც ამბობდა] იქ ქადაგებდა* B] პატერი ამბობს B] ერთიც ამბობდა C. **4** თავბრუდამხვევი] თავბრუ დამსხმელი B; ოცნება + მომჯადოები B, ხოლო C-ში + და მშვენიერი. **6** იყოო] ყოფილა B. **7** იმ] ამ B. **8-9** რომ... ვდნებითო] ქვეყნად რომ ვართ, იმიტომ ვდნებით კვალგადაუშლელ B. **10** გავცილდებითო] გადავცილდები B. **12** გავა... მწუხარება] წავა, გაქრება ეგ სიმწუხარე B; გავა] წავა C. **14** ჰპოებსო] კვლავ ჰპოებს B. **17-18** არ... ვარსკვლავებს] ვარსკვლავთა ზევით არის ის მხარე, მოვალთ და მივალთ ვარსკვლავთა B. **17** არც ომში] არრაგვარ C. **18** ვარსკვლავებს] ვარსკვლავთა C. **19** ქსენძმა] ქსენძმაც C. **19-24** ამგვარად... მატყუარა] – B. **20** დიდხანს] ბევრი C. **22** ვთქვი] ვსთქვი C.

ქსენძი – კათოლიკე მღვდელი პოლონეთში.

იქაურ გულსაც დახედა დრომა (გვ. 182)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 16 (B); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 16 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 403 (A).

სათაური: – CD.

***თეთრი იძახის: ჰოი, რუსეთი! (გვ. 182)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 2368 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 17 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.17 (A).

სათაური: მარჯორ პოლიტი B.

სათაურის ქვეშ: Salut!

„Salut delegues Comintern
Aux solautus de la revolusion
Communiste mondiall“.

შახტებს გაზეთის მისალმებიდან.
6 სექტემბერი, 1928 წ.

ლექსის დასაწყისში B-ს ემატება:

შენ მოგეგება მთელი დონბასი,
მხურვალე გულით, ხმობით.

1 თეთრი... ჰოი] ჩვენ მოვიარეთ მთელი* B] თქვენ გაიძახით მხოლოდ* B. **2** რაა... ფასი] კრემლი, დონბასი* B. **3** მკვიდრს... ახსოვს] არაბს ახსოვდა* B; მკვიდრს] ზანგს* B. **4** სწამს მხოლოდ] და თავის* B. **5** სჩანდა] ჰქუხდა* B. **6** ტრიბუნა ბრძოლით] მარჯორ პოლიტი* B. **9** კი... იმისი] აურაცხელი ჩემს გულში მისი B. **11** გათამამება] ამხანაგებო* B, გათამამება + ფაშისტები B.

ხელნაწერს ბოლოში ემატება სამი სტრიქონი, რომელიც გადახაზულია:

და გარეშემო ეხვევა მარჯორს,
დიად მსოფლიო რევოლუციის
გზას გაუმარჯოს!

ამ ლექსთან დაკავშირებით სხვა მასალა იხ.: სგ, XIII, გვ. 339-344.

მასაჩუსეტსი – შტატი აშშ-ში.

ბოლიდი – დიდი, კაშკაშა ვარსკვლავი.

აეროლიტი – ქვის მეტეორიტი.

***ევროპაში რომ მუშა და ვაჭარი... (გვ. 183)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1953 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 17 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 17 (A).

1 ევროპაში] სად მომხდარა B. **2** რომ მუშა] პოეტი* B. **3-4** მიდიოდნენ... ქუჩით] მიდიოდენ შეთანხმებულ შარითა B. **7** დახლით] ჩოთქით B. **8** ჩაქუჩით] ქნარითა* B. **12** პკურება] ბგურება B. **16** სხვების] ხალხის* B] მამის B. ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში ემატება:

> და პარიჟი[1], ძველისძველი ქალაქი,
> კაფეებში[2] არ გრძნობს უზრუნველობას.
> რად არის ეს, რომ ყოველი დალაქი
> ჩვენს თავებზე სწავლობს თავის ხელობას?
> – უკაცრავად, თქვენ მეზურნე იქნებით[3].
> – საიდან ჩანს ჩემი მეზურნეობა?
> – ლოყებისგან, განა სწავლით? წიგნებით?
> – ლოყებისგან სჩანს მეზურნის ზნეობა.
> ამიხსენით, განა ცუდი[4] რამ არის
> თურინჯის ხით გაკეთებულ ზურნებით,
> შორით, ზურნით დაძახილი საჰარის –
> დამერწმუნეთ, მოხვალ, განიკურნები[5].

ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია: „ჰაზირებით და სხვა საათნოვებით“. **17-18** ამბობს: ეხლა აღელვებულ] ო, ჩემს გამო რა დააცხრობს B. **19** რა დააცხრობს] როცა ხედავს* B.

***მთებს გახედავ: სიზმარია (გვ. 184)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3937-3939 (B); 622-დ. გვ. 3577-3589 (C).

---

[1] იყო: ჩვენი ძველი.

[2] იყო: ბაიათზე.

[3] იყო: შენ მეზურნე ხომ არ ხარ.

[4] იყო: მერე რა ბრგე, სასიამო.

[5] იყო: ყველა განიკურნებით.

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 17 (D); „პაციფიზმი“ 1930, გვ.17 (A).

სათაური: შვეიცარია B; აღმოსავლეთის მოტივებიდან* D; ხალხური მოტივებიდან D.

თარიღი: 1927 B.

1-6 მთებს... ორის] – C. **2** და სიზმარიც] გახსენებით* B; მწარეა] მწარეთი* B. **4** შვეიცარია] საზღვარგარეთი* B. **9** ლიგაც] მეფეც C. **12** რა] – C. **14** ვერაფერს] თავადი* C. **15** ჩვენი მღვდელიც] პაპის პაპა* C] ჩვენი დედაც C. **16** ლიგა] მეფე C. **17** რწმენისა] რწმენიდან C. **19** არ ანთია] ჩვენ ვკითხავდით* C. **21** ჩვენი] თანაც C; აზნაურის] თავადების* C. **23** თქვი] სთქვი B; მოუმართავს] ხშირად მწარედ მომმართავდა* C] მოგიმართავს C. **28** აგრე როდი] ვთქვათ დიდხანს არ* C. **29** აგერ] აგრე A. **37** მიწა] კუბო C] მიწა* C. **43** არა ვზიდე] არ აზიდა C. **44** არ ვათიე] არ ათია C. **45** მისგან] ვინმეს* C] ბატონების* C. **50** არსად პასუხს ~ C. **66** სტვირს] ზურნას C. **73** თესლი] თესლიც C. **89** ყოველივეს] ყველაფერი C. **102** ნესვია +

მემამულე მკაცრია,
მემამულე ცხარია,
ეხლა ცხვარში გასწიე,
უმწყემსო რა ცხვარია? C.

118 ვირით] ვირზე* C] ჯდომა* C; მოგზაურობა +

მთაზე თოვლის გადნება,
მწვანე დაიჟურება,
მთიდან დაბლა ღვარი მოდის,
ჯოგი მთას ეშურება C.

119 ყველაფერი] ყველა მხოლოდ C. **122** თავისი +

გინდა ლურჯი დღე იყოს,
გწვავდეს სიცხე ბაშარის,
სანამ არ წაიქცევი
დასვენება არ არის C.

125 მემამულე] „იარაღი“, „მემამულე“* C. **131** რომ] – C. **133** მატყლს] თმას C. **138** ადგება +

თავადს ჰკითხეს: ზეცამდე თუ
შეგიძლია აწევა?
– ავიწევი, თუ რომ ღვინოს
დროზე შემომაწევო C.

141 მეგობრობას იმისას] მებატონის ტკბილ* C. **142** სჯობია +

ისევ შენივ მსგავსთანავე
შეძახ-შემოძახება,
ისე ტკბილი ყოფილა
როგორც სისხლის აღება C.

150 ამგვარი +

შეჯიბრება რომ სთხოვო
მას ძალღონის გაცვლაში,
იგი უმალ გაგიწვევს
თქვენ ყანწების დაცლაში C.

151 ასეთია... მხარე] თუ ქვეყანა აირია C. **156** მონობის] შენების C. **157** მაინც... წყობილება] აგერ მთაზე ნარიყალა C. **165** ერთა ლიგაც მაგათი] იმიტომ რომ მისთვის რომ* C. **166** მფარველია] დამცველია C; დამცველია +

რატომ უნდა მეშინოდეს
თვითეული ძაღლისა,
სოფელმა რად დააყენა
იგი მამასახლისად?

მოვა, აღარ მომეშვება
მწარე-მწარე კითხვებით,
წყალი ცეცხლით ადუღდება,
კაცის გული, – სიტყვებით.

ვაშა იმას, ვისიც მზე
სოფელს გადადნობია,
სახელის გატეხას ხომ
დაბრმავება სჯობია[1].

---

[1] „სჯობია“-ს წინ გადახაზულია „მერჩია“.

ვის რა ვირი მოვპარე,
ან ვისი რა მმართებდა,
მე რომ ჩემს თავს დავმართე,
ვერვინ დამამართებდა C.

167 მაგრამ იცი] ხომ გინახავს C. **169** ასი ნიაღვარი რომ] მთის ასი ნიაღვრები C. **175-178** სტრიქონები (მაშინა... იყავი) მიწერილია C-ს verso-ზე. 182 უსწრაფესია +

მდინარეზე ძველი ბადით
სათევზაოდ წაველი,
აქეთ ქარით, იქით ნადით
შრიალებდა თაველი.
მაშინა თქვი, თუ მტერი
დარჩეს გაურიყავი,
მალე განადგურდება
შენ გულმაგრად იყავი C.

183-188 მალე... შვეიცარია] – C.

გლეტჩერი – ყინულის მასა, რომელიც მთებიდან თანდათან ეშვება ქვევით, დაბლობებში; იგივე, რაც მყინვარი.
ერთა ლიგა – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418)

და სისინებდენ, სისინებდენ ჩალის ღერები (გვ. 189)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1959 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 19 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 19 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 405 (A); რჩეული, 1959, გვ. 551 (E).
სათაური: შეხვედრა ვეფხვთან B; – CD.

B-ში ლექსის დასაწყისში გადახაზულია: წრეულს ზამთარში გავიარე ყვითელი ჭალა. **5-6** ვრცელ... ვრცელი] მე გავიარე უდაბური ჩვენი ჭალები* B] ჩვენს ტრანშეებთან ძლიერი იყო B. **8** სისინებდნენ] სისინებდენ B. **10-11** სტრიქონებს (ღერები... გარეულ) შორის B-ში გადახაზულია:

მზის ჩაგორებას ედო ფერი უცხო სურნელის,
მე მიმყვებოდა ალისფერი ძაღლი ბათურა.

11 გარეულ იხვზე] კურდღელთ ნაკვლევზე* B. **13** სდუმდა] ყეფდა B; დასერილი] დასერილნი B. **14** ჩალის] ყვითელ* B. **17** სულ სისინებდნენ] სალამურებად* B; სისინებდნენ] სისინებდენ B. **21** იყო] მახსოვს* B; ველი] ჩალა B. **23-24** მომაკვდავის, განუკურნელის] ყაზიბეგის და გურიელის* B] დოსტოევსკის და გურიელის* B. **25** ნერვიულობდნენ] გიორგობისთვის* B. **27-32** სტრიქონები B-ში წარმოდგენილია ამგვარად:

მე[1] დავინახე ვეფხვის ლეკვის[2] იქ თამაშობა,
მე[3] არ ვესროლე და პირიქით მას[4] ვეფერები,
მე გამახსენდა დიდებული[5] ჩემი ბავშვობა* B.

30 ეფერები] ვეფერები B. **33** სისინებდნენ, სისინებდნენ] მშვენიერი, მშვენიერი* B] საცოდავი, საცოდავი* B] სისინებენ, სისინებენ B.

მიწის თხრაში მთიელს ვერვინ სჯობნის (გვ. 190)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 70 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 20 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 20 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 407 (A).
სათაური: სვანები მიწას სთხრიდენ, ბალლადა B; – CD.

3 მთებო] უშბა* B] მთების B. **5** ღვარით] ცვარით* B. **6** მოიღვარა] მოიცვარა* B; ზვარი] ცვარი* B. **7** ორთქლავს] ღელავს B. **9** მინდვრებიდან] ღორღებიდან* B. **10** აიზიდა] იწურება* B. **13** გაშუქება] სიხარული* B. **14** ყოფნის] ჰყოფნის B. **18** მთიელს ვერვინ] სვანს ვერავინ* B] მას ვერავინ B; სჯობნის] ჯობნის B. **20** საძირკვლისთვის] საძირკვლისთვის* B] სამარისთვის B. **21** უნდათ] უნდა B. **22**

---

[1] იყო: რა.
[2] იყო: მგლის ლეკვები.
[3] იყო: რად.
[4] იყო: მათ.
[5] იყო: უდარდელი.

გაიყვანონ: არი] გაითხარონ მყარი* B; არი] მყარი* B. ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

> ვაზების და ხეხილების ლილა,
> იქ ჩაჰყარე, სადაც მზეა მტკბარი.

23 ჩაყრა] ჩაჰყრა* B. **24** ცხრილვა] ლილა* B. **25-26** არხების... გვირაბების] არხებისთვის გზისმიმკვლევი* B. **27-28** პაციფიზმის... ბარი] თვით სამარის გათხრაშიაც მხარი* B. **28** სამარისთვის] სამარეზე B. **31** დაუნდობლად] ხოჩალადე B. **32** მიდის] მოდის B; მთელი] ჩვენი* B. **34** მთიელს ვერვინ] სვანს ვერავინ* B] მას ვერავინ B. **34** არქეოლოგს] არხეოლოგს + მათ B. **36** ხელთ... წყვილი] ხელში ჰქონდა თითო* B; აქ „თითოს" ნაცვლად ყოფილა „თლილი". **38** მკვდარი] ტარი* B. **39-40** მან... შლილი] ამ ოქროზე, სთქვა მან, არ წაშლილა* B. **40** წაიკითხა შლილი] დაინახა ლილა* B. **41** ათასი] რამდენი* B. **42** ათასი] რამდენი* B. **43** სთქვა] თითქო* B; მესმისო] მესმის* B. **45** შორეულზე] ძველისძველი* B. **47** სვლაში] თხრაში* B. **50** მთიელს ვერვინ] სვანს ვერავინ* B] მას ვერავინ B. **51** პაციფიზმის] მოღალატის C. **51-54** პაციფიზმის... ყოფნის] სვანის ქალიც, თვით ენგურის დარი, ჰკეცევს გუდას თუ ქალამანს ჭოპნის B. „სვანის" ნაცვლად B-ში პირველად ყოფილა: „ჩვენი", ხოლო „თვით ენგურის" ნაცვლად „თვით ნიავის". **55** ჩვენ კი ვამბობთ] გაიმღერის B. **58** მთიელს ვერვინ] სვანს ვერავინ* B] მას ვერავინ B. „მას" ნაცვლად B-ში ადრე ყოფილა „სვანს".

ბიზანტია – აღმოსავლეთ რომის იმპერია, რომელმაც არსებობა დაამთავრა XV საუკუნეში, 1453 წელს.

ჩობანი – მწყემსი.

რადიო (გვ. 192)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8816-8817 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №1, გვ. 20 (C); პაციფიზმი, 1930, გვ. 20 (D); თხზულებანი, V, 1952, გვ. 71 (A); რჩეული, 1954, გვ. 94 (E).

სათაური: – CD.

თარიღი: 1930 E.

4 ხოლო] მაგრამ CD. **5** თუ] და CD. **8** ავსებს] სავსეს CD. **9** შანტაჟები და ექსცესები] შანტანებით და ექსცესებით CD. **9** სტრიქონის (... ექსცესები) შემდეგ CD-ში +

რადიო-პოეზია
მასსას ათრობს
ასეთი ლექსებით:
მუსსოლინი, მუსსოლინი!
ერთა ლიგის ყოველ დღეში,
ჩვენ ვხმაურობთ, როგორც ტყეში,
გზა გვიჩვენეთ, მუსსოლინი!

11-12 გასძახის... ხალხის]

ლაპარაკობს ტფილისი,
ლაპარაკობს ტფილისი.
პოეტი-მასსა მშრომელ მასსის. CD

11 სივრცე] სივრცეებს E.

B-ში წარმოდგენილია ლექსის განსხვავებული, ვრცელი რედაქცია, ამიტომ მოგვაქვს მთლიანად:

დღეს აი![1] ჩემის ხმით
ლაპარაკობს ტფილისი.
ლაპარაკობს პოეზია[2].
ვლაპარაკობ[3]
გალაკტიონ ტაბიძე.
ვიცი, მე ვიცი –
ამჟამად ესმის ჩემი ხმა
დაბინდულს
ქლიავისფერს
მთებს სვანეთისას,
ხევსურეთს, ფშავეთს,
საქართველოს სხვადასხვა კუთხეს.
სალამი ჩემს ძვირფასს
საყვარელ მთებს!
სალამი!
სალამი!

---

[1] იყო: ალლო.

[2] იყო: ტფილისი.

[3] აქ ემატება და გადახაზულია: „მე, პოეტი“.

მე მათთან მიმაქვს სპეტაკი გული,
რადგან მათ წმინდა და ლურჯ კამკამში
ლექსი, რომელსაც ვკითხულობ ეხლა,
დაწერილია აქვე, ამწამში!!!
თქვენ ეხლა მისმენთ მოედანზე, ბაღში, ბინაში,
ვარ გულახდილი და გულწრფელი მე თქვენს წინაშე,
თქვენ ვერა მხედავთ. მე კი გხედავ, ძვირფასო მასსა,
შენს გაფიქრებას[1], მაჯისცემას, შენს გულისნადებს
მე ვუმონებდი ქარიშხლიანს ჩემს წელიწადებს,
მჩქეფი, მგზნებარე
სალამი, ჩემო ძვირფასო მხარე!

ხედავთ, რაგვარად შეამოკლა რადიომ სივრცე!
ხედავთ, რაგვარად შეამოკლა რადიომ სივრცე!
რაგვარად იგი აახლოებს მასსასთან პოეტს,
მაგრამ იქ, პარიზს, ნიუიორკს, ლონდონს და ვენას
იმპერიალისტურ, ხმაჩახლეჩილ რადიოსმენას
სავსეს მუდმივი შანტანებით[2] და ექსცესებით,
რადიოპოეზია მასსას ათრობს პაციფისტური[3] ლექსებით:
მაგალითად,
Маргарита, Маргарита,
В кружевах твоих Десу –
Я затерялся как в лесу,
И знакомого пути –
Не могу никак найти.
О, помоги мне, Маргарита.
აქ კი ლაპარაკობს ტფილისი,
ლაპარაკობს ახალი ტფილისი.
პოეტი მასსა მშრომელ მასსის იგრძნობს რა ხანას
ამ ადგილიდან რადიოთი ამცნობს ქვეყანას,
რომ თქვენთან მოაქვს მღელვარე გული
შრომა, ლექსები და სიხარული
მჩქეფი, მგზნებარე,
სალამი, ჩემო ძვირფასო მხარე!!!

---

[1] იყო: მწუხარებას.
[2] იყო: ეგზოტიკით.
[3] იყო: ასეთ.

კიდევ რამდენს იტყვის ჟამთა გაქანება (გვ. 192)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 66-ა, გვ. 1540 (B); 5350 (C); 4682 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 21 (E); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.21 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ.409 (A).
სათაური: – BCDEF.

B-სა და C-ში წარმოდგენილია ძირითადი ტექსტის 11-20 (კიდევ ... მიატანა) სტრიქონები, ხოლო D-ში 21-ე სტრიქონიდან (ასწი ... პრობლემას) ბოლომდე.

3-10 გრიგალი... შემორკალული] – BC.**11** კიდევ რამდენს] ამიხსნია* C. **13** ჟამთა] გულის* C. **14** გაქანება] ზიარება* C] ზიანება* C. **15** კიდევ რამდენ] ეპოქიდან* C; ეპოქამდე] ეპოქამდეც C. **16** მიდის] მივა B] დგება C. **17, 18** ჩვენი] მისი* C. **20** ბრძოლამდე] მიზნამდე* C, მიატანა + და ამ ბრძოლას მოსდევს თანა, მომავალი ოქროს ხანა B] ეძებს თანაც ხმოვანება, თანაც გული, თანაც დანა, მჭიდროვდება, ხმოვანდება* C. C-ში ლექსის ზემოთ მიწერილია: „მომავალი ცეცხლის ხანა, მომავალი ოქროს ხანა, მომავალ ოქროს საუკუნესთან, ჩვენ შესახვედრად მივეჩქარებით. აღმოსავლეთის ახალი გზით, ტყვიისმფრქვევის კაკანება. დაგანება, გაგანება. ნანა, ყანა, განა, თანა, დანა, გადატანა“. **21** ტექნიკა] ტეხნიკა D. **23** ის] თვით* D. 24 მშვენიერი] დიდებული* D. **26** თანამგზავრია] მინოტავრია* D. **32-33** სტრიქონებს (ცხოვრება... ...ასწი) შორის +

ადამიანის ცეცხლის ტო...
აზრი, გონება.
ასწი ტეხნიკა, მეცნიერება,
გამოგონება.
ურმების ნაცვლად იყოს მრავალი[1]
ავტომობილი,
ტრამვაი, შუქი და ორთქმავალი
თვალგაპობილი.
ქოხების ნაცვლად დავსდგათ ქარხნები. D

33 ტექნიკა, რაც] ეს ურო, რამ D.

[1] იყო: გაებას შარას.

როგორ არ გახსოვს ბავში ალტაცებაში მყოფი! (გვ. 193)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 2715 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 21 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 21 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 411 (A).

სათაური: – BCD.

3 როგორ... გახსოვს] შენ გინახავარ* B. **4** ალტაცებაში მყოფი] ეხლაც გახსოვარ ბავში* B] დედის კალთაში* B] გატაცებაშიმყოფი* B. **5** ისაა] ისა ვარ* B. **6** დიდი და] გაკაუდა B; უფრო ... ავი] ეჰ, დავანებოთ თავი* B; ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია: რამდენს არეკავს გედებს, ლაჟვარდებიდან თოფი. **7** ნაღდმა] ნამდვილ* B. **8** მისი] ჩემი* B. **9** დიდმა] მწარემ* B. **13** პატარა] საბრალო* B. **15** ჰქონდა] იყო B. **16** გარდატეხის] გადატეხის B. **17** იგი... იქცა] ამოგლეჯილი დამაქვს* B] რკინად ქცეული დააქვს B. **18** და... უხრის] როგორც უკანასკნელი მწუხრი* B. B-ში ლექსის ბოლოში გადახაზულია:

> სადაც სასახლე მქონდა, იქ ნანგრევია, ვხედავ,
> საიდუმლოთა რიგი, წინად რომ იყო, გაჰქრა.
> ვით ტყვეს ციხეში სიზმრად გადაჰქცევიხარ, დედა.

ამის შემდეგ B-ში მიწერილია:

> როგორც დარაჯობს ქვებში შენი კლდოვანი ძეგლი,
> ქვად, მშრალ[1] ასფალტად ქცეულ ამ რუსთაველის ბაღებს.

გადახაზულ და მინაწერ სტრიქონებში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები: 1 ვხედავ]მხოლოდ*. 3 გადაჰქცევიხარ, დედა] გადაჰქცევია ჭალა*. 4 ქვებში] ღამეს*. 5 მშრალ] ცივ*; ქცეულ] ნაქცევ*.

ჩვენ არა ერთი ცხოვრების კიდე (გვ. 194)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4788 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 21 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 21 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 412 (A).

---

[1] იყო: ცივ.

სათაური: – CD.

B-ში ტექსტი დაყოფილია ოთხ ნაწილად და თითოეული ასეა დასათაურებული: 2-7 (ჩვენ... სიმშვიდე) სტრიქონებს ჰქვია „ქარხნის ბოლები"; 8-13 (ბრძოლას... კარებს) – „ის ეძებს გზებს"; 14-19 (მხოლოდ... მოვა) – „უმაგალითო უფლება"; 20-25 (ყოფილა... ცხოვრება) – „უსამართლობა".

8-9 ბრძოლას... ბრძოლას] შრომას დიადი სიხარულისას B. **14** ბრძოლაზე] შრომაზე B. **17** მისთვის] ქვეყნად B. **19** მოვა... მოვა] მან მოიპოვა B. **23** ბრძოლაში] შრომაში B.

შეტაკება (გვ. 195)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №1, გვ. 22 (B); „პაციფიზმი", 1930, გვ.21 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ.413 (A).
სათაური: – BC.

1927. VI. ვენა (გვ. 195)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1941 (B); 1950 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №1, გვ. 22 (D); „პაციფიზმი", 1930, გვ.22 (A).

4 ცეცხლად და ალხად] მძლე ამბოხებაც* B. **5** გაფიცვათ ზოლი] იმედთა ქროლა B. **6** მოვარდა] გაფიცვის* B; ტალღათ] ტალღა B. **7-8** სტრიქონებს შორის B-ში გადახაზულია: ცეცხლის ხაზია. **8** სისხლით] მშრომელთ B. **13** დღესასწაულობს... გამარჯვებას] ო, გამარჯვებას დღესასწაულობს B. **16** ფეიქართ] მქსოველთა* B] ფეიქართა B. **21** ქუხს] და B. **22** მრავალი მიყავთ] ბევრი ციხეში შეიპყრეს* B] გაგზავნილია B. **23** დახოცეს ბევრი] ო, ბევრი, ბევრი B. **25-26** საქსოვ... გრძელდება] ბომბეა. გაფიცვა მრავალ მქსოველის ისევ გრძელდება B. **27-29** უფრო... კი] – B. **30-31** აამუშავებს... მანქანები] მექარხნეებმა თვით მანქანები აამუშავეს B. **32** გაჩნდენ მუშები] მოსულ მუშებმა B. **33** დაქადნებით] გაქანებით B. **34** შესძრეს] დასძრეს B; მანქანებისა... რიგები] შეაწყვეტინეს მანქანებს ბგერა* B. **40** გაფიცულების] გაფიცულ მქსოველთ B. **42** მწუხარე] მსუქანი* B] სახე და B. **45** ჰქუხს კლასის] მაგრამ ჰქუხს B.

C-ში წარმოდგენილია ლექსის პირველი 12 სტრიქონის განსხვავებული რედაქცია, ამიტომ მოგვაქვს მთლიანად. დასაწყისში გადახაზულია: მიწას კვლავ შემოება.

ცეცხლითა და მწარე ალხით,
ვენა, შენ იქადები,
გაფიცვების ადის ტალღა,
არის ბარიკადები.
მასსიური აჯანყება,
მშრომელების ცხედრებით,
გააფთრებით, მონდომებით,
რისხვით და ამხედრებით.
რაც სამუდმო ხსოვნად რჩება,
დიდი სისხლის ხაზია,
კვლავ ზეიმობს გამარჯვებას
ვენის ბურჟუაზია.

C ტექსტში არის რამდენიმე ნაირწაკითხვა: 10 სისხლს] იგი ცეცხლის*. 11 კვლავ] ო*. 12 ვენის] კვლავ*.

B-ში ტექსტის მარცხნივ არის მინაწერები რუსულ ენაზე, სავარაუდოდ, ამონაწერები პერიოდული პრესიდან ლექსში აღწერილი მოვლენების შესახებ.

ინდოელების იყო მიტინგი (გვ. 197)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1942 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 23 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 23 (D); თხზულებანი, V, 1952, გვ. 76 (E); რჩეული, 1954, გვ. 101 (A).

სათაური: 8. VIII. CD.

თარიღი: 1930 A

4 ხიფათი დიდი ~ BCD. 6 ახმაურდება] და ინდოეთის E. **7** ტომი] ტომის B. **8** იქნებ... იქნეს] მწარე იქნება მისი* B] გამწარებული შევა B. რევანში] რევანშში B. 9 მსოფლიო] ახალი B. 10-13 სტრიქონები (პროტესტები... ბრიტანეთისა) BD-ში გადასმულია მე-17 სტრიქონის (...თავისუფლება) შემდეგ. 11 შევეთვისეთ] შეეთვისა BD. 14 მრავალი... იქნება] არ დამშვიდდება მსოფლიოს B; თემა] ტემა E. 15 ქვეყნის] მისი B.

B-ში ტექსტის მარცხნივ არის რუსული მინაწერები, სავარაუდოდ,

ამონაწერები პერიოდული პრესიდან ლექსში აღწერილი მოვლენ-ების შესახებ.

***რედაქტორი ბრედ იძლევა რჩევას (გვ. 197)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1942 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №1, გვ. 23 (C).; „პაციფიზმი", 1930, გვ. 23 (A).
სათაური: ინგლისი B.

B ხელნაწერში 1-42 სტრიქონებია წარმოდგენილი.
6 მექანიკური ჩვენი] მექანიზაციაქმნილი B; მექანიკური... არმია] მექანიზმქმნილი არმია ჯერად* B. **10** ველური] გველური B. **11-12** ადამიანის... ისევ] – B. **29** უვლის] ნაზობს B; უვლის, ჯამბაზობს] და შემდეგ ნაზობს* B. **30** სისხლით დაცლილი] სისხლისგან ცლილი B. **34** ფიქრი] ღელვა* B.

B-ში ტექსტის მარცხნივ არის პროზაული მინაწერები, სავარაუდოდ, პერიოდული პრესიდან ამოწერილი მასალა ლექსში აღწერილი მოვლენების შესახებ.

ნევილ ჩემბერლენი (1869-1940) – დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო მოღვაწე, კონსერვატიული პარტიის თავმჯდომარე (1930-1931) და ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი (1937-1940).
განგესი – განგი, ინდოეთის მთავარი მდინარე.
აუგუსტინას ვოლდემარასი (1883-1942) – ლიტველი პოლიტიკური მოღვაწე და დიპლომატი, ნაციონალისტური იდეოლოგიის გამტარებელი; ლიტვის რესპუბლიკის პრეზიდენტი 1918 და 1926-1929 წლებში.
კოვნო – ქ. კაუნასის სახელწოდება 1917 წლამდე.
იუზეფ პილსუდსკი (1867-1935) – მარშალი, პოლონეთის პრემიერ-მინისტრი XX საუკუნის ოციანი წლების ბოლოს.

ინგლისი და შეერთებული შტატები (გვ. 201)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №1, გვ. 24 (B); „პაციფიზმი", 1930, გვ. 24 (C); თხზულებანი, V, 1952, გვ. 73-74 (A). რჩეული, 1954, გვ. 101 (D).

სათაური: – BC.
თარიღი: 1951 D.

5 ყალხზე] ყალყზე D. **7** პირველის] შტატების D. **7, 19** დოლლარი] დოლარი D. **14** ჰქმნის] ქმნის D. **21** დოლარის] დოლლარის D.

***აგერ ინგლისი იწვევს საფრანგეთს... (გვ. 201)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 25; „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 25.

„ლუმანიტე“ – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418).
„დეილი-მეილი“ – ყოველდღიური ბრიტანული გაზეთი.
თომას ჯონსტონი (1881-1965) – გამოჩენილი შოტლანდიელი სოციალისტი და პოლიტიკოსი, ლეიბორისტული პარტიის წევრი, თემთა პალატის წევრი, სახელმწიფო მინისტრი.
შაფურჯი საკლატვალა (1874-1936) – ეროვნებით ინდოელი, დიდი ბრიტანეთის პარლამენტის წევრი, ინდოეთის ინტერესების დამცველი; კომუნისტი, ინგლისის კომუნისტური პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი.
კელლოგის პაქტი – აღნიშნული პაქტი დაიდო 1928 წელს პარიზში. ხელმომწერი სახელმწიფოები იღებდნენ ვალდებულებას, უთანხმოებანი და კონფლიქტები ურთერთშორის მხოლოდ მშვიდობიანი გზით მოეგვარებინათ. ითვლება ე.წ. პაციფისტური დიპლომატიის უმაღლეს მიღწევად. პაქტის სახელწოდება უკავშირდება აშშ სახელმწიფო მდივნის – ფრენკ კელლოგის (1856-1937) სახელს.

***ეს იყო ცხრაას ოცდაექვს წელში... (გვ. 204)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 2322 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 26 (C); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 26 (A).

მე-7 სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია: „ეხლა იგივე იაპონია ხელშეკრულების“. 10-11 იაპონია ითხოვს ბრძანებით] ბრძანებით ითხოვს იაპონია B. 23 სტრიქონიდან ბოლომდე (1928. VII. 29... რევოლიუციად) – B.

B-ში ტექსტის მარცხნივ არის პროზაული მინაწერები რუსულ ენაზე, სავარაუდოდ, პერიოდული პრესიდან ამოღებული ცნობები ლექსში აღწერილი მოვლენების შესახებ.

გერმანია. 4 აგვისტო... (გვ. 207)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 27; „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 27.

ერთა ლიგა – იხ. კომენტარი ლექსისა „***იყო ადვილი წარმოსადგენი“ (გვ. 418).
კარლ ლიბკნეხტი (1871-1919) – გერმანელი სოციალისტი; გერმანიის კომინისტური პარტიის ერთ-ერთი დამაარსებელი.

***ივრში დანიშნეს დემონსტრაცია (გვ. 208)

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 27; „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 27.

ძირს პაციფიზმი! (გვ. 208)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 386-387, 394-395 (B); 1946 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 28 (D); „პაციფიზმი“, 1930, გვ.28 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ.414 (A).
სათაური: დაჯახება ორი კლუბისა B; – DE.

C-ში წარმოდგენილია ლექსის მხოლოდ პირველი სტროფი.
ტექსტის დასაწისში B-ში გადახაზულია.

> ჩვენ ამ ზაფხულზე გავიარეთ
> ოლქი ამურის.
> სადგურზე თავი მოეყარა
> უამრავ...

3 უბნები რურის] მუშათა რაზმი* C] ქუჩები რურის* C. **8** მრავალ] ყოველ* B. **9** მრავალი] ყოველი* B. **10-12** ძირს... ღმერთი] მე გამახსენდა ამ ქალაქთა ცხრაასცხრამეტი* B. **13** ხომ სისხლითაა] მრავალთა სისხლით* B. **14** ველი] ქუჩა B. **15** დემონსტრანტების]

იმ ცხოვრებიდან* B; მიარღვევდა] არ გადარჩა B. **16** პროსპექტებს მკერდი] არც მესამედი B. **17-18** მათ... რომელი] მოგონებებში გადასული მიამბობს B. **20** უყვება იგი] განაგრძობს იგი B; თავის ამხანაგს] – B. **21** გუშინდელი დღის] საშინელ დღეთა B. **23** დაგვაპატიმრეს... გუშინწინ] იყო საღამო გაზაფხულის* B] დაგვაპატიმრეს იმავე დღესვე B. **25** განვიცდიდით] მოელოდა* B] განიცდიდა B. **26** უჩვეველ] სიმწარის* B. **30** ფეხის] ფეხთა B. 32 მრავალთაგანის] ჩვენს მცველთაგანის* B. **33** ჯალათებისთვის] ციხისთვის რაღაც B. **34** უცნაური] საცნაური B. **37** მხოლოდ ზიზღის] უეცარი B. **39** ჰეი, არტურ] შუმილოვ* B. **41** რენიე] პოსპელოვ* B. **43** გაიძახა] მოგვესმოდა B. **47-58** მეც... ჯალათი]

რაშია საქმე? ჰა, ჭრიალი
ჩვენი კარების –
და ჩემი გვარის დაძახების
მრისხანე სიტყვა!
რაშია საქმე? დაძახება
ასეთი მწარე...
გამოძახება დარაჯისგან
არ არის ტკბილი:
ასეთნაირ დროს თუ გეძახის
მხოლოდ სიმწარე,
ასეთნაირ დროს თუ გეძახის
მხოლოდ სიკვდილი! B.

59 დერეფანში] გასავალში* B. **62** შორის] შუა* B. ამ სტრიქონის შემდეგ CD-ში ემატება:

მხეცებს სახე აქვთ პირუტყვისა
და საქონელის.

63-64 ამხანაგები... ...ერთიმეორეს]

ისინი იდგენ, ვით წვიმის დროს
სდგას საქონელი,
ერთიც ბრწყინვალე აფიცერი
გვარი არ მახსოვს B.

65 სისხლისმსმელებო] მაშინვე ვიგრძენ B. **69** ამზადებდით] ამზადებდენ B. **70** მღვრიეს] რაღაც B. **71** და მისი] რაღაცა* B. **75** კლასი-

ური] სხვანაირი B. **76** ედება] მიეცა B. **77** მოვა... იტყვის] და საშინელი, საშინელი B. **78** ციხის] ღამის B. **79-80** შენს... ევროპა] გულში დაჰქროდა, როგორც დარდი და უდროობა B. **83** ბულდოგის... ემჩნეოდა] აღსავსე იყო მისი სახე B. **84** დაცინვა მკაცრი] დაცინვით მკაცრით B. **85-88** ბრძანა... კაცი]

თვრამეტი კაცი, ჩვენ ერთბაშად
შეგვკოჭა ყველა,
ერთიმეორეს გადაგვაბა
ორორად[1] ბაწრით. B

89 ზიზღი... დაუნდობლად] ათასი ფიქრი, უცნობლობა B. **95** განთავისუფლებთ] განთავისუფლებ A. **97** გაყინულნი] და ორ-ორი* B. **99**-ე სტრიქონის (... გაგვიყვანეს) შემდეგ B-ში ემატება:

ორად, ცალცალკე,
თვით ციხე, ზეცა და ქვეყანა
გარშემო[2] სდუმდა.
სახეში გვეცა ყინვის სუნთქვა...

100 ციხე სდუმდა ~ B. **101** უცებ ციხემ] ათასმა ხმამ* B. **103** ყველა] ციხის* B; კედელმა] კედლებმა B. **105** შეინძრა... ხმამ] „ნახვამდის, ძმებო“ – უპასუხებს* B] მშვიდობით, ძმებო, ათასი ხმის B. **106** დაატრიალა] ჩვენი ხრიალი* B] ისმის ხრიალი B. **107** ჭერი... კუთხე] ყალხზე დამდგარა მთელი ციხე B; B-ში აქ „ყალხზე დამდგარას“ ნაცვლად იყო „გვემშვიდობება“. **108** და დერეფანი] ყველა მათგანი* B. **108** სტრიქონის (...დერეფანი) შემდეგ B-ში ემატება:

მშვიდობით[3]! მაგრამ რა მოხდება?
განა ჩვენ ვიცით[4]?
რაშია საქმე, სადა მივყევართ,
ან რა იქნება?
თვითეულ ჩვენგანს უცემს გული
ძველი სიმტკიცით...
განა ჩვენ ვამბობთ? – გული ამბობს:
ნახვამდის[5] ძმებო!

---

[1] იყო: ყველანი.
[2] იყო: ყოველი.
[3] იყო: ვეძახით.
[4] იყო: არავინ იცის.
[5] იყო: მშვიდობით.

112 მძლე აკკორდებით] მაცქერალ კრებას[1]* B. **114** შენც... დროზე] შენც თავის დროზე* B] ო, გამოცემელო B. **115-116** არაფერია... გაგისწორდებით] ციხე ბობოქრობს: ძირს იუდა! მშვიდობით, ძმებო!* B. **117** ჩვენ კი] კიდევ B; მაგრათ] მაგრად B. **120** სახე გულწრფელი] გამსინჯა, დამადო ხელი* B. **121** სულ სხვა] სახე* B. **123** მის თვალთაგან] და თვალებიდან* B. **125** დასასჯელათ] ვეკითხები* B] მოსაკლავად B. **126** ჯარისკაცს ვკითხავ ~ B; ვკითხავ] უცნობ* B. **133** ეცლება] ეცემა ADE. **136** სიმხეცის] სიკვდილის B. **140** თითქო] პირში* B. **142** როგორ ჰგავდა] როგორა ჰგავს B. **143** იმ] ამ B. **148** სწრაფად] შემდეგ B. **152-155** ზიზღი... ღრიალებს]

უკანასკნელად, ციხე მაინც
არ გვიღალატებს,
„მშვიდობით, ძმებო“! კიდევ ციხემ
დაიგრიალა B.

155 ღრიალებს] გრიალებს CD. **158** უდაბურ] საშინელ B. **160** და ადგილები] გავსცდით ადგილებს* B. **164** სთქვა... ადგილას] ჩვენ გავიარეთ აქ გაზაფხულზე* B] სთქვა ერთმა: „ხედავთ, თხრიან თიხას“ B. **167** მოგვკლავენ] მოვკვდებით* B. **171** მასში შევა] დეე, დარჩეს* B. **173** და... ბინა] აი, აქ არის ჩვენი ბინა* B. **175** სადაც... ჩამოღრჩობა] ადგილი, სადაც წამის შემდეგ B. **176** ანდა დახვრეტა] გველის დახვრეტა B. **177** თითოეულ] თვითეულ BCD; შენამდე] მანამდე* B. **181-182** მთელმა... იალა] მთელი ცხოვრება წინანდელი თვალწინ გაირბენს* B. **184**-ე სტრიქონის შემდეგ (ყრმობისა...) B-ში იკითხება:

სულ უბრალო რამ: მეგობრებთან
ღვინის ფიალა,
სულ უმნიშვნელო: ბილიკები,
შემოდგომისა!!!
გადავრჩით მხოლოდ რამდენიმე.
ეხლა თქვენ იცით.
ფასი ომების საბოლოო
მოსპობის მიზნის.
მუშათა კლასი კი მუდმივად
ძველი სიმტკიცით –
იქნება მტერი ბურჟუების
და პაციფიზმის!

---

[1] იყო: სახეს.

B ავტოგრაფში, ტექსტის დასაწყისში, გვერდით მიწერილია: „ეს იქნება იმ კლუბის წევრის ნაამბობი, რომელიც ებრძვის კლუბს, გამომიგზავნე ევროპავ, ფული“, „მუშა შიუკა ჰყვება თავის ამბავს“.

კამური – მაღლარი ვაზის ჯიში.

*** ახალი წელი, ვთქვათ ლონდონი (გვ. 215)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1908 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 31 (A); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 31 (C).

20 რაც] რა ABC.
ნევილ ჩემბერლენი – იხ. კომენტარი ლექსისა „***რედაქტორი გრეჲ იძლევა რჩევას (გვ. 463).

დაჰკა წერაქვი (გვ. 216)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 418 დ. გვ. 20-21 (B); 1948 (C); 1948 (D); 1948 (E); 4183 (F); 5299 (G).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №1, გვ. 31 (H); „პაციფიზმი“, 1930, გვ. 31 (I); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 423 (A); ლექსები, 1937, გვ. 49 (J); ლირიკა, 1940, გვ. 22 (K); რჩეული, 1959, გვ. 122 (L).
სათაური: ნგრევა C; – DEHI; ოქტომბრის მარში F; 1930 1 იანვარი GH.

E ვარიანტი წარმოადგენს განსხვავებული გრაფიკით დაწერილ ლექსის პირველ 11 სტრიქონს. C ვარიანტს წინ ემატება:

დაჰკა წერაქვი კლდეებს,
სტეხე კლდეების გროვა,
გადმოანგრიე ქვები,
აშენებლობის დროა.
დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი.

2, 10 დაჰკა... წერაქვი + დაჰკა წერაქვი D. 3 დაჰკარი] დაჰკარ AHI. 4 მძიმე] სტეხე C; ლოდები + და ყინულები D. 6 აგურს] აბა C; ფიცარს] აბა C; ფიცარი + ხარაჩოები D. 8 ვერას დააკლებს] ვერ აზიანებს C; შენობას + დაუნდობელი D. მე-11 სტრიქონის (... დაჰ-კარი) შემდეგ CHIE-ში + :

პაციფისტური, ხედავთ ინგრევა
კანონმდებლობა,
იმ ისტორიის ძველი ბორბალი
ლაფში ეფლობა.

C ვარიანტში მესამე სტრიქონის ნაცვლად არის: „ძველი ბორბა-ლი საწყალ ურემის"; ადრე აქ ნაცვლად სიტყვისა „საწყალ" იყო „ძველი".

ამავე სტრიქონის შემდეგ D-ში ემატება:

ძველი შენობის მიიმართება დაუნდობელი ამშენებლობა,
მრუდე ბორბალი ძველი ურმისა გადიზნიქა და ლაფში ეფლობა.
ინდუსტრიალურ ტრიალ-ტრიალში მოდის ახალ დროთ
ამშენებლობა.

13 აღმშენებლობის] ამშენებლობის HI. 12-13 მოდის... აღმშენ-ებლობის] მოდის ახალ ქარხნების ამშენებლობა C. 14 წინ, წინ] შრომა, გონება C] მაშ, წინ D; მაღალი] მედგარი E.

ავტოგრაფები B და G განსხვავებულ წაკითხვებს წარმოგვიდ-გენს, ამიტომ ისინი ქვემოთ სრულად მოგვაქვს:

B:

დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!
ვერ შეგაშინებს მემაღაროეს
წვიმა და ქარი.
სიბნელის კარებს ანგრევს სინათლის
მკლავი მაგარი.
დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!
თუ აქ შრომაა, სადაც შრომაა,
მკლავიც იქ არი,
აზრიც იქ არი.

დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!
გადმოანგრიე აქ ქვანახშირის[1]
ფენა მაგარი[2],
ვერ შეგაშინებს მემაღაროეს
წვიმა და ქარი.
დაჰკა წერაქვი, დაჰკა წერაქვი,
ჰეი, დაჰკარი!

G:

დაჰკა სასახლეს, დაჰკა სასახლეს[3]
ჰეი, დაჰკარი!
გადმოანგრიე ძველი[4] ლოდები,
ნიადაგარი...
ახალს ააგებს – მშრომელებისთვის
მკლავი მაგარი[5],
დაჰკა სასახლეს, დაჰკა სასახლეს
ჰეი, დაჰკარი!
მშრომელი კლასი[6] ლენინის დროშით
მთელ მსოფლიოში,
მთელ მსოფლიოში დაირაზმება[7]
ლენინის დროშით.[8]
ყოველი ქვეყნის პროლეტარების
გული აქ არი,
მშვიდობა ქოხებს, ომი სასახლეთ,
ჰეი, დაჰკარი!

---

[1] იყო: მძიმე ფენები.

[2] ტექსტის ქვემოთ მოცემულია ამ სტრიქონის ვარიანტი: გადმოანგრიე ქვის ქვანახშირის ფენა მაგარი.

[3] იყო: დაჰკა კადეტებს, დაჰკა კადეტებს.

[4] იყო: კრემლის.

[5] ამ სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: ვერას დააკლებს წითელ ოქტომბ-ერს ტყვია და ქარი.

[6] იყო: ჩვენ გავიმარჯვებთ.

[7] იყო: შევქმნით ოქტომბერს.

[8] ამ სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: მშვიდობა ქოხებს, დაჰკა სასახ-ლეს, ჰეი დაჰკარი.

ყოველ კუთხეში[1], ყოველ მხარეში[2]
და ყოველ დროში
უძღვის პარტია[3] მუშებს და გლეხებს[4]
ლენინის დროშით.
კომუნა იყვეს[5] ამ ოქტომბერის
ნაამაგარი,
დაჰკა სასახლეს, დაჰკა სასახლეს,
ჰეი, დაჰკარი!

საით მიდის რევოლუციონური საქართველო

ლექსების ეს ციკლიც თავდაპირველად პოემის სახით გამოქვეყნდა. ციკლის ფორმა პოემის ტექსტმა 30-იან წლებში მიიღო (1935). ვრცელი ლირიკულ-ეპიკური კომპოზიციიდან ამოღებულია დიდი ფრაგმენტი, რომლის საფუძველზე მოგვიანებით შეიქმნა პოემა „კლასობრივი ბრძოლა“. იგი იბეჭდება მომდევნო – V ტომში.

რევოლუციონურ საქართველოს (გვ. 217)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 6717 (B); 7287 (C); 1085 (D); 5793 (E); 2462 (F); 953 (G); 3671-3672 (H); 929 (I); 6388 (J); 4183 (K); 327-დ, გვ. 65 (L); 6875 (დ-189, გვ. 53) (M);

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 1 (N); „რევ. საქ.“,[6] 1931, გვ. 3 (O); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 427 (A); ლირიკა, 1940, გვ. 23 (P); რჩეული, 1944, გვ. 153 (Q); რჩეული, 1954, გვ. 24 (R); რჩეული, 1959, გვ. 121 (S).

სათაური: – BCDEFGIJKLMN; მზიანი დღე, როდესაც თოხნაა H; აქ „თოხნაა“-ს ნაცვლად ადრე იყო: „თესვაა“; რევოლუციურ საქართველოს PRS.

---

1 იყო: ქალაქში.

2 იყო: სოფელში.

3 იყო: მუშა და გლეხი.

4 იყო: დაირაზმენით, პროლეტარებო.

5 იყო: კომუნიზმია.

6 „საით მიდის რევოლუციონური საქართველო“ აქ და შემდეგ აღნიშნული გვაქვს ასე: „რევ. საქ.“.

თარიღი: 1928 RS; 1930 G.

H ხელნაწერი წარმოადგენს ლექსის პროზაულ ვარიანტს, მოგვაქვს იგი მთლიანად:

ასეთი დღე,
თამამად შეიძლება ითქვას, სავსეა რევოლიუციონური შინაარსით,
სავსეა ჯერარნახული, ჯერართქმული, ჯერარსმენილი
შემოქმედებითი მუშაობით!
ასეთი დღე
უდიდესია თავისი მასშტაბით და მეტისმეტად თვალსაჩინო,
ხარისხობრივი მაჩვენებლებით.
პოეტი ხედავს ამნაირ დღეს
და უნებლიეთ ადარებს დღეს გუშინწინდელს,
ის იგებს, სწავლობს მის თვალწინ გადაშლილ
მოვლენათა აზრს.
ო, ასეთი გაქანებანი
მრავალი ათასი მტკიცე ძაფებით არის დაკავშირებული
ჩემთან, შენთან, მუშათა კლასთან;
მზიანი დღე, როდესაც თესვაა,
მასსების აღფრთოვანება უდიდეს რევოლიუციონურ ძალას აღწევს.
კოლმეურნეთა მრავალი მილიონიანი არმიის მიერ
მრავალი ათასი ჰექტარი მიწის დათესვით.
ასეთი დღე,
მთელი ჩვენი ქვეყნის პირზე
ძლიერ ტალღად მიღელავს.
ახალი ძალით და უაღრესი გააფთრებით
ინგრევა, დაუნდობლად ინგრევა
ზღუდეები, სამნები, კარჩაკეტილობა.
ასეთი დღე, ყამირო მიწავ,
მრავალი ათასი მტკიცე ძაფებით არის დაკავშირებული
მთელ მშენებლობასთან,
მილიონების გაფართოებულ ჰორიზონტებთან,
მთელ მის ძალღონესთან, ტვინთან, კუნთებთან და სისხლიან
დაუნდობელ კლასობრივ შეტაკებაში,
ახალი და ახალი
სიმაგრეები იქნება დაპყრობილი,
ვერავინ ვერ შეაჩერებს
ისტორიის ბორბლის ულმობელ ტრიალს.
ყოველი ასეთი დღე
უზარმაზარი ნახტომია,
განსაცვიფრებელი, გაცხოველებული აქტივობაა,

„მსოფლიოში კი არავის არ მოუხდენია
ასეთი უზარმაზარი ნახტომი.
ასეთი დღეებით,
მშრომელთა მრავალი მილიონების შეუდრეკელი სურვილით,
მშრომელთა მასების უდიდესი მხარის დაჭერით.
მრავალი ათასი ჰექტარი მიწის დათესვით,
როდესაც მასსების აღფრთოვანება უდიდეს რევოლუციონურ ძალას აღწევს,
აშენდება
სოციალიზმი!
სოფელო, წინ, მსხვილ სოციალისტურ მიწათმოქმედებისაკენ!
წინ, წინ,
საერთო შრომისათვის საერთო მიწაზე.

2 რევოლუციონურს] რევოლიუციურს C*E] ვდგევარ მაღლობზე E] მთელ მსოფლიოში JM] რევოლუციურს PRS. **3** უდიდესს] უდიდესს* K] მშვენიერს K; ნებისყოფით] გააფთრებით* KL; გმირულს უაღრესს] უაღრესს, ქმედით* KL. **4** გარდატეხათ] გადატეხათ CDEFGJ] მზიანი დღის* KL; უდიადეს] მოვლენათა* I*KL; თვალწინ... გარდატეხათ] აღმშენებლობის გიგანტიურს J. ამ სტრიქონის შემდეგ JO-ში ემატება: „ოცდაათი წლით გაკვლეულ გზას ვერარა: გახრის“, ხოლო J-ში ადრე იყო: „მიზანს, რომელსაც ვერრაგვარი ძალა ვერ გახრის“. **5-16** მტკიცე... შენებას] – M. **7** ახალის] ახალი CK; ძალით] გრძნობით DE*F. **8** უსასტიკესი დაჟინებით] დაუნდობელი ენერგიით G; დაჟინებით] დაჟინებით* K] ნებისყოფით K] გააფთრებით L; უსასტიკესი... კარებს] უსასტიკესი დაჟინებით მდგარი მზის კართან* J] მივესალმებით ოქტომბერის დღევანდელ კართან J. **9** მილიონების] მილიარდების F. **10** ო, ნეგრევას] ზღუდეთა* I] კვლავ ნგრევას BI; ნგრევას... ნგრევას] მშვიდობისათვის E; ნგრევას... ძველისას] მას რომ ინგრევა ზღუდეები დაუნდობელად KL] – J. **11** ცხოვრებიდან... მზეზე] ცხოვრებისას უფსკრულში შთანთქმას I] ცხოვრება რომ ეშვება უფსკრულს KL; გავიდეთ] გასულნი J. ამ სტრიქონის შემდეგ J-ში იკითხება:

> ნახტომს უდიდესს, უზარმაზარს, განსაცვიფრებელს,
> შექმნილს ოკტომბრით, ვესალმებით ჩვენ ყველანი დღეს.
> ულმობელ ტრიალს ისტორიის მედგარი ბორბლის,
> ლენინისა და სტალინის გზით მზიურ თენების
> შენებას დიადს, უზარმაზარს, განსაცვიფრებელს,
> ვაშა ამ ახალ საქართველოს, ვაშა შენებას.

მე-12 სტრიქონის (... ბორბლის) შემდეგ L-ში გადახაზულია:

რომ ყოველი დღე ნახტომია უზარმაზარი,
განსაცვიფრებელს, შეუდრეკელს, სურვილს შრომისას...

13, 15 რევოლუციონურ] რევოლიუციონურ C*E] რევოლუციურ PRS; რევოლუციონურ საქართველოს] – KL. **15** რევოლუციონურს... ჯერარგაგონილს] – G. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში ემატება: უდიდესს თავის, ნებისყოფით, გმირულს, უაღრესს; ჯერარგაგონილს] გზას გაუმარჯოს L. **16** ვაშა... საქართველოს] გაუმარჯოს მზეს, დიდება მზეს* KL] ვაშა აღდგენილ საქართველოს K. ახალ] დამკვრელ I; ვაშა შენებას] ჩვენს რკინისგზელებს C] მშვიდობას E.

პოეტის არქივში დაცულია 1947 წლის ივლისით დათარიღებული რვეული (დ-190), სადაც პოეტს ლექსების ციკლი „რევოლუციონური საქართველო" პროზად გადაუწერია. იხ.: სგ, XVII, გვ. 107-152.

თანდათან, თანდათან ახალი ქვეყანა შენდება (გვ. 217)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5632 (B); 5635 (C); 580 (D); 6718 (E).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №8-9, გვ. 1 (F); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 4 (G); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 428 (A); ლექსები, 1937, გვ. 51 (H); რჩეული, 1944, გვ. 154 (I); რჩეული, 1954, გვ. 29 (J); რჩეული, 1959, გვ. 134 (K).
სათაური: – BCDET; FG; ახალი ქვეყანა შენდება J.
თარიღი: 1928 JK.

C ავტოგრაფში წარმოდგენილია 27-73 (როცა... მსოფლიო) სტრიქონები, ხოლო D ავტოგრაფში – მხოლოდ 11-18 (არაფერია... კინემატოგრაფს) ტაეპები.

B ავტოგრაფში პირველი ორი სტროფი ორჯერაა მოტანილი. პირველი ნასწორებია და არ იკითხება, 10-11 (...ამხანაგურს არაფერია) სტრიქონებს შორის კი აქ გადახაზულია ტაეპები:

მის სიმაღლეში არის ისეთი
სიღრმე, შვენება და აღტაცება,
ო, განა ჩემთვის აგებენ ამ სახლს,

განა თვით სახლი მქონდა როდისმე?
და ეხლა ჩემთვის აგებენ განა,
მაინც შენებას ვერ აშორებ თვალს...

3 რამდენიც] რამდენი J; რამდენიც მძლავრი] ჩვენში მრავალი* B; **3-4** რამდენიც... სახლი] ტფილისში ერთი მდიდრდება სახლი* B. **7** თვალი სიახლეს] გული მის კედლებს* C. **9-10** გულიც... რიტმს] დაუსრულებელს და* C. **11-12** არაფერია... ცვლის] დღე და ღამის ცვლა არის კიაფი* D] სიტყვები ისმის იაფ-იაფი D. **13-14** სისწრაფეს... ვერ] უცებ-უცებად თვალი რომ D. ბევრი] მტერი* B. **15-16** ცოტათი... მისი] ერთი, ორი და გაჰქრა კიაფი* D] ჩვენი დღეების სწრაფი კიაფი D. **16** სისწრაფე მისი ~ C. **17** ჰგავს] როგორ* D; ჩვენთა დღეთა] ამ დღეების D. **25** რევოლუციონურ] რევოლიუციონურ BEFG; რევოლუციურ JK. **26** საქართველოთა] საქართველოდან JK. **29** სხვა] ცა* C] ის C. **32** სტრიქონის (... გათავდა) შემდეგ C-ში გადახაზულია:

გათავდა, მორჩა
სუნთქვათ ხშირება,
ცრემლთა დინება.
როგორც იტყვიან:
არც მეტირება,
არც მეცოდება.

33 სტრიქონის (... მორჩა) შემდეგ C-ში გადახაზულია: და შეცდომები, აღტაცებები, ალვებს რომ ხრიდენ, გავიდნენ. **34** საქართველოს] საქართველოებს CEFG] ჩვენ საქართველოს JK. **35** სხვას ველით] მე ველი* B] გავიდნენ C. **39** წაიღო] დამარხა C. **47** იმ წარსულს] ნანგრევებს* C] ერთმანეთს* C. **48** გზებიდან მიიჭრა] და გზებით ახალით* C. **50** ფორდებით] შორ ფრთებით JK. **56** ხარაჩოც] და მხარეც* C. **57** ლანდათა] ლანდადა JK. **67** ჩაგრულის] მშრომელის* C. **72** ახალის] მშრომელის C. **74-81** ვინ... საქართველოთა] – C. **80** რევოლუციონურ] რევოლიუციონურ BEFG] რევოლუციურ JK. **81** საქართველოთა] საქართველოდან JK.

ტრიერი – იხ. კომენტარი ლექსისა „ლეჩაქები ჯაგებზე“ (გვ. 421).

ისტორიის ბორბლების რიტმი მიგვაქანებს რიონჰესისკენ (გვ. 220)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6719 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №8-9, გვ. 2 (C); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 6 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 431 (A).
სათაური: – BCD.

10, 20, 30 რიონჰესი] რიონგესი B. **32** თანაბართა] წინაპართა B. **42** ამბებს] ამბავებს BCD. **45** აბობოქრებას + აფორიაქებას BC.

თანამედროვე ბიზანტიური ხმა უკარნახებს საუკუნეებს (გვ. 221)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6719 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №8-9, გვ. 3 (C); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 8 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 433 (A).
სათაური: – BCD.

9 საქართველოს] საქართველოის B. **28** რიონჰესი] რიონგესი B.

თავისუფლების ბრძნობაში (გვ. 222)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6720 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №8-9, გვ. 3 (C); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 9 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 435 (A).
სათაური: – BCD.

16 რიონჰესს] რიონგესს B. **31** რიონჰესში] რიონგესში B. **37** შენობისთვის] შენობისათვის BCD.

რიონჰესით საქართველომ მონახა ახალი ხმები და სახეები (გვ. 223)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი: 6720 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 3 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 10 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 437 (A).
სათაური: – BCD.

13, 15, 19, 22, 26 რიონჰესი] რიონგესი B. **29** დააწაფებს] დაეწაფება* B.

მშვენიერი და ძლიერი ადამიანისათვის (გვ. 224)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6720 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 4 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 11 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 439 (A).
სათაური: – BCD.

5 რევოლუციონური] რევოლიუციონური BCD. **6** ვულკანიურ] ვულკანიური BCD. **14** ჰესებით] გესებით A.

კოლექტიური ხელების ეტიუდი (გვ. 225)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6721 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 4 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 12 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 440 (A).
სათაური: – BCD.

ახალი გზებით (გვ. 226)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5631 (B); 6731 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 4 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 13 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 442 (A).
სათაური: – BCDE.

2-5 ეს ხელები... რომ] – B. **3** დრომ] ბრბომ C. **7** ყველა] ჩქარი* B. **6-13** (მიჰქრის... მერე-თი) სტრიქონები B-ში ავტორს ორჯერ აქვს დაწერილი. პირველი ვარიანტი ასეთ სხვაობას იძლევა: **6-7** მიჰქრის... ყველა] აგერ მიჰქრის ახალ*] მიჰქრის, მიმაფრენს, ჩქა-

რი. მეორე, გადამუშავებული ვარიანტის დასაწყისში გადახაზულია: მიჰქრის, მიმაფრენს, მიჰქრის მიმაფრენს. **10** ამ] იმ B; მშფოთარე] მშფოთვარე B. **11** რიონჰესით] რიონგესით BC. **16** მხარე წარსულ] მხარეს მიმსრბოლს B. **19** კოლექტიურ] სინათლის და* B. **20-32** ეს ხელები... გამომსახველი] – B. **21** დრომ] ბრბომ* C. **29** რიონჰესია] რიონგესია C.

***სიტყვა არ წამოგცდეს (გვ. 227)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5667 (B); 6721-6722 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №8-9, გვ. 5 (D); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 14 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 444 (F); რჩეული, 1944, გვ. 156 (G); ლექსები, 1953 წ., გვ. 77 (H); რჩეული, 1959, გვ. 137 (A).

სათაური: ყოველი მხრიდან FGH.

CDE-ში ლექსის დასაწყისში ემატება: რიონო! **3** განზე... და] არის უმჯობესი* B. **9** იყო] არის* B. **11** გადავარდნა] გადმოვარდნა B. **12** ჯვარზე გადაცემა] ცეცხლის გადელება B. **13** გაწვება] დაწვება B. **17** ბევრჯერ] ძველი* B; მიზნისთვისაც] მიზნისათვის B. **19** სახე] სახეც B; მწუხარებით] დაცემული* B] მისუსტებულს B. 20 სტრიქონის შემდეგ BCDE-ში ტექსტს ემატება:

ეს რა ვირთხებია?
ეს რა შურთხებია?
ასეთ „მებრძოლთათვის"
მიმიფურთხებია!

21-28 სიტყვა... დაიღალე] – B. ტექსტის ბოლოს, G-ში ემატება ქვემოთ დამოწმებული ტექსტის 1-4 ტაეპები, ხოლო CDEFH-ში ყველა სტრიქონი:

მედგრად მოიმარჯვე
ისევ ის ხელები,
მისწვდი, შეუტიე
წარსულს გახელებით,
ეს ხელები
შეინახა დრომ.

ეს ხელებია,
რომ –
ბორკილებს ჰხრიდა
და გესებს ჰქმნიდა
ყოველი მხრიდან,
ყოველი მხრიდან,
ყოველი მხრიდან.

C-ში ამ ტექსტის მეექვსე სტრიქონში ნაცვლად სიტყვისა „დრომ“ არის „ბრბომ“.

რევოლუციის ნიაღვრები (გვ. 228)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5629 (B); 6722-6723 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 5 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 16 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 446 (A).
სათაური: ძველი და ახალი B.

2-4 გამოეშურეთ... დღეებო] მიეშურება წინ მზიანი ჩვენი დღეები B; B-ში „დღეების“ ნაცვლად ჯერ იყო „პლანეტა“, შემდეგ იგი ავტორს გადაუხაზავს და დაუწერია „ქვეყანა“, შემდეგ ესეც გადახაზულია. **5** როგორც] ისევ B; ძლიერი] მრისხანე* B. **6** წინ ეშურება] მიეშურება* B. 7 დღის] კვლავ* B. **10** შეჯიბრება] აღტაცება* B. **13-14** (მიეშურება შეუბრალებელ) სტრიქონებს შორის გადახაზულია „ო, წინ“. **18** იმ... ციხისას] იმ სიმაღლისას, წარსულისას B; იმ სიმწარისას] მარმარილოსაც* B]. **19** მწველი] მცველი* B. **24-25** (ამგვარს... მან) სტრიქონებს შორის გადახაზულია „უწინ“. **25** მან გადაასწრო] ის გადარჩება B. **28** მან] ის B. **29-30** (დღეს... არამედ) სტრიქონებს შორის გადახაზულია „არა მარტო ხვალ“. **31** უძლო] უძლებს B. **34** არა მარტო ეს] არამედ სივრცეს* B. **36-37** თვალუწვდენელს... სივრცეს] საუკუნეს გუშინაც და დღეს* B. **50** რევოლუციის] რევოლიუციის BCDE. **52** ძველი ფორმების] ძველ ფორმებს* B. **60** სხვა... მანქანების] თანამედროვე ადამიანს B. **64** პამირია] პარიჟია* B. **65** ნიუ-იორკია] ნიუორკია BCDE. **80-81** შეჰქმნას... მხოლოდ] ვერ შესძლებს განა* B. **82** სიძლიერეთა] ძლიერთა დღეთა* B.

პარებთან გვიცდის ხელოვნებათ ძლიერი გროვა (გვ. 230)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5629 (B); 6723 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №8-9, გვ. 6 (D). „რევ. საქ.", 1931, გვ. 19 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 449 (A).
სათაური: – BCDE.

15 ის] და B. **17** შევიგრძნოთ] ყოველი B. **19** ერიდებით] ვერიდებით B. **20** უფსკრულებს] უბსკრულებს B. **22** თქვენ არ გეხებათ] ჩვენ არ ვეხებით B. 24 გეხება] გვეხება B. **25-27** სხვა... გრძნობის] მაშინ ისევე ყურადღების ნაკლებ B. **29** უფსკრულში] იმ უფსკრულს B. **30** გადიჩეხება] ჩაიჩეხება B.

***ორი ქვეყანა... (გვ. 231)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5629 (B); 6723 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №10, გვ. 7 (D); „რევ. საქ", 1931, გვ. 20 (A).

4 როს] რომ* B. **11** გაბრძმედდეს ცეცხლში] რომ ცეცხლით გაიბრძმედოს B; B-ში აქ ნაცვლად სიტყვისა „ცეცხლით" ყოფილა: „იმავ ცეცხლში". **12** რაც კი ძველი] რაც ლექსები B. **13-25** ვინ... დროს] – B.

***ვისთვის უნდა იხედებოდეს ვინმე... (გვ. 232)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5629 (B); 6723-6724 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №10, გვ. 7 (D); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 21 (A).

B-ში წარმოდგენილია ამ ლექსის პირველი სამი სტრიქონის ვარიანტი, რომელიც ავტორს გადაუხაზავს:

> ამ დროს ბევრს თვალებს რომ შეხედავ უკმაყოფილოს,
> უკმაყოფილოს და უნებოს, დამორჩილებულს,
> ერთიმეორის წინააღმდეგ სავსე აზრებით.

აქვე ტექსტის არეზე მიწერილია:

უკმაყოფილო ბევრის ღვივის ცეცხლით თვალები,
დაკარგულ მიზნებს...

37-38 სტრიქონებს შორის (ნანგრევები... რისთვისაც) C-ში გადახაზულია: „როდესაც“. **38** რისთვისაც მაინცდამაინც] რისთვის მაინცადამაინც C. **39** გარდატეხების] გადატეხების ABCD. **40** მოგვინდა] მოგინდათ C.

ავტომობილი და ურემი (გვ. 234)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5267 (B); დ-153 (1781); გვ. 9 (C); 1075 (D); დ-153 (1782); გვ. 10 (E); 1074 (F); 5266 (G); 5266 (H); 5625-28 (I); 2750 (J); 6724-6725 (K);

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 8 (L); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 23-27 (M); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 450 (A); ლექსები, 1953, გვ. 73 (N); რჩეული, 1954, გვ. 53 (O); რჩეული, 1959, გვ. 140 (P).

სათაური: ურემი C; ავტომობილი E; ავტო-გადარბენა H; შოფერი და მეურმე J; – BCDFGIKLM.

თარიღი: 192... CE; 1928 OP;

BCDEFGH ხელნაწერთა ტექსტები ძალიან განსხვავებულია დანარჩენი ავტოგრაფებისა და ნაბეჭდი წყაროებისაგან. ისინი თემის მოსამზადებელ საფეხურებს უნდა წარმოადგენდეს, ქვემოთ მოგვაქვს ამ ხელნაწერთა ტექსტები:

მართალია, ავტოებს
როცა გვირჩევს მთავრობა,
მაგრამ სულ სხვა საქმეა
ძველი ურმით მგზავრობა
წახვალ, ზამთარია თუ
აგვისტოის ხურვება,
სადაც კი გენებება,
როცა მოგესურვება. BCD

ამის შემდეგ C და D ხელნაწერები B-სგან სრულიად განსხვავებულ წაკითხვას იძლევა:

უდარდელი მიდიხარ
და არა მოთარეშე,
ყოველ საჭიროების
და მიზანის გარეშე.

აქ ძველ ნაცნობს შეხვდები,
იქ ჩაფარს ან მიკიტანს
და ურემი ნელ-ნელა
სამარემდეც მიგიტანს. CD

მარცხნივ გინდა თუ მარჯვნივ,
ყველგან ხარ მოთარეშე,
ყოველ საჭიროების
და მიზანის გარეშე.

სადაც გსურს, გააჩერებ,
გადაიტანე ბარგი,
სადაც არა – გაუშვი,
რაა ამაზე კარგი? B

გზას გაჰყურებს[1] შოფერი
სივრცეთ[2] რა სიუხვეა,[3]
მიჰქრის[4] გზა ოქროსფერი
გასჭრა[5], გადაუხვია.

არ სურს ეს გაუვალი[6]
ნახნავი და[7] ნათესი,
აქ შარაგზა[8] იწყება,
სწორი, უდიადესი.[9]

---

1 ახალგაზრდა G.

2 სივრცე! F.

3 გარს მინდვრები უხვია* E; სვლაზე მოვლით უხვია G; G-ში ადრე ნაცვლად სიტყვისა „მოვლით“-ს იყო „მეტად“.

4 ბარემ G.

5 ათჯერ G.

6 ეს პირდაპირი H, გზა პირდაპირი G.

7 ოქროსფერი G, ადრე აქ G-ში იყო: გადალახა.

8 აგერ ხრამი H, სადაც ხრამი G.

9 ბნელი, უწყვდიადესი GH. მომდევნო რვა სტრიქონი (მარჯვნივ... ფოლადის) G-ში არ არის.

მარჯვნივ კლდეა საზარი,
მარცხნივ – გლეტჩერებია,
კოშკი[1] უზარმაზარი
ლაჟვარდს შესჩერებია.

ბევრისაა ამტანი,[2]
გლეხს[3] აოცებს მხოლოდ ის,[4]
საიდან ჰქრის[5] ამდენი
ავტოები[6] ფოლადის? EFGH

G ხელნაწერის ბოლოს ფანქრით მიწერილია:

დაბლა ჰყრია ქვა და გუნდა,
ხმელი ნეშო, რკო და წაბლი,
იქით ზღვაა[7], სადაც უნდა
გადაფრინდეს დირიჟაბლი.

2-43 ახალთახალ... მეურმე] – J. K-სა და L-ში დასაწყისში ემატება:

ვნახოთ[8] ქარხანა,
ვინ ააგო ქარხანა?
ავტო გვეპატიჟება,
მიაქვს ბარგი-ბარხანა.

2-43 ახალთახალ... მეურმე] – J. **2** ახალთახალ შარაზე] საქართველოს მინდვრებზე* I. **11** იგი ჩვენში ~ I. **12** ყოფის] ყოფნის KLMNO. **17** მარცხნივ] მარჯვნივ I. **19** მარჯვნივ] მარცხნივ I. **20** პრეისტორია] კრემატორია I. **25** მისი] მათი I. **27** ვერსად] ველარ I. **36** ცოტათი] მომავალს I. **38** შინის] ბორბლის I; უცხო... სისწრაფე] უცხო ბორბლის სრიალი* I. **41** ცბიერი] ეშმაკი I. აქ წყდება I ავტოგრაფი. **44-49** სტრიქონები J-ში გადახაზულია. **49** ქვედაზე] გგო-

[1] ციხე G.
[2] ბევრი რამე უნახავს* H.
[3] აწ* E.
[4] გლეხს მხოლოდ ეს აოცებს* F.
[5] სიდან გაჩნდა* G; სად გასჭედეს F.
[6] ფრინველები* FG.
[7] იყო: მაღლა მთაა.
[8] ეხლა ვნახოთ* K

ნია* J. **50-52** და... მივიდა] უპასუხებს შოფერი: „აჰ, მეურმე, მეურმე, ნეტა, რა მოგივიდა* J. **53** ჭრიალებ] ჭრიალებ* JK] მიბღვერი JK; შენი] შენი* J] ძველი J. **54** ძველი] ძველი* K] შენი K. **59** დააყენე... გირჩევ] ცოფიანი რაღაცა* J. **60** სტრიქონის შემდეგ (...ავტომობილი) J-ში გადახაზულია:

რატომ, იქნებ გგონია,
სახრე რომ გირჭობია,
შენი ძველი ურემი
ავტომობილს სჯობია?

61 მაგ] შენს* J. **63** ძველი ღერძი] უსათუოდ* J. **66** ნეკიც] ღერძი* J] თითი* J.

72-73 სტრიქონებს შორის J-ში ემატება:

ბევრი რამე მინახავს,
დროთა ძველთა მსახველი, –
ჩემი კამეჩისთანა
ღონის არ ვარ მნახველი

74 შენაც] ცოტა* J] ეეჰ, შენც J. **85-101** შოფერი... სახრეთი] – J.

***აბრეშუმი გვსურს... (გვ. 236)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5627 (B); 6727 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №9, გვ. 9 (D); „რევ. საქ.“ 1931 წ. გვ. 27 (A).

1 გვსურს და] გვინდა B. **3-4** მშრომელები და არა] რომ ყოველი მუქთა C. **6** არაა] არ არის* B. **7** მუშას... სურს] ჩვენ არ გვინდა* B; არ] – BCD. **9-10** მაგრამ... გეყოფათო] მაგრამ იგი ამბობს ეხლავ* B. **14** ამრიგათ] ამ რიგით* B. **20** დავათვალიეროთ + ამხანაგებო B. **22** და] – B; ამ სტრიქონზე B ხელნაწერი წყდება.

***ვინ იფიქრებდა... (გვ. 237)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6727-6728 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 10 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 28 (A).

B ვარიანტში **15-16** სტრიქონებს შორის ჩართულია ლექსი „მოგზაურობა ვერცხლისფერი ბილიკით“. **50** არასოდეს + აღარ აოცებს B. **58** გაიპო] გააპო BC. **74** ნდობა] შვება* B.

***ვდგევართ რატაციონის მანქანასთან... (გვ. 240)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5763 (B); 6729-6730 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №9, გვ. 11 (D); „რევ. საქ. “,1931, გვ. 31 (A).
სათაური: რატაციონის მანქანასთან B.

B ვარიანტის დასაწყისში გადახაზულია:

ზოგს იმნაირი თვალი აქვს,
სულ განგებ დააქვს განგანა.
ნახოს – ნება აქვს ყოველ თაგვს
რატაციონის მანქანა.

1 ვდგევართ] – B. **3** ბეჭდავს] ჰბეჭდავს B. **5** სთვლის] ითვლის B. **9** ახალთ] მასსის* B. **11** როგორ] იგი* B. **13** ეს] ეს* B] როს B. **19** მუშასავით] ყურადღებით* B] შუშასავით BCD. **31-32** მან... მრავალოდენი] ო, გვეპატიოს ცოტაოდენი B. **33** სიტყვის] ლექსის B. **36** რკინისფერ] იისფერ* B. **38** ისევ] არა* B. **39** პირდაპირ] პირისპირ* B. **46** ვინაც იცოდა] რომელთაც ცოდვა* B. **47** ფიქრი] ან* B. **52** გადაცურებას] შემოცურებას BC. **56** განადგურებას + BC-ში:

იცოდეს ყველამ, რომ უკანასკნელ
სისხლის წვეთამდე მივა განგანა,
ჩვენს მომავალის გულთან გადასკვნილ
რატაციონის მძლავრი მანქანა.

59 იქით] მუდამ* B. **70-80** (რა ... ვშრომობთ) სტრიქონების ნაცვლად B-ში იკითხება სამი სტრიქონი:

სად ძველი ყოფნამ გადააქანა,
პატარამ, ძველმა და გაყინულმა
სტამბებმა მოსპეს დღე თვითმკვლელობით...

ამ ლექსის პროზაული ვარიანტი და ჩანაწერი რატაციონის მანქანის მნიშვნელობის შესახებ იხ. სგ, XVII, გვ. 119; XXI, გვ. 299.

***ვის არ ახსოვს პატარა... (გვ. 242)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6730 (B);
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 12 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 33 (A).

30 არ სჭირდება] დასჭირდება B.

იხ. წინა ლექსის კომენტარი. ეს ტექსტიც მჭიდროდაა დაკავშირებული აღნიშნულ ჩანაწერთან.

სიმღერა (გვ. 243)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 6730 (B); დ-190, გვ. 16 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 12 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 35 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 454 (A); ლექსები, 1937, გვ. 54 (F); ლირიკა, 1940, გვ. 24 (G); რჩეული, 1944, გვ. 169 (H); რჩეული, 1959, გვ. 143 (I).
სათაური: – BCDE.

11 ოქტომბერთ] რიცხვების BCDE. **13** ცეცხლის და] მღელვარე C. **14** წინათ] წინად G.

ათასის მხედველობა, ათასის იერი (გვ. 245)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები დ-337 (3172); გვ. 16 (B); 1956 (C); 1956-1955 (D).

ნაბეჭდი: გ. „დაეხმარე ინვალიდს“, 1930, ნოემბერი (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 36 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 458 (A).

სათაური: – BF; სამარე უცნობი ჯარისკაცის C; უცნობი ჩონჩხის ხელობა D; სამარე უცხო ჯარისკაცისა E.

თარიღი: 1930 წ. D.

2-5 იყო... დაემალებით] – D. **2** იყო] დასცხრა* B; იყო ომი] ეხლაც ამ სისხლს E. აქ] იქ* B. **4** ახლა ამ ძვლებს] და ის ძვლები B; ჩაყრილა] ჩაჰყრილა B. **5** რას... დაემალებით] ახმაურდა, ამეტყველდა ძალობით B. **6** რამდენის] იმათ ძნელ B. **7** არ] დღეს B; არავისი] ისტორიის B. **8** კარპატებიც] ქვაფენილი D; კარპატებიც... ინახავს] კარპატებშიც პოულობენ B. **9** ქუჩის... უვარგისია] მათი ხსოვნა ხალხში მარადისია B. **10** არვის] ყველას B; არც] ის B; არც] და B; არც... გვარი] თვითონ მისი სახელი* D. **11** დრო... არა] არ ივიწყებს დროის B. **12** მაგრამ მაინც] უბოლოოდ B. **13** უსახელო] სასახელო B; მიცვალების] ცხელი, ჩუმი* D. **14** არ] ვერ* B. **16** უწვდომია] უწდომია F. **18** იერი] მის თვალებს* D. **19** ასიათასის] ათიათასის D. **20** იგი ამჩნევს] ის ამხნევებს* B. **21** რას... დღისით] რასაც დღისით სხვა ვერ ხედავს* D. ამ სტრიქონით წყდება B ხელნაწერი. **22** ცა... ედება] და მზე შინაც იჭრება* B] და ოკეანეს სწვდება D. **23** კლასებისას] არსებისას D. **33** გაზის] მთვარის* D. **37** ოსმალელი] გერმანელი* D. **39** რიგი] რიგნი DE. **51** ღმერთსაც] მამას DE. **54** თუმცა... მოერია] დეე, ტყვია ხელებს რომ მოერია* D. **56** თუმც] ის* D. **64** სხვა] ამ D. **65** სტრიქონის (... საერთო) შემდეგ D-ში გადახაზულია: რამდენის გზას დასიცხულს და ნაგვალევს. **66** ძლიერია] ასეთია* D. **69** სისხლი] ცეცხლი* D. **70-77** ბრძოლის... უფლებას] – D. **74** ინვალიდიც] ინვალიდი E.

C ხელნაწერი წარმოგვიდგენს ლექსის პირვანდელ სახეს, რომელიც საგრძნობლად განსხვავდება ძირითადი ტექსტისგან, ამიტომ იგი მოგვაქვს მთლიანად:

ქვაფენილი არ ინახავს ნაკვალევს,
ქუჩის მტვრისთვის სისხლიც უვარგისია,
მე დამმარხეს ვარსკვლავის მოედანზე,
არვის ახსოვს თვითონ ჩემი სახელი.

მე კი მახსოვს გამძაფრება იმ ხიშტის,
ვით ჩამეკრა მშვიდადა და ბლაგვათ,

არტიკული და ნომერი პოლკის,
უსახელო ცხედრის ჩემი ხელობა.

რომელ მიწას სტკეპნიდენ ნაბიჯები,
ჯარისკაცნი ბნელში იყინებოდენ,
იქნებ თვით ჩვენ, იქნებ თვით მტრები,
გახვეულნი ცისფერ ფარაჯებშია?

სულშეხუთვა მახსოვს ზაფხულის ღამით,
გახურება მომწიფებულ მკათათვის,
ის მისცურავს, არსაჭირო, არვისი,
ის მიჰყვება ფოსფორებულ დინებას.

მე მახსოვს გზა, სიკვდილის წინ სიმშვიდე,
მოთეთრო და ვიწროდ მიმაგრებული,
არსებითად მნიშვნელობა არა აქვს,
ფრანგი ვარ თუ გერმანელი,
რუსი თუ მადიარი?

ომის ნაფლეთი, ვაგროვებ და ვინახავ
იმ ჭრილობას, რომ არ მოშუშდებიან,
მეომრის გზას, გრიგალების შეჩვევას,
მექანიკას დაფლეთილი კუნთების.

ვიცი, თუ ვინ გვგზავნა სასაკლაოზე, ,
ადგილს, სადაც გვასწავლიდენ მკვლელობას,
ვფიცავ შიშებს, თუ ვარ უკმაყოფილო – თავისი თავით,
მე ამაოდ ქვეყნად არ მიცხოვრია,
არც მომკვდარვარ უბრალოდ და ამაოდ.

და ეს ძვლები ტყვიებს დარჩა დავლათა,
ეს ძარღვებიც საზრდო იყო მკვლელობის,
მე ფერფლი ვარ, ნაცარი ვარ, მტვერი ვარ,
მაგრამ მაინც გარდაუვალ უფლებას
მე ვიტოვებ მომავალი ბრძოლისთვის.

კვლავ გავყვები მე სისხლიან მდინარეს,
წითელ კორდებს, მოგუგუნე ხეობებს,
ყველგან, სადაც კი გაიარს,
უკანასკნელ ომის კვალში,

უკანასკნელი აჯანყება,
დამაყრუებელი ფეხის ხმით.

ჩემს ხელობას ხელობა არ ედრება,
მე ბრძენი ვარ, მეომარი, უცნობი,
მტვრად ქცეული ჩემი გონება მიუწდომელი,
ჩემი ცოდნა უსაზღვროა –

ასი კაცის მხედველობა გამომყვა,
მხედველობა და სმენა კი ათასის.

რევოლუციონური საქართველოს ცხოვრების ფურცლებიდან (გვ. 246)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 6731 (B); 3932-33 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 13 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 42 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 455 (A); რჩეული, 1944, გვ. 168 (F).

სათაური: – BCD.

თარიღი: 1929 B.

3-23 იყო... დღის] – C. **12** მებრძოლები] საქართველო* B. **13** იმაღლებდენ] იმაღლებდნენ B. **17** აურიცხელ] ურიცხვია B. **18** ააბობოქრებენ] ააბობოქრებდენ BDE. **20** აი] იგი* B. **21** ის] ვის B. **24** ცხრაას... ჩვიდმეტიდან] ცხრაას ჩვიდმეტი და ცხრაას ოცდაერთი B. **24-64** ცხრაას... აქვს] – F. **25** ჰქრის + ოქტომბერი ჰქუხს, ოქტომბერი ჰფეთქს, ოქტომბერი სცრის B; C-ში + ოქტომბერი ფეთქს; ხოლო E-ში + ოქტომბერი ჰქუხს, ოქტომბერი ჰფეთქს. **27** მიჰყვება ის] მიჰყვებოდა BC; გმირს + ნათელ გამარჯვებებს წითელ არმიისას უკოცნიდა პირს B. **39** იგი] შრომა* B. **40-43** ეხლა... ჟღერ] – C.

E ვარიანტი მოიცავს მხოლოდ 3-23 სტრიქონებს.

აბა რაა ეს? (გვ. 248)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2329 (B); 5649 (C); 6732 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 14 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 45 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 461 (A).
სათაური: – BDEF; მძორი C.

B-ში ლექსის დასაწყისში გადახაზულია: „ერთ დროს, როცა პარიზში ეჟენ პოტიე, ინტერნაციონალის დიდი ავტორი, სწერდა პოემებს“.

2-9 მტერი... მძორი] – C. **7** ებრძოდა რა ბნელს] სწერდა პოემებს B. **8** მან] და* B. **10-27** დამპალი... ეს] – B. **10** დამპალი] გახრწნილი* C. **11** ყოველგვარ] სრულიად* C. **16** ავსწი ფიწალით] ავძარ ორთითით* C; უშვი] ავარდა* C] ვუშვი C. 17 რა აკლდა] კინაღამ* C; არ] ძირს* C. **18** ამ... თიხით] – C. **20** და აზრიალდა] გაუწმაწურდენ* C] და აზრიალდენ C. **22** თუ... ააფეთქოთ] თუ ააფეთქოთ გსურთ ამა ქვეყნის C. **23** რაა] რას ჰგავს* C. **24-53** მთელი... ჩვენია] – C. **28-29** მაგრამ... ინტერნაციონალის] ეჟენ პოტიე გრძნობდა რომ დიდხანს* B] ინტერნაციონალის დიდი ავტორი B. **31** ასე] მასსის* BD. **32** მავალი] მომავალ B. **36-53** კოლოსი... ჩვენია] – B. **51** კლასის] მასსის* D.

ეჟენ პოტიე (1816-1837) – ფრანგი პოეტი, პარიზის კომუნის მონაწილე, „ინტერნაციონალის“ ავტორი.

ქარბუქი მუსიკის ხმათა (გვ. 249)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5646-5647 (B); 11; 14 (C); 6733 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, 1930, №8-9, გვ. 14 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 47 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 463 (A); რჩეული, 1954, გვ. 20 (G).
სათაური: რევოლიუცია და მუსიკა B; – CDEF.
თარიღი: 1924 წ. G.

C-ში ლექსი ასე იწყება:

> მეტეორიტის, ბოლიდის ან მთვარის ნატეხის
> დედამიწაზე ჩამოვარდნას ჰგავს ერთი გრძნობა,
> რომელსაც რღვევის, კატასტროფის და გარდატეხის
> წყურვილით სავსე ჩემი გული ელის, ენდობა!

4 როს] როცა BC; ხმა] – C. **6** ქარბუქი] ხავერდი C. **8** რაა „ფაუსტი“] და არა ვერდის BC. **10** როგორ არ] მე თვითონ BC. **14** ვიცხრობ] ვიცნობ A] ვითმენ C] ვიხშობ D] ვიხმობ EF. **16** ჰკიოდა] იბრძოდა BC. **17** შალიაპინი] ცნობილი ბანი G. **18** გიმღერდეს] გიძგერდეს BCDEF. **20** უჯდე] მღერდე BC] თუნდაც G. **22** ეს... რომ] მღერდე პათოსით და ისიც იმ დღეს C; იმნაირ] იმ B; როდესაც რომ] როს BC. **23** შორი თოვიდან] გროვიდან B; შორი] – C. **24** ცეცხლ-დიუიმიანი ქვემეხები] ას დიუიმიანი ზარბაზნები BC; ქვემეხები] ზარბაზანი D. **26-31** ეს... კიდევ] – C. **26** ეს... ბაევი] იყო ბაევი, სახელად B. **27** ყრმა] სულ* B. **30** მხედართ] მხედარი A] მხედრის B. **31** ეცემა ერთი] ერთი, მეორე* D. **32** ორკესტრმა... აღმართოს] ორკესტრი ამ დროს სხვაგვარად მღერის CD. **34** ცოტათი მაინც] ისევ იმავე C. რიხარდ ვაგნერის] რევოლუციის G. **39** ორკესტრმა] მუსიკამ C. **50** ბინა] მიწა C. **51** ვის უნდა] რად გვინდა C; ძველი] თქვენი CD.

„ფაუსტი“ და „რომეო და ჯულიეტა“ – იგულისხმება ფრანგი კომპოზიტორის – შარლ გუნოს (1818-1893) ოპერები.

„რიგოლეტო“ და „ტრავიატა“ – იტალიელი კომპოზიტორის ჯუზეპე ვერდის (1813-1901) ცნობილი ოპერები.

ერმიტაჟი – მსოფლიოს ერთ-ერთი უდიდესი მუზეუმი, მდებარეობს პეტერბურგში.

ფიოდორ შალიაპინი (1873-1928) – ცნობილი რუსი მომღერალი, ბანი.

„კარმენი“ – ფრანგი კომპოზიტორის – ჟორჟ ბიზეს (1838-1875) ოპერა.

„ფიგარო“ – ვოლფგანგ ამადეუს მოცარტის (1756-1791) ოპერა „ფიგაროს ქორწინება“.

ლეფორტოვო – ქ. მოსკოვის უბანი, რომელიც ატარებს რუსი სამხედრო და საზოგადო მოღვაწის, პეტრე პირველის თანამოაზრის, გენერალ-ადმირალ ფრანც ლეფორტის (1655-1699) სახელს.

რიხარდ ვაგნერი (1813-1883) – გერმანელი კომპოზიტორი, დირიჟორი, დრამატურგი, ოპერის რეფორმატორი.

ლუი ჰექტორ ბერლიოზი (1803-1869) – ფრანგი კომპოზიტორი და დირიჟორი.

რიტმი – საწყისი შრომის (გვ. 251)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 6733-6734 (B); 12; 11 (C); 5647 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 15 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 49 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 465 (A).
სათაური: – BCDEF.

CEF-ში დასაწყისში ლექსს ემატება:

> არ ვნანობ: მე იმ ბობოქარ წლიდან
> ოპერის მკრთალი
> არ მომნატვრია თქვენი „უნდინა“
> და „პიკის ქალი“.

2 მე... მჯეროდა] ვლადიმერ ილიჩს სჯეროდა CD; D-ში ნაცვლად სიტყვისა „ილიჩს“ იყო „ლენინს“. **3** საწყისი შრომის ~ C. **4** და] მას D; მთელი დღე] თვრებოდა B] ყოველ დღე C. **5** ვიყავი მდომი] ოცნება მისი C] არ სწყინდებოდა D. **6-7** მესმინა... მჯერა] როს ბეთჰოვენის სონატაში ის გრძნობდა ბევრჯერა CD. **8** რევოლუციის] რევოლიუციის BCEF. **9** ბგერა] ბგერას BC. **14-15** ქარხნებს... ალს] ქარხნის გულიდან ტოკავს C. **17** ეპოქას ეხლაც ~ C; ეხლაც] ეხლა B. **20** როს] როცა CD; ხმა] – CD. **21** ცხრაას ჩვიდმეტის] ცხრაას ჩვიდმეტი CD. **22** მუსიკა] ხავერდი C. **23** ზღვა მუსიკათა] მუსიკის ხმათა CD. **24-25** გადაქცეული... ბარიკადათ] და არა ვერდის ან „რიგოლეტო“, ან „ტრავიატა“ CD.

„მარსელიოზა“, „ინტერნაციონალი“ – რევოლუციური სიმღერები.

უდიადესი თუ რაიმე მოვა ხმელეთზე (გვ. 252)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2369 (B); 5648 (C); 6734 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 15 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 50 (F); თხზულებანი, II, გვ. 466 (A).

C-ში დასაწყისში გადახაზულია „რევოლიუცია – ეს არის სიტყვა“.

2 ძვირფასი + და* C. **4** რევოლუციას] რევოლიუციას CDEF. **8** არარა] სიკვდილი C. **10** ქვეყნიერი] ქვეყნიური C. **15** ამ] ეს* C. **16** დღეებისა... ღამეების] დღეების და ღამეები C. **19** შეხვედრის +

უკანასკნელი დღემდე
აზრმიცემული ისტერია:
„თავის მოკვეთის შემდეგ
თმებს აღარ მისტირიან“. CDEF

21 შეგნებულად] შეუგნებლად C. **25** ბევრი] ბევრიც C. **29, 34, 50** რევოლუცია] რევოლიუცია CDEF. **31** ნამსხვრევების] ყორეების* D. **33** ძველთა] ძველის C. მქისობას] ქვეყანას* C. **36** ახალი ბრძოლის] ახალ ქვეყანას* C. **49** მსოფლიო] – C.

B ხელნაწერი იძლევა განსხვავებულ წაკითხვას, ამიტომ იგი მოგვაქვს მთლიანად:

რევოლიუცია! ეს არის სიტყვა ძვირფასი და უკანასკნელი,
არის კი სადმე უფრო მძლავრი, უფრო ჩამკირველი
შთაბეჭდილება? – სიკვდილი? არასდროს.
თანდათან ძლიერდებიან ყველა ქვეყნიური ხმები,
მალე გამეფდება კოსმიური გრიგალი.
სულ ერთია, როგორ მიდიან ეს გავარვარებული დღეები
და ღამეები – დილა თუ საღამო, ყველა ელის
მსოფლიო გაღვიძებას, ახალ შეხვედრას.
აზრმიცემული, ისტერია იქნება უკანასკნელი,
რომელსაც კიდევ ემახსოვრება ეფემერა.
რევოლიუცია! კაცობრიობის ისტორია შეუგნებლად
გიგონებს შენ, მილიარდი წლების განმავლობაში.
რევოლიუცია! შენ, რომელიც
პლანეტებს, გიგანტიური ნამსხვრევების ყორედ
აქცევ ძველ ქვეყანას.
რევოლიუცია! შენ ჰქმნი ახალ ქვეყანას
მარადისობისათვის.
რევოლიუცია! არის განა ქვეყნად რაიმე, რომელიც
ისმოდეს უფრო უდიადესად, უნუგეშებლად
უგულწრფელესად – ვინემ ხმა – რევოლიუცია?

ტექსტი ნასწორებია: 1 რევოლიუცია] ეფემერა*] განახლება*;

ძვირფასი] საშინელი*. 2 არის კი] რა არის*; მძლავრი] მძიმე*. 4 ძლიერდებიან] ხელდებიან*. 5 კოსმიური] სამარისებური*; გრიგალი] სიჩუმე. 6 გავარვარებული] ეფემერული*. 7 ყველა] არავინ არ*. 8 შეხვედრას] მომავალ აღდგომას*. 9 აზრმიცემული] ღვთაებრივი*; იქნება] იყო*. 11 რევოლუცია] ეფემერა*; კაცობრიობის] ღვთებრივი*; ისტორია] ისტერია*. 13 რევოლუცია... რომელიც] ეფემერა, შენზე მწუხარებით იყო მზერა და*. 16 რევოლუცია... ახალ] ეფემერა, ასე-თად დასტოვებს იგი*. 18, 20 რევოლიუცია] ეფემერა*.

მხარი მხარს, მხარი მხარს (გვ. 253)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3930 (B); 3931 (C); 5644 (D); 6920-21 (E); დ-404, გვ. 14 (8535) (F); დ-313, გვ. 94 (6778) (G); 6735 (H); 6420 (I).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №8-9, გვ. 16 (J); ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 39 (K); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 52 (L); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 468 (A); ლექსები, 1937, გვ. 55 (M); ლირიკა, 1940, გვ. 25 (N); რჩეული, 1944, გვ. 158 (O); რჩეული, 1954, გვ. 41 (P); რჩეული, 1959, გვ. 138 (Q).

სათაური: – FHJKL; კოლექტივისტების გუნდი C; „მხარი მხარს!“* E; „პიონერების მარში“* E; მაისის სიმღერებიდან E, გალაკტიონის მარში* G; სტუდენტების მარში G.

თარიღი: 1928 PQ; 1954 წლის 27 თებერვალი G.

3 კოლექტივო] მეგობრებო F. **6** წავიდეთ] ხელი ხელს* D. **7** თა-ვისუფალ] საქართველოს* D] კოლექტიურ* D. **8** მივიდეთ] წავიდეთ F. **9-10** სტრიქონებს შორის (ჯარს... ჰარიქა) D-ში გადახაზულია: სწრაფზე სწრაფს, ცეცხლზე ცეცხლს. **10-11** ჰარიქა... ტარს] მტერი ბევრი არის გარს, მაგრა ჩავეჭიდოთ ტარს D. **10-13** ჰარიქა... გარს] – CF. 10-25 ჰარიქა... მხარს] – F. ამის ნაცვლად F-ში არის:

> მეხი მეხს, ქარი ქარს,
> ჩვენ კი მივსცეთ მხარი მხარს,
> აბა ჰე, აბა ჰე,
> აბა მივსცეთ მხარი მხარს.

14 აბა ჰე] ჰარიქა BCD. **15** მანქანების ღვარს] გუთანსა და ბარს BD. მე-15 სტრიქონის შემდეგ D-ში გადახაზულია: „ველით თესლს“, „ვაშა თესლს, ვაშა პურს“. მე-17 სტრიქონით (... მხარს) მთავრდება B ხელნაწერი; BDHI-ში ამ სტრიქონის შემდეგ ემატება:

აბა ჰე, აბა ჰე,
მივდგეთ გექტარსა და გას.

18-23 წავიდეთ... დარს] – C; ამის ნაცვლად C-ში არის:

აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა მივსცეთ მხარი მხარს.

24 მეხი... ქარს] კოხი კოხს, წვიმა წვიმას* D.

E ხელნაწერში წარმოდგენილია ლექსის სამი განსხვავებული ვარიანტი, პირველის დასაწყისში გადახაზულია:

გაზაფხულდა, ლაღობს ტყე,
მზე ახარებს მთა და ბარს,
აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა მივსცეთ მხარი მხარს!

ამის შემდეგ სამივე ვარიანტში მოცემულია ტექსტი ამავე რეფრენით, რომელსაც აღარ გავიმეორებთ.

იყავ მზად! მზადა ვართ!
მაისი რთავს მთა და ბარს...
დროშების მთელი ტყე
დაე, გვეხვეოდეს გარს...
დიდება, სიცოცხლე!
სამშობლოსთვის ერთგულ ჯარს...

ტექსტი ნასწორებია: 1 მზადა] ხარობს დღე, იცოცხლე*. ვართ] ვიმღეროთ ყოველ დღე*. 2 რთავს] გადავძახოთ*. 3 ტყე] დროშა პიონერების*] სამშობლოზე მიშრიალებს*. 4 გვეხვეოდეს] პიონერებო, აბა*. 5 დიდება სიცოცხლეს] იყავ მზად, გვაცოცხლე*.

მეორე ვარიანტი:

დროშების მთელი ტყე
დაე გვევლებოდეს გარს...
დიდება, სიცოცხლე
ჩვენს საყვარელ მთა და ბარს...
დიდება, სიცოცხლე
სამშობლოს და მის მცველ ჯარს...

დიდება, მარად დღე
ქალაქის და სოფლის ჯარს...

ეს ვარიანტიც ნასწორებია: 3 სიცოცხლე] მზადა ვართ, მარად დღე*. 4 ჩვენს საყვარელ] რომ ვუმღეროთ*. 5 დიდება] სიცოცხლე*.

მესამე ვარიანტი:

დიდება! სიცოცხლე!
ჩვენს მშობლიურ მთა და ბარს...
დროშების მთელი ტყე,
დაე, გვევლებოდეს გარს...
მშვიდობის დიდი დღე
დასძლევს გრიგალსა და ქარს...
იგრძნობს აბობოქრებას,
ზე კანკალს და შიშის ზარს...

G-ში წარმოდგენილია განსხვავებული ვარიანტი, ამიტომ მოგვაქვს იგი მთლიანად. დასაწყისში გადახაზულია:

მხარი მხარს, მხარი მხარს
სტუდენტებო, მხარი მხარს.
მხარი მხარს, მხარი მხარს
სტუდენტებო, მხარი მხარს.

აქ 2,4 სტრიქონებში ნაცვლად სიტყვისა „სტუდენტებო“ იყო „ქართველებო“. ამის შემდეგ არის:

აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა, მივცეთ მხარი მხარს.

შემდეგ გადახაზულია:

ერთა შორის მშვიდობის[1]
გაერთიანებულ ჯარს,
აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა, მივცეთ მხარი მხარს.
წავიდეთ, მივუდგეთ
გაერთიანებულ ჯარს,

[1] იყო: წავიდეთ, მივუდგეთ.

ერთა შორის მშვიდობის
დღისთვის[1] მივსცეთ მხარი მხარს.
აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა, მივცეთ მხარი მხარს.
მეხი მეხს, ქარი ქარს
შენ კი კომუნისათვის.

ამის შემდეგ არის:

აკადემიისაკენ
მივყვეთ შეერთებულ[2] ჯარს,
მივუდგეთ[3], აბა ჰე,
აბა, მივსცეთ მხარი მხარს.
წავიდეთ, მოვედოთ –
საქართველოს მთა და ბარს,
აბა ჰე, აბა ჰე,
აბა მივცეთ მხარი მხარს!

I ხელნაწერში წარმოდგენილია ლექსის მხოლოდ 4-5 სტრიქონები.

ეს ნაწარმოები **14-23** სტრიქონების (აბა ჰე... დარს) გამოკლებით შედის ლექსში „მეხი მეხს, ქარი ქარს, ჩვენ კი მივცეთ მხარი მხარს". ავტორმა ორივე ლექსი შეიტანა 1935 წლის გამოცემაში, ამიტომ ჩვენც ორივე ტექსტს ვბეჭდავთ.

ლექსის ფრაგმენტი შეტანილია პოემაში „კლასობრივი ბრძოლა".

პირველჯერ (გვ. 254)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2720 (B); 2721 (C); 6735 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №10, გვ. 39 (E); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 53 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 469 (A).

---

[1] იყო: მშვიდობისათვის.
[2] იყო: „წავიდეთ", „მივუდგეთ შრომაში გაერთიანებულ".
[3] იყო: „აბა ჰე".

სათაური: მუშა გამომგონებელს B; საით მიდის საქართველო C; – EF.

2 პირველჯერ + მრავალ საუკუნის შემდეგ CDEF. **4** კაკლებით] გარშემო CD; შემოვლებულ] მოფარული* C] შემომესრილ C. **6** შორი მხრიდან] ჩიკაგოიდან CD; დაქადებით] დაქადნებით C. **8** გზანახულს] გზით დაღლილს* C] გზის ნახულს C. **11** გაჯადოქრებულ] გაძლიერებულ C. **12** მგრგვინავ მანქანას] გრგვინავს ინტერი C] მგრგვინვარე ინტერს D. **14** ყამირებზე] ნიადაგზე C. **20** ყიჟინით] კახეთი* D. **22** აგორგორდა] აგუგუნდა* C. **26** ავარდა] მოვარდა* C. **28** წყდება] ადის* C. **29** კვამლებად] ქულებად* C.

B ხელნაწერი განსხვავებულ წაკითხვას იძლევა, ამიტომ მოგვაქვს იგი მთლიანად:

კახეთში რომ ხნავს, ინტერნაციონალი ტრაქტორია,
რომელმაც გამოვლო ამდენი გზა –
ჩიკაგოდან – ჭალადიდამდე.
გაძლიერებული მაჯისცემა
ტელეგრაფის აპარატისა.
ჩაფუშულ გეგმას
ფოლადის შინებით
დინჯი და მძიმე
მეომარი ინდუსტრიალიზაციის –
პირველად,
ათეული საუკუნეების შემდეგ
მანქანები გრიალებენ,
მოლურჯოდ თეთრი კვამლი
გლედიჩიებად
ეფინება მილიდან,
ბამბის ქულა იპენტება.

B, C და D ხელნაწერებში გაერთიანებული სახით არის წარმოდგენილი სხვადასხვა ლექსები შემდეგი თანამიმდევრობით: „პირველჯერ“, ახალი „ნიკორა“ და „მეხი მეხს, ქარი ქარს, ჩვენ კი მივსცეთ მხარი მხარს“. B ხელნაწერი წარმოადგენს თეთრ ლექსს, ხოლო C-ში და D-ში უკვე გადამუშავებული და საბოლოო სახით არის ტექსტი მოცემული. თვითეულ ნაწილი ამ ვარიანტებისა გამოყენებულია სათანადო ადგილზე.

გლედიჩია – პარკოსანი მცენარე.

ახალი „ნიკორა“ (გვ. 255)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2720 (B); 2721 (C); 6735-6736 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 39 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 54 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 471 (A).
სათაური: – EF.

2 ფილტვებში] ძარღვებში C. **8** სიტყვის „კორბიურატორთან“ შემდეგ C-ში გადახაზულია: და ძრავთან. **11** კაცი] ბიჭი C. **12** მღელვარ] თუჯის C. **18** ნიკორა] ჯორელა* C. **19** კახეთი] სოფელი* C. **20** ველებზე] მხარ-ბეჭზე* C. **27** შეიცვლებიან] გაიზრდებიან* C. **28** ბრიგადებათ] ბრიგადებად C. **29** დივიზიებათ] დივიზიებად C. **30** არმიებათ] არმიებად C. **34** შეთვისებით] შეთვისებად C.

B ხელნაწერი იძლევა მნიშვნელოვან ვარიანტულ სხვაობებს, ამიტომ მოგვაქვს მთლიანად:

ამოწმებენ მოტორს,
არწყულებენ ძაბრებით,
შოფერი სათვალეებით
ფუსფუსებს,
ტრაქტორის შიგნით,
თუჯის ძარღვებში,
აი, ეს ძრავი,
მისი სისწრაფე,
დიფერენციალები,
კორბიურატორი,
სადაც
გააფთრებულია
ველური ენერგია გაზის.
ის მალე გაეცნობა
ამ მანქანას იმნაირათ,
როგორც თავის საკუთარ ჯორელას.
ახლად გადაკეთებულ სოფელში
დადიან [...]
აქ ეხლა რამდენიმეა,
შემდეგში აგუგუნდებიან ასობით.
ეს ფოლადის ესკადრონები
გაიზრდებიან – ბრიგადებად,

ბრიგადები დივიზიებად,
დივიზიები – არმიებად.
მოტორით
მანქანით
ძრავით.

BCD ავტოგრაფების შესახებ იხ. შენიშვნა წინა ლექსისა „პირველჯერ“.

მეხი მეხს, ქარი ქარს, ჩვენ კი მივსცეთ მხარი მხარს (გვ. 256)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2720 (B); 2721 (C); 6736 (D).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 40 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 55 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 473 (A).
სათაური: – EF.

21 აი, წარსულო] ო, კარგო კვალო CD; ადრე C-ში „კარგო“-ს ნაცვლად იყო: ძველო. **25** ჩვენი მიწა] საქართველო* C] ჩემი მიწა C. **30** ქარისგან] დამითაც* C. **35** გათენებამდეც] გაღვიძებამდეც* C. **38** სცემს გულისძგერა] ისმის სიმღერა C. **39-51** ჩასხმული... დაიგრიალა] – C. **56-72** აბა ჰე... მხარს] – C.

B ხელნაწერი გვაძლევს მნიშვნელოვან ვარიანტულ სხვაობას, ამიტომ მოგვაქვს იგი მთლიანად:

აქ ჯერ არ არის პროლეტარი,
აქ გლეხია,
მაგრამ საზღვრები წაიშლებიან,
რომელიღაც წერტილთან ერთმანეთს ხვდებიან
მწუხარე ქარხანა
და
მშვიდი მინდორი.
მიდის ფოლადის ცხენი –
აქა-იქ ღობეზე, სარზე კიდევ დარჩენილ
ცხენის თავთან.
ახალი ენტუზიაზმით
კვარის მაგივრად
სანთელი „ღამურა“ მკრთალი
ქარისაგან შეწუხებულ სინათლით მუშაობს

დამითაც. საქართველოს
გაჰყავს ახალი კვალი.
ჩასხმული, შავი, მზით დამწვარი, თითქო რჩეული
ერთიმეორის უკეთესი, ჩაითრია რა
[...] გამოცოცხლდენ ჩვენი ბიჭები,
მიაბიჯებენ, სიმღერამაც დაიგრიალა.

ტექსტი ნასწორებია: 13 მკრთალი] მოწყენილი*. 17 ჩასხმული] კახელი*. 18 ჩაითრია რა] ჩვენი ბიჭები*. 20 მიაბიჯებენ] აჰა, მედგარმა*.

ამ ნაწარმოების 52-72 სტრიქონები (მხარი... მხარს) შედის ლექსის „მხარი მხარს, მხარი მხარს“ ტექსტში.

იხ. კომენტარები ლექსებისა „მხარი მხარს, მხარი მხარს“ და „პირველჯერ“ (გვ. 495, 498).

შრომა ხმაურობს – ხმაურობს პოეზია! (გვ. 258)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5669 (B); 6736-6737 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 41 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 58 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 476 (A).

სათაური: სისუფთავე B; – CDE.

3-4 ჩამოსულა სოფელში] ჩამოსულან სოფლად* B. **6** სინჯავს, აკეთებს] აწვდიან გლეხებს* B. **20** ელიან] უცდიან* B. **22** ზეიმი] ვარვარი* B. **25** მხარევ] ქალო B. **29** მღელვარე] ელვარე B. **34** ძველად ნაცნობ] – B. **36** ამ... ისევ] კვლავ აღტაცება* B. **37** აღტაცება + გახელებით* B. **39** ამ გზებს] შრომას* B. **44** შრომა] გრძნობა* B. **49** გიჟი] ქარი A.

მზე თვალებში ჩაგეწვეთება და თვალს სინათლე მოემატება (გვ. 259)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3403 (B); 5669 (C); 6737 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 41 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 60 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 478 (A); რჩეული, 1944, გვ. 159 (G); ლექსები, 1953, გვ. 71 (H); რჩეული, 1959, გვ. 143 (I).

სათაური: ამხანაგს B; – EF.

6 თვალუწვდენი] მხიარული C. **15** მინდვრებო] მე ვამბობ* C. **15-24** სისულელეა... მოვიკლავდი] – I. **20** მჯეროდეს + ბრწყინვალება* D. **21** სხვა] სთქვა AEF; სხვა ბაღდადის] ბრწყინვალე გზა მომავალისა* C] განათება ახალ ბაღდათის* C] სხვა ბაღდათის D. **23** რა... უნდა] მაიაკოვსკი CD. **26** გარშემო ისევ] მაგრამ გარშემო CD. **28-33** ქართლი... გულთან] ამ გზებს არა აქვს არავითარ მონობის შიში, როცა ასეთი გულდაგული შრომა C. **34** ასე] თითქო C. **35** გიჟი] ქარი A.

B ავტოგრაფი განსხვავებულ წაკითხვას იძლევა, ამიტომ იგი მოგვაქვს მთლიანად:

სისულელეა ხომ თვითმკვლელობა,
მაგრამ... მე რომ არ მერქვას პოეტი,
დაე, თვითმკვლელის იყოს მსჯელობა
და შორი სივრცე უდაბნოეთი[1].

კვლავ აღტაცება აურზაურობს,
შრომას არა აქვს მონობის შიში,
როცა მის გულში გრძნობა ხმაურობს,
თითქო ხმაურობს ვეფხვი და გიჟი.

მზე მოეფინა მინდვრებს სვეტებად
და მხიარული დღე იბადება,
ცეცხლი რომ თვალში ჩაგეწვეთება
და თვალს სინათლე მოემატება.

სისულელეა ხომ თვითმკვლელობა,
ცხოვრებას თუ კი ვერ გაუმკლავდი,
რომ არ გჯეროდეს მზის მფარველობა
შენ, რა თქმა უნდა, თავს მოიკლავდი.

ხმამაღლა! ხმამაღლა! ხმამაღლა! (გვ. 260)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 476 (B); 568 (C); 4795 (D); 5315 (E).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1931, №1-2, გვ. 13 (F); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 61 (G); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 480 (A); რჩეული, 1944, გვ. 157 (H); რჩეული, 1959, გვ. 139 (I).

[1] ავტოგრაფში პირველი სტროფი გადახაზულია.

სათაური: – FG.

5 ისმოდეს] გუგუნებს BCD] დავძახოთ* D; გმირული] ქართული* D. **6-7** ეს... ლოკომოტივი] რევოლუცია ეს გახლავთ ისტორიის ლოკომოტივი B; ადრე აქ „რევოლუცია"-ს ნაცვლად ყოფილა „და მიჰქრის". B ხელნაწერი აქ წყდება. **6** ეს ათი] 15 E. C ხელნაწერში იმავე 6-7 სტრიქონების ნაცვლად წერია:

ეს ათი წელია მიაქანებს საქართველოს
რევოლუცია,
ისტორიის ლოკომოტივი!

იმავე ადგილზე D-ში ვკითხულობთ:

რომ მიჰქრის უშიშრათ: ეს ახლა
რევოლიუციაა
ისტორიის ლოკომოტივი.

7 რევოლუცია] რევოლუცია* E] ოქტომბერი E. **8** თუ] რომ C; თუ საქართველო] – E. **10** კავის + და* CD; გაეშურა] გაეშურეთ E; წინ გაეშურა] გავიდა D. **12** დასცა ბორკილი] გავიდა G] – D. **13** ნიადაგს] ნიადაგზე D. **14** მიჰყვა] მიჰყეთ E] – D. ამ სტრიქონის შემდეგ D ხელნაწერში განსხვავებული ტექსტია:

თან მიგვაქვს ფოლადი,
თუჯი და ნახშირი.
სახელმწიფოს მესაჭე კლასი
კოლექტივიზაცია
ენერგია
ჭინჭამდე დასული.
უზარმაზარი, ბუმბერაზული,
თავდადებული შრომით!
კაპიტალისტური მშენებლობა
მრეწველობისთვის.
მაღალი ტემპებით აღებული.

15-31 თუჯი... შიგნით] – E. **19** ენერგია და ნებისყოფას] უზარმაზარ ზღვა ენერგიას C. **20-31** სტრიქონები დაჰკარით... შიგნით] – C. E-ში ტექსტის ბოლოს მიწერილია:

სისხლისფერია
ჩვენი დროშა, ბრძოლის მოტივი,

ოქტომბერია
ისტორიის ლოკომოტივი.

ხოლო D-ში ლექსის გვერდით იკითხება:

უიმედობა.
სიძნელეთა წინაშე ქედის მოხრა,
წუწუნი ხშირად ხელოვნურად
გაზვიადებულ სიძნელეთა გამო.

ამ ნაწარმოებს „რევოლუციონურ საქართველოში“ მოსდევს „კლასობრივი ბრძოლა“ (გვ. 62-93), რომელიც 1935 წელს, თხზულებათა II ტომში პოეტმა გადამუშავებული სახით ცალკე პოემად გამოყო. ავტორის ნების გათვალისწინებით, ამ ტექსტს დამოუკიდებელი ნაწარმოების სახით ვბეჭდავთ (ტ. V, გვ. 187).

მოგზაურობა ვერცხლისფერი ბილიკით (გვ. 261)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6728 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 42 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 93 (D); თხზულებანი, II 1935, გვ. 506 (A); „ოქროს აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 37 (E); რჩეული, 1944, გვ. 158 (F).
სათაური: – CD.
ეპიგრაფი: რა ვიარო, ოდეს მივალ, ან გზასა აქვს რა სიდიდე? შოთა რუსთაველი E.

4 სიხალისით] ახალისით B. **10** ისმენდენ] ისმენდნენ E. **12** რევოლუციონურ] რევოლიუციონურ CD] რევოლუციურ E. **14** მედროშეები] ტრუბადურები B. **15** ახალი გზების] ახალგაზრდების E. **17** მასსის] მასის E. 20 ჰაერო] ჰაერი E. **25** გზით მონდობილი] ჩვენი ძმობილი B. **28** ბედნიერი] ბედნიერნი E. **29** მითი] მითიც BC. **31** განცდათ წიაღში] ამ სიახლეში B. **32** თუ საქართველო] თუ ჩვენი მხარე E. **40** ჰაეროპლანიც] ჰაეროპლანი B. **41** მისცურავს] სცურავდა E.

***აი, ქარხანაც... (გვ. 263)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 4216 (B); 3446 (C); 5627 (D); 6725-6726 (E).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 43 (F); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 95 (A).

B ხელნაწერში მხოლოდ ერთი სტროფია (9-12 სტრიქონების ვარიანტი):

აქ კაცთ სახეზე
რწმენა სწერია..
ეს ახალგაზრდა
ინჟენერია.

1-12 აი... ინჟენერია] – D, ამის ნაცვლად +

ახალგაზრდა ინჟენერი მეუბნება:
მე დამნიშნეს ამ ფაბრიკის მეთაურად,
ეს უბანი კიდევ სხვა ბევრს ეუბნება,
გაფრენილი მქროლველ რაშად, ბედაურად. D

1-30 აი... ხანის] – C. **3-4** აგური... ემატება] და ემატება აგურს აგური E. **9-12** ეს... ინჟენერია] – E; ამის ნაცვლად E-ში ემატება:

ახალგაზრდა ინჟენერი ამბობს:
რომ ის იცნობს ამ ბრძოლების ამბორს E.

13 ქსოვის] მე ეს DE. **14** იცის] ვიცნობ D] ვიცი E. **17** ჩვენში მოუტანია] გერმანია, დანია* D; მოუტანია] მომიტანია DE. **17-18** სტრიქონებს (მოუტანია... მაგრამ) შორის D-ში გადახაზულია:

ხელთ კი მქონდა უკეთესი ატტესტატი,
მუშაობა რომ დამეწყო ამ ქარხნიდან,
რაიც მხოლოდ ნაფლეთია ქაღალდის.

18 რაგინდ + ხელში D. **22** ვისაც... სურს] თუ არ უნდა D. **27** ამიტომაც... გვახარებს] და მეც მაგი მახარებდა D] მახარებდა E. **29** შფოთიანი] ჩემს ყოფნაში D] ჩემი ყოფნის E. **31** როგორც იქნა] გაჰქრა ის დრო C. **32** ჩვენ თავს ვაღწევთ] ჩვენ დავშორდით C] თავს ვაღწევდი DE. **34** დაგვდევდა] დამდევდა DE. **35-36** მოსაზღვრეთა ბლოკადების] მთელი ჩემი სიყმაწვილის D] საზღვარგარედ ჩემი ყოფნის E. **39** დევნილი ქარით] ვით სიზმარეთიდან C] – D. **40** საზღვარგარეთიდან] – D] იქ, საზღვარგარედ E. **42** ვიცნობდით კარგად] ვიცნობდი კარგა D. **46** ვარგან] ვარგა D. **48** ქიმერებია + ხა, ხა, ხა! D. **49-69** ქარი... ინჟენერიამ] – C. **49** ქარი გვდევდა] დავდიოდი DE. **51**

თავს გვაწყენდა] თავი მოვაბეზრე ამხანაგებს* D] ამხანაგებს თავს ვაწყენდი DE. **53** თავს აკლავდა] ვეხლებოდი* D] თავს ვაკლავდი DE. **54** ტყვიის] ქარს და DE. **55** ჰკითხულობდა] ვკითხულობდი DE. **57** ითხოვდა] ვითხოვდი DE. **58** რაიც არვის] რასაც არვინ* D. **59** არ... გააჩნია] არასდროს არ გააჩენს* D. **60-61** სახე... გახდა] გამიფითრდა სახე D; ჩვენი] ჩემი E. **63** გვაჩნია] მაჩნია DE. ადრე D-ში **62-63** სტრიქონების ნაცვლად იყო: ვინ ჰკითხულობს დანარჩენს. **64-69** მძიმე... ინჟენერია] – D. **68-69** გავიკაფეთ... ინჟენერიამ] გაიკაფა: კარგი ინჟენერია E.

კენიგსბერგი – ქ. კალინინგრადი (რუსეთი); წარსულში: ქალაქი პრუსიაში.

კლევრეტი – დამქაში, პატრონის მაამებელი ადამიანი.

***ეს სურათი... (გვ. 265)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5627 (B); 6726-6727 (C).

ნაბეჭდი: „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 43 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 97 (A).

BC დასაწყისში +

სულ რამდენიმე დღის წინად
მოკლებულმა საზრდოს, სარჩოს,
გავყიდე უკანასკნელი
სურათი თავის ჩარჩოთი.
გიამბობთ.

2 საზღვარგარეთიდან] ჯერ ისევ საზღვარგარედ BC. **3** მოიტანა] მისახსოვრა BC. **5-6** შეხედეთ! დახატულია] კარგად მახსოვს: დახატული იყო BC. **19** ძაღლებით + ძირს კი ნამტვრევ-ნახევად ჰყრია ძვლები დაღლილი BC; C-ში აქ „ნამტვრევ“-ს ნაცვლად არის „ნახევ“. **24** ეწოდება] ერქვა BC. **26** უმუშევარისა] უმუშევრისა AD. **29** ეს] ო B*C. **34-35** სტრიქონებს (წყდებოდა... ასე) შორის BC-ში ემატება: ზაფხულია, მაგრამ თოვს კი. **36** ამხანაგო] ო, კოლეგა B. **39** სხვანაირია] გადაიბირა BC. **54** გვირგვინთ] თითქო B. **61** გულმოდგინეობის] გულმოდგინე B. **65** კართან მოწყენილი] ძაძით შემოსილი C. **65-66** კართან... რაშებით] – B. **67** ბავშვებით + ძაძითმოსილი რაშებით B. **68** ცოლით + მძიმე გვერდზე წოლით B.

მწვერვალები ახალი მთების (გვ. 267)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5640 (B); 4068 (C); 8776 (D); 3859 (E).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 45 (F); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 100 (G); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 508 (A); რჩეული, 1944, გვ. 160 (H); ლექსები, 1953, გვ. 100 (I); რჩეული, 1954, გვ. 38 (J); რჩეული, 1959, გვ. 148 (K).

სათაური: – BCDEFG.

თარიღი: 1929 JK.

E-ში წარმოდგენილია მხოლოდ **14-17** სტრიქონების გადამუშავებული ვარიანტი. **2-29** კავკასიის... სვანეთი] – C. ლექსის დასაწყისში B-ში გადახაზულია:

კავკასიონის ქედიდან
გადმოდიოდენ სვანები,
ციცაბო ბილიკებია,
ვიწრო და დანაქანები.
კავკასიონის კევრის ქვეშ
შეკრებილიყო სვანეთი[1].
ავკასიონის ქედიდან
გადმოდიოდენ სვანები.

3 მიდიოდენ] მიდიოდა B] მიდიოდნენ FGH; B-ში ამის შემდეგ გადახაზულია „ორი“. **4** ეხვეოდენ] იხვეოდენ FG] ეხვეოდნენ HIJK; B-ში ადრე იყო „დაქანებულ“, შემდეგ ავტორს ეს სიტყვა გადაუხაზავს და სამაგიერო აღარ დაუწერია. ბილიკებად] ბილიკებზე B; ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

ნისლი იყო და ბურანი,
ცემდენ ნისლთა ზღვანი.

7 ერთი რაზმი] მთვარე გაჩნდა* B. 8 დაღლილ მგზავრებს] მიმავლებს* B. **9** და სასტიკად] სასიკვდილოდ* B. **10** რა... და რა] ჩამოვარდა იგი* B. **14-17** ჰოი... დაჰფარა]

---

[1] იყო: „შეკრებილიყვნენ სვანები“.

წაიშალა[1] მოგონება,
ძმობის სიამაგეთა,
ისეც ვიწრო[2] გზები მთისა
ძმათა მტრობამ[3] ჩაჰკეტა. EJK

14 ჰოი] დადგა D; ჯაფარიძე] ულმობელო D. **15** ულმობელო ჯაფარა] რიცხვით დაიჯაბნა რა D. **16** ყველა გზები] გზები მთისა D. **18** შვიდი] მთელი* BJ. **24** მერე] მერმე BD; მთლად რომ] ძლიერ* B. ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია: „რა გზა ჰქონდათ“. **28** დამშვიდებულ] შეერთებულ* B. **29** იმ მთებიდან] ლეჩხუმი და* B. **30-53** გზები... ააფრიალეთ] – B. **30** გზები... ჟრიამული] ყველგან, ყველგან გზები გაჰყავთ* C. **35** ნისლები... ეხურა] ნატანები, ჭოროხი* C. **38** ძალას, შრომას] შრომას მღერის* C. **43** ჩანჩქერების] ჩემი მთების* C, ხოლო ადრე C-ში „ჩემი მთების მარაგი“-ს ნაცვლად იყო „ნატანები, ყვირილა“. **47** ძირულა] ყვირილა* C. **48** აქ] და C. **50-53** მთებო... ააფრიალეთ] – C.

სარგის ჯაფარიძე – რაჭველი ფეოდალი, რომელმაც XVI საუკუნეში სვანებისაგან მოგვარეთა დახოცვის გამო ბლოკადაში მოაქცია სვანეთი.

გოგონა (გვ. 269)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5489-5490 (B); 5639 (C); 328-დ., გვ. 5 (D); 8199-8200 (E); 8201 (F); 499 (G); 5642 (H); 28897-50, გვ. 9 (I); 3318 მ. (J).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 45 (K); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 102 (L); „ზღვა ახმაურდა“, 1948, გვ. 30 (A).

სათაური: კოლმეურნე გოგონა B; მოგონება – აფხაზეთი C; მოგონება აფხაზეთზე E; – DFGHIJKL.

თარიღი: 1930 B; სამშ., 17 ენკენისთვე, 1929 DH.

---

1 E-ში ჯერ იყო: „გაჰქრა, თუნდაც“, შემდეგ ეს სიტყვები ავტორს გადაუხაზავს და დაუწერია: „განიფანტა“, რაც ასევე გადახაზულია.

2 E-ში იყო: „უმაღლესი“.

3 E-ში იყო: „გზა შვიდი წლით“, შემდეგ ეს სიტყვები ავტორს გადაუხაზავს და დაუწერია: „უნდობლობამ“, რაც ასევე გადახაზულია.

2-25 გამიგონე... გენიალური] – DH. **2-53** გამიგონე... დაიმღერა რა] – GJ. **14** გესმის] მესმის C. **16** მხიარულთა მდინარეთა] მხიარული ჩალიბაშის CLM; იდუმალი ჩალიბაშის I. **21** ამ გზაზე] ამ გზებზე ILM] მის გზებზე C. **23** არის... აფხაზეთი] სადაც ჯერაც გაზეთი C] მშვენიერი ასეთი I] დიდი ლურჯი გაზეთი LM. **24** კიდევ არის] და ცხოვრება C. **25** გრძნობა გენიალური] არის ტრივიალური C] გრძნობათგრძნობა ალური I. **27** კოლმეურნის] მეწისქვილის D] მიდ-ამოთა I] კოლმეურნეს LM. **28** დაინახა] შეიყვარა* H. **28** მოგზაურმა + პოეტმა BCILM. **29** გოგონას] – BCILM. **30** მთელ] მის BCILM; მთელ სახეზე] რომ მოვარდა DH. **32** ახალგაზრდის სიხარულად] ორთავეს გულს გაგიჟებით D] ახალგაზრდა სიხარულად ILM. **33** ეფინა] მოედო BCILM. **34-35** ო, იშრომე... მთაში] პოეტმა მზე გაიტა-ცა შორს მთაში DH; H-ში კი „გაიტაცა“-ს ნაცვლად არის „დაინ-ახა“. **36** სადაც ჰყვავის] სად ჟრჟოლავდა DH] სადაც ჟრჟოლავს IJLM. **40** მდინარეთა გესალმება] ჩალიბაშის გაისმოდა DH] ჩალი-ბაშის მოდუდუნებს ILM] მდინარეთა მოდუდუნებს J. **42** იგრიალოს] იგრიალა DH. **43** ძველმა] ხალხის D. **44** შეერთება] სიყვარული DH] ეს ჩვენი დრო I] კოლექტივი LM. **45** ეგონოს] ეგონა DH. **47** დროის სიახლეთმა] ერთმა დიდმა პოეტმა D] ერთმა ვინმე პოეტმა H] დროის უდაბნოეთმა ILM. **48** მშვენიერზე] მეწისქვილის D. **50** ძველთა] გულთან DH] ძველთან ILM; მაგრამ ძველთა] ახალთა კი I. **58** ამოხეთქოს] ამოხეთქა DH] ამოხეთქილ I. **58-59** ხმებმა... ოქროეთ-მა] ხმებს ცხოვრება, გჯეროდეს I. **60** გამარჯვებათ] გამარჯვებულ DIJK. **61** ახალ ყოფად] სიყვარულად D] სიხარულად H; მოჰკონოს] მოჰკონა DH. **63** სიხარულზე] გაზაფხულზე I] კოლექტივზე LM; სიხარულზე მღეროდეს] შეიყვარა პოეტმა DH. **64** კოლმეურნე] მეწ-ისქვილის DHIJKLM.

E და F ხელნაწერები იძლევიან განსხვავებულ ვარიანტებს, ამი-ტომ ორივე მოგვაქვს მთლიანად:

E:

აფხაზეთში[1] მეწისქვილის გოგონა
შეიყვარა ერთმა დიდმა[2] პოეტმა,

[1] იყო: არაგვს იქით.
[2] იყო: ახალგაზრდა.

ქალს თვალებში ენთო[1] ჭიაკოკონა.
მოიგონა მხარემ მიეთ-მოეთმა,
ხმაურობდა, ხმაურობდა მდინარე,[2]
ყვავილები ერთად მიჰკონ-მოჰკონა,
პოეტს გულში ცეცხლი ენთო მხურვალე.
მას უყვარდა[3] მეწისქვილის გოგონა.[4]

ძველ წისქვილის დრომ ხავსება მოჰფინა,[5]
ოქროსფერი შრიალებდა თუთუნი,
კარგი იყო მეწისქვილის გოგონა,
ჩალიბაშის გაისმოდა დუდუნი.

სად ეთესა[6] ოქროსფერი თუთუნი,
სად პალმა და მიმოზები ყვავიან,
ჩალიბაშის გაისმოდა დუდუნი,
და ძველ წისქვილს ხავსი...

გამარჯვებულ სიყვარულის სიმღერით,[7]
იგრძნო მთებმა, იგრძნო უდაბნოეთმა,
ამოხეთქოს ხმებმა[8], ვით ოქროეთმა
გამარჯვებულ სიყვარულად მოჰკონა[9]
შეიყვარა[10] ერთმა დიდმა პოეტმა
მეწისქვილის მშვენიერი გოგონა.

იგრიალა ხალხის მიეთ-მოეთმა,
სიყვარული ძველი ხავსი ეგონა,[11]
მოგვტაცაო[12] ერთმა დიდმა პოეტმა
მეწისქვილის მშვენიერი გოგონა.

---

1 ქალს... ენთო] ჭორების და შურის*] ღამე იყო, ენთო*.
2 იყო: არაგვი.
3 იყო: და მღეროდა.
4 მე-5 სტრიქონიდან აქამდე გადახაზულია.
5 ძველ... მოჰფინა] ჩალიბაშის ტრიალებდა ბორბალი*.
6 იყო: ზღვასთან, ქალს მიჰქონდა.
7 ეს სტრიქონი გადახაზულია.
8 იყო: გრძნობამ.
9 იყო: სიყვარულს მოაგონა.
10 იყო: წაიყვანა.
11 იყო: ხავსით მოჰკონა.
12 იყო: მოიტაცა.

F:

მთებში აფხაზ[1] მეწისქვილის გოგონა,
შეიყვარა მეოცნებე[2] პოეტმა,
ორთავეს გულს აღტაცება მოედო[3]
ძველ წისქვილთან უმაღლესი მთებია.
შრიალებდა[4] ოქროსფერი თუთუნი,
პალმებში და მიმოზებში მსგავსი[5]
ჩალიბაშის გაისმოდა[6] დუდუნი.
პოეტმა მზე გაიტაცა შორს მთაში,[7]
სად ჟრჟოლავს[8] ოქროსფერი თუთუნი.
სად პალმების და მიმოზის კალთაში
ჩალიბაშის ისმის ნელი[9] დუდუნი,
იგრიალა ხმებმა[10] მიეთ-მოეთმა,
სიყვარული ძველი ხავსით[11] მოჰკონა,
მოიტაცა[12] ერთმა დიდმა პოეტმა
მეწისქვილის მშვენიერი[13] გოგონა.

C-ს ტექსტი დაუმუშავებელია, ლექსზე მუშაობა დაუმთავრებელია. იგი განსხვავდება A ვარიანტისაგან და ამიტომ მთლიანად მოგვაქვს:

მერე რა რომ მოიტაცა, რა არის
ასე ძლიერ, ასე ძლიერ,
ერთმანეთს ვერ დააშორებს ვერავინ,
ვარსკვლავებს და ლაჟვარდ ღამეს ვერავინ
დეე, აღსდგეს ხმელეთი და შავი ზღვა,

---

1 იყო: აფხაზეთში.
2 იყო: ერთმა დიდმა.
3 იყო: ქალს თვალებში ენთო ჭიაკოკონა; აელვარდა გრძნობის ჭიაკოკონა.
4 იყო: სად იზრდება.
5 იყო: სად პალმების, მიმოზების მხარეში, ვნებიან.
6 იყო: გამოისმის, უცნაური, დაბურული.
7 პოეტმა... მთაში] გაიტაცეს ერთმანეთი იმ მთაში.
8 იყო: იქ ჟრჟოლავდა.
9 იყო: გაისმოდა.
10 იყო: მთები შესძრა ჭორმა.
11 იყო: და წისქვილი ხავსით მიჰკონ[...].
12 იყო: შეიყვარა.
13 იყო: ჩვენი ღარიბ მეწისქვილის.

ერთმანეთს ვერ დააშორებს ვერა რა.
აღტაცებამ ერთხელ დაიმღერა რა
კმარა! რას გააწყობს რა,
მაგრამ ეხლა რას გააწყობს აქ რისხვა
ამაოა აღშფოთება და რისხვა,
აღტაცებამ ერთხელ დაიმღერა რა,
დაე, აღსდგეს ხმელეთი და შავი ზღვა,
ერთმანეთს ვერ დაგაშორებს ვერა რა,
ვერ დაგძალავს ვერავინ და ვერა რა,
გამარჯვებულ სიყვარულის სიმღერავ!

კოლხიდის დაბლობზე (გვ. 271)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2419-2420 (B); 5641 (C); 5643 (D); 8776, გვ. 162 (E).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №10, გვ. 46 (F); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 104 (G); „ახალი კოლხიდა", 1934 წ., გვ. 70-73 (H); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 510 (A); ლექსები, 1937, გვ. 56 (I); რჩეული, 1944, გვ. 162 (J); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში", 1944, გვ. 72 (K); თხზულებანი, IV, 1947, გვ. 229 (L); რჩეული, 1954, გვ. 44 (M); რჩეული, 1959, გვ. 149 (N).

სათაური: სამხრეთ კოლხიდის დაბლობზე B; სუბ-ტროპიკი C; სამხრეთ დაბლობზე KL; – DFG.

ეპიგრაფი: აჰა, მხატვარო, დახატე... შოთა რუსთაველი K.

თარიღი: 1929 MN.

D-ში წარმოდგენილია 18-25 სტრიქონები.

2-25 მალარია... აბიბინება] – MN. B-ში ეს სტრიქონები გადახაზულია. **2-3** მალარია! ხან სიმინდი] ეს სიმინდიც ჩემთვის ისე C; სიმინდიც] საღამო* C. **4-5** ვით... ფარცხი] როგორც ეს გზა, ეს მთა* C. **5** ფარცხი] ფარცხა K; მეგრული] მეგრული* B] გდებული B. **6** კაცის] ჩემი C. **8** აქვს] მაქვს C. **10-11** სასიმინდე... მოხრილა] რომ ვუყურებ დახრილ სასიმინდეებს* C. **18-25** არა... აბიბინება] – C. მე-18 სტრიქონის (არა შორი...) წინ D-ში გადახაზულია:

თითქოს ველური გორავდა სპილო
და მალარიით, ვით შებინდება.
გაფენილიყო შავი ზღვის ტილო
და ნაპირების ასიმინდება.

რა სირცხვილია, ეს მთა, ეს ჭილო,
ჩვენთვის ამ დღემდე ქარით მერქენი,
რად უნდა იყოს პოლიუსი ჩრდილო,
უცხო კამჩატკა, ან შპიცბერგენი...

ამ ფრაგმენტის პირველ სტრიქონში D-ში იყო: თითქო] არა*, ხოლო მეორე სტრიქონში: და მალარიით] არამედ შავი*.

21 სიცხიანი] საოცარი D] შავი* D; დინება] შემობინდება* D. **23** სოფელი] შავი ზღვის D. **24-25** მალარიის... აბიბინება] ნაპირების შავად ასიმინდება* D. 25-ე სტრიქონის (... აბიბინება) შემდეგ FG-ში +

ო, სირცხვილო!
ეს ზღვა და ეს ჭილოა
ჩვენთვის დღემდე
უცხო ქარით მერქენი,
პოლიუსი
სამხრეთის ან ჩრდილოის,
ან კამჩატკა,
ან სხვა, ან შპიცბერგენი?
ცოტას ვიცნობთ?
სიმინდი და სიმინდი.

გარდა ბოლო ორი სტრიქონისა (ცოტას!.. სიმინდი) ეს სტრიქონები D-შიც ემატება შემდეგი სხვაობით: **5-6** პოლიუსი... ან ჩრდილოის] რისთვის იყოს პოლიუსი D. 26-ე სტრიქონს (აქ...) C-ში ემატება: „სულ სიმინდი, სიმინდი და სიმინდი", ხოლო ადრე აქ ყოფილა: „აქ ასეა, სიმინდი და ლობია". **26** აქ აყვავდეს] აწ აქ ჰყვავის BKL] სადღაცა კი C. B-ში აქ ადრე ყოფილა: აქ აყვავდეს. **27** მთელი] მშვენიერი KL] მხარე BMN; ფლორიდა] ფლორით BMN. უნდა] ჰყვავის C] უნდა მთელი ფლორიდა* K; C-ში ადრე „მთელის" ნაცვლად ყოფილა: „შორი". ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში გადახაზულია: მის დანახვას არაფერი სჯობია. **28** ბაღზე] სადღაც C. **29** გესალმება] მესალმება KL; გორიდან] შორიდან C. 28-ე სტრიქონის (... გორიდან) შემდეგ CEG-ში ემატება: სადღაც მუდმივ სიგრილეა და ბინდი. **31** მალე] მალე* B] ნაზად B; აშრიალდება] სადღაცა კი შრიალებს C. **34-35** დაიქროლებს სიო] სადღაც სიო დაჰქრის C; კალიფორნიის] ჩვენი შავი ზღვის MN. **37** აიწევა] მოღვედილი FG] მოღვედილან C. **38** ბურუსში ჩანს] ბურუსში* B] გაუმარჯოს* C] ძირს სიმინდი KL] ოქროსფრად BMN] ამოსულა C. **39** სუბტროპიკის მცენარე] სუბტროპიკულ მცენარეს C. **40** ამ ჭაობზე] ამ ჭაობზე* B] ამ არეზე

BKL] ჩვენს მინდვრებზე C. **41** რომ] რომ* B] სხვა BMN. **43** ამ] ჩვენს C; არეს] მხარეს BKL. **44** პირველყოფილს] პირველყოფილს* B**]** მისი ვრცელი BKL. **45** რომ... გადაშიშვლებას] რომ სპობს გადაშიშვლებას* B] გზები არ წაიშლება BKL.

ფლორიდა, კალიფორნია – კარგი ჰავით გამორჩეული ადგილები აშშ-ში.

თვითეული პოეტი ეხლა ინჟინერია (გვ. 272)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 353 (B, C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 47 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 106 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 516 (A); რჩეული, 1954, გვ. 224 (F).
სათაური: უმაღლესი აღიარება* B; – DE.
თარიღი: 1928 F.

B წარმოადგენს ლექსის პირველად სახეს. ის სრულიად განსხვავებულია ძირითადი ტექსტისაგან, ამიტომ მოგვაქვს მთლიანად (ავტოგრაფი გადახაზულია, გარდა ბოლო სტროფისა):

შენ აკეთებ ნამდვილ საქმეს,
დანიშნულ და ნამდვილ დროზე,
თან გდევს მუნჯი ყურადღების
უმაღლესი ნიაღვარი.

შენ იშრომე, ნუ დაჰყვედრი
სიჩუმეს და უენობას,
ის იფეთქებს და მილიარდ
ალით მორთავს შენს შენობას.

ის, რაც უფრო მაღალია,
მით უბრალო არის გრძნობა,
თვისად ჩათვლის ამ შენობას,
მუშათ კლასის თანაგრძნობა.

შენ იტყვი თუ: ეს რა არის!
მარა არვინ, ძმაც არ გისმენს,
და საერთო ქვაბში ურცხვად
შენი შრომა მიაქვს ვისმეს.

ნაშრომს შენსას იცნობს ყველა,
შენ კი არვინ გასახელებს,
ეს კი აღიარებაა
უმაღლესზე უმაღლესი.

დამშვიდება... ეს სიმშვიდე
ხომ არ არის სამყაროის?
ჩვენ ახალი კაცები ვართ,
კაცნი ახალთახალ დროის.

ჩვენ არ ვგავართ ძველ მომღერლებს:
შეჯიბრება ვიცი ძმური,
სიხარულიც მესმის, რაა,
მაგრამ მე არ მესმის შური!

3, 108 ეხლა] ახლა F. **6, 110** წერია] სწერია F. **7** უსწორესი] დანიშნული* C. **8** დანთებული] დაწყებული CDEF] საქმე იქნეს* C. **9** მდინარებას] იმ ძველ* C. **11** შექმნა] საქმის* C. **13** ახლანდელი] თვითეული* C] ეხლანდელი CDEF; პოეტიც] პოეტებიც A] პოეტი C. **17** ის... ლექსთა] იცნობს უცხო DEF] იცნობს უცნობ* C. **19** რევოლუციონურ] რევოლუციურ F. **22-25** სტრიქონებს (ცენტრია... თვითეული) შორის +

თუმცა ეს ყურადღება
მუნჯი არის, ფარული,
მასში თანაგრძნობაა
ჩვენი, პროლეტარული. CDEF

24 მებრძოლია] ებრძვის როგორც* C] კაცია და C. **25** შეგნებული და] შეგნებულია C. **27** ყვედრის] ჰყვედრის A. **28** გარემოს] გარემო C. **38** ერთი] მხოლოდ C. **38-39** სტრიქონებს (ნერგია... იგი) შორის C-ში გადახაზულია: თვითეული პოეტი ელექტრო-სიმძიმეა. **39** იგი... ელექტრონების] იგი ზღვაა ელექტრონის CDEF. **40** ლამფების] ლამპების F. **41** მეგობარია] სამფლობელოა C. **42** ტეხნიკა] ტექნიკა F. **48** გამოგონებას] მის შთაგონებას C. **49** ზოგიერთი] ზოგიერთი* C] ზოგი ამას* C. **51** შვენება] მშვენება F. **52** ხელუწდომელი] ხელუწვდომელი F. **57** ნამდვილი] უვრცესი C. **59** სხვაგვარად] ცხოვრება C. **63** დროა... ძებნისა] რა დროს ვისმე ძებნაა CDEF. **64** ძებნაში] ძებნაშიც C. **72** გარემოისა] სამყაროისა C. **76** ისაა] ის არის* C. **80** დარის] დროის C. **81** უდიდესი] უმაღლესი C. **85** მასიურობას] ახალ

სიმღერის* C] მასობრივობას F. **86** თანდათანად] დამღერებას* C. **88** ნისლი] ჩნევა C. **96** გზა] სხვა CF. **100** მიგნებათა] სიხარულის C. **104** ჰკვდება] კვდება F. **105** მაშ... შური] კი არ გმართებს C.

ძმურად შევკავშირდეთ (გვ. 275)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5638 (B); 4216 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი", 1930, №10, გვ. 48 (D); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 110 (E); რჩეული, 1954, გვ. 129 (A).

სათაური: – BCDE.

თარიღი: 1928 A.

C-ში მხოლოდ 2-5 სტრიქონებია (რაც... ბევრია) წარმოდგენილი.

2 რაც... კეთდება] რაც კეთდება ჩვენს მხარეში* C. **3** უფრო] ჩვენ-ზე* C. **2-5** სტრიქონები რაც... ბევრია] – B. **6** საგმობია] ჩვენშიც არის BDE. **7** ის მწამლავი] მომწამვლელი* B. **25** გაუხდეს] გაუხდა B. **27** ვერ ივარგოს] არ ივარგა B. **28** ვერ გამოდგეს] ვერ გამოდგა B. **34** მწვადადა] მწვადათა DE. **46-**ე სტრიქონის (... ერები) შემდეგ B-ში ემატება:

შორს არაა: მსოფლიოის
ერთა შორის შორობა,
დაიშლება და მის ნაცვლად
მოვა თანასწორობა.

წავა კაციჭამიობა
ქმნილი ველურ სვავადა,
ვით მოვიდა, იგი ისე
წავა თავისთავადა.

კაცის ჭამას ნუ მივიღებთ
წესადა და ადათად,
მეზობელი მეზობლად ვცნოთ,
არა სუკის მწვადათა.

კმარა, გეყო თვალახვევა
და სიბნელე შავი ბლონდის,
სულ ახალი ხანა მოდის,
სულ ძლიერი ხანა გელის.

49 ნუთუ] კიდევ* B. **54** ასეთ] მაგრამ BDE. **55** ველურიც] შიშველიც BDE. **58** ენახება] ენახვება BDE. **59-61** თუ... ნებაზე ~ **62-64** თვით... გაცინებაზე BDE. **60** ბრიყვი კაცი] არის ბრიყვი BD. ძირითადი ტექსტის შემდეგ BDE-ში ემატება:

სიტყვის საწყისს შეიცნობენ
მისი დასასრულითა,
ითქვა: სიტყვა სიტყვას გახსნის,
ფიქრით გასასროლითა.
რაკი ასე ნაწყენი ხარ
ფიქრით გულდასვრილი...
მე არ ვშიშობ წაგიკითხო
პროზით მთელი წერილი.

ამის შემდეგ DE ვარიანტებში მოტანილია მთელი წერილი გაზეთ „პრავდადან“ – „XVI ყრილობის ერთ-ერთი შედეგი“.

რად გვინდა თავი ცოცხალი! (გვ. 277)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 278 (B); 255 (C); 6912 (D); 1043 (E); 1071 (F); 1126 (G); 1127 (H).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №10, გვ. 54 (I); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 122 (J); „სალიტერატური გაზეთი“, 1931, №2, 14 ნოემბერი (K); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 520 (A); რჩეული, 1944, გვ. 164 (L); ლექსები, 1953, გვ. 67 (M); რჩეული, 1954, გვ. 40 (N); რჩეული, 1959, გვ. 123 (O).

სათაური: – BCEGHIJ. ლექსი, დაწერილი 1927 წელს. ე. ი. ოცდაათი წლის წინანდელი. ორთქლმავალს სოციალისტურს!!! D. მარში. სოციალისტურ სამშობლოს. თუ ვერ ვიქენი დამკვრელი E. ლაშქრული F; გაწევა გმირის ამდენის* G. ორთქმავალი რკინის-გზის შემკრებ, ჩამომსხმელ და სამჭედლო ცეხიდან ესალმება მე-14 ოქტომბერს K; საყვირმა დაჰკრა M.

თარიღი: 1928 DM; 30. X. 27; 30. X. 25 E.

2-7 ორთქმავალს... ცოცხალი] – B. **2** ორთქმავალს] რკინისგზას D] სამშობლოს* CFGH. სოციალისტურ E. **3** სოციალისტურს] სამშობლოს E] მტერი მოადგა* H. **4** არა მოწყალე] ვჭირდებით* E; ჯერ დაუმცხრალი DN. მე-4 სტრიქონის (...მოწყალე) შემდეგ FGH-ში ემატება:

და სურს აიკლოს მუხანათს
მთა-ბარი, მიდამო-წყალი!

5 თუ... დავუხვდით] თუ არ დავკარით C] თუ ვერ ვუშველით E] მტერს თუ არ დავხვდით FG. **7** თავი რად გვინდა ~ E. **8-43** საყვირმაც... ცოცხალი] – E. ამ სტრიქონის შემდეგ FGH ავტოგრაფები ასეთ წაკითხვას იძლევა:

დიდება მომავალისა
კაცთა დროშაა მაღალი,
ჩვენ გამარჯვება მოგველის,
ჩვენ მზე გვინათებს ახალი,
მტერს თუ არ დავხვდით როგორც გვსურს
თავი რად გვინდა ცოცხალი.
მილიონები წამოდგნენ
რათა დაიცვან მართალი,
მოპოებული ბრძოლებით
სამშობლოს მიწა და წყალი,
მტერს თუ არ დავხვდით როგორც გვსურს,
თავი რად გვინდა ცოცხალი.

8 საყვირმაც] საყვირმა BD. **10** აჭყარა გარეუბნები] შესძრა ტფილისის* B] ძახილი, როგორც თილისმა* B; აჭყარა] აზიდა* B. **11** ცისკარო] რისთვის შენ* B] წარსულო* B] მთაწმინდავ B. **12** თვალებთილისმა] ხმაო თილისმა* B] ენათილისმა* B. **13** ეუბნები] მეუბნები B. **14** შენი ცა] არავინ* B. **15** სხვაფერ] აღარ* B. **16** ღამეც... გაქვს] ვისაც გული აქვს* B] გული დიდი ხნის დაღლილი* B] ბევრი ღამე გაქვს B. **17** აქ... სხვა] ედება* B. **19** სტრიქონის (... ნაძალადევი) შემდეგ C-ში გადახაზულია: „იკრიბებიან ცეხები", ხოლო D-ში ემატება შემდეგი სტრიქონები:

დიაღ, სხვა სახელოსნოა
და სულ სხვა ნაძალადევი,
მებრძოლი ნაძალადევი!

20-21 ამქარი... გადასცილდა] იკრიბებიან ცეხები B*C] ~ C; ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია: „ბორბალს სწევს მძლავრი ხელები", „ნადები". **20-25** ამქარი... გაფოლადდები] – K. **22** გადასცილდენ] გადასცილდნენ NO. **23-24** დაჭკარით, რკინიგზელებო] დადნები, გადიტეხები B*C; ~ C. **24** სტრიქონის შემდეგ D-ში ემატე-

ბა: რკინისგზელებო, დაჰკარით. **25** დროვ ასე] და ისე B*C. 25-ე სტრიქონის (... გაფოლადდები) შემდეგ B-ში ემატება:

შიმშილს და გამათხოვრებას
დაუშენს მუშა უროებს,
გამოსჭედს ახალ ცხოვრებას,
ჭერს მისცემს უსადგუროებს.

31 ლიანდაგს] რელსებზე BC. **32** სტვენს ორთქლმავალი ~ *B] ქურა გუგუნებს* B. 32-43 სტვენს... ცოცხალი] – K. **38** სამშობლოს] ორთქლმავალს D. **40** არა მოწყალე] ჯერ დაუმცხრალი DO. **40** დავუხვდით] დავკარით B*C] დაუხვდით D. 43-ე სტრიქონის შემდეგ ძირითადი ტექსტის ნაცვლად D-ში ემატება:

რკინიგზა სხვა გზას ოცნებობს
ღამეც ბევრი აქვს ნათევი,
აქაც სხვა სახელოსნოა
და სულ სხვა ნაძალადევი.
დიაღ, სხვა სახელოსნოა
და სულ სხვა ნაძალადევი,
მებრძოლი ნაძალადევი...
მუშათა ნაძალადევი...

43-ე სტრიქონის შემდეგ B-ში ემატება:

აქ რკინისგზელი მკრებელი
მებრძოლი არის მედგარი,
რომ დასძრას მატარებელი
ახალ რელსებზე შემდგარი.
ჩვენ პოეტები მოვედით,
რომ მუშებს გითხრათ სალამი

44-70 ევროპამ... ცოცხალი] – BDLMNO. **46** კი არ] აღარ* E] კი არ* E. **49** ხმარება] ხმარება* E] ჟღარუნი* E. ამ სტრიქონის შემდეგ E-ში ემატება:

სამშობლოს სოციალისტურს
მტერი ჰყავს არა მოწყალე,
თუ არ დავკარით როგორც გვსურს

თავი რად გვინდა ცოცხალი!
მტრებს რომ ამბობენ: ასეთი...

50 ძველი გზა] ძველო დროვ E. **50-59** ძველი... ცოცხალი] – K. **52** ჩვენი ახალი] მხარე სხვაგვარად E. **55** მტერს... იძახის] მტრებს, რომ ამბობენ* E] მტერი იძახის E. **57** შრომა] სწავლა E. **58** თუ... ვაგრძნობინეთ] თუ არ ვდეთ ჩვენი გაზეთი CE. **65** კულტურა] კომუნა C. 65-70 კულტურა... ცოცხალი] – K. ტექსტის ბოლოს CK-ში ემატება:

სტვენს ორთქლმავალი ქარდაქარ,
კვამლი ფრიალებს ნაქარი,
საყვირმა დაჰკრა, შენც დაჰკარ,
დაჰკარი, ცეხო, დაჰკარი.

ეს სტრიქონები C-ში გადახაზულია:

60 მვნებელი ნაირ-ნაირი] მაშ ასე მტერი ნაირი E; ადრე E-ში „მტერი ნაირი“-ს ნაცვლად იყო: „მავნე ყოველი“. **63** საერთო ჰაერით] მხარდამხარ* E. **65-66** კულტურა... დადგინდა] უმიზნო, არამშრომელი E. **67** და დავრჩით] და მავნე E. **68-69** თავი... გვინდა] თუ გადაგვირჩეს რომელი* E. ამ სტრიქონებს E-ში ემატება:

ჩემი მხურვალე სალამი –
სალამი უმხურვალესი
სალამი ქართული,
სალამი სისხლში ნალესი
სალამი პროლეტარული!
ამხანაგებო!

ეს ლექსი დაკავშირებულია ციკლთან „ორთქლმავალი...“ (იხ. ამავე ტომში გვ. 317).

ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა, ჩვენ არ გვინდა ომი (გვ. 279)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1087 (B); 1326 (C); 5358 (D, D_1); 5558 (E); 254 (F).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 78 (G); „რევ. საქ.“, 1931,

გვ. 124 (H); თხზულებანი, II, გვ. 523 (A); კრ. „სამშობლო“, 1938, გვ. 169 (I).

სათაური: – BDD$_1$EFGHI; გაუმარჯოს წითელ არმიას, მუშებისა და გლეხების შეიარაღებულ ძალას C.

D-ში წარმოდგენილია ლექსის ორი ვარიანტი: პირველი ვარიანტი აღნიშნული გვაქვს D-თი, ხოლო მეორე, უკვე გადამუშავებული ტექსტი – D$_1$-ით.

B ავტოგრაფში ლექსის გვერდით მიწერილია: „1) ავირჩიოთ საბჭოებში მუშები და მოწინავე მუშა ქალები“, „2) საბჭოების არჩევნების დროს შემმუსვრელი წინაამდეგობა“. უფრო ქვემოთ იკითხება:

საბჭოები არის დროშა
ბრძოლისა და შრომით,
აქ მუშის და გლეხის ძალა
დგება მტერზე წყრომით.
საბჭოებს არ გაეკაროს
ვინმე ქვეშ-ქვეშ მძრომი,
შოვინისტი, მუქთახორა,
მავნებელი, მხდომი.

ლექსის დასაწყისში D-ში გადახაზულია:

ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა,
ჩვენ არ გვინდა ომი,
მაგრამ როცა მტერი გვესხმის,
გავხდეთ, როგორც ლომი.
ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა...

3 სხვისი] არვის* F. **4** ჩვენ... ომი] არც სისხლისა ჩქერი* D] არც გზა სისხლისფერი* D. **6** არ ისვენებს] არ გვასვენებს B. **7** რადგან] რაკი BCEF. **9** ყველა წითელარმიელი] საბჭოები მედგარ ფარად B; ადრე აქ „მედგარ ფარად“-ს ნაცვლად იყო: „მედგრად უნდა“; ყველა] ყველა* D] უნდა D. **10** იდგეს] გახდეს* D] დადგეს BD. **11** ჩვენი] ჩვენი* B] საბჭოთ B; ნიშანია] ძლიერია* D. **12** ჩაგვრა] რისხვა B] რბევა CE] მხოლოდ D] მარტო D$_1$. **14** მშვიდობიან შრომის] პრინციპზე ვართ მდგომი* D. **15** ევროპაში... ბევრია] ავირჩიოთ საბჭოებში B] მაგრამ მტერი არ ისვენებს ბევრი ომის* D. **16** მიწა-მიწა] არა ქვეშ-ქვეშ B. **17** პროლეტარი... ქვეყნის] მოწინავე პროლეტარულ B] მიწასთან სურს გაასწოროს D] პროლეტარი თავისიც კი D$_1$] მიწასთან

სურს გაასწოროს* D_1. **18** უმძიმს] ქვეყნის B] ქვეყნის* D] ჩვენი D] ჩვენი* D_1] უმძიმთ D_1; ქვეშევრდომი] ქვეშევრდომი* B] კარგის მდომი B. **19** ჩვენ... გვყავს] ჩვენ მედგარი საბჭოთა გვინდა B] ჩვენ წითელი არმია ვართ DD_1. **21** იმ... ფაშისტების] რომ კრთოლავდეს ფაშისტების B] ვერ დაგვაფრთხობს ფაშისტების* BDD_1] ვერასდროს ვერ შეგვაშინებს* D] არასდროს არ გვშინებია* D. **22** ბერლინი... რომი] ბურჟუების წყრომის* D] ვარშავა და რომი $BCDEDD_1I$. **23** მზად... გვიბრძანებს] უნდა იყოს იგი მასსის B; მზად ვართ] წავალთ CE. 24-ე სტრიქონის (...პოლიტკომი) შემდეგ D-ში გადახაზულია:

მზად ვართ მედგარ ბრძოლისათვის,
თუმც არ გვინდა ომი,
მტერი ნახავს როგორ ვიცით,
თუმც არ გვსურდა ომი,
დავკრათ, როცა მტერს წყურია –
ჩვენ არ გვინდა ომი!

თავდასხმისთვის ემზადება
ვარშავა და რომი.

ჩვენ წითელი არმია ვართ,
ჩვენ არ გვინდა ომი,
საბჭოთა წესწყობილების
სადარაჯოს მდგომი,
მაგრამ მზად ვართ, რომ დავიცვათ
სადარაჯოს მდგომი.

25 ვაგრძნობინოთ] რომ აჩვენოს B] დავანახვოთ CE] დავკრათ რაკი D; პუანკარეს] რაკი სურს მტერს* D_1] მტერს წყურია D] რუდოლფ ჰიტლერს G.

რაიმონ პუანკარე (1860-1934) – ფრანგი პოლიტიკური მოღვაწე, მილიტარისტული პოლიტიკის გამტარებელი.

ჩვენი ჯარი ძლიერია, მაგრამ სხვა სიძლიერით (გვ. 280)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5359 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 78 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 125 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 524 (A); კრ. „სამშობლო“, 1938,

გვ. 170 (E); კრ. „სამშობლო“, 1939, გვ. 177 (F); კრ. „სამშობლო“, 1941, გვ. 167 (G); „მშობლიურო ჩემო მიწავ“, 1942, გვ. 39 (H); რჩეული, 1944, გვ. 168 (I); ლექსები, 1953, გვ. 65 (J); რჩეული, 1954, გვ. 130 (K); რჩეული, 1959, გვ. 125 (L).

სათაური: წითელი არმია ძლიერია თავისი შეგნებული დისციპლინით B; ჩვენი ჯარი ძლიერია KL; – CDHK.

თარიღი: 1929 KL.

4 სულ] და* B. **4** სტრიქონის (... ფერია) შემდეგ B-ში მოდის ძირითადი ტექსტის 15-18 (ნამდვილად... უწერია) სტრიქონები; ამის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

ასეთ ჯარით ბევრი სველი
მიწა გადიბეკნება.
გზას ვერ იკვლევს
და მიზანს ვერ ეგნება.

9 რისთვის ომობს] ვერ შეიტყობს* B. **12** მადლი... ექნება] გულში ზიზღი ექნება* B. **13** თუმც] და* B. **15** ნამდვილად... დროშაზე] მათ დროშაზე მასის ჩაგვრა B; B-ში „მასის“ ნაცვლად იყო „მხოლოდ“. **16** სწერია] წერია L. **20** მაგრამ... სიძლიერით] შეგნებული იერით* B. **24** იცავს... იარით] რისთვის იცავს სეირით B. **26** შრომისმიერით] შრომისმიერის L. **29** დაიცვას] დაიცოს ACDEFI. **29-30** ნაამაგარი]

ვერ აშინებს ნისლიანი
და ვერც სიცხე თაკარი,
თუ კი მტერს სურს დაანგრიოს
შრომის ნაამაგარი, –
არასდროს ის არ დაინდო,
აქტიურად დაჰკარი! B

ეს ფრაგმენტი ნასწორებია: 1 ნისლიანი] წვიმა, ქარი*. 3 თუ კი მტერს] ვისაც სურს*.

***ბანა მისთვის აშშვენებს... (გვ. 281)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5359 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 7-8 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 126 (A).

B ავტოგრაფის დასაწყისში გადახაზულია:

განა მისთვის ვიბრძოდი,
რომ მიმეღო ორდენი?
არა, მე მიტაცებდა
ნატვრა მცირეოდენი.

1 ამშვენებს] მივიღე B. **2** მას] მე B. **3** დაჰყვეს] რომ მით* B] დამყვეს B; მედიდურება] გავმედიდურდე* B. **5** ანდა განა] განა რამეს* B. **7** რომ... ვისსამეს] გაოცებას იწვევდეს* B. **8** ჰოიმეს] ვუიმეს* B. **10** სხვანაირად ჭიატებს] სხვანაირი რამეა B. **11** ჯვარმედლების] ჯვარმენდლების B. **13** აგონებს] მაგონებს B. **17-18** თუ... ბაქოზე] – B. **20** საგუშაგოზე] სადარაჯოზე* B. **21-24** განა... მცირეოდენი] – B.

ხუთწლედი ოთხ წელიწადში (გვ. 282)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 479 (B); 481 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 79 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 127 (E); რჩეული, 1954, გვ. 54 (A).
სათაური: – BCDE.
თარიღი: 1931 A.

2-9 არა... მაზუთი] – B. **10-17** შრომა... ხუთწლედი] – C. **6** აჩუქო] აჩუქოთ CDE. **13** შავი ოქრო] მანქანა და B. **14** გაუმკლავდი] გაუძელი B. **15** წინათ... ვერ] როგორც წინად* B] უფრო ვინემ B] როგორც წინად DE. **16** მორჩეს] მოვრჩეთ BDE.

მოდის მშენებელი, მოაქვს აგურები (გვ. 282)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4994 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 79 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 128 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 526 (A).
სათაური: მშენებელი* B; აგურიადა B; – CD.

5 შეუნელებელი] შეუსვენებელი* B. **6** მოაქვს] მოდის* B; მშენებლობა] სიხარული* B. **11** მაგრამ] ზოგი* B. **12** ზოგი] უცხო B. **13** ავაზაკურია] დაუნდობელია* B. **14** მჩატე] მჩატედ B. **15** აგებს საპყრობილეს] ხედავ საპყრობილე* B. **20** ციხე-ეკლესია] ჩვენი შენობები B. **22** კმარა ბრჭყვიალება] მალე დაინგრევა, დაეცემა* B. **23** მასაც] ნისლში* B] სხვაგან* B. **24** როგორც ეს წესია] მასაც არყოფნაში* B. **26** შემოტრიალება] გადატრიალება B. **37-38** ტემპებს ... შეუსვენებლობა]

ტომებს რომ ალაგებს
მძაფრი პოეზია,
ესეც იგივეა:
ჩვენი მნიშვნელობაც
აგერებრივია,
უახლოესია. B

ამ ფრაგმენტის მეოთხე სტრიქონი თავდაპირველად ასე იყო წარმოდგენილი: კირით შეფლობაა.

***ნათქვამია – ხელი ხელს... (გვ. 283)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 489 (B); 2722 (C); 2722 ბ (D); 4292 (E).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 79 (F); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 129 (A).
სათაური: საწარმოო-საფინანსო გეგმა C; დამკვრელი D.

B იწყება მესამე სტროფით (ჩამორჩენილობა – ძირს!); E კი წარმოგვიდგენს სრულიად განსხვავებულ ტექსტს:

აწ სიტყვების ჩვენ არ გვჯერა,
მოდი, საქმით გვიქარაგმე,
როგორა გაქვთ საწარმოო
საფინანსო გეგმის საქმე.

1 ხელს + და* C. **3** გეგმა... შევასრულოთ] უნდა შევასრულოთ გეგმა C. **4-5** სტრიქონებს შორის C-ში გადახაზულია: შორს ვერ წავალთ, თუ არ დავდეთ. **5** დაკვრით] უნდა* C; ვნახოთ რასაც იქმს] ვცვალოთ რიგი რიგზე D] ვნახოთ რასაც იქმო E. **7-8** რიგი... შეივსოს] რომ დამკვრელი წარმატებით შეიცვალოს C.

ამის შემდეგ C და D წყაროებში +

ყველას უნდა ვაგრძნობინოთ,
ვინაც დღეებს აცდენს მრავალთ,
რომ ეს დეზერტირობაა
და ამგვარად შორს ვერ წავალთ. CD

აქ D ვარიანტი C-სთან მიმართებით ამჟღავნებს შემდეგ განსხვავებებს: 1 ყველას... ვაგრძნობინოთ] გადავძახოთ ყველა ბრმებს D. 3 რომ... დეზერტირობაა] დეზერტირობს. მხარეს ვნებს D.

9 ჩამორჩენილობა – ძირს] კმარა ჩამორჩენილობა D. **10** მანქანაზე] ქარხანაში B. **11** უნდა... ჭირს] მტკიცედ უნდა შეასრულო C. **12** შეასრულოს] შეასრულო C. ამის შემდეგ B-ს ემატება:

2.

ჩვენს ცეხებში ლითონს რომ
ბევრსა ვკარგავთ – ფაქტია!
აგერ „სტრუჟკა“, აგერ ფხა,
იქ ლურსმანი აგდია,

3.

პირით წარმოებისაკენ
ჩვენშიც ყველგან ისმის,
ჩვენი მოახლოვებული
მძლავრი დროშა კომუნიზმის.

***აი, გეგმაც: აბა მოდი... (გვ. 284)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 2722 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 80 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 129 (A).

სათაური: შემხვედრი გეგმა B. „გეგმა“ გადაზახულია.

1 აბა მოდი] გზაზე მიდის* B] აბა მიდი B. **5** სვეტი, ციფრი] მძიმე, ფერი* B. **7** ციფრებში] ქაღალდზე* BC. **17** შეასწორეს] გამოვიდა* B. **18** იქვე] აკლდა* B. **19** შემდეგს] შემხვედრს B. **20** განსხვავება] განსხვავება* B] ბევრი B. **21** არ ვარგაო] ეს არ ვარგა* B. **23** არ მომწონსო] მე არ მომწონს* B. **25-26** მეტი... უმჯობესი] ცოტა მეტი უნდა იყოს ნახშირი და თუჯი* B. **28** აბა, ვნახოთ] დავიჭიროთ B. **29** შეცვლილ] შეშლილ B. **30** შესძრა გეგმა] გადაშალა B.

***ატესტატის წყალობით (გვ. 283)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 67 (B); 5182 (C); 5633 (D); 5634 (E); 5172 (F); 5171 (G); დ-655 (021371-1-6); 5 (H); 1958 (I).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 80 (J); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 131-142 (A).

სათაური: „გამომიგზავნე, ევროპა, ფული!“, ასე ღიღინებს მისი გიტარა B. ყალბი ორიენტაცია ანუ „გამომიგზავნე, ევროპა, ფული!“ E.

ავტოგრაფები სრული არ არის. თითოეული მათგანი ლექსის გარკვეულ მონაკვეთია: E-ში წარმოდგენილია 1-215 სტრიქონები (ატესტატის... ფული); B-ში – 236-251 (ღვინოს... ფული); D-ში – 216-255 (და... მრწამსი); F-ში 256-400 (მრწამს... ფული); CGH ხელნაწერებში მოცემულია ამ ლექსის პროზაული მასალა.

E ავტოგრაფში ლექსს დასაწყისში ემატება:

> ვის არ ახსოვს
> მოქალაქე სკალბი,
> ავანტიურისტი
> ინჟენერი ყალბი,
> თავის ყალბი.

1 ატესტატის წყალობით] თავის ყალბი ატესტატის წყალობით E. **4** უდგა... მუდამ] უდგას საქსოვ დაზგებს E; ადრე E-ში აქ „დაზგებს“ ნაცვლად იყო „ფაბრიკას“. **8** ცინიკურად... სწერს] სწერს ცინიკი, კრული E. **9-12** აღარა... ფული]

> გამომიგზავნე, ევროპა, ფული,
> ო, მომაშველე, ევროპა, ფული*. E

21 ჰქონდათ] ქონდათ E. **26** მისცა... ხურდა] არ აღმოჩნდა ხურდა E. **28** მავნებლობის] ამნაირმა E. **31-33** მისი... იწყებს] ყალბ ცნობების გავრცელებას იწყებს E. **34** როს] რომ E. **39** გამოგზავნოს თანხა] გამოგზავნის თანხებს* E. **41** ჯანყად + E-ში:

> მაგრამ რაკი გადასცილდა ნორმა,
> არ იჭორა ამნაირმა ჭორმაც.

აქ ნაცვლად შესიტყვებისა „გადასცილდა ბორმა“ იყო „დაიკარგა ნორმა“.

42 მავნებელს სხვაც] მაინც ბევრი E. **44** მედგრად] კაცი E. **54** და ისე კი] ისე კიო E. **61** სამოქმედო] ხუთწლიანი* E. **62** დიამეტრად] დიამეტრით E. **65** ვინმემ] რკინამ* E. **81** ხელიცა და ფეხიც] ხელები და ფეხი E. **82** უეცრად] უცებ მას* E. **85** ყური მიგდე] ჩემო ძმაო E. **90** კიდევ] კიდენ E. **91** არ ყოფილა] არ იყო რომ E. **95** დაიჭირე თვალი] მიაპარე ყური* E. **96** კოლექტივში] კოლეკტივში E. **101** იტყვის] ამბობს E. **109** ეხლანდელ] ახლანდელ E. **115** მიდიოდა] მიდიოდენ E. **116-118** ვინმემ... უნდათ] რისთვის გინდა, ერთი მითხრას ბეგმა, ახლანდელი E. **121** მთავრობა] შენ გგონია E; ვერ] რას E. **127** არა უშავს] არრა უშავ E. **129** გადუდგება] გადაუდგა E. **137** არცთუ ისე] და არც ისე* E. **148** გზა... ენებს] კვლავ სხვადასხვა ფენებს* E. **153-154** შემპარავ და მაძინებელ] გამყიდველ და გამოფიტულ* E; ადრე E-ში აქ „გამყიდველ“-ს ნაცვლად იყო „იდიოტ“. **156** გულს ამბებით] თავს არავის* E. **157** აყოლებს რა] დამჯდარა და* E. **160** დინჯად] დინჯათ E. **164** ნიშნავს] უსობს E. **166** კავშირს +

და გრძელდება: უკიდებენ ალებს
მეცნიერთა და ტეხნიკის ძალებს,
იყენებენ ჰაეროპლანს, ავტოს,
პრესაშიაც აგზავნიან ავტორს,
მოქალაქეთ ჰპირდებიან თავნებს
და იდეებს ავრცელებენ მავნეს. E

172 მუქად] ლუქის E. **176** ყველგან, სადაც] რომლებშიაც E. **180** თემა] ტემა E. **186** წამით] ამით E. **189-190** ტერორის... კადრებს] მოიმარჯვებს ბუტაფორულ დაშნას E. **195-198** ხელს... ტყეებს]

ხელს შეუწყობენ, ამრავლებენ დღეებს,
როს გაცდენა უდრის სართულ ტყეებს. E

198-199 სტრიქონებს (ტყეებს... ჩამობნელდა) შორის E-ში გადახაზულია:

დაცემულო, ხულიგანო, ლოთო,
განადგურდა უცებ პოლიტ-ლოტო.

200 ქარტა] კარტა E. **208** მაგრამ, მხარეს] წითელ კუთხეს E. **216-400** და... ფული] – E. **217** ანარხიის] ანარქიის D; D-ში „ანარქიის მთოველს“ ნაცვლად იყო „რა უშველის მთხოველს“. **226-227** უწდომელი ფანტასტიკა] მიუწდომელ ფანტასტიკას D. **229** ერთი] ერ-

თის D. **231** აპოლონის... სტირის] აპოლონზე სამსხვერპლოზე სტირი D. **232** ეხლა] როგორც D; **233** მათი] ჩვენი D. **235** ევროპა] ევროპავ D. **236-251** ღვინოს... ფული] – D. B ავტოგრაფის დასაწყისში 236-ე სტრიქონის წინ (ღვინოს არ ვსვამდი...) ემატება შემდეგი ოთხი სტროფი:

აღარ გვიდგება საგულეს გული,
ქვეყანა გაჰხდა ცივი და კრული,
გადავაკეთოთ, გვინდა, ცხოვრება,
გამოგვიგზავნე, ევროპა, ფული.

არ ტირის სული, არ ტირის გული,
არ ტირის ჩემი შეყვარებული,
იმედი ერთი შეღაგვშთომია,
გამოგვიგზავნე, ევროპა, ფული.

ნუ სტირი გულო, ნუ სტირი სულო,
ნუ სტირი, ჩემო შეყვარებულო,
გაგვიმრთელდება მაშინვე გული,
გამოგვიგზავნე, ევროპა, ფული.

ექიმმა მითხრა – არაფერია,
გულის ტკივილი სიყვარულია,
მისი მორჩენაც არ არის რთული,
გამოგვიგზავნე, ევროპა, ფული.

242 გამომიგზავნე] გამოგვიგზავნე B. **252-400** და... ფული] – B. 255-ე სტრიქონის (...მრწამსი) შემდეგ D-ში ემატება:

მაგრამ უცებ, ხელს, გაშვერილს ხვეწნით
სწვდება ხელი [... ...]

ამის შემდეგ D-ში დამატებული ტექსტი ემთხვევა C ავტოგრაფის ტექსტს:

აღმოჩნდება ერთ მშვენიერ ღამეს,
რომ ევროპა არ აგზავნის რამეს,
თუ არ იცის ის ხერხი და ხრიკი
რასაც ძველად განაგებდა იგი.
ო, ევროპა ფულს გზავნიდა წინად,
ის ცდილობდა, რომ საკუთარ ბინად
გადექცია ეს ქვეყანა მთელი,

გადანგრევის და ბლოკადის ხერხით.
გაარღვიეს ეს ბლოკადა ერთხმად
ვერ იხერხა ამნაირმა ხერხმა,
დავუშინოთ ახლაც მძლეთ და მძიმედ
ამ პატარა მავნებლების იმედს.
გაიმარჯვებს ხუთწლიანი გეგმა,
მოვა მძიმე ინდუსტრიის გემი,
თუმც ევროპა გრძელვადიან კრედიტს
არ იძლევა...

ეს ფრაგმენტი ნასწორებია: 1 ღამეს] დილას* D. 4 რასაც... განაგებდა] რომელზედაც დაეყრდნობა C. 12 სტრიქონზე (ამ... იმედს) C ავტოგრაფი მთავრდება.

256-400 მრწამს... ფული] – D. **265** ომის] ბრძოლის F. **271** ფული + ო, მომაშველე, ევროპა, ფული BF. **274** მშვენიერი] მოღაღადე* F. **285** დიდებული + გამომიგზავნე, ევროპა, ფული F. **291** განძი] მრწამსი* F. **297** თრევა] ბნელი* F. **301-303** ლოცვა-კურთხევა... ფული + ო, მოგვაშველე, ევროპა, ფული F. **327** სტრიქონის (... ცეცხლში) შემდეგ F-ში + მრწამს გამარჯვება. **329** ვის ხერხემალი] ვის ხერხემალის F. **330** ექნეს მოქნილი] აქვს მოქნილობა F.

G ავტოგრაფში ჩაწერილია მასალა ამ ლექსისათვის:

მრწამს – მისი სიბრძნე ყოვლის შემძლები...
მრწამს – მისი ღვთაებრივი სიყვარული,
მრწამს – მისი ნათქვამი „ღვთის წყალობა“,
მრწამს – მისი სწორი სამართალი,
მრწამს – მისი მოწყალება.

C ხელნაწერი ამავე თემაზე დაწერილ, მაგრამ სრულიად განსხვავებულ ტექსტს წარმოგვიდგენს. ქვემოთ მოგვყავს ეს ტექსტი მთლიანად:

მრწამს მისი თვითშეგნება,
მრწამს მისი უძლეველი სიამაყე,
მრწამს მისი დამწუხრებული შური,
მრწამს მისი ფუქსავატობაც კი.
მრწამს მისი დიდი აზროვნება,
მრწამს მისი დიდი რწმენა,
მრწამს მისი დაეჭვება,

მრწამს მისი სისულელეც,
მრწამს იმისი ნუგეში,
მრწამს იმისი იმედი,
მრწამს მისი ეკლესია,
მრწამს მისი ცოდვა,
მრწამს მისი კანონი,
მრწამს იმისი ქრისტე,
მრწამს მეტამორფოზები,
მრწამს მისი მადონნა,
მრწამს მისი ალქაჯი,
მრწამს მისი წყვდიადი,
მრწამს მისი სინათლე,
მრწამს მისი სიზმარი,
მრწამს მისი ოცნება,
მრწამს მისი დროის ოთხი ოცნება,
მრწამს მისი სტიქია,
მრწამს მისი ხუთი გრძნობა,
მრწამს მისი პატრიარქები,
მრწამს მისი მცენარეები,
მრწამს მისი ანგელოსები,
მრწამს მისი წმინდანები,
გამომიგზავნეთ ევროპა, ფული!
ო, მოგვაშველე, ევროპა, ფული!

ავტოგრაფი I არის ერთგვარი გეგმა-მონახაზი ამ ლექსისა (იხ. სგ, XXII, გვ. 487).

ავტოგრაფი II წარმოადგენს ვრცელ პროზაულ ჩანაწერს – გეგმას, რომელის მიხედვით ავტორი პიესის დაწერას ფიქრობდა (იხ. სგ, XXIII, გვ. 310-314).

ლექსის ავტოგრაფებზე დაკვირვება გვაფიქრებინებს, რომ მასალაზე მუშაობისას გალაკტიონმა რამდენიმე დამოუკიდებელი ლექსი შექმნა, მათ შორის „ამერიკისა იმგვარ სცემს გული“, „***აი, ქარხანაც“, „***წავიდეთ ქარხნებში, ავტეხოთ განგაში...“.

პოეტის არქივში ინახება ამავე თემაზე დაწერილი ლექსის დაუმთავრებელი ვარიანტი (№7746); რომელიც ქვემოთ მთლიანად მოგვაქვს:

გამომიგზავნე, ევროპა, ფული,
რომ შევიძინო ტანისამოსი,
გამომიგზავნე, ევროპა, ფული,
რომ შევიძინო ავტომობილი.

რომ დავიბრუნო ავტომობილი,
რომ დავიბრუნო ჩემი ხარები,
რომ აღვადგინო ეს ეკლესია,
რომ ისევ გავხსნა კაფე-შანტანი,
თორემ საცაა მომკლავს შიმშილი...

პანაიტ ისტრატი (1884-1935) – რუმინელი მწერალი.

***წავიდეთ ქარხნებში, ავტეხოთ განგაში... (გვ. 294)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 275 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 84 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 142 (A).
სათაური: დაირღვა ძველი! აღმშენებითი სიმაგრე B.

3 ევროპის... ტანკაში] მავნეა, ხსნას ელის ევროპის ტანკაში* B. **4** ჩამდენი + რამდენმა გულწრფელი მადლობის წყალობით B. **5** სურს დახრწნას] გაადნო B; აგურთა + თვალთმაქცურ სიტყვებით, ხმატკბილი გალობით B. **11-14** მუშებო... დაჰკარი]

წავიდეთ ქარხნებში, ავტეხოთ განგაში,
ეს ხალხი ნდობას და იმედებს
შეხედეთ, რაგვარად გვიმჟავებს ბანაკში,
შეხედეთ, რაგვარად გვიმეტებს* B.

ძველი და ახალი ხიდი (გვ. 295)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1045 (B); 260 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 84 (D); „რევ. საქ“, 1931, გვ. 143 (E); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 528 (A); რჩეული, 1944, გვ. 166 (F); რჩეული, 1954, გვ. 50 (G); რჩეული, 1959, გვ. 126 (H).
სათაური: ჩამტყდარი ხიდი B; კაპიტალი* C; კომუნისტური მანიფესტი* C; მეგობარს C; – DE.
თარიღი: 1927 GH.

2-33 მცხეთის... ვვლიდით] – C. **4** წყალს] მტკვარს* B. **5** ხავსიანი] ვენეციის B. **6** ხიდი დაბერებულია] ის გზა გაუქმებულია*

B. **7** ადარ... თვალი] როგორც ძველის-ძველი* B. **8** ნატახტარზე... აიღეს] ნატახტართან მისასვლელი* B. **9** გეზი და კვალი] გამოჩნდა გზები* B. **13** ზაჰესს] ზაგესს BD. **14** ბებერ ხიდეს] თუმც ბებერ ხიდს GH; ძველებურად] ძველებური B. **17** სდგას] დგას H. **18** მარა] მაგრამ* GH; არ სჯერა რომ] ვერა ხედავს D] არა სჯერა G; რომ] – G. **17-18** სდგას... რომ] – D. **19** ახლად B] ახლათ DF] ახალი გზა G. **19-21** გაჰყავთ... დროშა]

ახალი გზა, რომ ის
დროშა არის უძლეველის,
თავისუფალ შრომის G.

20 თავისუფლად] ახალთ ახალ B. **21** შრომის მტკიცე] საქართველოს B. **22** ხედავს... მოხუცი] სიბერეს ის არ დასცინის* B; მოხუცი] ბებერი B. **23** არ სჯერა კი] მაგრამ* B. **24** გზას... ხიდეს] გზასა და ხიდს H. **25** შეჰქმნის] შექმნის H. **26-81** მაგრამ... ბრძოლას] – G. **26** მაგრამ... ანთებს] მცხეთის ახლო სადაც მტკვარის* B; ზაჰესს] ზაგესს BDE. **27** ელვარება] მორევია* B. **28** ცაში თანთან] წყალში თან-თან BDEF] ცისარტყელად H. **29** ვენეციის] ახალ ხანის H. **30-81** ჩემს... ბრძოლას] – B. C ავტოგრაფის დასაწყისში გადახაზულია:

კარგი არის როცა ფიქრი
სიყმაწვილის კარგზე.

33 ვვლიდით] ვლიდით F. **35** როცა] სადაც C. **38** ასე] ისე F. **42** გამოგყვა] გამოგყვეს DEF. 44 წიგნად] წიგნათ F. **45** დარჩა] დარჩება D. **47** გაჰყვეს... ტყეებს] ისე გაჰყვეს ტყეებს C. **48** მაგრამ] ისევ C. **51** დღე სხვა] ვინმე DE] ვინემ F] კაცი C. **55** ანათემა] დაბადება C. **57** ყოფნის] ყოფის C. **58** მტრული] სრული H. **59** ელვარებდა] ხმა გვიძღოდა H. **63** მოკამათე ტოლის] არავითარ კრთოლვის C. 66 ხმამდე] გზამდე* C. **73** ბწკარი] პწკარი H. **74** საბჭოს] ლენინს C. **75** ჰღვივის] ღვივის H. **78** მუშის] და შენს* C] მოძმის H; სხვა იტაცებს მუშის] იქ სხვა სტაცებს მუშას H. **79** არ] თუმც CDEFG.

ზაჰესი – იხ. კომენტარი ლექსისა „მიბნედილ მაშუქას“ (გვ. 375).

უბინაო ბავშვების შესახებ (გვ. 297)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 293 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 85 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 145 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 531 (A).

სათაური: რა ეშველება ამ ბავშებს* B; მოდის ცივი ზამთარი* B; დიდი პრობლემა B; – CD.

თარიღი: 1930 B.

2-8 რევოლუციონურ... ასაწერია] – B. **2** რევოლუციონურ] რევოლიუციონურ CD. **10** მთა] ცამ B; მოიბურა მთა] თოვლი და* B. **12** თუმცა] ხომ არა* B. **14** ბევრი რამ] პრობლემა* B. **15** და... გავჩუმდეთ] გავჩუმდე? არა* B] და მე გავჩუმდე B. მე-16 სტრიქონის (...არა!) შემდეგ BCD-ში ტექსტს ემატება:

მისდევს ტრამვაის,
როგორც ობობა.
მატარებლებში
რბის, როგორც ტურა,
სოციალური
ავადმყოფობა,
რომელსაც ვერ სდევს
პროკურატურა.

ამ ფრაგმენტის მეშვიდე სტრიქონში ნაცვლად სიტყვისა „სდევს“ არის „სძლევს“.

17 ომის] ომით* B. **18** დაწყებისას, როს] მოყოლებულ ჯგროს* B. **19** მოდგა] როცა* B. **21** ძნელ] და* B. **23** ვერ გაერკვია] ვეღარ გაერკვა* B. 26 მამა დაჭრილი ~ B. **28** შარა საზარი] მძიმე დღეები* B. **29** ეს გზა] ბავში* B. **30** გზად] გზაზე* B] ხაზად B; გადაჭრილი] გაჭრილი B. **31** სიმწრის წიგნია] წიგნია მწარე* B. **43-44** ცხოვრების... სიგანე] და ცხოვრების კი იცის შიგანი B. 44-ე სტრიქონის (... სიგანე) შემდეგ BCD-ში ტექსტს ემატება:

ყველაფერს სჩადის ეს ავაზაკი,
ყველაფერს იცნობს ეს ხულიგანი!
ხულიგნად ის არ დაბადებულა,
არამედ გახდა ძნელი პირობით,

სად არ ყოფილა, სად არ გდებულა,
მდევთა-მდევობით, გმირთა გმირობით
სასამართლოში თუ არ ირჩევა,
ისე ფოთოლი სცვივა ხისაგან.
სთქვი, ეს პატარა რით განირჩევა
დავაჟკაცებულ ხულიგნისაგან?
მაქვს დაკვირვება: ორივ დროზეა,
ერთი მეორის თანაბარია,
ეს პატარაა, ის უფროსია,
არც ერთს ნიღაბი არ აფარია.
შკოლა და ბაღი, შარა-მიდამო
აკლებული აქვთ ამ შავ ბარაკებს,
მცირეწლოვანი „გმირობის" გამო
არვის წინ, არსად პასუხს არ აგებს.

B ვარიანტის ეს ფრაგმენტი ამჟღავნებს შემდეგ განსხვავებებს: **7** თუ არ] საქმე. **8** ფოთოლი] უმწეო ბავშვი. **9** სთქვი... განირჩევა] არაფრით იგი არ განირჩევა*] აბა სთქვით რითმე თუ განირჩევა. **16** ბარაკებს] ამხანაგებს*.

45 ბავშვი] კაცი* B. **48** სრულად] სულაც* B. **51-52** და... დაადგა] დიდი ხანია ედება* B. **55** სადაც კი ~ B. **57-58** შფოთი და] შკოლაში B. **59** ქაოსად] ქაოსად* B] საღორედ B. **67-68** ჩვენს... ბავშების] ბავშთა შესახებ აყენებს B. ლექსის ბოლოს BCD-ში ტექსტს ემატება:

მოდის ზამთარი ცივი და მძაფრი,
მოაქვს სიაფთრე ყინვის და თოვლის,
ბინად არ ვარგა ასფალტის ქვაბი,
სურვილად – ნატვრა მსოფლიოს მოვლის.
საზრდოდ არავის რგებს კოკაინი,
არც ეროტიკა სჯობს ნაადრევი.
უნდა ვიპოვოთ გზა სხვანაირი
და არა ძველისძველი, ნათრევი,
ყველა ამ ქვეყნად ვართ მიწიერი –
ჩვენ გუმანისტებს ვინ შეგვადარებს,
თუ გვექნა შკოლა, სად გონიერი
ბავში მხიარულ დღეს გაატარებს?
თორემ ახალი კიდევ აგერ რბის
რადგან დედ-მამა თითქმის მთელი დღის
განმავლობაში არაა სახლში.

პირველი ხატავს, მეორე მღერის,
მესამეს – სხვებზე უფრო პატარას,
მე ვიცნობ, როგორც უნიჭიერესს,
მაგრამ საშინელ ორგანიზატორს.
მეოთხე – როცა ბრუნდება ყუდარს –
თავისებურად უკრავს ჭიანურს
და იცნობს ენებს, – როგორც საკუთარს, –
უცხო ფრანგულს და იტალიანურს.
ამ ოთხისათვის ბინა სარჩენი
აღმოაჩინა მიმართვამ ჩემმა,
მაგრამ ათასი სხვა დანარჩენი?
აი, ამბავი, აი, პრობლემა!

B ვარიანტი ამჟღავნებს შემდეგ სხვაობებს: 6 სჯობს ნაადრევი] არა სჯობს ბავშის*. 8 და... ძველისძველი] და არა ასეთ გზებით. 10 ჩვენ... შეგვადარებს] ნუ ავუვლით გვერდს ობლებს, პატარებს; აქ ადრე ნაცვლად სიტყვისა „ობლებს“ იყო „ამ ჩვენს“. 11 თუ გვექნა] გვჭირდება. 12 ბავში] ბავში*] იგი. 13 თორემ... რბის] თორემ ზოგ მუშის ბავში აგერ რბის; ნაცვლად სიტყვებისა „ზოგ მუშის“ აქ იყო „მეზობლის“. 22 იცნობს] უცხო*. 23 უცხო... და] ფრანგულს, გერმანულს*. 24 ამ ოთხისათვის] ეხლა ამათთვის. აქ ნაცვლად სიტყვისან „ამათთვის“ იყო „ამათ აქეთ“. 25 აღმოაჩინა... ჩემმა] გადაარჩინა ცხოვრების გემმა.

B-ში ამ ტექსტს ემატება შემდეგი სტრიქონები:

ჩვენ მათ წავიყვანთ ახალის დროშით,
თქვენ
რევოლუციონურ საქართველოში
მალე ვერ ნახავთ უბინო ბავშებს.

B ხელნაწერში ლექსის გვერდით მიწერილია რამდენიმე სტროფის ადრინდელი, შავი ვარიანტი, შემდეგ კი ავტორს ისინი გადაუხაზავს. ქვემოთ მოგვაქვს ეს სტროფები:

ბინად არ ვარგა ასფალტის ქვაბი
არც სადგურების ცივი ვაგონი,
არც კოკაინი და ღვინის ქაფი
არის საკმაო და მოსაგონი.

აი, ბავშვებიც აქ დახატული:
ერთი
მეორეს, სხვაზე უფრო პატარას,
მეორეს ვიცნობ უნიჭიერესს,
მაგრამ საშინელ ორგანიზატორს.
მეორემ იცის
გერმანეთის და ფრანგის ენები...
ყველა ასე თუ ისე
ეხლა მოეწყო, მაგრამ დანარჩენები?

ლექსის პროზაული ვარიანტები და მასთან დაკავშირებული სხვა მასალა იხ.: სგ, XXII, გვ. 398, 470.

ბაშიბუზუკი (თურქ. თავაწყვეტილი) – ოსმალოს არარეგულირებული ჯარის მოლაშქრე. გადატ. ყაჩაღი, ავაზაკი.

ხოჯა (სპარს.) – წარჩინებული, საპატიო პირი.

პიონერო, იყავ ღირსი ახალ ყოფა-ცხოვრების! (გვ. 299)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1044 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 88 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 153 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 534 (A); ლექსები, 1937, გვ. 58 (E); რჩეული, 1944, გვ. 58 (F); ლექსები, 1953 წ., გვ. 81 (G); რჩეული, 1959, გვ. 129 (H).

სათაური: ამხანაგ პიონერს B; – CD; პიონერო, იყავ ღირსი FGH.

1-64 (სხვა... დიდმპყრობელური] – BFGH. **69** მასამ] შენ არ გახსოვს* B] მასსამ B. **71** რომ... დაებურა] ის მეტეხიც დაანგრია* B. **73** ბრძოლამ] მასსამ B. **86** საქმეს... ალაგი] შეხედ, გამოიცანი* B] აი, ჩვენი მიზანი* B. **88** სოფელი... ქალაქი] ჩვენი ქვეყნის მიზანი* B. ლექსის დასასრულს B-ში ემატება:

პიონერო! მტერი ბევრი
დარჩა გასარიყავი,
ჩვენ ყველანი აქ მზადა ვართ,
მანდ შენაც მზად იყავი.

ამ ლექსის გარკვეული სიტყვიერი მასალა იხ. სგ, XXII, გვ. 354.

სამოცდაათი წლის პოეტი ქუჩაში მიდის (გვ. 301)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3536 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 88 (C); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 154 (D); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 538 (A); რჩეული, 1944, გვ. 79 (E); რჩეული, 1959, გვ. 93 (F).

სათაური: საუბარი სამოცდაათი წლის პოეტთან* B; – CD.

3-14 საქართველოში... გადარჩება] – B. **9** ხილული] ხელილიც C. **10** თვალი +

მეტალურგია, მალშტრემები!
სულ აირია –
რაღა აკლია, წაიშლება
მალე გარჩევა!
სოციალიზმის სისადავე
რანაირია
და რა ძვირფასი – დაინახავს,
ვინც გადარჩება. BCD

B ამჟღავნებს შემდეგ განსხვავებებს: 1 მეტალურგია] სახლები, მთები. 3 რაღა... წაიშლება] და წაიშლება ყველა ხაზი. 4 მალე] ყველა. ამ მონაკვეთის წინ B-ს ემატება ძირითადი ტექსტის 73-83 სტრიქონები (ხმით... თვალი).

17-22 ამ იანვარში... ათინა] – EF. **17** ამ იანვარში] ქუჩა ქუჩაა* B; აცვია] იფარავს* B. **21** საქართველოა] ეს ტფილისია* B; რომი] ვენა* B. **23** სასახლესთან] ხან სარდაფთან* B. **27** პროსპექტს +

მაგრამ ახლა
ერთგულ და გამტან
ტოლებს და სწორებს ველარ ხედავს
ვერსად მოხუცი.
აი, ამ ადგილს იყო კლუბი
და რედაქცია,
რამდენი ძველი მოგონება
გულში სწერია,
რეკონსტრუქციამ იფეთქა და
ფერფლად აქცია
იგი „ცისკარი“, ის „მოამბე“
და „ივერია“. BCD

B-ში არის განსხვავებანი: 1 ახლა] იგი. 9 რეკონსტრუქციამ] მაგრამ ეპოქამ*.

30 ელექტროს] ელექტრონს* B. **32-33** თუმცა... ჰგავს] თუმცა ლექსები აღარ ვარგა* B] თუმც პოეტები ეხლა აღარ უდრის* B. **36** მიდის პოეტი] ო, რა თქმა უნდა* B; პროსპექტი] საუკუნე* B] ეპოქა B. **38-39** ის... სხვანაირ] მოვარდნილი ეპოქის* B. **40, 41** ტფილისი] თბილისი F. **42** მის... მედგარი] იმის მოხუც გულს ახალგაზრდა* B. **44-45** მიდის... ძალით] თავისუფლების მოედანზე რეკავს საათი* B; ამის შემდეგ B-ში ემატება: „მიდის წყნარი. ახალი ძალით", „წელში მოხრილი, მხიარული, მაგრამ ძალითი", ბოლო სტრიქონი ავტორს გადაუხაზავს სიტყვა „მხიარული"-ს გარდა. **46** სიცოცხლე] ცხოვრება* B. **50** შემომქმედი] ენერგიულ* B] შემოქმედი F. **51** სტრიქონის (...დღე-ღამე) შემდეგ E-ში 58-59 (შენება... გაუმარჯოს) სტრიქონებია. **52-67** რევოლუციონურ... უნაყოფობას] – EF. (E-ში, გარდა იმ ორი სტრიქონისა, რომელიც ზემოთ მივუთითეთ). **53** ასე] კარგა*DB. 56 იმედიანი... თვით] სხვა იმედებით გატაცებულს* B. **58-59** შენება... მას] შენდება, სდგება და ნათლდება? მაშ* B. **58** თუ] ვინც* B. **64** იშრომე] დაუკარ* B. **66** კარჩაკეტილ] ძველთა დროთა* B] ჩვენს* B] კარჩაკეტილს B. **70** რომ ჯინაზე] რომე ჯინზე* B. **72-73** მაისის... მიღიღინებს] მაისის ვარდმან, ფურჩქვნილმან-ის ხმაზე ღიღინებს* B. **76** იქით კი] დედამიწაზე B; მძლავრზე მძლავრი] უმძლავრესი* B. 77 არის] მეფობს* B. **78** ისმის] მიჰქრის* B; ეპოქის] დროების B. **79** გრიალი] გრიალით* B. **80** ისიც ჩაჭედილა] ჩვენ ვართ ჩაჭედილი* B.

ამ ლექსის პუბლიკაციისას A-ში დაშვებულია ტექნიკური ხარვეზი: მომდევნო უსათაურო ლექსი „***გართმევთ პოეტობას?" გამოყოფის ნიშნების გარეშე დაიბეჭდა.

„მაისის ვარდნი გაფურჩქვნილნი" – იგულისხმება ალექსანდრე ჭავჭავაძის ლექსი „მაისის ვარდმან".

მიდია – ისტორიული სახელმწიფო აზიაში ძვ.წ. –ის VII-VI საუკუნეებში.

სემირამიდას ბაღი – „დაკიდული ბაღები" ბაბილონში, ერთი მსოფლიოს შვიდ საოცრებათაგან, რომლის მოწყობა მიეწერება სემირამიდას – ასურეთის ლეგენდარულ დედოფალს.

ლორნიონი – დასაკეცი სათვალე სახელურით.

ოვიდი – ოვიდიუს პუბლიუს ნაზონი, რომაელი პოეტი (43 ძვ.წ. – 17 ახ.წ.); „ელეგიებისა“ და „მეტამორფოზების“ ავტორი.

***უნდა შეავსოს ხვალემ და ზეგმა... (გვ. 304)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 273 (B); 273 (C).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1930, №11-12, გვ. 90 (D); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 157 (A).
სათაური: ლოზუნგები BC.

მეოთხე სტრიქონის შემდეგ BC-ში +

> რომ იგრძნოს ყველას უზრუნველყოფა,
> საცმელი, პური, შეშა და ჩექმა,
> იცოდეს რუსმა, იცოდეს ლეკმა,
> თათარმა, ოსმა და პეჩენეგმა,
> ინდუსტრიალურ წინწაწევისთვის
> უნდა შესრულდეს ხუთი წლის გეგმა.

ეს ფრაგმენტი ნასწორებია: 1 იგრძნოს] ექნეს* B] ექნეს C; ყველას] მუშას* B. 2 საცმელი] ჯამაათს* B; შეშას და] არმიას* B. მეოთხე სტრიქონი B-ში შემოხაზულია და მიწერილია: ქართველმა, რუსმა, გინდ პეჩენეგმა.

9-11 თუ... აგვიკლოო] ამის წინ ერთმა წინააღმდეგმა სთქვა: შეგვჭამაო BC. **13-14** მივუთითოთ აი] ვამბობთ, თუ გვსურს B] ვამბობთ, რადგან გვინდა C. **16** სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

> სამეურნეო
> გავიდა წელი.
> სადღაც აღმოჩნდა
> გამწყდარი წნელი,
> ერთად, ხელიხელ
> ჩაკიდებული
> წარმოების და
> ფინანსის ქსელი.

აქ მესამე სტრიქონში ნაცვლად სიტყვისა „სადღაც“ იყო „ზევრგან“, ხოლო მომდევნო სტრიქონი „გამწყდარი წნელი“ ადრე ასე იკითხებოდა: უგრძნობი ხვრელი.

ამის შემდეგ BC-ში ჯერ არის 25-32 სტრიქონები (ყველას... სოციალიზმის), ხოლო შემდეგ 17-24 სტრიქონები (გავშალოთ... ბოლომდი). **20** თვალიდან] თვალებზე BC. **22** სოფელს] სოფლებს C. **23** მივყვეთ] ერთად C. **26** გულისთქმას] ბრძანებას BC.

***გართმევთ პოეტობას? (გვ. 305)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1940 (B); 3399 (C); 4661 (D); დ-45, გვ. 6 (E); 5536-5537 (F); 7776 (G); დ-617, გვ. 4 (H).

ნაბეჭდი: „დამკვრელი გაზეთი", 1930, 18 მაისი, გვ. 6 (I); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 160 (A); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 541 (J).

სათაური: ახალი ქვეყნის მჭედელი C; გული D; ახალი ქვეყნის მჭედელი სდგას ვით ქვითკირის კედელი F; პასუხი ზოგიერთ შეკითხვაზე I.

1-34 გართმევთ... ინტერნაციონალის] – B. **1-12** გართმევთ... წინ] – D; ამასთან D-ში **13-16** სტრიქონები წარმოდგენილია ორჯერ (მათ შორის განსხვავებებს აღვნიშნავთ ლიტერებით D_1D_2). **1-4** გართმევთ... დაანებეთ] – FJ. **1-24** გართმევთ... წინ] – G. E-ში წარმოდგენილია მხოლოდ 5-7 სტრიქონები, ხოლო H-ში მხოლოდ 1-4 სტრიქონები.

2 მენანებით] ხმოვანებით* H] შენანებით H. **5** არის] დღეს* F; არის მებრძოლი] უნდა მზე იყოს E. **6** ახალი ქვეყნის] ახალ ეპოქის E. **7** წინა... ბრძოლებში] წინ უდგას უნდა მშრომელებს* F] უნდა აღუდგეს* F] გვერდ უნდა უდგეს ეპოქას* E] თან მასსას უდგეს დარაჯად E; სდგეს] სდგას J. **8, 52** ქვითკირის] ქვიტკირის FI. **12** პოეზია] ამხანაგო F. **13-16** სტრიქონებს (ვჭედოთ... სიარული) შორის D_1-ში ემატება:

> მეგობრებო! მხოლოდ რკინად
> გადავჭედოთ ჩვენი გული,
> ის არ არის, როგორც წინად,
> მხურვალე და მოხარული.
> ვის რად უნდა გულით ძველით
> ქვეყანაზე სიარული. D_1

ამ ფრაგმენტის პირველ სტრიქონში ნაცვლად სიტყვისა „მეგობ-

რებო“ იყო „ო, მჭედელო“, ხოლო მომდევნო სტრიქონში შესიტყვება „გადავჭედოთ ჩვენი“ ადრე ასე იკითხებოდა: გამოვჭედე კაცთა.

13 ვჭედოთ რკინად] მეგობრებო D_2* F, პოეტებო* F. **13-16** ვჭედოთ... სიარული] – J. **15** აღარ ვარგა] ვის რად უნდა* D_2. **16** ძველი] ძველის D_2] ძველით F; ძველის გულით ~ D_2. **18** დამწვარი] მხურვალე DF; იგი] მაინც* D. **20** მქუხარებით] მწუხარებით D. ამის შემდეგ D-ს ემატება:

ვისაც უნდა, ისე სწეროს,
ადამიანს ვადრი მწერებს,
გულს უნდა რომ დაიჯეროს,
რასაც სხვა ჯერ ვერ იჯერებს.

21-52 რომ... კედელი] – D. **21** იცოდეს] სჯეროდეს F. **24** ამხანაგო] ისტორია* F. **25** მსოფლიოვ... კარები] პირველი მაისი, პირველი მაისი* G. **26** იმპერიალისტური + მსოფლიო* G; მოვერცხლილი + სამარცხვინო G. **28** აზიის, აფრიკის] ევროპის, აზიის G. **29** ებრძვის მჩაგვრელთა] სპობს მემარჯვენეთ F. **29-30** ებრძვის... წინ] შენს წითელ ფრთებს ელის, პირველო მაისო G. **30** ამხანაგო] ისტორია F. **31** უმძაფრებს] უმატებს FG. **32** საპყრობილე] საბყრობილე FG. **33** სდგას] სჩანს F. 34-ე სტრიქონის (...ინტერნაციონალის) შემდეგ F-ში ემატება:

ის ესალმება ინდოეთს, ჩინეთს
მთელ აღმოსავლეთს,
სადაც ღელვებმა თავი იჩინეს
მრისხანე გავლით!

ხოლო G-ში 35-52 (დროში ... კედელი) სტრიქონების ნაცვლად იკითხება:

სდუღს ეკლესიის ყვითელი ქაფი
სამოთხეებად და მდელოებად,
რომ დაეძებს სისხლს – ძირს იგი პაპი!
ძირს სამღვდელოება!!

მუშათ კლასი კი – ღამეთ მთევარი
მიწიდან სხვისთვის რომ ზიდავს ოქროს,
მილიონობით უმუშევარი
ილტვის, მსოფლიო აახობოქროს.

და ბურჟუების რიგი სხვადასხვა
ილუმპებიან ლაფში, ნაგავში,
მათი ლოზუნგი არის – თავდასხმა,
განადგურება ჩვენი კავშირის.

ჩვენი სალამი ინდოეთს, ჩინეთს,
მთელ აღმოსავლეთს,
სადაც ღელვებმა თავი იჩინეს
მრისხანე გავლით.

იქ ხომ მჩაგვრელი და მემამულე
მოსახლეობას კვლავ აცლის სარჩოს,
თუმც – სისხლითაა გზა მეწამული,
რევოლიუციონურ ალს გაუმარჯოს.

35 დროშა] ციხე B. **37** პირველ მაისისთანა] რევოლიუციისთანა B. **38** დროშის] ციხის B. მომდევნო სტროფი (39-42 სტრიქონები) B-ში მთლიანად შეცვლილია:

დროშა მისი მაღალი
ადის ცათა ქროლამდის,
მას მრავალი ბურჯი აქვს,
ყველა მხოლოდ ფოლადის.

41 შრომის ლოზუნგებია] მკვეთრი ლოზუნგები აქვს* F. **43-46** მთელი... კოლექტივით] – J. **46** გზებით] კლუბით F. **47** ბრძოლად] ბრძოლა FI. **51** წინა... ბრძოლებში] გვერთ უნდა უდგეს ამ მასსას F.

C ხელნაწერი ძალიან განსხვავდება ძირითადი ტექსტისაგან, ამიტომ აქ იგი მთლიანად მოგვაქვს:

მტერი გარედ და შინ...
წინ, მეგობრებო, წინ!
სად, რომელია, ვინ,
წინ, მეგობრებო, წინ!
არ შეჩერდება, გინდ
გადაიხეხო ხმელი,
წინ, მეგობრებო, წინ!
ჩვენ გვჯერა, მხოლოდ პოეტი[1]

[1] იყო: პოეტი უნდა მზე იყოს.

დიდი ეპოქის[1] მჭედელი,
მასსას გვერდთ უდგას,[2]
როგორც ქვიტკირის კედელი.
რატომ შენ არა სწერ,
რომ მრავალია ჯერ[3]
მტერი გარეთ და შინ,
წინ, მეგობრებო, წინ!
ერთი,[4] რომ დედამიწა
ოქროს[5] ფერადივით,
უნდა დაიტვირთოს
კოოპერატივით.
არა ლობეებით,
არა ნალექ ტივით,
მიჰქრის ტრაქტორებით.
მიჰქრის კოლექტივით.
რომ არ სჯეროდეს ეს,
გამაგებინეთ, დღეს
სად, რომელია, ვინ?
წინ, ამხანაგო, წინ!

მოდიან ლეგიონები (გვ. 306)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 265 (B); 270 (C); 270 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „პროლეტარული მწერლობა“, 1931, №1-2, გვ. 108 (E); „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 160 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 543 (A).

სათაური: ლეგიონების მარში B; მოდიან, ლეგიონები მოდიან!* C; ლეგიონები მოდიან მარშით! C; მოდის ლეგიონი C.

ქვესათაური: მარში* C.

2-19 დამკვრელებს... ლეგიონები] – B. **2** დამკვრელებს] დამკვრელებო A] სალამი* C. **4** ქართველი] ფრანგია C* D. **5** მტრისათვის მწარე] მტრისა შხამი და* C. **6** გუგუნებს] მსოფლიო* C] წინ მიდის*

[1] იყო: ახალი ქვეყნის.
[2] იყო: წინ უნდა უძღოდეს; მანამდე იყო: ერთად ვიდოდეს.
[3] იყო: უხმოდ ჰკარგავდეს ველს.
[4] იყო: მიჰყრის; მთელი.
[5] იყო: შრომობს.

C. მე-6 სტრიქონის (...კომკავშირელი) შემდეგ C-ში გადახაზულია: „განსაცვიფრებლად სწრაფია“, „დამკვრელი კლასის მედგარი მოდიან ლეგიონები, მოდიან ლეგიონები“. **7** არა მორჩილი] არა მწუხარე* C] მოდიან არა C. **8** შიშ-შთამგონები] შეუგონები* C. **9** ამფეთქებლები] და დამკვრელები* C*D; C-ში აქ „და დამკვრელები“-ს ნაცვლად ყოფილა „დამკვრელი მარშით“. **11-37** დამკვრელებს... ლეგიონები] – C. **11** დამკვრელებს] დაჰკარით* D. **13** ძმად არ სწამთ] გააქრეთ D. **14** ჩვენი... რიონჰესია] მათი მზე რიონგესია D. **15** ჩვენი] მათი D. **15** სტრიქონის შემდეგ D-ში ემატება:

თერგები და რიონები
ელექტროდენად მოდიან,
მოდიან ლეგიონები.

20-37 გმირული... ლეგიონები] – D. **23** არ... გადავაშენოთ] – A; არ ვარგა] ცუდი გზა* B; B-ში „ცუდი“-ს ნაცვლად იყო: „ძველი“. **24** სხვა კარგი] ახალი* B. **27** შეჯიბრებისთვის] ამფეთქებლები* B. **29** ხელდაკრეფილი] გულდაკრეფილი* B. **30** მუნჯი] ცივი* B. **32** აქტივობაა საუნჯე] იყავი როგორც არწივი* B. **33** როს... აგიხირდება] როდესაც მხარეს სჭირდება* B. **34-37** არა... ლეგიონები] – B. ძირითად ტექსტს BEF-ში ემატება:

ძირს შიში[1], –
იგი მკვდარია!
ჩვენ არ ვუსურვებთ ამ შაბლონს
მსოფლიო პროლეტარიატს,
სოციალისტურ სამშობლოს.[2]
ასწი მკლავით და გონებით
ხუთწლედიანი ტონები,
კომუნის განსამტკიცებლად –
მოდიან ლეგიონები!

B-ში კიდევ ემატება:

---

[1] ღმერთი B.

[2] ეს ფრაგმენტი B ხელნაწერში აქ წყდება და შემდეგ ემატება ქვემოთ მოტანილი შვიდი სტრიქონი.

ო, ამხანაგო!
ნურავის
მე მხდალი ნუ ვეგონები!

ავიღოთ სწრაფად დორები,
შეუწყვე რიგს პატრონები.
ჩვენს დასაცავად მოდიან,
მოდიან ლეგიონები.

მხურვალე სალამი პროლეტარულ მწერლებს (გვ. 308)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 274 (BC); 5525-26 (D); 4727 (E); 173 (FG).

ნაბეჭდი: ჟ. „პროლეტარული მწერლობა“, 1931, №4-5, გვ. 36 (A). „რევ. საქ.“, 1931, გვ. 162 (H); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 545 (I).

სათაური: მოგონება: ცხრაას ჩვიდმეტი (სტანსები) BC; ორგანიზაცია D; ფოლადის ნერვები EG; ცეცხლოვანი ბზრიალა I; – EH.

თარიღი: 1930. ტფილისი F.

ლექსის არც ერთი ხელნაწერი არ არის სრული: **2-3** დახე... იალა] – B; **19-43** ცხოვრება... ორგანიზაცია] – D; **2-75** დახე... სალამი] – F; **3-79** დახე... იერიშია] – G.

2 დახე... დედამიწის] მართლაც საოცარია წუთისოფლის* C] მართლაც რანაირია დედამიწის CE. **3** წინად] წინედ E; მერე] უცებ C. **4** როცა] მაშინ* CB; ცხრაას ჩვიდმეტის] ცხრაას ჩვიდმეტი CB; ცეცხლოვანი] როგორც მძლავრი* C] ცეცხლის მძლავრი CE. **6** პოეტი] პოეტის + გატაცება C; თამამია, ურჩია] თამამი და ურჩია C. **7** ასჯერ] ცხრაჯერ* CB; ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში გადახაზულია: „ჰეი, გასწიე თამამად“. **8** იმ ბობოქარ] მახსოვს* C. **8-9** სტრიქონები ~ BCE. **9** რადგან] როცა CF. **10** ბრიყვი] კაცი CB; მსახველი] სახველი B. **11** მაგრამ] მარა B. **12** როგორ... ცეცხლით და] გახსოვთ, ომით დაღლილ ჯარს, თავს რომ ადგა* C] მახსოვს იდგა დაღალულ, ომით მოკლულ ჯარის წინ B; აქ „დაღალულ“-ის ნაცვლად ადრე იყო „ჯარის წინ“; იმუქრებოდა] ემუქრებოდა C. ამ სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

მახსოვს
ჩააცივდა დაღლილ ჯარს,
მახსოვს ფრენჩით,
გალიფეში, ფრენჩითა,
იყო,
მახსოვს ბარიკადები
და დროშების ტყე-ველი.

13-14 დაგანგრევთო... წახველით] – B. **13** დაგანგრევთო] ვინგრევითო* C. **14** მან] და BCE; წითელ] დარჩა* B. **15** აკაკანდა ათასი] სასახლეზე მიადგა* B; ტყვიამფრქვეველი] ტყვიისმფრქვეველი BCE. **16** მასა] მასსა BCE. **17** კლასი] მასსა B. **18-92** დამტკიცდა... ვჭედოთ] – BC. **18-67** დამტკიცდა... ორგანიზაცია] – I]

ცხოვრება არ არის...
ძველს გაექცევი როგორმე, მარა,
მარტო დაღწევა თავის არ კმარა.
შევუნთოთ ცეცხლი, კუპრი და ფისი,
რომ ნატამალიც არ დარჩეს მისი!

მემარჯვენეს – ტიკტიკას
ურემს მიაქვს ხორბალი,
ღერძი გატყდა და ძლივას
მიდის ცალი ბორბალი.

რომ ბედი არ გქონია,
რომ მწარედ დაიჭერი,
მგლის ქვითინი მგონია
და მიტომ არ გიჯერი! E

ამის შემდეგ E ავტოგრაფი გრძელდება 68-ე სტრიქონიდან (სტირი განაპირებას...). **20** ვეფხის ტყაოსნური] ვეფხის ტყაოსანის D. **23** არც... სხვისი] არც ძველი ეროსის H] ბესიკის ოცნებით D. **24** ადრინდელი ხმა] – D. 37-ე სტრიქონის (... მასხარა) შემდეგ D-ში გადახაზულია: „ეს არის ცხოვრება? არა, ის ცხოვრება“. **50** ხატი] ძველი* D. **52** ცხოვრება აწია] ერი და ნაცია D. **53-54** ცხოვრება... რევოლუციონური] არყოფნა არის ცა, ცხოვრება კი არის* D; რევოლუციონური] რევოლიუციონური D. **58** ხმა ჰარი-არალის] ხმა ჰარი ჰარალის D. **59** დოლია] ღვინოა D. **63** მას... ეთხოვება] მისთვის ეს ასეა* D. **66** სოციალისტური] ახალ საქართველოს D. **67** ორგანი-

ზაცია + საქმე კი აწია! საცაა... D. D ხელნაწერი აქ წყდება. **75** სტრიქონის (ნერვებს...) წინ E-ში გადახაზულია:

მოღალატის ცხარე ტაში
და ორპირის ნუგეში,
მეზიზღება, როგორც მაშინ,
როგორც სიჭაბუკეში.[1]

ამის შემდეგ E-ში მოდის ძირითადი ტექსტი 76-ე სტრიქონიდან (ნერვებს შრომა ამდენი...) ბოლომდე. იგი ხელნაწერში დასათაურებულია ასე: „ფოლადის ნერვები". **76** ნერვებს შრომა] ბრძოლას ძალა* G, ხოლო ადრე G-ში „ბრძოლას" ნაცვლად იყო: „პოეტს"; რგებია] ჰქონია* FG. **77** ბევრის... გაგვიფოლადებია] მასთან ბრძოლის ჩამდენი ყველა მონაგონია G] ბევრ გმირობის ჩამდენი იგი რუბიკონია F; აქ G-ში სიტყვა „ბრძოლის" გადახაზულია; გაგვიფოლადებია + ჰეი! E. **78** ვიყოთ] იყავ G; ანდა] აბა F; ადრე F-ში ამ სტრიქონის ნაცვლად ყოფილა: რა დროს გვერდზე დგომაა. **79** ყველგან] გვერდით* F; იერიშია + სასწაული ზმანება არადროს არ მოხდება, ვინ სძლევს ახალგაზრდობას, როცა ის ამბოხდება? E. F-ში ამ სტრიქონის შემდეგ ემატება:

სასწაული, ზმანება – არასდროს არ მოხდება,
მაგრამ მრწამს გერმანია, მალე რომ ამბოხდება,
მრწამს ბერლინის, ლიონის ზამთრის სუსხი მდევარი,
მოჰყავს ცხრა მილიონი – მუშა უმუშევარი.
ცერგიბელი განაგებს, მან მუშები გარეკა,
ჩვენ კი ჩვენს ამხანაგებს მივეშველოთ, ჰარიქა!

G-ში ამავე 79 სტრიქონის შემდეგ იკითხება:

სასწაული – სხვა არი – არასდროს არ მოხდება!
მაგრამ მწამს, გერმანია შენი აბობოქრდება!
აქ ბერლინი, ლიონი, ზამთარი სდევს მდევარი
მოჰყავ ცხრა მილიონი, შენი უმუშევარი!
ცერგიბელი განაგებს? მან მუშები გარეკა!
ჩვენ ძმებს და ამხანაგებს – მივეშველოთ, ჰარიქა!

[1] ეს სტროფი პოეტის სიცოცხლეში არ გამოქვეყნებულა. პირველად დაიბეჭდა თთ-ში, ტ. VII, გვ. 121.

ვჭედოთ მათთვის
ნებისყოფა ფოლადის,
ვჭედოთ გათენებამდის,
ვჭედოთ გასვენებამდის,
ვჭედოთ გეგმა ხუთწლედის,
ვჭედოთ.

G-ში არის შემდეგი სწორებანი: 2 მწამს] გწამდეთ*; აბობოქრება] მალე რომ ამბოხდება*. 4 შენი] მშიერ*] მუშა*] თავისი*. ამ სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: „ოთხი ჰყავს მილიონი ეხლავ უმუშევარი"; „ვინ მახვილით"; „მგონი ზარმა დარეკა". 5 ცერგიბელი] თქვენ შრომას. 10 გასვენებამდის] გამოყოლამდის.

აქ G ხელნაწერი წყდება. **80** ამხანაგებო] მათთვის მუშებო F. **81** აგუგუნება] მოპირქუშება F. **81** ვჭედოთ... ხომალდის] ვჭედოთ, ჰეი, ვჭედოთ, ხუთწლიანი ხომალდი E. **83** კოლექტივები... მიწიერი] მშვიდი სოფელი, კომუნიზმის იერი EF. **84** ახალგაზრდობავ] ახალგაზრდებო F; მზადება] გიება EF. **85** შურისძიება... თავგადადება] თავგადადება, რისხვა, შურისძიება EF. **86** მახვილი] კალმები F. **87** რკინა... ბრძოლის] ბრძოლის ალმები, შრომის G. **89** ქვეყნად] მძლავრი EF. **90-92** ვჭედოთ, ვჭედოთ, ვჭედოთ] – EF.

E ავტოგრაფზე მიწერილია: „და პროლეტარული მწერლობაც არის ორგანიზაცია", ადრე კი იყო: „და პროლეტარული მწერლობა არის ხომ ხმა?". ამავე ხელნაწერში ფურცლის მარჯვენა კუთხეში მიწერილია: „მხურვალე სალამი ახალი ყოფისთვის მეომარ მწერლობას".

ალექსანდრ კერენსკი (1881-1970) – რუსი პოლიტიკური მოღვაწე, დროებითი მთავრობის თავმჯდომარე.

ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ დროის, ეპოქის და სივრცის გარეთ (გვ. 310)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3923; 3922 (B); 4200 (C); 3498 (D); 3499 (E); 021371-100 (F).

ნაბეჭდი: „ლიტერატურული გაზეთი", 1931, 25 თებერვალი (G); „რევ. საქ.", 1931, გვ. 167 (H); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 548 (A); ლექსები, 1937, გვ. 62 (I); ლირიკა, 1940, გვ. 26 (J); რჩეული, 1944, გვ. 76

(K); ლექსები, 1953, გვ. 117 (L); რჩეული, 1954, გვ. 223 (M); რჩეული, 1959, გვ. 130 (N).

სათაური: 10 წელი, ანუ რისთვის უნდა აღინიშნოს ნაწარმოებზე თარიღები B; ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ JMN; – CDEFH; ეს ათი წელი G.

თარიღი: 1927 წ. CMN; 7/II, 1931 F.

D ვარიანტში წარმოდგენილია მხოლოდ 3-6 (არა... გარეთ) და 9-10 (დრო... საათი) სტრიქონები.

B ვარიანტში სათაურის ქვეშ გადახაზულია: „აღინიშნოს დრო, საათი წამი“, „დააწერე დღე, საათი, წამი“ (იყო: დაწესდეს ვადა), „წელიწადი, დღე, საათი, წამიც“, „არათუ წლები, თვით წამიც კი, უნდა აღნიშნო თვითეულ ნაწერს“, „უნდა დაღავდეს პოეტის ძახილს“ (ნაცვლად სიტყვისა „ძახილს“ იყო „ნაწერს“), „ეპოქა“. ამის შემდეგ იკითხება:

არა თუ წლები, რა არის წამი,
ისიც არ უნდა დარჩეს გარეშე.
აღინიშნოს დრო. ჭიქით.

ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ –
დროის, ეპოქის და სივრცის გარე.

ეს ფრაგმენტი ნასწორები: 1 რა... წამი] წამი რა არის*. 4 ლექსს] მათ*. 5 გარე] გარედ*] იქით*.

3 გადეშვა] გადიქცა* B. 4 გატყდა] იბრძვის* B; რეკავს] იბრძვის* B; და] – D; ცხარედ] მწარედ E. **6, 30** გარედ] გარეთ IJLMN. **7** ბევრი მიეცა] ვერ გადურჩება* B] ნუ მიეჩვიე B; ლექს] ლექსს J. **8** ბევრის... არის] ნუ იგვიანებ, გეყო B; B-ში „ნუ იგვიანებ“-ს ნაცვლად იყო: „დაგვიანება“, „კუს ნაბიჯით სვლა, მძიმე“; ბევრის... ტაატი] – D. **9** დრო... აღნიშნე] გაბედე და სწრაფლ* B; დრო, დრო] შენ დრო B; ლექსს] ლექს L. 10 სტრიქონის (...საათი) შემდეგ B-ში გადახაზულია:

ყოველი ლექსის თვითეულ სტრიქონს
ღრმად ჩაქსოვილი ჩნდეს ეპოქები.

აქ ადრე იყო: თვითეულ სტრიქონს] ყოველ სტრიქონში*.

ამის შემდეგ B-ში ემატება:

ეპოქა ძველის განადგურების,
ეპოქა დროის, ახალთ ახალის,
ეპოქა ნგრევის და გარდატეხის,
ეპოქა მძიმე ინდუსტრიისა,
ეპოქა წითელ დროშის ქვეშ მდგარი B.

12 ყოველი] გადატყდა* B] გადიქცა* B] შეუმჩნეველი* B] ყოველი მძიმე* B] ყოველივე ეს* B] არამედ* B. **13** არის გაჭრილი] არის წასული B. B-ში „არის წასული"-ს ნაცვლად იყო: „გადაქცეული", „ლექსი გადიქცა", „სამოქალაქო", „მასში ირევა"; კლასიურ] კლასობრივ IJMN. **14** არის... მედგარი] ეპოქა ჩვენი უზარმაზარი* B] ჩვენი ეპოქა უზარმაზარი* B] ეპოქის წითელ დროშის ქვეშ მდგარი B; აქ სიტყვა „წითელი" გადახაზულია. **15** არის ნამგლის] ნამგლის, უროს* B. **18** ინდუსტრიალურ] ინდუსტრიული MN. **19-26** ამ... კაპიტალისას] – J. **19** გარდატეხის] გადატეხის A*BGHI, ათეული წლის] არა თუ წლების* B. **20** ჩვენთა მიღწევათ] არამედ წამის* B] მიღწევა დროის B. **21** წერტილი] ლექსი* B] სტრიქონი B. **22** არ... გარეშე] არ დარჩეს ხსოვნის გარეშე B. **22** სტრიქონის (...გარეშე) შემდეგ + დროვ, ათი წელი კი ცოტა როდია B. **23-30** ყველამ... გარეთ] – B.

ლექსის ბოლოს GH-ში ემატება, D-სა და E-ში კი მხოლოდ ეს სტრიქონებია წარმოდგენილი:

ცხრაას ჩვიდმეტში რომ ღელვა ჰქროდა,
მთელ მსოფლიოში წავა ის წყრომა,
ეპოქა იბრძვის, დადგება დრო და
თავისუფალი იქნება შრომა.
ჩინეთის მიწა სისხლში დამბალი,
ინდოეთია თუ იტალია,
წავა, რომ დასცეს ფესვებდამპალი
დრო, რომლის ფუძე კაპიტალია.
კლასთა ომშია, რაცა ხანია
უკმაყოფილო თავის დონეთი,
იგი ეგვიპტე და გერმანია,
ის საფრანგეთი და პოლონეთი,
ბევრი ზმორებას ჯერ ვერ მორჩება,
ეს ათი წელიც ცოტა როდია,

ათი წლით კაცი რომ ჩამორჩება
ან გალენჩდება, ან ბოროტია.
დაგვიანებავ, სად გსურს დაფრინდე?
ვერ გიხსნის, რადგან არა ღირს გროშად,
არც მეფის და არც მეორე ინტერ-
ნაციონალის მერყევი დროშა!

ეს ტექსტი ნასწორებია: 1 ღელვა] ქარი D. 3 ეპოქა იბრძვის] დაი-ცა ცოტა D. 3-4 სტრიქონებს შორის E-ში გადახაზულია:

არის შეტევა და შეძახება,
ერთ მეექვსედის ხმალად დალესოს,
როცა ეპოქა დაეჯახება
კარებს მსოფლიო კაპიტალისას.
ეგვიპტის მონა, ვენგერთ ამბალი,
იგი ჩინეთი და იტალია
ღელავს, რომ დასცეს ფესვებდამპალი
დრო, რის სახელიც კაპიტალია.

5 სტრიქონს შემდეგ E-ში გადახაზულია: ეგვიპტის მიწა, ჩინეთის ამბალი. 6 ინდოეთია თუ] ის ინდოეთი და* E. 9 კლასთა] კლასის E. 12 სტრიქონის შემდეგ E-ში ემატება:

გადაქცეული კლასიურ ომად
ბორგავს ხმელეთი და ოკეანი,
ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ.
ათი წლის ხანა ცოტა როდია,
კაცი ათი წლით რომ ჩამორჩები,
ვერც ელეგია, ვერც მელოდია...

13 ბევრი ზმორებას] ბევრის ტკივილი D. 15 სტრიქონის შემდეგ D-ში გადახაზულია: რომელი ახსნის, ის სონეტია და მელოდია. 16 ან გალენჩდება] ის ან გალენჩდა D. ამის შემდეგ D-ში ტექსტი ასეა წარმოდგენილი:

გვიან გავიგეთ, (ეს ვინ გვიმტერა?),
არავისათვის რომ არ ღირს გროშად
არც მეფის და არც მეორე ინტერ-
ნაციონალის მერყევი დროშა.
ვერ იხსნის, რადგან არა ღირს გროშად

ევროპას გახრწნილს დროის საწინდარ
ვერ იხსნის, რადგან არა ღირს გროშად.
აჰ, ძველო გულო! რად გსურს დაფრინდე,
ვერ გიხსნის, რადგან არა ღირს გროშად
არც მეფის და არც მეორე ინტერ-
ნაციონალის მერყევი დროშა!

ძირითადი ტექსტის ბოლოს K ვარიანტს ემატება 5-8 სტრიქონები (პოეტი... კედელი) ლექსიდან „***გართმევთ პოეტობას?“

F ხელნაწერი არის ოლია ოკუჯავას 1931 წლის 7 თებერვლით დათარიღებული წერილი გალაკტიონისადმი. ამ წერილმა მისცა, ალბათ, გალაკტიონს იმპულსი მოცემული ლექსის დასაწერად. ეს წერილი 1935 წელს გამოიყენა გალაკტიონმა თავის საანგარიშო გამოსვლაში პარიზის კონგრესის შესახებ. (იხ. სგ, XXIV, გვ. 199; XXIII, გვ. 506.).

ცალკეული ლექსები

***ნაძვის ხეებს ელვარება (გვ. 312)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 534-35-36 (B); 8091-92 (C); 6800-801-802 (D); 8123 (E); 8163 (F).

ნაბეჭდი: თხზულებანი, VIII, 1957, გვ. 43 (A).

სათაური: საახალწლო ბუხართან B; ქვანახშირი C; – DEF.

F-ში წარმოადგენილია ძირითადი ტექსტის მხოლოდ პირველი სტროფი.

C-ში ლექსის დასაწყისში გადახაზულია:

აგუგუნდი ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,
მოყვარე გრძნობს სიყვარულით,
მტერს ხომ მაინცა სძულხარო.

1 ნაძვის... ელვარება] ნაძვის ხეებს სდგამენ შოვში* C] ღუმელს ცეცხლის ელვარება C. **3** ახალი... წლის] ახალი წლის, მეოცე წლის* C] ათასცხრაას ორმოცდარვა C; მეათე] მეოცე* DF. **4** სიხარული]

სიხარული* C] წლის სიახლე C] ელვარება* DF. **5** წარსულიდან] წარსულიდან* C] იმ ომიდან C. **6** ბუხარო] ბუხარო* C] ღუმელო C. **7-9** ის... უხარო] ყველაფერი უნდა გითხრა, ფიქრი ვის დავუმალო? C; თავდაპირველად აქ ეს სტრიქონები ისე იყო წარმოდგენილი, როგორც ძირითად ტექსტშია. **9** ჩვენი სახლის] იმ ქოხმახის* C. **10** ომის ცხარე] ავდარი და* C. **11** მან აგლიჯა] გადახადა* C. **15** ვით... შემდეგ] ისიც ცხრაას შვიდს გადასწევს* C. **16** კვლავ... სამწუხარო] შენ გადარჩი ბუხარო* C] ამგვარად სამწუხარო C; ასე] ისე D. **21** ოქტომბერმა] ოქტომბერმა* C] გამარჯვებამ C. **25** კვლავ] სხვა* C; ყორე] ქოხი* C. **27** თუ... იქით] ამ ხუთწლედმა მთელი მხარე C; თავდაპირველად აქ იყო ისე, როგორც ძირითად ტექსტშია. **28** გრიგალი... ქარია] გრიგალი და ქარია* C] მშენებლობის ქარია (?)* C. **32** ეხლა] ეხლა* C] ისევ C. **33** მარადდღე] ყოველი* C. **34** თვლის] სთვლის CD; მუშა ყოველი] სტახანოველი* C. **35** გლეხიც... გაიძახის] ომის წლებმა გაიარა* C. **36** უხვ მოსავალს] მშვიდობის წლებს* C. **37** ქვანახშირზე... ფოლადზე] თუ რომ იქით, საზღვარს იქით* C. **38** მღერის რაც კი] უმუშევართ* C] და ფოლადზე – D. **43** რაც კი] ვინაც C. **45** აივსება ყველაფერი] წელსაც სავსე ვართ დოვლათით* C] აივსება ის ყველაფრით C. **48** სტრიქონის შემდეგ (... ყოვლადი) C-ში ემატება ის სტროფი, რომელიც ამ ავტოგრაფის დასაწყისში გადახაზულია. **49** საზღვარს] ჯარი* D. **56** დარდებს გადაჩვეული] ნუ ხარ გულჩახვეული C. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში ემატება:

ჩვენი არწივების სივრცე
არის გრიგალისნაირი,
სიყვარულით აქებს გმირებს
სოფლელების შაირი.
დასცურავენ ზღვის გემები,
მძლავრი, ქარნაგემები,
არსადაა ჩვენის გარდა
სხვაგან სხვა ედემები.

57 გზას] გზებს C. **64** სტრიქონის შემდეგ (...ფლორიდა) C-ში ტექსტი ბოლომდე ასე იკითხება:

ჰყვავის ვაშლი და ატამი,[1]
მიწით მოაქვთ მადანი,

[1] „ვაშლი და ატამი" გადახაზულია და სამაგიეროდ არაფერია მიწერილი.

დაივიწყე, დაივიწყე
ომი[1] გადანატანი.

აჰ, ნეტა თქვენა, ბავშვებო,
ნეტა მხარე სხვა მაჩვენა,
სადაც თქვენზე ზრუნვით იყოს
მეტი შვება, მეტი ლხენა.

სად იყო ან სად არის
ქალთა ჩვენთა სადარი,
არსად, მხოლოდ ჩვენში აქვთ
მტკიცე ნავთსაყუდარი.

ნეტა მხარე მაჩვენა,
მარცხენა, გინდ მარჯვენა,
რომ ხარტია ჰქონოდეს
მსგავსი, როგორც გვაქვს ჩვენა!

აგუგუნდი, ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,
მოყვარე გრძნობს სიყვარულით,
მტერსა ხომ მაინც სძულხარო.

65 სადმე] თქვენა* D. **68** ერთი] ნეტა* D. 68-ე სტრიქონის შემდეგ (... თქვენა) E-ში ემატება:

ქვანახშირი ტყვარჩელისა
მხარეს ესხივოსნება,
ისევ ხალხს ემსახურება
ცეცხლის გაჯადოსნება.

მხარე სოციალისტური
მძლავრი გახდა იერით,
სავსე მონაპოვარებით
სავსე სიბედნიერით.

69 გვინდა] როგორც E. **76** სტრიქონის შემდეგ (... ქვანახშირი) E-ში კვლავ ემატება:

---

[1] იყო: დარდი.

საზღვარგარედ რომ სიმდიდრე
მოგცენ, აქა გაქვს ვიდრე,
გიყვარს შენი სამშობლოის
სიძლიერე – სიმკვიდრე!

არ ინატრებ სხვაგან ყოფნას,
შენ ეს მხარეც გეყოფა,
აქ ხომ ჩვენი სამშობლოა,
წინსვლა, გულთამეხობა.

აგუგუნდი, აგუგუნდი,
აგუგუნდი, ღუმელო,
კარგს უყვარხარ, უკეთურებს
ხომ სძულხარ და სძულხარო.

მომავლისკენ ფიქრი მიჰქრის,
ვით მერანი უბელო,
აგუგუნდი, აგუგუნდი,
აგუგუნდი ღუმელო!

ამ მონაკვეთის პირველი და მესამე სტროფები გადახაზულია.

B ხელნაწერი, რომელიც გვიანდელი უნდა იყოს, სრულიად გან-სხვავებულ ვარიანტს იძლევა, ამიტომ ვბეჭდავთ მთლიანად:

გამხიარულდი ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,
მოყვარეს ყველას უყვარხარ,
მტერს ხომ სძულხარ და სძულხარო.

ძველი წავიდა გლოვითა,
ახალი წელი მოვიდა,
გვინათებს სიახლოვითა,
ახალი წელი მოვიდა.[1]

წარსული და სამწუხარო
ბევრი რამ გახსოვს, ბუხარო,
იყო ქოხმახი საწყალი,
უგუთნო რამე, უხარო.

იყო ქოხმახი საწყალი,
ქარი იყო და გრიგალი,

[1] პირველი ორი სტროფი ავტოგრაფში გადახაზულია.

უსახურავო [...]
მაგრამ ბედს შეურიგალი.

იყო ქოხმახი უბრალო,
უსახურავო, უკარო,
ისიც გადასწვეს ცხრაასშვიდს
და შენ გადარჩი, ბუხარო.

გადატრუსული, გმობილი,
იყო ქალაქი, სოფელი
და ნანგრევებზე შენ იდექ,
ვით მოწმე ყოვლისმცნობელი.

ოქტომბრის ქარმა დაბერა,
ქვეყანა გაასხვაფერა,
გამხიარულდი, ბუხარო,
რას ამბობ, რამ დაგაბერა.

ქოხი სასახლედ[1] ააგეს,
შიგ ოქროს ხალი დააგეს,
გათბა, განათდა, ამღერდა[2]
მიდამო სოფელ-ქალაქის.

თუ საზღვარგარეთ ქარია,
ფაშიზმმა არივ-დარია,
ჩემსა და ჩემს ქვეყანაში
ცხოვრება უშიშარია.[3]

რაც წელი მიდის ყოველი,
წინ მიდის სტახანოველი,
გამხიარულდი, ბუხარო,
მრავალ ახალ წელს მოველი.

თუ იქ ზამთარი მწარეა,
უმუშევართა ჯარია,
ჩვენს ქვეყანაში მძლე შრომით
მტკიცე ნავთსაყუდარია.[4]

---

1 იყო: ქოხმახის ნაცვლად.

2 გათბა... ამღერდა] შიგ დაბინავდა მშრომელი.

3 ეს სტროფი გადახაზულია.

4 იყო: რამდენი უმუშევარია.

რაც წელი მიდის ყველგანა,
მაგრდება ჩემი[1] ქვეყანა,
განადგურდება დუშმანი,
თუ ჩვენკენ გამოექანა.

წელსაც სავსე ვართ[2] დოვლათით,
ღვინით, პურით და ფოლადით,
ისე ვით საუკუნები
სხვადასხვა წამით ყოვლადით.

გამხიარულდი, ბუხარო,
გულჩათხრობილი ნუ ხარო,
მოყვარეს ყველას უყვარხარ,
მტერს ხომ სძულხარ და სძულხარო.

საზღვარი კლიტედებული,
არმია თავდადებული,
რაც წელი მიდის, მაგრდება[3]
სამშობლო აყვავებული.

ჩრდილოეთ პოლუსს ჩვეული,[4]
სიცივეს არ გრძნობს რჩეული,
გამხიარულდი, ბუხარო,
შენ ნუ ხარ გულჩახვეული.

ჩვენ არწივების ჰაერი
არი გრიგალის ნაირი,
მარად და მარად ჩვენს გმირებს
აქებდეს ჩემი შაირი.

მიმოცურავენ გემები,
გემები ქარნაგემები,
გამხიარულდი, ბუხარო,
ნუ გინდა[5] სხვა ედემები.

---

1 იყო: ჩვენი.

2 იყო: აივსო მხარე.

3 იყო: მტკიცდება.

4 იყო: მისული.

5 იყო: არ არის.

მოდის მრავალი წიგნები,
მე მათი ჩრჩილი ვიქნები,
გადავშლი ვეფხისტყაოსანს
და ვეფხვად გარდავიქმნები.

ეხლა სხვას ვიღებ მიზანში,
მე წავალ აჭარისტანში,
იქ, სადაც ციტრუსებია,
სად ყვავის ჩვენი ფლორიდა.

ჰყვავის ვაშლი და ატამი,
ამოაქვთ მიწით მადანი,
გამხიარულდი, ბუხარო,
ივიწყე გადანატანი.

ბავშვებო, ნეტავი თქვენა,
ნეტავი სადმე მაჩვენა,
მხარე ისეთი, სად თქვენზე
მეტი აქვთ შვება და ლხენა[1]

გამხიარულდი, ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,
მოყვარეს ყველას უყვარხარ,
მტერს ხომ სძულხარ და სძულხარო.

ნეტა, ქალები სად არი
ჩვენი ქალების სადარი?
არსად! აქ თავისუფლების
მტკიცეა ნავთაყუდარი.

ნეტავი მხარე მაჩვენა,
მარცხენა, გინდა მარჯვენა,
ქონდეს ისეთი ხარტია,[2]
მსგავსი, როგორიც გვაქვს ჩვენა.

გამხიარულდი, ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,

---

[1] იყო: ზრუნვა და რჩენა.

[2] ქონდეს... ხარტია] რომ ჰქონდეს კონსტიტუცია*.

მოყვარეს ყველას უყვარხარ,
მტერს ხომ სძულხარ და სძულხარო.

ჩვენ ვხატავთ[1] დროს გაოცებით,
ჩვენი მხატვრები, მგოსნები,
სალამი [...] ინჟინრებს,
აღსავსე[თ] პატიოსნებით.

ქვეყანა გახდა ძლიერი [2]
სოციალისტურ იერით,
სავსეა მონაპოვარი
სიკეთით, სიბედნიერით.

არხები, მეტრო, დაშრობა,
ყველგან გმირია და შრომა.
გამხიარულდი, ბუხარო,
მყინვარზე ადის ლაშქრობა.

საზღვარგარეთ რომ სიმდიდრე
მომცენ უთვლელი, ვარ ვიდრე
შვილი სამშობლო ქვეყნისა,
რომლის მტკიცეა სიმკვიდრე.

ვფიცავ, არ მინდა ის ყოფა,[3]
საბჭოთა მხარე მეყოფა,
მხარე, [. . .] სამშობლო,
მზე, წინსვლა, გულთამეხობა.

გამხიარულდი, ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,
ახალი წელი მოვიდა,
მას გაუმარჯოს, ბუხარო.

ყველა წითელარმიელი იდგეს, როგორც ლომი (გვ. 315)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1326 (B); დ-330, გვ. 87 (C); 1329 (D); 5527 (E).

---

[1] იყო: ხატავენ.

[2] იყო: სახელიც გამოიცვალა.

[3] იყო: არვისი.

ნაბეჭდი: ჟ. „პროლეტარული მწერლობა“, 1931, №6-7, გვ. 41 (F); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 580 (A); კრ. „სამშობლო“, 1938, გვ. 171 (G); კრ. „სამშობლო“, 1941, გვ. 168 (H); ლექსები, 1953, გვ. 62 (I); რჩეული, 1959, გვ. 87 (J).

სათაური: გაუმარჯოს წითელ არმიას, მუშებისა და გლეხების შეიარაღებულ ძალას B; მწარე მოგონება* C; ხელს ვაწერ მესამე გადამწყვეტი წლის სესხზე D; – E.

ეპიგრაფი: B-სა და F-ში ტექსტს წინ უძღვის ლექსის „ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა, ჩვენ არ გვინდა ომი“ 1-12 სტრიქონები (ჩვენ... ომი).

E ავტოგრაფში წარმოდგენილია მხოლოდ 30-46 (ამ დროს... უპასუხებს) სტრიქონები.

3-24 თუ რომელიმე... ლიონის]

წინად სად იყო ჩვენში ქაღალდი?
მენატრებოდა თეთრი ქაღალდი,
როცა რითმები მეხვია ლანდად.
ისე გავიდა ახალგაზრდობა,
რომ ის ქაღალდი ჩვენთვის არ სჩანდა,
სადაც კი იყო კმაყოფილება,
ედარებოდა სუნთქვა დიონისს. C

D ავტოგრაფში დასაწყისში ემატება:

1.600.000.000. მანეთის,
უდრის ევროპაში, უდრის
1.600.000.000 ქალთა პლანეტის
1.600.000.000 მანეთი.
ბურჟუაზიულ ქვეყნებში უდრის
1.600.000.000 პლანეტის,
1.600.000.000 პუდრის,
ჩვენში ეს თანხა სჭირდება ხალხებს,
გაძვალტყავებულ მუშათა კლასს.
ბანკირი, კრეზი, მილიარდერი
ას სართულიანს აიგებს სახლებს
ამერიკაში ბანკირი აგებს...

3 თუ რომელიმე] მილიარდერი D. **8** რომლით] მათით D. **13** რომ რელიგია] რომ ხალხი* D] ჩუმად ამზადებს D; სცხობს]

სცნოს B; სცხოს ოპიუმში] ცეცხლსა და ნაცარს D. **15-18** აზრი... ბურჟუაზია] – J. **16-17** სტრიქონებს შორის [ხაზი-ხაზია] – A. **17** გარედაც] გარეთაც G. **18** სტრიქონის (... ბურჟუაზია) შემდეგ D-ში გადახაზულია:

აგებს ზარბაზნებს, სამხედრო გემებს,
იგონებს გაზებს, ტყვიებს და ტანკებს,
ტყვედა ჰყავს შრომა.

19 დღევანდელ] დღევანდელ* D] გუშინდელ D. **20** სად... ძველი] რასაც სჩადის D. **21** ვისზე] ვისზედ BD. **22** სტრიქონის (...ენამჭევრობა) შემდეგ ბოლომდე D ხელნაწერი ასეთ წაკითხვას იძლევა:

ვკითხოთ ბრიუნინგს: ვისთვის სჭირდება
უკანასკნელი ღონისძიება?
ხვდება თუ არა იქაურ მშრომელს
მისი დეკრეტი ქვად და ტყვიებად?
ო, ბრიუნინგის, დაუცხრომელის,
პასუხი ვიცით, იცავს უფლებას,
ო, იგი იცავს თითქო მშრომელის
შრომას, პურსა და თავისუფლებას?
მაშინ, როდესაც დეკრეტი მისი
წაართმევს მშრომელს დღესა და ღამეს.

23 შვილდნი] მშვილდნი B. **27** გრგვინვენ] ფეთქდა C; მოტორნი] მოტორი C. **28** იფანტებიან] იფანტებოდნენ C. **28** მუშებს... გაზეთი] გვენატრებოდა გაზეთის ყიდვა* C] გვერჩია ყოველს გაზეთის ერთი C. **29** და... აქვთ] მაგრამ ჯიბეში არ იყო* C] მე გაზეთისთვის არა მაქვს C. **30** სტრიქონის (...გროში) შემდეგ C-ში გადახაზულია: „იყო რკინისგზის ლიანდაგები, სურვილი მთელი მსოფლიოს მოვლის“. **32** ვიდრე] ვინემ BCFG. **33** ზიდავენ] ზიდავდენ C. **34** ტელეგრაფთა კვნესის] ტელეგრაფის იყო C. **35** სად] როს C; დარაჯობს] ხედავდა C. **38** ეძებს... იოხებს] უაილდებს და ზახერ-მაზოხებს C. B მთავრდება **38** სტრიქონით (...იოხებს); ხოლო C-ში ამ სტრიქონის შემდეგ ემატება: „მაგრამ მოვიდა ცხრაას ჩვიდმეტი, ზევით ამოდის მაღაროს მთხრელი“. **39-49** ამ დროს... მთხრელი] – C. **39** ამ... ღვინოსთან] შამპანიურთან* E; მოღიმარ] გართობილ E] მომღიმარ G. **42** არ... წელი] და მოგვწყდა წელი* E. **46** სტრიქონის (... უპასუხებს) შემდეგ F-ში ტექსტს ემატება:

– წელიწადსა აქვს..........365 დღე
თქვენ კი მუშაობთ მხოლოდ 8 საათს (მესამედს დღეს)........122 დღეს
გამოაკლეთ კვირა დღეები..........52 დღე
დარჩა..........70 დღე
შაბათობითაც სადილის შემდეგ არვინ მუშაობს..........26 დღე
დარჩა..........44 დღე
საათიანი კიდევ შაბაში საუზმისათვის, ესეც..........13 დღე
დარჩა..........31 დღე
ყოველ წელს კუთვნილი შვებულება..........14 დღე
დარჩა..........17 დღე
კანონით დამტკიცებული უქმეები შეადგენს..........12 დღე
დარჩა..........5 დღე
მაგრამ ბოლოს და ბოლოს 5 დღე წელიწადში
თქვენ ან ავად ხართ, ან სამუშაოზე არ მოდიხართ
რაიმე სხვა მიზეზის გამო..........5 დღე
დარჩა..........0 დღე

და ამავე დროს, ბატონებო, თქვენ გინდათ მიიღოთ
მომატებული ხელფასი,
არა, ეს შეუძლებელია.

49 და შამპანურთან] შამპანიურთან CEGI. **50** რკინის] რკინის* C] მისი C. **55** იწვის] მიჰქრის* C] ისევ C. **56** იმსხვრევა] ვაზები C; რკინის] სარკე* C. **57** ხმა მანდილოსნის ~ C. **58** რომელმაც] როდესაც C] სუნი იგრძნო ~ C. **59-62** სარკემ... კანკალი] – H. **61** მომენტი... ელექტრო-ზზრიალს] ალი მოედვა რემბრანდტის სურათს* C] რკინა დაეცა რემბრანდტის სურათს C. **62** როს კაპიტალმა] და ელექტრონმა C. ამ სტრიქონის შემდეგ C-ში იკითხება:

ჰაერი ჰგავდა ტრიალა კარებს, კედლებს მოედო
კვამლი და ბოლი,
ოქრო და ვერცხლი ძირს დაიყარა,
ფოსფორიულად აბრწყინდა ბროლი
ინტელიგენტის სათვალეც გატყდა,
კაფეს სასწრაფოდ უჩვენა ზურგი,
პანამის ქუდმა იქით მოცოცხა,
შენ კი მშვიდათ ხარ, როგორც ქირურგი.
გადმოვარდნილი პირით სიგარა,
ხვდება რევოლვერს, იგრძნობს რადიუსს...

ამ მონაკვეთის ბოლო ორი სტრიქონი გადახაზულია.

ოპიუმი – ძლიერი ნარკოტიკული ნივთიერება, ბანგი.

ორთქმავალი რკინისგზის შემკრებ, ჩამომსხმელ და სამჭედლო ცეხიდან ესალმება მე-14 ოქტომბერს (გვ. 317)

ნაბეჭდი: „სალიტერატური გაზეთი“, 1931, №2, 14 ნოემბერი.

ეს ერთი თემით გაერთიანებული, ექვსი მონაკვეთისაგან შედგენილი ციკლი, პირველი პუბლიკაციის შემდეგ ავტორის სიცოცხლეში და მას შემდეგაც აღარ დაბეჭდილა.

ამ ციკლის ცალკეული მონაკვეთები და ფრაგმენტები შესულია თთ-ში (ტ. VII, გვ. 91, 94) და სგ-ში (წ. VIII, გვ. 160, 161) გამოუქვეყნებელ ლექსებს შორის.

პოემა

ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი (გვ. 323)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6261 (B).
ნაბეჭდი: ჟ. „მნათობი“, 1928, №7, გვ. 5 (C); „ეპოქა“, 1930, გვ. 136 (D); რჩეული, 1954, გვ. 152 (A).
სათაური: – CD.
თარიღი: 1927 A.

B ავტოგრაფი ნაკლულია, დასაწყისში ხუთი სტრიქონი აკლია, მთავრდება 29 სტრიქონით (... კანონადა).

პოემის პირველი ოთხი სტრიქონი (ხვალ... გაუალმასა) ემთხვევა ლექსის „ხვალ მაისია“ ბოლო სტროფს.

2-5 ხვალ... გაუალმასა] – BCD. **3** მასა] მასსა B. **6** გახსოვთ? რა] რა მძლავრმა B. **7** ველი... ფარ-ახდით] რა თავგადაკვლით, რაგვარ ფარ-ახდით B. **8-9** რა სიძლიერით... შეიარაღდით] და იგრიალა: შეი-

არაღდით! B. **11** გიგანტის] დიდ ზღვათა B. **12** გაიყო ორად] დადგა პირისპირ B. **16-17** მწარედ... ქალი]

> როგორ არა ვთქვა, რაც თვალით ვნახე,
> როგორ იბრძოდა ქართველი ქალი B.

18-21 ვინ... ქალი]

> რიგებში, ხელში წითელი დროშით,
> ყინვა-ქარბუქში ვით მოვხვდებოდი,
> ვით ვიფიქრებდი იმნაირ დროში,
> იმ გზად რომ ქართველ ქალს შევხვდებოდი? B.

22 გადაშალეს] ვერ წაშალეს* B. **24** სიმტკიცე და სვე მებრძოლთა] მხნე სიმტკიცე იმ მებრძოლთა* B. **26-29** გულს... კანონადა]

> კაცს სახელი არ მრქმეოდეს,
> ცამ მაქციოს ეხლავ მტვრადა,
> როსმე ქვეყნად თუ მსმენოდეს
> მე იმგვარი კანონადა* B.

29 კანონადა] კანანადა CD. **51, 54** ახლა] ეხლა CD. **53** მშვენიერი] შვენიერი CD. **61** და] – CD. **62** ის] იგი CD; ქარხნის] ქარხანის CD; შრომის] – CD. **83** და მრღვევი] მრღვეველი CD. **85** იქ ტყვიამფრქვევი] ტყვიისმფრქვეველი CD. **122** როცა] კრემლთან CD. **124** ბევრმა] მტერმა CD. **125** დაკარგა] დაჰკარგა CD. **128** მოკრიბა] მოჰკრიბა CD. **132** გროვას] ხროვას CD. **138** გავაწყეთ] გავაწყვეთ CD. **157** რაზმში] კრემლში CD. **162** მტვერი] ცხენი CD. **171** იცნეს] იცვნეს CD. **174** აღფრთოვნებულნი] აფრთოვნებულნი CD. **204** სიტყვისუთქმელად] სიტყვა უთქმელად CD. **205** მოკვდეს] მოჰკვდეს CD. **215** ახლა] ეხლა CD. **217** მოპოვებული] მოპოებული CD. **234** რევოლუცია] რევოლიუცია CD. **246** ახლა] ეხლა CD. **274** ბრძოლა] შრომა CD. **275** მასას] მასსას CD. **280** წინათ] წინედ CD.

ანბანური საძიებელი[1]

ა

აბა რაა ეს? 248, 490
***აბრეშუმი გვსურს 236, 485
***აგერ ინგლისი იწვევს საფრანგეთს 201, 464
***ავაშენებო როდისმე დოკებს 15, 343
ავდარი 79, 389
ავტომობილი და ურემი 234, 482
ათასის მხედველობა, ათასის იერი! 244, 487
***ათას რვაას სამოცდაათ ზოლიდან 162, 436
1927. VI. ვენა 195, 461
19 – ? 159, 433
***აი, გეგმაც: აბა მოდი 284, 527
***აი ქარხანაც 263, 505
ამდენ ცეცხლიდან მზეების თალი 52, 369
ამერიკისა იმგვარ სცემს გული 170, 439
ამ ცხოვრებაში ბევრია შხამი 13, 343
***ან კიდევ აგერ 146, 421
არგონავტები ახალი დროის 95, 397
არგონავტები ახალი დროის 153, 426
არწივების თავდასხმა ჰაეროპლანზე 145, 421
არხევს ახალი სიცოცხლის აკვანს 92, 396
***ასე, ამგვარად 28, 355
***ასეთი კაცია 119, 411
***ატესტატის წყალობით 285, 528
***აუჩქარებლად, დინჯად 175, 443
აფრიალებულ ყორნების გუნდი 91, 395
აქ საიდუმლო პატარა ქოხის – საიდუმლოა კაცობრიობის 22, 349
***აღარ არსებობს იგი დემონი 135, 417
აღტაცებას იმედისას და მსოფლიო გამარჯვებას („მაინც ვიცი“) 58, 372
აყვავილებულ საღამოს 35, 359
აწ რკინადაა გული ქცეული 152, 425
***ახალი გზაა ჩვენს წინ გაშლილი 137, 419
ახალი გზებით 226, 478

---

[1] ფრჩხილებში მითითებულია ის განსხვავებული სათაურები, რომლებიც ლექსებს აქვთ თთ-ში.

ახალი გზებით მოდის რაინდი 46, 366
ახალ იმედათ... 59, 378
ახალი ნანა 16, 344
ახალი „ნიკორა“ 255, 500
*** ახალი წელი. ვთქვათ ლოდინი 215, 469
ახლო, ქვაფენილს გაეკრა ლანდი 30, 356
აჰა, თენდება! 156, 429
***აჰ, შორს გაისმის 175, 443

ბ

ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი 323, 565
ბევრი ჩიხი, ბევრი ხვეული 122, 413
ბეწვზე გადარჩენილს 18, 346
ბოგემა 179, 447
ბორკილის მეტს ის არაფერს ჰკარგავს 130, 415
ბოძთან ტრამვაის უცდიდა მგზავრი 69, 381
ბრძოლათა თასი 97, 398

გ

გადაეფარა იგი მრავალ ხმას 101, 402
*** გადაეფარა საქართველოს გზებს 102, 402
გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი 71, 383
გაიცანით – პაციფისტია 159, 434
გამარჯვებული ბრძოლები რიგით 84, 392
გამბედაობა 73, 385
*** გამოსულა ტიტველი 157, 430
*** განა მისთვის ამშვენებს 281, 524
განთიადზე კი... 57, 372
***გართმევთ პოეტობას? 305, 542
გასწი, იარე! 56, 371
გაუმარჯოს მებრძოლ თაობას! 67, 379
გაფიცვა 131, 416
გახსოვს ის ქარბუქი? 38, 361
გერმანია. 4 აგვისტო 207, 465
გზა ახალ-ახალ გადამთოვრების 100, 401
გზაზე 76, 388
***გზა სახიფათო, როგორ მკვიდრია 22, 348
გვინდა, ვეძიებთ, გვწყურის! 98, 399

გიგანტიური შუქიდან 56, 372
გოგონა 269, 509
*** გორა-გორა, ვაზი-ვაზი 120, 412
გრიგალმა გადაიარა 90, 395
გულს მიეც სული და დაიქუხებს სიმღერის ლტოლვა ტიტანიური 33, 358
*** გულს ნუ მოიყვან 178, 445
გულში ცეცხლია 155, 427

დ

***დაე, შეებას მკაცრად ჯარი ჯარს 92, 396
დაკვირვებიხარ ტრიალა კარებს? 12, 342
და სისინებდენ, სისინებდენ ჩალის ღერები 189, 454
***დაფარული შედეგებით 83, 392
დაჰკარ, ორკესტრო! 96, 398
დაჰკა წერაქვი 216, 469
დემონიური 36, 360
დიდი ზამთარი 82, 391
დიდი მარაგი 102, 402
დიზელების შემოჭრა 44, 364
***დილით მსწავლულთა გროვაში გართულს 32, 357
დილის ნაპირზე შემოხვეული... 122, 413
დრამა ერთი ბინისა 93, 396
დრომ შუბლს ნაოჭი გადაუხარა 50, 369
დღემ გაიარა 97, 399
***დღენო მშვენიერ სიყმაწვილისა! 88, 394
დღითა და ღამით 13, 342

ე

ევროპავ, გახსოვს? 177, 445
***ევროპა, როგორ არ იცი 178, 445
***ევროპაში რომ მუშა და ვაჭარი 183, 451
ელექტრონის საუკუნე 103, 402
***ელექტროსადგურს აშუქებს მთვარე 86, 393
ელვარება 100, 401
ელოდენ რევოლუციას 27, 354
ელსადგური ტყეში 44, 365
***ენაზე აკრავს ხალხი, ნაცია 179, 446

ეპოქა იშვა და გაიზარდა 8, 338
ეპოქას მოაქვს ახალი შვენება 112, 407
ერთი სახე და ერთი ფერი 39, 362
ერთხელ საღამოთი 148, 429
***ეს იყო ცხრას ოცდა ექვს წელში 204, 464
***ეს სურათი 265, 507
***ეუბნებოდენ – სთქვიო ზღაპარი 156, 428
ეფინება სიხარული 39, 361
*** ეხლა განა ისეთი დროა 109, 405
***ეხლა, „დენდი“ დარაბის 151, 424
***ეხლაც ბევრი სწერს ფერდზე 180, 448
ეჯახება ბორბალს ბორბალი 20, 347

ვ

***ვდგევართ რატაციონის მანქანასთან 240, 486
ვერ აშორებ ელვას თვალებს 120, 412
ვინ არ დაფიქრდეს, ან არ აღელდეს 47, 367
***ვინ იფიქრებდა 237, 485
***ვის არ ახსოვს პატარა 242, 487
***ვისაც ელოდი, მას აღარ ელი 53, 370
***ვისთვის უნდა იხედებოდეს ვინმე 232, 481

ზ

***ზანგებმა ზიზღით შეხედეს ლაჟვარდს 118, 411
ზეკაცობიდან 48, 367

თ

თავისუფალი და ძლიერი ადამიანი 62, 376
თავისუფლების გრძნობაში 222, 477
თანამედროვე გიგანტური ხმა უკარნახებს საუკუნეებს! 221, 471
თანასწორი 113, 408
თანდათან, თანდათან ახალი ქვეყანა შენდება 217, 475
***თეთრი იძახის: ჰოი, რუსეთი 182, 450
თემა 90, 395
***თესავს და თესავს 86, 393
თვითეული პოეტი ეხლა ინჟენერია 272, 515
***თვითონ ღელვაც როს ნელდება 83, 392

თქვენ, აჩრდილებო წარსულისა! 50, 368
***თქვენი წიგნია: ქართველი ქალი 152, 425

ი

იალქანი დაუცხრომელი 122, 413
***იგი დრო ენამ ვერ გამოხატა („ენამ ვერ გამოხატა“) 49, 368
***ივრში დანიშნეს დემონსტრაცია 208, 465
***იმ ერთა ლიგას მოხსნეს კარები 180, 448
***იმისთვის მღერის ცეცხლმოდებული 53, 370
იმიტომ ხდება რევოლუცია 12, 341
***ინგლისელს მწერალს მსურს ვუთხრა: მისტერ! 128, 417
ინგლისი და შეერთებული შტატები 201, 463
ინდოელების იყო მიტინგი 197, 462
„ინტერნაციონალი“ 64, 377
ის დროება სიზმარივით წავიდა 119, 412
***ისევ, პოეტი და მასსა („პოეტს“) 24, 351
***ის მონა არის 18, 346
ისტორიის ბორბლების რიტმი მიგვაქანებს რიონჰესისკენ 220, 477
ისტორიული გემი 63, 377
იქაურ გულსაც დახედა დრომა 182, 449
იქ, სადაც ყველა! 37, 360
***ის ყველგანაა, მთელ მსოფლიოში 85, 393
იყავ გულწრფელი, გაიგონე ხმა ანთებული 46, 366
***იყბედონ, სანამ მოსწყინდებოდეთ 138, 418
***იყო ადვილი წარმოსადგენი 136, 418
იყოს ასფალტის გასხივოსნება 89, 394

კ

კარგი პიესა 36, 359
კარებთან გვიცდის ხელოვნებათ ძლიერი გროვა 230, 481
კატორღიდან დაბრუნებულს 154, 426
კაცი სათვალეებით 168, 437
კიდევ რამდენს იტყვის ჟამთა გაქანება 192, 459
კლდეებს ამტვრევენ 38, 361
***კმარა! 77, 389
კოლექტიური ხელების ეტიუდი 225, 478
კოლხიდის დაბლობზე 271, 513

ლ

ლეჩაქები ჯაგებზე („ამისთვის იბრძვის ჩვენი ეპოქა) 147, 421
***ლონდონი სდუმს. არ აქვს გრძნობა 169, 438

მ

***მაგია მზისა, მაგია მთვარის 69, 380
***მათ ბევრი ჰყავდათ ხელოვანნი 179, 446
მაინც სწამდა გამარჯვება! 115, 409
მამა და შვილი 156, 428
***მანდარინის და ჩაის ბაღები! 106, 403
მარადისი იმედი 89, 394
მარადიული ოქროს კალმებით („ჩვენი ელვარე ოქროს ეპოქა“) 105, 403
მატარებელში 61, 375
მატერია 36, 359
მაღაროებში 106, 403
მაშ, გაუმარჯოს! 91, 395
***მე ამ წიგნზე რა უნდა ვთქვა ბევრი 137, 419
მე ვოცნებობ ახალ საქართველოზე 155, 428
მეზღვაურებო! 21, 347
მე მასთან ვარ ისევ ისე   54, 370
მე მიმღები ვარ, შენ კი სტუმარი 89, 394
მეტეხს იქით ცა, აჰა, ნათლდება 33, 358
მეშჩანური გული 45, 365
მეცნიერება მედგარ შრომასთან 154, 427
მეხი მეხს, ქარი ქარს, ჩვენ კი მივცეთ მხარი მხარს! 256, 501
მზე თვალებში ჩაგვეწვეთება და თვალს სინათლე მოემატება 259, 502
მზის კაშკაში 107, 404
***მთებს გახედავ: სიზმარია („შვეიცარია“) 184, 451
მთელი თაობა გარდამავალი („და მაინც კვნესდე“) 49, 368
*** მთელი ქვეყანა რომ გადაიწვას („და მაინც კვნესდე“) 157, 430
მიბნედილ მაშუქას 60, 375
***მიდიან, თუმცა ძალუძთ ისევე 87, 394
მიდუდუნებენ ზვირთნი მტკვარისა 60, 374
მიეც ქარიშხალს თავშესაფარი 173, 442
***მის წლოვანების შესაფერ ფიქრებს 32, 357
მიწის თხრაში მთიელს ვერვინ სჯობნის 190, 455
მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს 101, 401
მკაცრია ამ დროს 55, 371

მოგზაურობა ვერცხლისფერი ბილიკით 261, 505
მოგონება 27, 353
მოდიან ლეგიონები 306, 545
მოდის მშენებელი, მოაქვს აგურები 282, 525
მოელვარე გზით 110, 405
***მონა იყავი გარემოისა 62, 376
მოტორი მღერის 107, 404
მოხუცი ქალი 170, 439
მრავალი მონათესავე 106, 403
მსოფლიო ჩრდილი 111, 406
***მშვენიერება ეს მანქანაა 63, 376
მშვენიერი და ძლიერი ადამიანისათვის 224, 478
მშვენიერი წიგნი 82, 391
მშვილდი ბედითი („როგორ არ იცით, თუ რა ძალაა“) 98, 399
მწვერვალები ახალი მთების 267, 508
მწვერვალი დაიხარა 63, 377
მჭედლების ქუჩა 21, 348
მხარი მხარს, მხარი მხარს! 253, 499
მხოლოდ ეს გული 77, 389
მხოლოდ იდეა 115, 409
მხურვალე სალამი პროლეტარულ მწერლებს 308, 547
***მძიმეა მეტად, დიდია მეტად 63, 376

ნ

ნავთსადგურთან 20, 347
***ნათქვამია – ხელი ხელს 283, 526
ნამდვილი და ხელოვნური ყვავილები 25, 351
ნაძვის ხეებს ელვარება 312, 554
ნუ დაუმალავ ხალხს შენს იარებს 31, 356
ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ დროის, ეპოქის და სივრცის გარედ 310, 550

ო

ოპერიდან გამოვიდა გვიან 172, 440
ორთქმავალი რკინისგზის შემკრებ, ჩამომსხმელ და სამჭედლო
ცეხიდან ესალმება მე-14 ოქტომბერს 317, 565
ორი სიმღერა 17, 345
***ორი ქვეყანა 231, 481

ოქროს ტყავები 105, 402
ო, ჩემო ჩანგო! 121, 413
ოცნება და სინამდვილე 25, 351
***ოცნება იგივ სინამდვილეა 151, 424
ოცნებაო, მოიგონე 119, 411

პ

პარიზელები უჩივიან მოწყენილობას 165, 436
***პაციფიზმს აქვს თავის პრესა 177, 444
პიონერო, იყავ ღირსი ახალ ყოფა-ცხოვრების 299, 538
პირველჯერ 254, 498
პორტრეტი 35, 359
პროჟექტორი ეძებდა მტერს 23, 349

ჟ

ჟენევის პირად მდგარო ტირიფო! 174, 442

რ

რად გვინდა თავი ცოცხალი! 277, 518
რადიო 192, 456
რა იყო შენი ბავშობა? 38, 361
რამდენ ღამეს მოეღო ბოლო 116, 410
***რამდენჯერ სძებნა ომში სიკვდილი 137, 418
***რაც არ ყოფილა – არის 114, 408
რაც დავიწყებით არ იბინდება 34, 358
რა წარმტაცი ხარ, რა დიდებული! 27, 353
*** რედაკტორი გრეჲ იძლევა რჩევას 197, 463
რევოლუცია არის გრიგალი 130, 416
***რევოლიუცია თავისუფალი 95, 397
რევოლუციის ნიაღვრები 228, 480
რევოლუციონური საქართველოს ცხოვრების ფურცლებიდან 246, 490
რევოლუციონურ საქართველოს 217, 472
რევოლუციური პლაკატები 23, 349
რვა მარტი 134, 417
რიონჰესით საქართველომ მონახა ახალი ხმები და სახეები 223, 477
რიტმი – საწყისი შრომის 251, 493
როგორ არ გახსოვს, ბავში აღტაცებაში მყოფი 193, 460

როგორც ცხენოსანთა ჯარი 118, 411
როდესაც სოფლებს ვეთხოვებოდით 135, 417
რომ დაეუფლო ახალ მწვერვალებს 28, 354
რომ ლტოლვა დიდი არ დაიჩრდილოს 51, 369
***როს მტვირთველები ტვირთავენ გემებს 14, 343
***როს, უცხოეთში, იალქნიან ნავს 20, 346
***როცა ანტანტა შეუდგა სამხარს 176, 444
***როცა ტფილისში ტყე მღელვარებდა 153, 425
***როცა უწყალოდ ილვრება სისხლი 19, 346

ს

საბავშვო ჟურნალიდან 126, 414
სადღეგრძელო 95, 397
სალამი ახალ გზით გაერთიანებულ საქართველოს! 81, 391
სამაისო სიმღერებიდან 34, 359
სამოცდაათი წლის პოეტი ქუჩაში მიდის 301, 539
სარდალი საუკუნეთა გაქროლების 51, 369
საღამო ხანად ისევ იმ ნანად 40, 362
საღამოხანად მთაწმინდას რომ დაფარავს ნისლი 10, 340
სიმღერა 243, 487
სიმღერავ! 29, 355
სიმღერა კარგი მხოლოდ მასისთვის 40, 362
სინამდვილზე უფრო ძლიერი 26, 352
***სიტყვა არ წამოგცდეს 227, 479
სიჩუმეა ეს? 56, 372
სიცოცხლით, მთელი შემოქმედებით 80, 390
სიცოცხლის მტევნები 76, 388
სიხარულით ეგებება დღის სალამი („განთიადმა სტყორცნა შუბი“) 43, 364
სტანსები 77, 389
სტრიქონები 37, 360
სტრიქონები 109, 405
სულს ნუ დაზოგავ მღელვარე ხმებში 43, 364
სცენა – სუნთქვაა გახშირებული 14, 343
სწორეთ ისეთი, როგორიც ვიყავ ოცი წლის წინად 61, 375
სხვადასხვა გული 108, 404
სხვა სტრიქონები 41, 363
სხივი ტალღებში 108, 404

ტ

ტალღებთან შებმა 96, 398

უ

უბინაო ბავშვების შესახებ 297, 535
უდიადესი თუ რაიმე მოვა ხმელეთზე 252, 493
უზარმაზარი მსოფლიო ქნარი 47, 367
უზარმაზარი რეზერვუარის 15, 344
უკმარობის ნიაღვარი 111, 407
***უნდა ბოლო მოეღოს 80, 390
უნდა ვიცოცხლოთ, უნდა ვიცოცხლოთ! 64, 377
***უნდა შეავსოს ხვალემ და ზეგმა 304, 541
უტეხი ხმებით 58, 373
უცდიან ახალ მიქელ-ანჯელოს 152, 425
უძლეველი არმია 21, 348

ფ

ფელეტონების შემდეგ 26, 352
ფერადი შუშები 16, 344
ფიქრები რატაციონის გრგვინვაში 24, 351
ფიქრი ზღვის პირას 29, 355
ფიქრი თვალს აწევს... 97, 398
ფრაგმენტებიდან: ცეცხლი ფიქრიანია! 141, 419
ფრაგმენტი 111, 406

ქ

ქალაქად და სოფლად 84, 392
***ქალაქის გარედ, როს ძმაბიჭურად 87, 394
ქარბუქი მუსიკის ხმათა 249, 491
ქარი ანიავებს ფერფლს 117, 410
ქარის პირდაპირ, ქარის პირდაპირ 112, 407
***ქარხანა შრომობს 68, 380
***ქარხნის ლანდების დაგადგა რიგი 22, 348
***ქსენძიც ამბობდა... 181, 449
ქუჩებს ყვავილი მოეფინება 80, 390
***ქუხილო, გელით 174, 443

ღ

ღელვას – ფერადები 46, 366
ღვიძავს რკინისგზის სახელონოებს 15, 344
ღიმილი 133, 416

ყ

ყველაფერს ხედავს 148, 423
ყველა წითელარმიელი იდგეს, როგორც ლომი 315, 561
ყველგან დირიჟორად არის ინჟენერი 99, 400
***ყმაწვილი... პირველ შეხედვით ყველას... 33, 357
ყოველ სტრიქონზე 81, 391

შ

შავი ზღვის პირად 54, 371
***შემდეგ 145, 420
***შენ გაღიმებით მისჩერებოდი 32, 357
***შენ გძულს მთა-ბარი? 85, 393
შენ მიდიხარ... 60, 375
შენ ობლად კვლავ ადგეხარ გზას 42, 363
***შენს მოწოდებას, შენს სიმთაჟღერას 19, 346
შენ, ფოლადივით ცივი თვალებით 158, 430
შენ, შუქთა მხარე 52, 370
შეტაკება 195, 461
შორეულ ყინულთა მხარე („შორთა ყინულთა მხრები“) 55, 371
შორი ალპების წყაროზე წმინდა, სამხრეთის მზეზე უდიადესი! 28, 354
***შორს მოსჩანს მთები ამწვანებული 19, 346
შრომა ხმაურობს – ხმაურობს პოეზია! 258, 502
შრომის გვირგვინით 90, 395

ჩ

„ჩემი სამშობლო მანჰატანია“ 68, 379
ჩემო მენავე 30, 356
ჩემო სიმღერავ, მაღლა, სულ მაღლა! 41, 362
ჩვენ ავდიოდით საღრჩობელაზე 116, 409
ჩვენ არა ერთი ცხოვრების კიდე... 194, 460
ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა, ჩვენ არ გვინდა ომი 277, 521

***ჩვენ დავხედეთ საზეიმო დატას 79, 390
ჩვენი მნათობი ცეცხლის ფერია 7, 335
ჩვენ ის გვიყვარს 115, 408
ჩვენი ჯარი ძლიერია, მაგრამ სხვა სიძლიერით 280, 523
ჩვენ, ჩვენ 83, 392
ჩრდილმა გადაიქროლა 59, 374

ძ

ძველი და ახალი ხიდი 295, 533
ძია, ვის ეძებთ 172, 441
ძირს პაციფიზმი 208, 465
ძლიერ მომავალს უმღეროდა მომავლის ქნარი 43, 363
ძმურად შევკავშირდეთ 275, 517

ც

ცა, ზღვა და მიწა 62, 376
ცეცხლის სახმილი გამოსცდის რკინას 75, 388
ცეცხლი ქუთაისში 73, 384
ცისარტყელა 45, 356

წ

***წავიდეთ ქარხნებში, ავტეხოთ განგაში 294, 533
***წარსულს გუნდ-გუნდად გადაეფარა 86, 533
წარწერა წიგნზე 26, 353
***წვეთი წვეთებზე გადადის 88, 394
წყალს იქით რომ ერთი სახლია 99, 400

ხ

ხალისიანი კრთომა 68, 380
***ხანდახან, როცა გაზაფხულები 92, 396
ხელოვნური და ბუნებრივი შუქი 48, 367
ხერხი, შალაშინი 117, 410
ხვალ მაისია 99, 399
ხმამაღლა! ხმამაღლა! ხმამაღლა! 260, 503
ხმა უჩვეულო („სიტყვა–რადიო“) 79, 389
ხუთწლედი ოთხ წელიწადში 282, 525

ჯ

*** ჯეკ ლონდონს რომ აქვს ერთი ამბავი 123, 414

ჰ

ჰქუხდე, გულისთქმავ 113, 408
ჰყვება ტფილისი სხვადასხვა ჰანგებს 58, 373

შინაარსი

ლექსები

ეპოქა

ჩვენი მნათობი ცეცხლის ფერია...7 335
ეპოქა იშვა და გაიზარდა..8 338
საღამოხანად მთაწმინდას რომ დაფარავს ნისლი.......................... 10 340
იმიტომ ხდება რევოლუცია 12 341
დაკვირვებიხარ ტრიალა კარებს?.. 12 342
დღითა და ღამით 13 342
ამ ცხოვრებაში ბევრია შხამი 13 343
*** როს მტვირთველები ტვირთავენ გემებს 14 343
სცენა – სუნთქვაა გახშირებული 14 343
*** „ავაშენებო როდისმე დოკებს“ 15 343
ღვიძავს რკინისგზის სახელოსნოებს 15 344
უზარმაზარი რეზერვუარის.. 15 344
ფერადი შუშები 16 344
ახალი ნანა 16 344
ორი სიმღერა.. 17 345
ბეწვზე გადარჩენილს 18 346
*** ის მონა არის.. 18 346
*** შენს მოწოდებას, შენს სიმთაჟღერას 19 346
*** როცა უწყალოდ იღვრება სისხლი.. 19 346
*** შორს მოსჩანს მთები ამწვანებული.. 19 346
*** როს, უცხოეთში, იალქნიან ნავს 20 346
ეჯახება ბორბალს ბორბალი 20 347
ნავთსადგურთან.. 20 347
მეზღვაურებო!.. 21 347
უძლეველი არმია... 21 348
მჭედლების ქუჩა.. 21 348
*** ქარხნის ლანდების დაგადგა რიგი... 22 348
*** გზა სახიფათოო. როგორ მკვიდრია... 22 348
აქ საიდუმლო პატარა ქოხის – საიდუმლოა კაცობრიობის.......... 22 349
პროჟექტორი ეძებდა მტერს 23 349
რევოლუციური პლაკატები 23 349
ისევ, პოეტი და მასსა.. 24 351
ფიქრები რატაციონის გრგვინვაში 24 351

ოცნება და სინამდვილე.. 25 351
ნამდვილი და ხელოვნური ყვავილები.. 25 351
სინამდვილზე უფრო ძლიერი 26 352
ფელეტონების შემდეგ 26 352
წარწერა წიგნზე 26 353
მოგონება 27 353
რა წარმტაცი ხარ, რა დიდებული! 27 353
ელოდენ რევოლუციას.. 27 354
შორი ალპების წყაროზე წმინდა, სამხრეთის
მზეზე უდიადესი! 28 354
რომ დაეუფლო ახალ მწვერვალებს.. 28 354
*** ასე, ამგვარად 28 355
სიმღერავ!.. 29 355
ფიქრი ზღვის პირას 29 355
ახლო, ქვაფენილს გაეკრა ლანდი.. 30 356
ჩემო მენავე.. 30 356
ნუ დაუმალავ ხალხს შენს იარებს 31 356
*** დილით მსწავლულთა გროვაში გართულს 32 357
*** შენ გაღიმებით მისჩერებოდი.. 32 357
*** მის წლოვანების შესაფერ ფიქრებს....................................... 32 357
*** ყმაწვილი, პირველ შეხედვით ყველას... .... 33 357
გულს მიეც სული და დაიქუხებს სიმღერის
ლტოლვა ტიტანიური 33 358
მეტეხს იქით ცა, აჰა, ნათლდება.. 33 358
რაც დავიწყებით არ იბინდება.. 34 358
სამაისო სიმღერებიდან.. 34 359
აყვავილებულ საღამოს.. 35 359
პორტრეტი 35 359
კარგი პიესა.. 36 359
მატერია.. 36 359
დემონიური.. 36 360
სტრიქონები 37 360
იქ, სადაც ყველა! 37 360
რა იყო შენი ბავშობა?.. 38 361
გახსოვს ის ქარბუქი?.. 38 361
კლდეებს ამტვრევენ.. 38 361
ეფინება სიხარული.. 39 361
ერთი სახე და ერთი ფერი.. 39 362
სიმღერა კარგი მხოლოდ მასისთვის.. 40 362

საღამო ხანად ისევ იმ ნანად 40 362
ჩემო სიმღერავ, მაღლა, სულ მაღლა! 41 362
სხვა სტრიქონები 41 363
შენ ობლად კვლავ ადგეხარ გზას 42 363
ძლიერ მომავალს უმღეროდა მომავლის ქნარი 43 363
სულს ნუ დაზოგავ მღელვარე ხმებში 43 364
სიხარულით ეგებება დღის სალამი 43 364
დიზელების შემოჭრა 44 364
ელსადგური ტყეში 44 365
ცისარტყელა 45 356
მეშჩანური გული 45 365
ახალი გზებით მოდის რაინდი 46 366
იყავ გულწრფელი, გაიგონე ხმა ანთებული 46 366
ღელვას – ფერადები 46 366
ვინ არ დაფიქრდეს, ან არ აღელდეს 47 367
უზარმაზარი მსოფლიო ქნარი 47 367
ხელოვნური და ბუნებრივი შუქი 48 367
ზეკაცობიდან 48 367
მთელი თაობა გარდამავალი 49 368
იგი დრო ენამ ვერ გამოხატა 49 368
თქვენ, აჩრდილებო წარსულისა! 50 368
დრომ შუბლს ნაოჭი გადაუხარა 50 369
რომ ლტოლვა დიდი არ დაიჩრდილოს 51 369
სარდალი საუკუნეთა გაქროლების 51 369
ამდენ ცეცხლიდან მზეების თაღი 52 369
შენ, შუქთა მხარე.. 52 370
*** ვისაც ელოდი, მას აღარ ელი 53 370
*** იმისთვის მღერის ცეცხლმოდებული 53 370
მე მასთან ვარ ისევ ისე.. 54 370
შავი ზღვის პირად.. 54 371
შორეულ ყინულთა მხარე.. 55 371
მკაცრია ამ დროს... 55 371
გასწი, იარე! 56 371
გიგანტიური შუქიდან 56 372
სიჩუმეა ეს? 56 372
განთიადზე კი... .... 57 372
აღტაცებას იმედისას და მსოფლიო გამარჯვებას 58 372
უტეხი ხმებით 58 373
ჰყვება ტფილისი სხვადასხვა ჰანგებს 58 373

ახალ იმედათ... .... 59 374
ჩრდილმა გადაიქროლა 59 374
მიდუდუნებენ ზვირთნი მტკვარისა 60 374
მიბნედილ მაშუქას 60 375
შენ მიდიხარ... .... 60 375
მატარებელში 61 375
სწორედ ისეთი, როგორიც ვიყავ ოცი წლის წინად 61 375
ცა, ზღვა და მიწა 62 376
თავისუფალი და ძლიერი ადამიანი 62 376
*** მონა იყავი გარემოისა 62 376
*** მშვენიერება ეს მანქანაა 63 376
*** მძიმეა მეტად, დიდია მეტად 63 376
მწვერვალი დაიხარა 63 377
ისტორიული გემი 63 377
უნდა ვიცოცხლოთ, უნდა ვიცოცხლოთ! 64 377
„ინტერნაციონალი“ 64 377
გაუმარჯოს მებრძოლ თაობას! 67 379
„ჩემი სამშობლო მანჰატანია“ 68 379
*** ქარხანა შრომობს 68 380
ხალისიანი კრთომა 68 380
*** მაგია მზისა, მაგია მთვარის 69 380
ბოძთან ტრამვაის უცდიდა მგზავრი 69 381
გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი 71 383
ცეცხლი ქუთაისში 73 384
გამბედაობა 73 385
ცეცხლის სახმილი გამოსცდის რკინას 75 388
სიცოცხლის მტევნები 76 388
გზაზე 76 388
მხოლოდ ეს გული 77 389
*** კმარა! 77 389
სტანსები 77 389
ხმა უჩვეულო 79 389
ავდარი 79 389
*** ჩვენ დავხედეთ საზეიმო დატას 79 390
*** უნდა ბოლო მოეღოს 80 390
ქუჩებს ყვავილი მოეფინება 80 390
სიცოცხლით, მთელი შემოქმედებით 80 390
ყოველ სტრიქონზე 81 391
სალამი ახალ გზით გაერთიანებულ საქართველოს! 81 391

დიდი ზამთარი 82 391
მშვენიერი წიგნი 82 391
ჩვენ, ჩვენ 83 392
*** თვითონ ღელვაც როს ნელდება 83 392
*** დაფარული შედეგებით 83 392
გამარჯვებული ბრძოლების რიგით 84 392
ქალაქად და სოფლად 84 392
*** შენ გძულს მთა-ბარი? 85 393
*** ის ყველგანაა, მთელ მსოფლიოში 85 393
*** წარსულს გუნდ-გუნდად გადაეფარა 86 393
*** ელექტროსადგურს აშუქებს მთვარე 86 393
*** თესავს და თესავს 86 393
*** მიდიან, თუმცა ძალუძთ ისევე 87 394
*** ქალაქის გარედ, როს ძმაბიჭურად 87 394
*** დღენო მშვენიერ სიყმაწვილისა! 88 394
*** წვეთი წვეთებზე გადადის 88 394
მარადისი იმედი 89 394
იყოს ასფალტის გასხივოსნება 89 394
მე მიმღები ვარ, შენ კი სტუმარი 89 394
შრომის გვირგვინით 90 395
თემა 90 395
გრიგალმა გადაიარა 90 395
აფრიალებულ ყორნების გუნდი........ 91 395
მაშ, გაუმარჯოს!........ 91 395
*** ხანდახან, როცა გაზაფხულები 92 396
*** დაე, შეებას მკაცრად ჯარი ჯარს 92 396
არხევს ახალი სიცოცხლის აკვანს 92 396
დრამა ერთი ბინისა 93 396
*** რევოლიუცია თავისუფალი 95 397
სადღეგრძელო........ 95 397
არგონავტები ახალი დროის 95 397
დაჰკარ, ორკესტრო! 96 398
ტალღებთან შებმა 96 398
ბრძოლათა თასი........ 97 398
ფიქრი თვალს აწევს... .... 97 398
დღემ გაიარა 97 399
გვინდა, ვეძიებთ, გვწყურის! 98 399
მშვილდი ბედითი........ 98 399
ხვალ მაისია........ 99 399

ყველგან დირიჟორად არის ინჟენერი 99 400
წყალს იქით რომ ერთი სახლია 99 400
ელვარება 100 401
გზა ახალ-ახალ გადამთოვრების 100 401
მიჰყევ, გაუგონე ბორბლებს 101 401
გადაეფარა იგი მრავალ ხმას 101 402
დიდი მარაგი 102 402
*** გადაეფარა საქართველოს გზებს 102 402
ელექტრონის საუკუნე 103 402
ოქროს ტყავები 105 402
მარადიული ოქროს კალმებით 105 403
*** მანდარინის და ჩაის ბაღები! 106 403
მაღაროებში 106 403
მრავალი მონათესავე 106 403
მზის კაშკაში 107 404
მოტორი მღერის 107 404
სხვადასხვა გული 108 404
სხივი ტალღებში 108 404
სტრიქონები 109 405
ეხლა – განა ისეთი დროა? 109 405
მოელვარე გზით 110 405
ფრაგმენტი 111 406
მსოფლიო ჩრდილი 111 406
უკმარობის ნიაღვარი 111 407
ქარის პირდაპირ, ქარის პირდაპირ 112 407
ეპოქას მოაქვს ახალი შვენება 112 407
თანასწორი 113 408
*** ჰქუხდე, გულისთქმავ! 113 408
*** რაც არ ყოფილა – არის 114 408
ჩვენ ის გვიყვარს 115 408
მაინც სწამდა გამარჯვება! 115 409
მხოლოდ იდეა 115 409
ჩვენ ავდიოდით საღრჩობელაზე 116 409
რამდენ ღამეს მოელო ბოლო 116 410
ქარი ანიავებს ფერფლს 117 410
ხერხი, შალაშინი 117 410
როგორც ცხენოსანთა ჯარი 118 411
*** ზანგებმა ზიზღით შეხედეს ლაჟვარდს 118 411
*** ასეთი კაცია 119 411

ოცნებაო, მოიგონე 119 411
ის დროება სიზმარივით წავიდა.. 119 412
ვერ აშორებ ელვას თვალებს.. 120 412
*** გორა-გორა, ვაზი-ვაზი 120 412
ო, ჩემო ჩანგო!.. 121 413
იალქანი დაუცხრომელი 122 413
ბევრი ჩიხი, ბევრი ხვეული.. 122 413
დილის ნაპირზე შემოხვეული... .... 122 413
*** ჯეკ ლონდონს რომ აქვს ერთი ამბავი 123 414
საბავშვო ჟურნალიდან.. 126 414
*** ინგლისელს მწერალს მსურს ვუთხრა: მისტერ!...................... 128 415
ბორკილის მეტს ის არაფერს ჰკარგავს...................................... 130 415
რევოლუცია არის გრიგალი.. 130 416
გაფიცვა 131 416
ღიმილი... 133 416
რვა მარტი.. 134 417
როდესაც სოფლებს ვეთხოვებოდით 135 417
*** აღარ არსებობს იგი დემონი.. 136 417
*** იყო ადვილი წარმოსადგენი... 136 418
*** იყბედონ, სანამ მოსწყინდებოდეთ... 138 418
*** რამდენჯერ სძებნა ომში სიკვდილი 137 418
*** ახალი გზაა ჩვენს წინ გაშლილი 137 419
*** მე ამ წიგნზე რა უნდა ვთქვა ბევრი...................................... 137 419
ფრაგმენტებიდან: ცეცხლი ფიქრიანია! 141 419
*** შემდეგ 145 420
არწივების თავდასხმა ჰაეროპლანზე 145 421
*** ან კიდევ აგერ.. 146 421
ლეჩაქები ჯაგებზე 147 421
ყველაფერს ხედავს.. 148 423
ერთხელ საღამოთი.. 148 423
*** ეხლა, „დენდი“ დარაბის 151 424
*** ოცნება იგივ სინამდვილეა 151 424
*** თქვენი წიგნია: ქართველი ქალი 152 425
აწ რკინადაა გული ქცეული 152 425
უცდიან ახალ მიქელ-ანჯელოს... 152 425
*** როცა ტფილისში ტყე მღელვარებდა 153 425
არგონავტები ახალი დროის 153 426
კატორღიდან დაბრუნებულს 154 426
მეცნიერება მედგარ შრომასთან... 154 427

გულში ცეცხლია 155 427
მე ვოცნებობ ახალ საქართველოზე........ 155 428
მამა და შვილი........ 156 428
*** ეუბნებოდენ – სთქვიო ზღაპარი........ 156 429
აჰა, თენდება!........ 156 429
*** მთელი ქვეყანა რომ გადაიწვეს........ 157 430
*** გამოსულა ტიტველი 157 430
შენ, ფოლადივით ცივი თვალებით 158 430

პაციფიზმი

19–? 159 433
გაიცანით – პაციფისტია 159 434
*** ათას რვაას სამოცდაათ ზოლიდან........ 162 436
პარიზელები უჩივიან მოწყენილობას........ 165 436
კაცი სათვალეებით........ 168 437
*** ლონდონი სდუმს. არ აქვს გრძნობა........ 169 438
ამერიკისა იმგვარ სცემს გული 170 439
მოხუცი ქალი 170 439
ოპერიდან გამოვიდა გვიან 172 440
ძია, ვის ეძებთ........ 172 441
მიეც ქარიშხალს თავშესაფარი........ 173 442
ჟენევის პირად მდგარო ტირიფო! 174 442
*** ქუხილო, გელით........ 174 443
*** აუჩქარებლად, დინჯად 175 443
*** აჰ, შორს გაისმის........ 175 444
*** როცა ანტანტა შეუდგა სამხარს 176 444
*** პაციფიზმს აქვს თავის პრესა 177 444
ევროპავ, გახსოვს?........ 177 445
*** ევროპა, როგორ არ იცი........ 178 445
*** გულს ნუ მოიყვან 178 445
*** მათ ბევრი ჰყავდათ ხელოვანნი........ 179 446
*** ენაზე აკრავს ხალხი, ნაცია 179 446
ბოგემა........ 179 447
*** ეხლაც ბევრი სწერს ფერდზე........ 180 448
*** იმ ერთა ლიგას მოხსნეს კარები 180 448
*** ქსენძიც ამბობდა... .... 181 449
იქაურ გულსაც დახედა დრომა 182 449
*** თეთრი იძახის: ჰოი, რუსეთი! 182 450
*** ევროპაში რომ მუშა და ვაჭარი........ 183 451

*** მთებს გახედავ: სიზმარია 184 451
და სისინებდენ, სისინებდენ ჩალის ღერები 189 454
მიწის თხრაში მთიელს ვერვინ სჯობნის 190 455
რადიო 192 456
კიდევ რამდენს იტყვის ჟამთა გაქანება 192 459
როგორ არ გახსოვს ბავში ალტაცებაში მყოფი! 193 460
ჩვენ არა ერთი ცხოვრების კიდე... .... 194 460
შეტაკება 195 461
1927. VI. ვენა 195 461
ინდოელების იყო მიტინგი 197 462
*** რედაკტორი გრეჲ იძლევა რჩევას 197 463
ინგლისი და შეერთებული შტატები 201 463
*** აგერ ინგლისი იწვევს საფრანგეთს 201 464
*** ეს იყო ცხრას ოცდა ექვს წელში 204 464
გერმანია. 4 აგვისტო 207 465
*** ივრში დანიშნეს დემონსტრაცია 208 465
ძირს პაციფიზმი 208 465
*** ახალი წელი, ვთქვათ ლონდონი 215 469
დაჰკა წერაქვი 216 469

საით მიდის რევოლუციონური საქართველო

რევოლუციონურ საქართველოს 217 472
თანდათან, თანდათან ახალი ქვეყანა შენდება 217 475
ისტორიის ბორბლების რიტმი მიგვაქანებს რიონჰესისკენ! 220 477
თანამედროვე გიგანტიური ხმა უკარნახებს საუკუნეებს! 221 477
თავისუფლების გრძნობაში 222 477
რიონჰესით საქართველომ მონახა ახალი ხმები და სახეები 223 477
მშვენიერი და ძლიერი ადამიანისათვის! 224 478
კოლექტიური ხელების ეტიუდი 225 478
ახალი გზებით 226 478
*** სიტყვა არ წამოგცდეს 227 479
რევოლუციის ნიაღვრები 228 480
კარებთან გვიცდის ხელოვნებათ ძლიერი გროვა 230 481
*** ორი ქვეყანა 231 481
*** ვისთვის უნდა იხედებოდეს ვინმე 232 481
ავტომობილი და ურემი 234 482
*** აბრეშუმი გვსურს 236 485
*** ვინ იფიქრებდა 237 485
*** ვდგევართ რატაციონის მანქანასთან 240 486

*** ვის არ ახსოვს პატარა 242 487
სიმღერა 243 487
ათასის მხედველობა, ათასის იერი! 244 487
რევოლუციონური საქართველოს ცხოვრების ფურცლებიდან ... 246 490
აბა რაა ეს? 248 490
ქარბუქი მუსიკის ხმათა 249 491
რიტმი – საწყისი შრომის 251 493
უდიადესი თუ რაიმე მოვა ხმელეთზე 252 493
მხარი მხარს, მხარი მხარს! 253 495
პირველჯერ 254 498
ახალი „ნიკორა“ 255 500
მეხი მეხს, ქარი ქარს, ჩვენ კი მივსცეთ მხარი მხარს! 256 501
შრომა ხმაურობს – ხმაურობს პოეზია! 258 502
მზე თვალებში ჩაგეწვეთება და თვალს სინათლე მოემატება 259 502
ხმამაღლა! ხმამაღლა! ხმამაღლა! 260 503
მოგზაურობა ვერცხლისფერი ბილიკით 261 505
*** აი ქარხანაც 263 505
*** ეს სურათი 265 507
მწვერვალები ახალი მთების 267 508
გოგონა 269 509
კოლხიდის დაბლობზე 271 513
თვითეული პოეტი ეხლა ინჟენერია 272 515
ძმურად შევკავშირდეთ 275 517
რად გვინდა თავი ცოცხალი! 277 518
ჩვენ არ გვინდა სხვისი რბევა, ჩვენ არ გვინდა ომი 279 521
ჩვენი ჯარი ძლიერია, მაგრამ სხვა სიძლიერით 280 523
*** განა მისთვის ამშვენებს 281 524
ხუთწლედი ოთხ წელიწადში 282 525
მოდის მშენებელი, მოაქვს აგურები 282 525
*** ნათქვამია – ხელი ხელს 283 526
*** აი, გეგმაც: აბა მოდი 284 527
*** ატესტატის წყალობით 285 528
*** წავიდეთ ქარხნებში, ავტეხოთ განგაში 294 533
ძველი და ახალი ხიდი 295 533
უბინაო ბავშვების შესახებ 297 535
პიონერო, იყავ ღირსი ახალ ყოფა-ცხოვრების! 299 538
სამოცდაათი წლის პოეტი ქუჩაში მიდის 301 539
*** უნდა შეავსოს ხვალემ და ზეგმა 304 541
*** გართმევთ პოეტობას? 305 542

მოდიან ლეგიონები.. 306 545
მხურვალე სალამი პროლეტარულ მწერლებს!......................... 308 547
ნუ მიატოვებ ლექსს უთვისტომოდ დროის, ეპოქის
და სივრცის გარედ... 310 550

ცალკეული ლექსები

*** ნაძვის ხეებს ელვარება.. 312 554
ყველა წითელარმიელი იდგეს, როგორც ლომი......................... 315 561
ორთქმავალი რკინისგზის შემკრებ, ჩამომსხმელ და სამჭედლო
ცეხიდან ესალმება მე-14 ოქტომბერს 317 565

პოემა

ბარიკადებზე იბრძოდა ქალი.. 323 565

ვარიანტები, შენიშვნები, კომენტარები 331
ნაწარმოებების ანბანური საძიებელი.. 567